

SZENTEK TUDOMÁNYA

KISPAPOKNAK ÉS MISÉSPAPOKNAK.

Dr. NOGÁLL JÁNOS,
fsz. püspök, kanonok.

NAGYVÁRAD, 1897

Iustum deduxit Dominus per vias reatas et ostendit illi regnum Dei, et dedit illi scientiam sanctorum; bonos laavit illum in laboribus et complevit labores illius.« (Sap 10, 10)

SZENTLÁSZLÓ NYOMDÁJA, 1897.

*Maholnap ötven éve, hogy ezt a munkámat megírtam, igazat szólva, hamarjában összetákol-
tam, hogy legyen mit útmutatóba kezökre adnom
a budapesti országos papnevelő növendékeinek
életpályájuk s lelki életök ügyére, azidőtt én ked-
ves növendékeimnek, kik „ifjú szívek lelkesedé-
sével, szélnek eresztve a világ kapródzásait, az
egyház szolgálatába szegődtek vala,„ hogy legye-
nek majdan a hit elveinek és reményeinek képvi-
selői, áldásainak tényezői, a keresztény erkölcsnek,
Isten dicsőségének s a halhatatlan lelkek örök
üdvösségének munkásai.“ Mostannán, közel ötven
éve múltán, öreg napjaimban újra átdolgozva,
szolgálok vele „kispapoknak“ s egyúttal „misés-
papoknak,“ Krisztusban kedves paptársaimnak,
rendünk s lelki életünk ügyére, mostannan is a
mondója: „Hi sünt servi tui, (Deus meus!)
fratres mei, filii tui, domini mei, quibus elvoce,
el corde, el litteris servio.“ (S. Aug. libr. 9 con-
fess. ca. 13)*

*„Szentek tudománya?“ Mit értsünk rajta?
Az írás értüinkre adja.*

IV

„Iustum deduxit Dominus per vias rectas.“
Az igaz emberi, azt, ki lelke igazában, igaz-őszinte szívből jót akar, az Úr a maga ótalmába fogadja, maga lesz kalauza, maga egyengeti az útját, útba igazítja, megvilágosítja, vigasztalásokkal áldja, buzdítva, bátorítva. *Gustate et videte, quam suavis sit Dominus.*

„Ostendit illi regnum Dei.“ Megismerteti vele az Isten országát, azt, mely bennünk van. *Regnum Dei intra vos est.* És ha Isten országa szívünkben-lelkünkben, ha ő országol benne? „Meglásd, hogy az ő országa békeség és örömdetesség a Szentlélekben, melyben semmi részök az istenteleneknek. El jő hozzá Krisztus, éreztetve véled vigasztalóit, ha lelked beljén hozzá méltó szállást készítesz. Az ő dicsősége s ékessége mindenestül belül vagy s ottan telik néki kedve. Sűrű az ő látogatása a benső embernél, kedvesédes az ő társalkodása, nagykegyességes a vigasztalása, özön a békessége, felette csodálatos a bizodalmissága.“ (Kriszt. köv. '2, 1)

„Dedit illi scientiam sanctorum.“ Nem azt a tudományt, mely szédít, az apostol szerint „felfuvalkodtat,“ hamarabb azt, mely megismertette ti vele az Isten országa titkait, azt, melylyel Ő szent felsége magához szelídít, maga „szelid és alázatos szívé“-hez édesít; azt, mely élénk adja a lelki élet szerét-módját.

“Honestavit illum in laboribus illius et

complevit labores illius.“ Amely munkával megbízta, azzal becsületet vall Isten s az ő szent angyalai előtt, becsületet minden becsületes, igaz ember előtt; számba veszi minden dolgát, méltatja minden fáradoalmát, megszerzi szent málasztjával s áldásával minden áldozatját, s elvégre magát adja jutalmul érte; maga mondja: „Ego ero mercestua magna nimis.“ (Gen. 2ö, 1)

Ezt a munkámat nevezetesen kiknek szántam? „Kispapoknak és miséspapoknak“, Krisztusban véreimnek és — magamnak. Szent Ambrussal mondom: „Nec praerogativam mihimet scientiae, si haec consacerdotibus charitatis intuitu praerogem, vindicabo, aut vitae perfectae me esse fatebor, cum de vita perfecta alios moneo, sed potius ut cum haec ad illos loqui audeo, simid cum illis, quae loquor, audiam.“ (S. Ambr. libr, de sacer. dignit. cap. 1)

Gyümölcsoltó-Boldogasszony napján, 1897.

AZ EGYHÁZI-REND SZENTSÉGE.

1. Az egyházi pálya.

(Korunk nagy baja. Bajunk nagy oka. Hit és ész világánál.
Két tekintetből, jelesül az egyházi-rendre nézve,)

Bajnak nagy baj, mely elég keservesen rí le az élet képéről; korunkbeli hitvalló, Droste Kelemen kölni érsek ezerek útvesztőjének mondja azt a ferdeséget, hogy manap az életpálya választását akárhányan merőben kényök-kedvöktől függő dolognak veszik, jobbára csakis azt nézik, melyik pálya talál több alkalmat és módot nyújtani keresetre, kényelemre, hatalomra, ilyen-olyan élvezetes jövőre . . . tekintet nélkül Isten szent akaratjára s halhatatlan leikök üdvösségére; hogy manap maga a nevelés nagyánt úgy indul, hogy e sarkalatos életkérdésre nézve az ifjút kardalé-szára hagyja, nem szolgáltatva sem irányt, sem kellő tájékozódást.¹ Hogy e ferde gondolkozás mily

¹ L. Gedanken über Erziehung. Aus einem Manuscripte vom bochsel. Erzbischofo von Köln, Klemens August Droste zu Yischering. Vö. Monatschrift für kath. Unterricht u. Erziehungswesen. V. Jahrgang. I. 2.

gyászos következményekkel jár, mutatja annyi jobbratermett tehetségnek szere-módja tévesztett vívódása, annyi keserűre facsarodott mert sorsával elégedetlen szívnek kínja-gyötrődése.

Jelesül e tekintettel az egyházi-rendre Liguori szent Alfonz méltán megrója, hogy manap még a keresztény-erkölcs tankönyveiben is alig szokás szóvá tenni az isteni hivatás kérdését, holott nemcsak a felszentelendőknek, hanem nagyrészt magának a keresztény népnek is örök üdve rajta fordul. *Res tanti momenti, unde pendet aeterna salus tam ordinandorum, quam populi christiani.*¹

S e ferdeségnek okát ha keressük, okát egyébben nem találjuk, mint bizonyos meggondolatlan hitetlenségben, mely istentelenséggel határos; hitetlenségben, mely mirigyos levegő áramlata gyanánt terjed s észrevétlenül szürenekve elmékbe-szivekbe, sorvasztja a családok hitéletét s pogány szellemet lehel a társadalomba; hitetlenségben, mely nem tagadja kereken, de tudatlanra veszi a keresztény hitrendszer sarkalatos elveit az embernek Isten iránti viszonyára nézve, mely halhatlanra véve Istennek joguralmát és szem elől tévesztve az embernek halhatatlan igazait és reményeit — az élet feladatát csakis e mulandóságra határolj a, az embert ügy ékezetében egymagára s

¹ V. ö. S. Alphonsi de Liguori Theologia Moralis tom. III. de sacr. ord. dub. 2. n. 802.

a vak esetre hagyja. Így történik, hogy akárhányan, válamathoz érve, tekintet nélkül Isten szent akaratjára s lelkek üdvösségére, vakjában vagy csakis földi tekintetek s önzelmes érdekekből szánják magokat ilyen vagy olyan életpályára. Pedig nyilvánvaló, hogy értelmes ember józan észszel egész életének boldog vagy boldogtalan sorát csak nem hagyhatja vak esetre, s keresztény embernek, ki Istent hisz s hisz isteni gondviselésben, csekélyebb dolgára sem, annál kevésbé ily nagy ügyére nézve — Isten szent akaratját szem elől vesztene nem lehet, nem szabad.

Hit és ész bennünk Istenre vall. S akit hiszünk és vallunk, az élő Istent atyánknak hiszszük és valljuk. És atyánknak, ki mennyekben vagyon, hiszszük, hogy gondja vagyon rólunk, ki midőn »felség« szerben kormányozza e világot, hiszszük, hogy mindnyájunkról nevezetszerint intézkedik.

»Tua, Pater, providentia gubernat!« (Sap. 14, 3.) Ki a csillagoknak kijelölte körútjaikat s az angyali karoknak meghatározta hivatalaikat, ő szent felsége gondviselése tervében minden halandónak külön kitűzte életpályáját, melyen valóra váltsa rendeltetését siron innen és siron túl. Voltaképen mindnyájának azonegy a rendeltetése, azonegy az életfeladata s célja-vége, az, hogy Urát-Istenét ismerje, tisztelje, szeresse, imádja s ebbeli köteles szolgálatja által örökre üdvözüljön; azonban e közös rendeltetése s életcélja különbözhetik s a társadalomban csakugyan különbözik is kinekkinek

külön rendeltetéséhez képest, melyet »ő szent felsége« maga gondviselése tervében egynek-egynek szánt vala. A keresztény hit szempontjából minden ember »Isten szolgálja«; de tehetségeit kiki azon állomásban köteles Isten szolgálatjára érvényesíteni, melyet ő szent felsége nevezetszerint kijelölt részére. Kinekinek erkölcsi tökéletessége s minden érdeme siron innen s örök üdvössége siron túl azon fordul, hogy akarátja egy széltében járjon Isten akarátjával, lévén Isten akarátja magunknak s mindenünknek létoka. Azt, hogy élek, Isten akarta; ami tehetségem és módom van, Istentől van; Isten adta, azért adta, mert úgy akarta s úgy látta jónak. Isten akarta s az ő gondviseléséből történt, hogy Péter eme tartományban, Pál ama vidéken, hogy eme szülőktől, ilyen körülmények közt, ily testi tulajdonokkal s ily lelki tehetségekkel született, ily viszonyok közt nevelkedett; úgy szinte Isten joguralmához s gondviseléséhez tartozik egynek-másnak más állomást rendelni, egynek ezt, másnak más szerepet juttatni, kinek-kinek külön életpályát jelölni ki, melyen életét Isten szolgálatjában értékesítse. Istenel ember nem szállhat szembe. Teremtménynek nem áll szabadjában kérdőre vonnia teremőjét, mi okon, minő joggal intézkedett felőle. Quid adhuc quaeritur? voluntati eius quis resistit? O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Num quid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? (Rom. 9, 19. 20.) Annyi bizonyos s

kiki elvent meg lehet győződve róla, hogy az Úr, amily véghetetlen bölcs, véghetetlen igazságos és kegyességes minden intézkedéseiben, a legjobbat akarja, azt, hogy minden ember üdvözljön, s hogy aki az atyaszív szándékával öröktől kijelölte kinek-kinek életpályáját, azt, melyet üdvösségére legjobbnak lát vala . . . számba veszi kinek-kinek küzdelmeit s kinek-kinek megadja a malasztokat, melyek megkívántatnak hozzá, hogy eléje szabott életpályája terheit bírja, bírja becsülettel és érdemmel, bírja érvénnyel az örök életre. Isten szent akaratját az ember köteles hittel és engedelmességgel fogadni — köteles vele, de nem kénytelen. Az ember észszel és szabadakarattal bír; ezzel módjában áll (ha úgy akarja!) Isten akaratja ellen törni, módjában áll, de nem áll szabadjában — Istennel ellenkeznie; szabadjában s ezzel módjában áll jelesül életpálya tekintetében maga szántából magát oly pályára elszánnia, minőre Isten szent akaratja szólítja.

Látnivaló az életpálya kérdésének fontossága ész és hit szempontjából.

Látnivaló, hogy a kérdés fontossága két tekinteten, két sarkalatos tényezőn fordul, Isten szent akaratján s ennek kapcsán erkölcsi biztosítékon a választandó életpályát illetőleg. Ugyanis valaki életpályára lép, melyre Istentől hivatalos, egy az, hogy hitből tudja, hogy Isten szent akaratjával egy akaraton jár s meglehet győződve róla, hogy igaz

úton jár, azon, melyet Isten jelölt ki részére, melyen ha indul, Isten szent akaratján indul, melyen azért magát szíves engedelmisséggel s teljes bizodalommal Istennek rendelkezésére bocsátja; más az, hogy tekintettel a nehézségekkel, melyekkel életpályáján találkozik, meg lehet győződve róla, hogy más pályán, melyet Isten szent akaratja ellenére választ vala, még több nehézségekkel találkozna, melyeknek elviselésére kevesebb tehetsége és módja volna; holott azon az életpályán, melyre Istentől hivatalos, mégis csak megállja helyét, mert az Úr bizonyára ügyére adja a kellő eszközöket és módokat és megadja hozzá a megkívántatott természetfölötti malasztokat ... ekképen az Urnak igáját édesnek, terhét könnyűnek tapasztalja, keresztjét elviselhetőnek látja, s a szívbeli örömdetesség, melylyel Isten Szentlelke meg-megvigasztalja, nemkülönben az Örök jutalom reménye özönnel kártalanítja minden szenvedésekért, melyektől elvégre nem menekülhet halandó e siralomvölgyében. Ellenben mennyire más renden van a dolga, ki Isten szent akaratja ellenére tehát hívatlanul lépett valamely életpályára! Minthogy elhatározásában vagy épen nem volt tekintettel Isten szándékára, vagy szántszándékkal szem elől tévesztette szent akaratját: ezzel oly útra szeg, melyen alig várhatja Isten áldását. Ugyanis ha oly kevésbe vette az Istent, hogy legfontosabb életkérdéséről nálanélkül határozott; ha hallatlanra-tudatlanra vette ő szent fel-

sége joguralmát s annyit sem hajtott szent akaratjára, hogy számba vette volna gondviselését: mit várhat Istentől jövőjére? Ha legott kezdetben elvétette a lépést s megtévesztette az irányt: egész életpályája elütvén Isten szándékától, ne csudálja, ha irányt vesztve folyton-folyvást vivődik magával, ha egész élete csalódások nyughatatlanságok és gyötrődések szakadatlan láncolatja lesz. Legyen, hogy észre tér s nagy bűnének Istentől bocsánatját találja venni: mindazonáltal, ha nincs többé módja változtatni sorsán, elhibázott életpályája miatt untalan keserűség s kelletlenség dülja magával meghasonlott lelkét, mely szívbeli őrlődése hivatalos kötelességeinek teljesítését szerfölött megnehezíti s örök üdvösségét is veszélyezteti. Igaz ugyan, hogy lelke üdvösségéről nem szabad senkinek világéltében kétségbeesnie, mert ad az Isten mindenkinek annyi malasztot, mennyi üdvössége munkálására szükségképen megkívántatik; de szintén bizonynyal bizonyos, hogy minden életpályára külön tulajdonok kívántatnak, melyekkel nem mindenki bír, és külön malasztok szükségeltetnek, melyekre nem mindenki tarthat számot; Istennek különös malasztjai, melyek az Isten rendelte állomásával járnak. *Unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius veró sic.* (1 Cor. 7, 7.)

Látnivaló az életpálya kérdésének kiváló fontossága jelesül az egyházi-rendre nézve, akár Isten

szent akarátja, akár a kellő erkölcsi biztosítékok tekintetéből;

tekintettel Istenre s az ő szent akarátjára — minő vakmerőség volna embertől az Úr szentélyébe tolakodnia, kit az Úr erre nem hívott meg?! A pap Istennek hivatalos szolgája, az Urnak képviselője, tisztének folytatója, országának hivatalnok, kormányának közege, törvényeinek őre, malasztjainak sáfára, kegyelmeinek bizományosa. Ha a király maga választja országos tisztviselőit, az uraság maga fogadja tisztjeit: vájjon Istennek, a legfőbb urnak és királynak nem áll-e jogában, hogy szentélye szolgáit maga választhassa, hogy tekintélye és hatalma képviselésével, malasztja kincseinek kiszolgáltatásával, jogainak s törvényeinek érvényesítésével azokat bízta meg, kiket erre maga szemelt ki örök gondviselése szerben? A tolakodás világi hivataloknál is utálatos, és alattvalót, ki a felség akarátja ellen közhivatalba helyezkednék, a közvélemény elítélne, pártütőnek bélyegezne. Kóré, Dátán és Abiron borzasztó esete mutatja, az ily vakmerőségnek minő 'a dijj a; a pártütőket elnyelte a föld. (4. Móz. 16.) A pap ami hivatalt visel, azt Isten nevében viseli; ami hatalmat gyakorol, Isten nevében gyakorolja: minő képpel hivatkozik tehát Isten nevére a keresztény nép előtt? minő lélekkel lép Isten elé, ha hivataloskodásra nem vett Istentől meghívót?! Fejőkre száll az Úr haragja, hogy magokhoz ragadták a hatalmat, melyet nem nekik szánt vala;

viselték a hivatalt, de az Úrnak nem telt bennük kedve. Ipsi regnaverunt et non ex me; principes exstiterunt et non cognovi eos. (Os. 8, 4.)

tekintettel az illetőre, ki merészseljen hivatlanul élőködni oly állomásra Isten országában, minő az egyházi-rend, mely életpálya méltósága s mérhetetlen fontossága fejében egészen sajátlagos tulajdonokat, különleges erényeket és malasztokat szükségei?! Valaki csakugyan Istentől hivatalos az egyházi-rendre: az habár félve-remegve, de mégis bizakodvást vállalkozhatik. Dicitur iusto, quoniam bene! Igenis bizodalommal közeledhetik a szentélyhez, mert épen az isteni hivatásban biztosítékát láthatja rátermetségének s úgyszólván zálogát bírja a megkívántatott malasztoknak; van, kiből bízni, bízzék benne, hogy aki ily kegyelmére méltatta, a világosság atyja amit rajta megkezdett, azt teljesíteni is fogja s megadandja a kellő malasztokat hozzá. Quos praedestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit; quos autem justificavit, illos et glorificavit. (Rom. 8, 30.) De valaki Isten részéről illetően biztosíték nélkül e szent s annyi nehézségekkel meg áldozatokkal járó életpályára vállalkozik: az honnan fogja venni a kellő tulajdonokat, melyekkel Istentől nincsen felruházva? honnan az egyházi erényeket, melyekre erőt nem érez magában? minő igényt tarthat ama különleges malaszt-adományokra, melyekről az Úr csak a hivatalosakat biztosította?! Mirenézve, hogy az

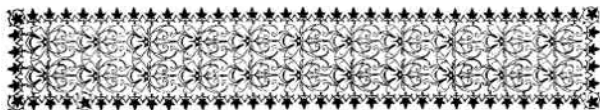
egyházi-rendnek csak egy jellembeli kellékét említsük, honnan lesz képes erőt venni a testi kívánságon, hogy szívét szeplőtelen áldozatul hozza szent hivatalának, honnan, hacsak Isten különös kegyelmében nem részesül? Az apostol a nőteleneknek ajánlja ugyan az élethossziglanos megtartózkodást, de csakis ajánlja, s nem általános parancsként hagyja meg, hanem tanácsként ajánlja az illetőknek az örökös szüzességet; mert nem mindenkit illet sem ily rendeltetés, sem ily rendeltetéshez megkívántatott malaszt adománya. Már az ó-szövetségben mondja a bölcs, hogy a tökéletes megtartózkodás Isten különös malasztja nélkül teljes lehetetlen. Scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det. (Sap. 8, 21.) Az Úr pedig a szeplőtelen szűztiszta életet illetőleg azt mondja tanítványinak, hogy erre csak az képes, kinek ez megadatott onnanfelülről. Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus dátum est. (Matth. 19, 11.) Hamar valaki a megtartózkodás ajándékával nem bir, ezért nem imádkozik és szerét ejteni sem igyekszik: minő lélekkel merészelhet a magasabb rendekhez járulni, melyek az egyház törvénye szerint teljes megtartózkodásra s tökéletes tisztaságra köteleznek?!... Igaz, hogy az egyházi-renddel mint szentséggel a szentségszerű malaszt, a »gratia sacramentalis« jár; azonban vajmi kevés remény van hozzá, hogy az foganatos leszen abban, ki az Isten malasztját inkább rabolta mint kapta?! Qui enim se ingerit. gratiae Dei rapinam facit. (S.

Anselm. in cap. 5 ad Hebr.) Vajmi kevés remény van hozzá, hogy aki hívatlanul szegődik az egyházi-rendre, e szentség malasztjával közremunkálанд s az üdvösség eszközeit használandja?! A pap, ha nem jár igaz lélekkel és tiszta szívvel az Úr előtt — maga vontathatja nyomorult életét, az apostoli lelkület és mennyei érület örömeiben és vigasztalásaiban nem igen lesz része; kénytelen-kelletlen hivataloskodásának a hívő nép búját látja; Istennek minő kedve teljék szolgálatjában? kezéből elvégre az áldozat is alig kell az Urnak! Non est mihi vohmtas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra. (Malach. 1, 10.) Iszonyatos az Ítélet, melyet az Úr mond a hrvatlan bitorlókra; azt mondja, hogy nem szólította őket, mégis lábatlankodnak; nem szólt nekik, mégis ajkokra vették az ő igéit; azért azt fogja tenni, el fogja magától lökni s magokra hagyja őket, örök gyalázatnak martalékul. Non mittebam prophetas et ipsi currebant, non loquebar ad eos et ipsi prophetabant; propterea 'ecce ego tollam vos portans et derelinquam vos, et dabo vos in opprobium sempiternum. (Jer. 23, 21, 39, 40.) A boldogtalanok, meglehet, világi renden a társadalomnak jó és hasznos polgárai, az egyháznak jó hívei volnának s igaz szívvel munkálhatnak lelkök üdvösségét, midőn megtévesztett életpályájukon a közügyre haszontalanul tengődnek, az egyháznak hátrányára, a hívő népnek kárára, rendöknek szégyenére vannak, ma-

goknak pedig legnagyobb veszedelmükre és terhükre . . .

Vegyék fontolóra, kiket illet, az apostolnak intelmét; vessenek számot magokkal egy fontosnál fontosabb életkérdésökre nézve. »Videte voeationem vestram!« (1 Cor. 1. 26.)

2. Az egyházi hivatás jelzői.

(Conditio sine qua non. Kellő biztosíték. Jelzői. Vezérszándék. Alapvető lelkület, erkölcsi kellékeivel. Észbeli tehetség. Szívbeli hajlam. Illetékes tekintély ítélete. Kinek-kinek mi ugye?)

Kérdések kérdése, miből ismerzik meg, hogy ő szent felsége kinek minő életpályát rendelt. Jelsül az egyházi-rendet tekintőleg kérdés, ki honnan ismerje fel, hogy Isten őt papnak szánta, papnak akarja-e vagy sem. Az nem lehet, az nem szabad, hogy valaki maga hivatása felől elegendő biztosíték nélkül az oltár szentélyéhez járuljon. Nec quisquam summit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. (Hebr. 5, 4.)

Megválva bizonyos rendkívüli esetektől, midőn az Úr, hasonlólag a népek apostolának megválasztásához, imádandó bölcsesége szerint jónak látja különös közbejötté által nyilatkoztatni ki maga szent akaratját... a kérdések kérdése azon fordul, mi a szere-módja, hogy valaki az isteni gondviselés rendes folyamatj a szerint maga isteni-hivatása felől erkölcsi bizonyosságra, illetőleg alapos meggyőződésre tehessen szert. Utasítást erre nézve maga az isteni hivatás fogalma szolgált.

Az isteni hivatás voltaképen Isten szent akaratja — arra nézve, hogy ki minő renden, minő életpályán értékesítse a maga életét ő szent felsége szolgálatjában. Jelesül tekintettel az egyházi-rendre — az isteni hivatás voltaképen Istennek abbeli szent akaratja, az isteni gondviselésnek abbeli rendelkezése, mely szerint ő szent felsége híveinek ezreiből egyet-egyet különös kegyelmére méltat és papnak szánt. Nincsen benne kétség, hogy az Úr kinekkinek, amely pályára szánta, arra a megkívántatott természeti tulajdonokat és természetfölötti malasztokat is megadja, és sorát úgy intézi, hogy rendeltetésének nyomába érjen. Attingit a fine usque in finem fortiter et disponit omnia suaviter. Jelesül nincsen benne kétség, hogy akit az Úr papnak szánt, annak megadja azt a lelkületet, meg azt a természetet, melylyel magát az egyházi-rend hivatalos foglalkozásaiban helyén-rendén találja, megadja jelesül azon természeti tulajdonokat és természetfölötti malasztokat, melyek múlhatatlanul szükségesek, hogy magát az egyházi pályán boldognak érezze s örök üdvösségét munkálhassa; rajta nem fog múlni, hogy gondviselése révén útba igazítsa s ebbeli rendeltetésének szerét-módját ügyére adja. Így nyilatkoztatja ki az Isten kinekkinek maga szándékát, így adja kinekkinek értésére maga szent akaratját. Dispositione mirabili ministeria angelorum hominumque dispensat. Következésképen az illetőnek részéről a kérdések kérdése azon fordul, hogy vájjon

megvannak-e benne ama kellékek, melyek az isteni hivatás fogalmával járnak, melyekből megtessék, hogy az illető csakugyan Istentől hivatalos az egyházi pályára; ha vájjon megvannak-e lelke mélyén legalább csirái ama tényezőknek, melyekből idővel tökéletességre fejlődhessék az egyházi-
rend megkívánta »j ellem.« E kellékek az isteni hivatásnak megannyi jelzői, megannyi ismérvei.

Kérdés, melyek nevezetszerint e kellékek? Az Úr szentséges öt sebeiben birjuk üdvösségünk zálogát. Az isteni hivatás zálogát következő öt kellék szolgáltatja.

1. Az isteni hivatás első jelzője, első ismerve az igaz szándék. A szándék ügyékezeink rugója, az irány, melyet követni szoktunk, a cél, melyet szem előtt tartunk; szemünk világa, cselekedeteink lelke s egész erkölcsi értékünk mérve. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum érit; si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum érit. (Matth. 6, 22, 23.) Kérdés, kit minő szándék indít, ki minő célból készül papnak? E cél nem lehet más, mint az, hogy magát teljes szívéből-lelkéből Istennek szentelje s életét minden tehetségével és módjával ő szent felsége szolgálatjában értékesítse ... nem lehet más, mint amely elvégre magának a megváltás nagy munkájának célja és vége: a mi megszentelődésünk. s a megszentelődés révén örök üdvösségünk. Habetis fructum fidei vestrae in sancti-

ficationem, finem verō vitām aeternam. (Rom. 5, 22.) E cél nem lehet más, mint amely az egyházi-rendnek voltaképen egyetlen feladata, acélok célja: Isten dicsősége s a halhatatlan lelkek örök üdvössége. Glória Dei et sarus animarum. Valaki egyházi pályára akar lépni, kérdés, ebbeli szándékának mi a rugója? Szent Bernárd a dolog mélyére jár, midőn az emberi szívben kétféle vonzalmat különböztet meg, melyekből az ember maga sorát tette keríteni szokta; kétféle hatalmat, melyekből vagy az egyik vagy a másik midőn erőre kap az emberben, egész gondolkozását átjárja; kétféle érzületet, melyek az emberi természet két alkatrészéből merítve erőt, vagy az egyik vagy a másik irányban magokhoz ragadván a vezérszerepet lelkében, akként át meg átalakítja jellemét, hogy elméje vagy a test vagy a lélek vágyaival vívódva — ügyekezeteiben vagy a szellem vagy az anyag vergődik uralomra, szíve-lelke vágyalmaival vagy a mennyei javaknak vagy pedig a földi dolgoknak él; kétféle indulat, melyekből az egyik Istenhez, a másik a világhoz húz ... a »charitas« vagy »cupiditas« indulatja — Isten szent szerelme vagy a gonosz kívánság önzelme.¹ Isten szent szerelme arra vet ügyet, ami Istenre s az ő országára vonatkozik s midőn életpályát választ, jelesül az egyházi pályát azért választja, mert úgy

¹ S. Bern. declamatio super illud: Ecce nos reliquimus omnia.

látja, hogy ez legközelebb jár Istenhez, szorosabb viszonyban áll Istennel, lelki dolgokkal foglalkozik, legtöbb alkalmat és módot szolgáltat sokat munkálódni Isten dicsőségére, magának és másoknak megszentelődésére s a halhatatlan lelkek örök üdvösségére. Ellenben a »test és vér« önzelve maga »én«-je körül forog, maga érdekét vadászsza, s midőn az egyházi pályát választja, ebbeli elhatározásában nem Istenre s a lélek üdvösségére néz, hanem bizonyos földi előnyökre, melyek az egyházi-renddel találnak járni, úgymint méltóságra, vagyonra, kényelemre. Egyik azért szánja el magát az egyházi pályára, mert ezen elébb reméli előléptetését mint világi életpályán, melyen különféle nehézségek elálatlanatnak ebbeli vergődéseit. Más azért áll papnak, mert úgy gondolja, hogy ekkép könnyebb szerét-módját ejti biztos jövedőnek s meggazdagodásnak rokonainak emelésére. A leggaládabb s egyúttal leggonoszabb szándék, midőn egynémely azért lép az egyházi pályára, mert e pályán kilátással kecsegteti magát gondtalan és henye életre, lesve, hogy majd könnyű szerrel megél az egyházi jövedelemből, minél kevesebb fáradsággal s minél több kényelemmel. Efféle álnok szándékok bizonyára nem vallanak isteni hivatásra. Non hos elegit Dominus! (Bar. 3, 27.)

Igaz, hogy az ember gyarló és szívének szándéka ritkán tökéletes-tiszta; akárhányszor az igaz-őszinte léleknek becsületes szándéka mögött mellékes vágyatások kullognak. Azért megtörténhetik, hogy egyik-másiknak lelkét bizonyos

földi tekintetek is pl. a szülők jámbor óhajtása, a papság tisztas állása s több efféle nézetek is ösztökélik, anélkül, hogy ilyféle mellékes okok akár egyedüli, akár fő rugóul szolgálának elhatározására. Ezen esetben kár volna az isteni hivatást tagadásba venni; de az illetőnek erősen rajta kell lenni, hogy e földi tekintetek ízig kiszoruljanak lelkéből, s az igazára tiszta szándék tudnillik Isten dicsósége s maga megszentelődése ne csak vezér-elve, hanem egy uralkodó eszméje s minden ügykezetének az egyesegyedüli tényezője legyen. Sőt Isten csudálandó bölcseségéből megtörténhetik néha, hogy egyik-másik merőben földi tekintetektől, tán méltatlan szándéktól indítatva vagy minden megfontolás nélkül vakjában vetődik az egyházi pályára; de utóbb jobban megismerkedvén az egyházi-rend feladatával s Isten szent malasztja által nagyhatalmasan serkentve, más szívet vesz, rendeltetéséről helyesebb s magasabb fogalmakra teszen szert s oly irányt vesz, hogy mire a felszentelésre kerül, tiszta szándék tekintetében nincsen baj. S ezért fölöt-tébb kívánatos, hogy a szentély növendéke Isten kegyelmét s elüljárói utasításait de nagyon hasznára fordítani igyekez-zék, hogy így szándéka, ha eleinte nem volt volna tökéletes tiszta, idővel tisztábbra érlelődjék s kezdettel kétes hivatása, ekkép bizonyosra válják.

2. Az isteni hivatás második ismerve az alkalmas alapvető lelkület, a kellő erkölcsi tulajdonokkal. Kérdés, ki hogyan van lelkűivé? van-e kellő érzéke azon ügyhez, melyhez fogni, azon foglalkozáshoz, melyre magát kötelezni készül? szíve-lelke, egész egyénisége helyén-rendén találandja-e magát azon állapotban? bir-e ama kellékekkel, azokkal az erkölcsi tulajdonokkal, melyek múlhatatlanul szükségesek, hogy megfeleljen ama feladatnak, melyre vállalkozni szándéka? A gyáva ne menjen huszárnak.

Kinek nincs érzéke a zenéhez, jobb lesz szegre akasztania hegedűjét. Kinek lelkét nem szokta megszállni költői ihlet, karjában farag verset, költő nem lesz soha belőle. Kit az Isten papnak szánt: annak mi kell? miből ismerje fel, hogy az Isten-csakugyan papnak szánta?

Kell alapjában alkalmas lelkület, az kell, amit a keresztény bölcs »anima spirituális«-nak nevez; az kell, hogy legyen érzéke a lelki élethez, hogy megfessék rajta, hogy »lelkiember« lesz belőle; szív kell, mely Istenért, Isten dicsőségeért, a halhatatlan lélek érdekeiért lelkesedik, szív, mely a lelki dolgok iránt vonzalmas érdeklődéssel viseltetik, mely igaz keresztény tökéletességre, szeplőtelen szent erényre vágyik, melynek első gondja lelkének megszentelődése és örök üdvössége. Az kell, amit a keresztény bölcs jelez, midőn mondja: »Légy serény és szorgalmas az Isten szolgálatjában, s vedd gyakran gondolóra, mire jöttél s mért hagytad ott a világot? Nemde, hogy életedet Istennek szenteljed s lelkiember váljék belőled?«¹

S e lelkület múlhatatlan kellékei nevezet-szerint bizonyos erkölcsi tulajdonok, melyek nevezet-szerint megannyi jelzői az isteni hivatásnak, megannyi csirái oly erényeknek, melyek az Isten szíve szerint való papnak jellemét alkotandják. Ezen erkölcsi kellékek a következők.

a) A hit. Hit nélkül veszett gondolat volna

¹ Vö. »Kriszt. köv.« 1. 25.

papnak készülni. Hit nélkül papnak mellén a kereszt, kezében a kehely alávaló hypocrisis volna. Hit nélkül papnak állni nem volna sem becsület, sem lelkismeret. Hisz az egyházi-rendnek egész jelentősége és derék hivatala, hogy legyen a hitnek apostola, hivatalos bajnoka és éltetője.

b) A tisztaság. Az egyházi-rend minden eszméi megkívánják a paptól, hogy szíve-íelke legyen tiszta, hogy legyen a keresztény erkölcs s erkölcsösség képviselője; hivatalának lelke és fény csomója a szeplőtelen bárány áldozatja. A fertőzetlenül megőrzött ártatlanság nemcsak a múltra nézve legfényesebb ajánlatosságul, hanem leggyökeresebb biztosítékul is szolgál a jövőre, hogy az illető igazára papnak készül, papnak Jézus képére és hasonlatosságára, papnak, kiben Istennek kedve teljék, ki testét-vérét,ki önnönmagát hozandja áldozatul hiveiért. Boldog ifjú, ki testre-lélekre ép erővel, tiszta szívvel s tiszta kézzel, az isteni hivatás legbiztosabb zálogával lelkében,örvendetes lelkismerettel közeleghet az Úr szentélyéhez! Veni de Libano; coronaberis!

c) .Az istenesség. Valaki nem találja örömét az Isten szolgálatjában, fázik a lelki élet gyakorlataitól, nem szeret imádkozni... már (Isten szerelmére!) az ugyan minek akarna pappá lenni?! Nyilvánvaló, hogy nem való »pap«-nak, nem való az Isten hivatalos szolgájának, Isten és népe között közbenjárónak, a lelki élet apostolának, az imádság emberének, a vallás és vallásosság képviselőjének, Jézus kebelbéli barátjának!

E három lelkületbeli tulajdon, a »hit, tisztaság és istenesség« hármas gyökeréből hajt ki az Isten szíve szerint való pap jellemének három sarkalatos erénye; ez három erény drága érce, melyekből készül a lelkismeretes pap becsületének s becsületességének szeplőtelen pajzsa. Van e pajzs-nak két ékköve, melyeknek némi fénye amely szívben jelentkezik, nagy jóra mutat...

aa) az alázatosság, mely a szelíd és alázatos Jézus igaz tanítványára. Jézus szívének tanulékony növendékére vall;

bb) a szerénység, melynek hiánya minden egyéb jó ügyekezett mellett nem sok jót gyaníthatna a jövőre. Az egyház nem hiába mondja a »modestia clericalist« a paphoz illő viselet jelzőjének.

A dolog érdemében nem tehetjük, hogy szóba ne hozzuk a Bold. Szűz buzgó tiszteletét. Nézzük akár a kellő lelkületet, akár a múlhatatlan lelkületbeli kellékeket nevezetszerint: mindezen tulajdonoknak a Bold. Szűz szeplőtelen szent szívében fényes koszorúját s remek tükörképét látjuk; de meg vannak különös hitbeli tekintetek, melyek az oltár szolgáját a Bold. Szűz irányában kiváló kegyeletre kötelezik. Nem hiába történt, hogy e kegyelet általában mindenha jó jelnek tekintett az egyházban, különös ajánlatosságnak az egyházi-rendre, az isteni hivatás nevezetes ismervének, á lelki-élet jeles tényezőjének s az örök élet zálogának, írva van s illik róla az isteni bölcseség igéje:

Qui me invenerit. inveniet vitam et hauriet. salutem a Dominó. (Prov. 8. 35.)

Nem azt mondjuk, hogy említett lelkület nevezett kellekkel elvent teljestökéletes szerben megkívántatik, midőn valaki az egyházi pályát választja; csak annyit mondunk, hogy az alkalmas lelkületnek a megkívántatott tulajdonokkal legalább csirájában meg kell lenni, hogy isteni hivatását felismerhesse s a nyugodt lelkismeret örvendetes meggyőződésével járulhasson a szentélyhez. Nem mondjuk, hogy valaki fiatal éveiben tetemesebb bűnökbe keveredett, ezért kétségtelenül s menthetetlenül elrekesztendő az egyházi-rendtől. Emlékezzünk szent Ágostonra! Lehetséges, hogy az ifjú, midőn az egyházi. pályára lép, legott nemes elhatározással oly szívet vesz, hogy örökre szakít a világgal, a test és vér minden vágyatásaival, s erősen elszánja magát Isten mindenható malasztjával gyökeres szívbeli átalakulásra. Lehetséges, hogy egymásik nagy bűnökkel s gonosz hajlandósággal, tán magának a hitnek megrendültével közeledik a szentélyhez, de midőn küszöbét átlépi, megeszméli magát, feléleszti magában jobbra termett lelkének nemesebb reminiscentiáit, összeszedi első keresztény neveltetése szent ereklyéit, s a készületi idő közben igazán hozzá lát megtérésének s megszentelődésének munkájához. Már az ilyennek hivatását nem lehet épenséggel tagadásba venni, ha megtérésének kétségtelen jeleit adja, ha hite s a tisztaságnak szent erénye nyilvánosság jelentkezik viselkedésén, s az igaz lelkület jóval felszenteltetése előtt hosszabb ideig állhatatosnak és szilárdnak bizonyult. Azért nem lehet eléggé ajánlani, hogy a szentély minden növendéke, készülőben az egyházi rendre, legottan első évében egy becsületes összedelmes-gyónás által gyökeres megtérésének alapját megvesse, s maga megszentelődésén lelki-igazgatója utasítása szerint ernyedetlen buzzósággal munkálódjék. De igaz-őszinte szándék kell hozzá, igaz-őszinte akarat s lankadatlan igyekezet. Pax hominibus.. . bonae voluntatis!

3. Az egyházi hivatás harmadik ismerve a kellő észtehetség, alkalmas elmebeli tulajdonokkal, jelesül meglehetősen emlékezettel s józan ítélettel. A dolog nyilvánvaló; ha nem szükséges is, hogy minden pap egyegy »tudós« legyen, de múlhatatlan, hogy birjon annyi értelmességgel s tudományos műveltséggel, hogy értse a keresztény hitrendszert, hogy azt alkalmazni s esetleg meg is tudja védelmezni; birjon jelesül kellő jártassággal a hitélet és lelki dolgokban, egészséges észjárással s józan Ítélettel, hogy tanítói hivatalának más-más ágaiban, kiváltképen a gyóntatószékben megfelelhessen. Valakinek nincs annyi észbeli tehetsége, mennyi az egyházi pályához mindenesetre megkívántatik, azt az Isten bizonyára nem szánta papnak.

Lehet valaki mégoly fényes észtehetség, lehet kiváló képessége a természeti tudományokhoz, nyelvészethez, történelemhez, más-más szakmához; a dolog érdemében a kérdés azon fordul, ha vájjon van-e kellő képessége és kedve jelesül az egyházi tudományokra. Az egyházi jövedelem nem arravaló, hogy alapul szolgáljon biztos existenciára más ügy, más érdek szolgálatjában, a Iheologiai tudományok kárával, az egyházi hivatás hátrányával. A pap, ha alkalma és módja van tudománynak élni, első sorban a theológiának köteles élni; ha telik tőle más szakmában jeleset alkotnia, ha győzi képességgel, győzze, de .. . theologiai tájékozással, az egyház érdekében! Többnyire midőn az alkalmas elmebeli tulajdonokat az egyházi hivatás múlhatatlan kellékének és ismervének mondjuk, ezzel nem azt mondjuk, hogy csakis kiváló észtehetség nyújt kezességet hivatásszerű képességről. A természettől kevésbbé termékeny talaj szorgalommal megművelve,

bővebb gyümölcsöt teremhet mégoly termékeny, de parlagon hagyott földnél. Csekélyebb tehetség is keríthet sort az egyházi hivatáshoz megkívántatott tudományra; de kedv és szorgalom mindenesetre kell hozzá. S még hozzá azt mondjuk, hogy kiváló erényesség a szükséges elméleti tulajdonok iránti kétséget igen is alkalmas leszállítani, mert ily esetre az egyházi szellem és természetfölötti malaszt nagyobb bőrsége bizonytal sokat pótolhat s Isten áldása nem fog elmaradni. *Dicite justo, quoniam bene.*

4. Az egyházi hivatás negyedik ismerve bizonyos hajlandóság az egyházi pálya iránt. Értjük azt a kegyes indulatot, azt a szeretetet és szíves hajlamot, melyet egyikmásk gyermekkorától az egyházi-rend hivatalos foglalkozásaihoz magában érzett. Nagy jelentőséggel bír s jövődöbeli jeleségek jelzője volt, amit az egyházi-rend számos szentéinek életében olvasunk, hogy tudnillik gyermek éveikben játékközben is egyházi hivataloskodásokat utánoztak, hogy pl. szalézi szent Ferenc szeretett a misére szolgálni, nep. szent János örömet tartózkodott és takarított a templomban. Regis szent Ferenc órákig elvult az oltári-szentség közelében, Facundo szent János gyermektársainak prédikálni szokott stb. Ilyféle jelenségek az egyházi-rend legjeleseinek gyermekkorában azon hajlandóságnak csirái, melyet Isten természetökbe oltott, azon érzelmekre mutatnak, melyekből idővel jövődöbeli egyházi lelkületök oly dicsőre fejlődött. Azonban e hajlam és kedv, hogy beválják az egyházi hivatás ismérvének, úgy kell, hogy csakugyan

az egyházi-rendre, tehát papi foglalatosságok, kötelességek s erényekre vonatkozzék, és hogy állandónak bizonyodjék. Ebből megtetszik, jelzett hajlam nem pusztán gyermekjáték vagy hiú csalódás-e? az illető a hit és isteni malaszt fakasztotta igaz-őszinte vonzalomból járul-e az Úr szentélyéhez? Bolond ész kell hozzá, hogy valaki állomásra vállalkozzék, melynek foglalatosságaihoz hajlandóságot s kedvet nem érez magában; s gonosz lélekre mutat, ha valaki hivatalra vállalkozik anélkül, hogy a hivatalbeli kötelességek és terhekhez képessége s kedve volna. Valaki azt mondja, hogy hajlandósága van a papságra s nem viseltetik hajlandósággal az isteni szolgálatra, az imádságra, fázik az önmegtágadástól, munkásságtól, nem viseltetik szeretettel a tisztaság erényéhez, nem találja örömét a lelki-élet és istenesség gyakorlataiban: hazug az s nem jár igaz úton; magára vessen, ha magával meghasonlott, boldogtalan pap lesz. Jelzett hajlandóságnak hitből s az egyházi-rend bel méltóságának helyes ismeretéből kell származnia; a hitnek elveiből és reményeiből kell hogy gyökeret verjen, erősét, mélyet, hogy helyt álljon.

E kellék minél nagyobb jelentőséggel bír az igaz hivatás tekintetében, annál nagyobb óvatosságot igényel. Három eset jöhet számba. Megeshetik, hogy a hajlam, melyet egyik-másik a papság iránt gyermekéveiben magában érzett, ifjú korában egyidőre ernyed-fonnyad, utóbb megint jelentkezik; lehet, hogy a kor vallástalan irányának hatálya vagy más-más körülmény következtében hite-meghidegedve a világhoz kezdett hajladozni; egy darabig vivódik a test és vér kivá-

nalmaival, de midőn nem engedve mégsem a kísérteteknek, lábát a szentély küszöbén megvetette, magábaszállt fontolódásra szanaszerte foszlik lelkéről a világ okoskodásainak, a test és vér kaprodzásainak köde s első hajlandósága új életre kelve új lelkesedés égedelmével fogad örök hűséget az Urnak. Megesik, hogy más nem érzett magában semmi különös hajlandóságot a papságra, midőn a seminariumba került; utóbb, betek-hónapok multával, kivált ha Isten különös kegyelméből szerencsés volt jól rendezett intézetbe jutni, ha alkalma és módja volt igazára megismerkedni a papság egyetlen-páratlan feladatával, hivatalának fontosságával és méltóságával, ha megismerkedvén és megbarátkozván a lelki-élet vigasztalásai és áldásaival, mint Mózes az égő ósipekbokor előtt, megérti az Urnak kedves szent akaróját iránta: épen a hit elveiből s az egyházi-rendnek megértett vezérfogalmaiból szívet vesz, meleg szívet a papság hivatása iránt, Megeshetik, hogy egynek-másnak növendék éveiben a papsággal járandó kötelességek és áldozatok hallatára félelem es idegenkedés kigyózik szívéen, kedve az egyházi pályához darab időre fogytát járja; azonban latba vetvén a hitnek örök elveit és reményeit, midőn látja, hogy minő érdekek forognak szóban, minél inkább felérti, hogy Istenért, Isten dicsőségéért, a kereszt igazaiért, a legszentebb ügyért, az emberiség szerelmeért s a halhatatlan lelkek üdvösségeért vállalandja magára ama kötelességeket, hozandja azon áldozatokat: annál dicsőbbnek látja a jövendőt, melyre Isten szólítja, és szentebb meggyőződés szívmelegével szánja magát ily pályára, mely ily elvekért és reményekért ily kötelességekkel és áldozatokkal jár. . . . Mindenesetre szerföloött kívánatos, hogy a fiatal ember legfontosabb életkérdése tekintetében ne hamarkodja el a dolgot, ne támaszkodjék egyedül magára, hanem közölje kísérteteit, kétségeit, küzdelmeit korosabb férfiuval, kihez teljes bizodalommal lehet, nevezetesen lelki-igazgatójával; szerföloött kívánatos, hogy a szentély növendéke elüljáróiban, nevezetesen a lelki-igazgatóban lelki

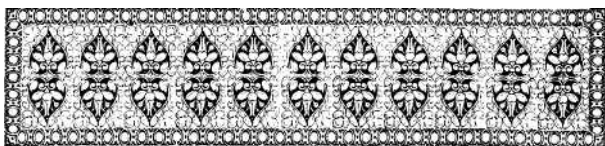
barátját lássa, ki győzze türelemmel s hallgassa meg szeretettel és kíméllettel az ifjúnak tünődéseit és vágyódásait s utasítsa kételyeiben, nem röstelve semmi vesződséget növedékeivel, szent Bernárddal mondja: »Ipsi me utantur ut libet, tantium ut salvi sint; parcent mihi, si non pepercerint; et in eo potius requiescam, si non inquietare me timuerint pro necessitatibus suis.«

5. Az egyházi hivatás ötödik ismerve az illetékes előjáróság ítélete. Ily életkérdésben elvégre is csakis illetékes tekintély dönthet. Bajos is volna kivált fiatal embernek az életpálya kérdésében egyedül maga eszén elindulnia, márcsak azért is, mert az ember épen saját magára nézve csatlakozik legkönnyebben. Saepe sibi de se mens ipsa mentitur et fingit se de bono opere amare, quod non amat, et de mundi glória non amare, quod amat.¹ De meg biztosítékot, mely az illetőt életkérdése dolgában végleges megállapodásra juttassa, bizonytalansága aggályait leszállítsa s utólag kelezhető kísértetes töprenkedésnek elvent gátat vessen, bizonyára nagyon kívánatos. Ily biztosítékot csakis a hit bizodalma szolgáltathat, csakis illetékes tekintély szentesítvénye adhat. Ő szent felsége, akiket különös kegyelmére méltat s egyháza tisztviselőinek választ, bizonyára nem hagyja ily biztosíték nélkül, s kikkel különös gondviselés-e révén éreztette szent akarátját, kétségkívül szívök-lelkök ügyére adja, teljes bizonyossággal megadja maga

¹ S. Gregor. reg. past. p. 1.

tekintélye sanctioját, azok által adja. kiket midőn maga tekintélyét rajok ruházta, egyháza kormányával megbízott. Quos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei. (Act. 20, 28.) A püspök meghívja a s a jelentkezők közül felfogja a választottakat; többnyire ítélkedésével azokban bizván meg, kiknek választottjait gondjaikra bizza, míg elérkezik az idő, mikoron a felszentelendőket kézvetése által az egyházi-rendre örökéltiglen felavassa. Megválva némely ritka esetektől, a püspök rendszeren megbízza a seminarium elöljáróságában. Az elöljáróság iszonyatos felelősség fejében köteles leikismeretességgel, de nagygyal, eljárni feladatában; de elvégre ítéletet csak olyant adhat, minőre a növendék alkalmat és módot szolgáltatott; az elöljáróság felelősséget és kezességet vállal érte, de elvégre sem csalhatatlan; nagyrészt, legnagyobb részt a növendéken múlik, hogy igazára mennyit ér, s esetről esetre mennyi erkölcsi bizonyosságot nyújt s minő megnyugtatót adhat a növendéknek magának azon kezesség, melylyel az elöljáróság őt a felszentelésre bocsátja. Azért első sorban magának a növendéknek érdekében és szent kötelességében áll, hogy kerüljön minden csselfélét felvételében, járjon igaz úton; tartózkodjék minden titkolózástól és szineskedéstől, járjon őszinte viselettel elöljáróinak színe előtt, kérje meg jelesül lelki-igazgatójának tanácsát s utasítását; úgy várhatja, hogy elöljáróinak tanúsága mellette érott érend Isten előtt, s maga jó lélekkel s jó reménnyel járulhat majd a püspök elé; és lesz, hogy

elüljáróinak kezessége alapján püspökének tehát az egyetlen illetékes tekintélynek biztosítékával bizakodvást járulhasson az oltárhoz, hol szívét-lelkét mint Ábel bárányát áldozatul hozza ő szent felségének, és mondhatója: Introibo ad altare Dei ad Deum, qui laetificat iuventutem meam!

3. Az egyházi hivatás elhatározása.

(Ki mikép és mikor kell hogy magát elhatározza. Lelki számvetel... Az út válamatján. Hol élned, hol halnod kell!)

A dolog mivoltából következik azon kérdés fontossága, kinek minő eljárást szükség követnie az életpálya jelesül az egyházi hivatás iránti elhatározása ügyében. A kérdés kettőn fordul: azon, hogy mikép és hogy mikor — kell e megállapodásnak megtörténni.

Módját illetőleg legjobb útmutatásul szolgál mindnyájának, kiket illet, az Úr példája. írva van, hogy az Úr. készülöben a megváltás nagy munkájához, tanítványival a magányba vonult; az egész éjtszaka szent elmélkedésben múlt; midőn megvirradt, az Úr magához szólította tanítványit, közölök tizenkettőt apostoloknak választott. Exiit in montem orare et erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus esset, vocavit discipulos suos et elegit duodecim ex ipsis. (Luc. 6. 12. 13.) Látják, kiket illet, hogy mi az első teendőjük, midőn választásra kerül, készülöben az apostoli hivatalra.

Első sorban magának a növendéknek áll leginkább érdekében, hogy tisztába jöjjön magával — életkérdéssel szemben, melytől jövődjé függ, egész jövődjé siron innen, siron túl; a növendéknek, arany ajkú szent János mondja, ismernie kell, másoknál jobban kell ismernie önnönmagát, és tudnia, hogy mire vállalkozik; tudva legyen nála, hogy maga lesz maga üdvösségének vagy kárhozatjának munkása. Ipse, qui ordinatus est, dicere non potest, se sibi, ut aliis, fuisse incognitum; sicut ergo is graviori supplicio puniendus est, quam üli, a quibus adscitus perductusque est: ita debet ipse accuratius, quam üli, suimetipsius periculum facere.¹ Első tekintetre, meglehet, úgy látszik, hogy a dolog érdemére alig kívántatik egyéb, mint hogy az illető az egyházi hivatás kérdéses ismérveit rendre gondolóra vegye, magára alkalmazza, és szerintök magát elhatározza. Azonban »biztos« eredményhez több kell; nem elég az illetőnek ilyen-olyan vélekedése, hanem kellő lelki hangulat szükséges, lelkület kell, mely alkalmas legyen megérteni, mit mond az Úr; kell e számvételre mindenekelőtt világosság onnan felülről, Isten szent malasztja, melyért imádkozni kell, alázatos szívvel sokat imádkozni. Világosság onnan felülről csak tiszta lelkekbe száll, s Isten szent malasztja nem munkálhat kívánatos foganattal elemekben, melyekre a bűn sötétsége borult. In malivolam animam non intrabit sapientia, nec habi-

¹ S. Chrysost. libr. 4 de sacerdotibus.

tabit in corpore subdito peccatis. (Sap. 1, 4.)
 E végre múlhatatlan, hogy az illető elvent méltó gyónás által lelki-állapotját rendbe hozza és tiszta szívvel módját ejtse, hogy hallja és megértse, mit mond az Úr. Továbbá szükséges, hogy szívént-lelként teljes-tökéletes egyensúlyba helyezkedjék, maga szántában előleg ne hajladozzék se jobbra, se balra, hanem bocsássa magát teljességgel Isten rendelkezésére és imádkozzék, imádkozzék igaz lelkéből, teljes szívéből, hogy az Úr adja értésére kedves szent akaróját, késznek nyilatkozván mindenre, amit Isten az ő számára rendelni talál vala. Ekkép lelküivé, Isten színe előtt vegye gondolkodásba az egyházi hivatás jelzőit s lássa, lelkében megvannak-e e kérdéses kellékek, egyénisége s életének sorja azt hagyja-e gyanitania, hogy Isten szent akarója szerint hely én-rendén találandja magát az egyházi pályán? Vegye fontolóra az előnyöket és hátrányokat, a veszedelmeket és nehézségeket, melyek akár az egyházi akár a világi renden akadnak; ebbeli fontolódásában ne hajtson a test és vér kapródásaira, hanem tartsa szem előtt egyesegyedül azt, ami akár egyházi akár világi renden mindenesetre a dolog feje, azt, ami minden halandónak egy igazándi rendeltetése, életének célja és vége, a célok célja, mely nem más, mint Isten dicsősége, magunk megszentelődése s halhatatlan lelkünk örök üdvössége ... s lássa saját egyéniségéhez képest ezt a célt melyik életpályán reméli biztosabban és jobban elérhetni. Valaki

egyedül a földi előnyöket meg hátrányokat veszi számba s csak azt veti latba, ami az érzéki természetnek talál inkább inyére-kedvére lenni: az nem jár el »keresztény« módon, inert Isten ügyét s a lélek üdvösségét utána teszi mulandó érdekeknek, a test és vér kívánalmainak, igaz keresztény minden körülményekben hitből tájékozza magát, a hit elvein indul. *Justus ex fide vivit.* Ugyanazért például a szigorúbb erkölcs s nagyobb önmegtágadás, melyet az egyházi-rend igényel, magában még korántsem ok, érvényes ok arra, hogy elálljon tőle s mikép a keresztény bölcs mondja »megszökjék a keresztőtől;«¹ ha különben úgy látja, hogy Isten őt az egyházi pályára szólítja, ha jelesül csakugyan vonzalmat Tész észre magában a lelki-életre s van miből észlelnie magában ama szívbeli és elmebeli tulajdonokat, hozzá meg ama malasztos ösztönöket, melyek remélnie hagyják, hogy ügyekezettel és jóakarattal győzni fogja s képes lesz megfelelni ezen életpálya magasabb követelményeinek. Nem hiába kiált fel az apostol, hogy jaj, ha elejtené, melyre az Úr meghívta, apostoli hivatalát. *Vae mihi, si non evangelisavero!* (1 Gor. 9,16.) Ugyanis az ember»köteles« azon az életpályán szolgálni Urának-Istenének, melyen ő akarja hogy ő szent felségének .szolgáljon, s »köteles« azt az életpályát választani, mely biztosabb és előnyösebb lelke üdvösségére. Hogyha azonban úgy látja, hogy a magában tökélete-

¹ Imit. Christ. lib. 2. cap. 11.

sebb rend nevezetesen »rája nézve« akár természetnek szerfölötti gyöngesége, akár egyéb elégtelen és alkalmatlan volta következtében inkább erkölcsi romlására mint üdvösségére találna válni; ha hozzá sem elegendő malasztbeli ösztönöket, sem elég elszánt akaratot nem érezne magában, a kellő »qualificatio«-ra, arra, hogy magát e nehezebb rendre képesítene, illetve »minősítene« sikerüljön: úgy méltán más életpályát választhat, tartozik is mást választani, olyant, mely »rája nézve« kevesebb nehézséggel s lelke üdvösségére kevesebb veszedelmekkel jár.

Többszörre az ily számvetel maga néha meg-
esik hogy nagy lelki küzdelemmel sőt gyötrellemmel jár. Lehet, hogy a gonosz lélek, minden jónak ellensége, a nemes lelket maga módjára hol kecsegtető? hol irtóztató kapródzásokkal ügyekszik elütni jobb szándékától. Efféle kísértet ek ellenében szál. szent Ferenc a következő szabályt ajánlja. Gondolatok és belsugallatok, melyek Istentől származnak, világosságot, békeséget és örömdetességet öntenek a lélekbe, és lesz, hogy habár romlott természete ily gondolatok és sugallatok ellen titokzatos ellenszenvet támaszt, az ember mégis sokkal megelégedettebbnek, nyugodtabbnak és boldogabbnak fogja magát érezni, ha e gondolatokra hallgat s e sugallatoknak enged, mint ha azon az ürügyön, hogy a dolog szerfölött nehéz, ellenök szegül. Ellenkezőleg a gonosz lélek s a megvesztegetett természet sugallatai elmebeli

sötétedést, zavart, nyugtalanságot és kelletlenséget okoznak, s az ember, ha enged is nekik, általok megelégedést s igaz boldogságot mégsem érez, mert igaz békességet csak Isten szent akaratjának teljesítése lehel az ember lelkébe. *Non est pax impiis.* Ha valamikor, úgy ily lelki vívódások esetére kívánatos, hogy az illetőnek legyen kinél küzdelmeiben bátorítást, kételyeiben tanácsot és utasítást lennie. A szentély növendéke márcsak ezért is viseltessék igaz-őszinte bizodalommal elüljáróihoz, kiváltképen lelki-igazgatójához és gyóntatójához; s mint-hogy az embernek könnyebbére esik gyónásközben kitárnia lelkületét, igenis ajánlatos, hogy az illető közölje tehát gyónás alakjában lelki-igazgatójával kétségeit, kísérteteit, hajlandóságait. *Consilium semper a sapiente perquire!* (Job. 4, 19.) És lesz, hogy az ily bírálat révén megejtendő megállapodása egymásnak habár nagy küzdelmébe kerül is, ha igaz lélekkel, tiszta szándékkal jár el benne, bizonynyal győzni fog; az Úr bel világosságot fog szürenkeztetni lelkébe, s a kül viszonyok alakulása által is értésére fogja adni maga szent akaratját. »*Gloriamini omnes recti corde.*« (Psalm. 31, 11.)

Idejét illetőleg egy az, hogy a kérdéses megállapodásnak egyszer mindenestre meg kell történni. A szentély növendékének egyszer mindenestre csakugyan számot kell vetnie s hivatása iránt magával rendbe jönnie; mert életkérdés forog szóban, melyet lehetetlen elodáznia elkésőre, melyre

felelnie kell magának és az egyháznak, amelyről felelnie kell s felelni fog egykoron Isten bíróséke előtt is. S a kérdés fontossága megkivánja, hogy iránta minél előbb megállapodásra jusson. Nescit iarda molimina Spiritus Sancti gratia. Mit vontassa a dolgot. mikor úgyis annyi a teendője? minek halaszsa az oly kérdés megoldását, mely nap-nap után életébevág s egész jövődjéről határoz? Ha nincs hivatása, mi tartóztathatná életpályán, melyen csakis szerencsétlen lehet, szerencsétlen síron innen és síron túl? Talán a szégyen érzete s abbeli félelme, hogy kiléptet a világ arra találja magyarázni, hogy kezébe szakadt a kötele? Ily gondolat legalább is öreg hiba és csalódás volna. A világ tudtával van, hogy az egyházi-rendre nem mindenki hivatalos, és hivatnia nem rajta múlik, hanem Isten akaratján. Ha nem szégyen kilépni a katonaságból vagy abbahagyni az orvosi pályát, ha ezt nem magának valónak látja: mért volna szégyen magaszántából vagy az elülj árok jószándéku figyelmeztetésére visszalépni az egyházi pályától, mely annyi nehézségekkel s oly nagy felelősséggel jár, minőt okosabb nem vállalni, mint hamissá lenni?! Hanem igenis szégyen és gyalázat ily szent hivatalban vétkes életet élni, ily szent kötelességeket nem teljesíteni, ily nagy felelősséget lelke vesztében hagyni; szégyen és gyalázat az utolsó ítélet napján az egész világ szemeláttára méltatlan papnak bélyegeztetni és elkárhozni!... Tán az időt és fáradságát szánja, melyet eleddig a megkezdettt pályára fordított és zokon

esik más pályát kezdeni? Ily tépelődés szintén nem egyéb csalódásnál; mert előben koránsem ment veszendőbe az idő és fáradsága, melyet a hittudományra fordított, márcsak azért sem, mert a theologia magában sajátlagos mérvben képzőleg hat az elmére akár alaki akár anyagi tekintetben, mely képző hatályának a tudományok bármily szakmájában nagy hasznát fogják venni, időközben a hitélet és istenességnek is megtakarította egy egy fillérét, melynek értéke maradandó minden körülmények közt; többnyire pedig veszett gondolat volna azért, mert szánja elvesztett egyikét évét, egész életét veszendőre vetnie s lelke örök üdvösségét is veszélyeztetnie. Minek vontatni az időt? Élettavasán vessen, hogy idővel legyen mit aratnia. Az idő halad, s az idő jártában kinekkinek üt az órája, mikor határozni kell jövődjéről, meglehet — örökre!...

Az életpálya kérdése elég fontos arra, hogy midőn a választás órája ütött, az illető vegye gondolóra s megállapodásra keljen magával azon pályára nézve, melyre hivatást érez magában, melyen élnie, melyen halnia kell! Valakinek az egyházi pályára szándéka lépni, ha erre hivatást érez magában és jólélekkel gondolhatja, hogy hivatása Istentől van: minek vontassa-halaszsa megállapodását. Kár volna, bűn volna! Midőn az Úr szólította apostolait, ezek menten odahagyták hálójukat, hajójokat, sőt szülőiket is, és követték őtet. Midőn Sault Damaskusba vett útjában az Úr megállítja,

egy szavára Saul legottan megajánlja magát minden áldozatra, csak egy szava, egy kérdése: mit parancsol? Domine, quid me vis facere? (Act. 9, 6.) Ugykell. Illik jelesül az ifjúhoz, hogy ifjúi lelkesedéssel ragadja meg, amit életfeladatának választott, s akit Isten az apostolok tisztének örökségére s ő szent felsége hivatalos szolgálatjának kegyelmére méltatott, lássa, hogy e jövődőre készültében nincs egy vesztenivaló órája. Ugy kell, hogy a szentély növendéke még belépte előtt vagy minden bizonynyal az egyházi pályára léptének első évében magával és rendeltetésével megállapodásra jusson; mert nagy dolgot kell végbe vinnie, elmént-szívét át kell alakulnia, készülnie nagy jövődőre, rövid idő alatt apostoli lelkületet felölnie s az ur Jézus szíve szerint való pappá érlelődnie. Qui timent Dominum, praeparabunt corda sua, et in conspectu illras sanctificabunt animas suas. (Eccl. 2, 20.)

4. Az egyházi hivatal érlelődése.

(Sursum corda! Múlhatatlan, qualificatio. Négy tükörkép. Még egy, a nagy szentség szerén-rendén. Átalakulóban.)

Jövendőt az egyháznak, minőért szent Bernárd szíve vert s lángimákra olvadt az oltáriszentség előtt; jövendőt, minőnek képén merenghetett a haldokló Lacordaire átangyalodott lelke szívemelő reménye szürkületében; jövendőt s ezer áldást az emberiségnek, minőnek látomása Las-Casasnak derenghetett lelke lelkében, midőn szent szeretet szárnyain siettetni, meg-megelőzni vágyott, meg a vihart, mely a tenger hullám zuhatagain ragadta partról partra, hogy vigyen meg egy szót a rabláncra vert ind testvéreknek, egy ígét veszni indult népeknek, a szabadság és üdvösség ígését; dicsőséget istennek a magasságban, az emberiségnek békességet siron innen s a halhatatlan lelkeknek örök életet siron túl. . hol az érző szív, melynek mélyén e vágy világéltében egyszer-másszor meg nem rezdült volna — talán midőn éjnek csillapjában az égboltozat ezer

mécse mellett szent elmélkedés magaslatáról lelke nézte-nézte e kor keserves kínszenvedését, hasztalan fáradalmait és forradalmait, keserű csalódásait és kínos vergődéseit s miatta fájdalomkönyve szívárogoz vala szemére?!

És lehet, hogy azt a szebb, azt a jobb jövőt más más tűnődések távcsövén, más más úton, más tájon kereste reménye távolában. Az én lelkem meggyőződése azt sugallja, hogy siron innen és siron túl nincs remény kívánatos jövőndőhez — hit nélkül; az én szemeim úgy látják, hogy akár fejenkint akár nagyjában vegyem azt az értelmes teremtményt, melynek homlokán akár hánszor gúnynak járja az Istenképe és hasonmássá; akár családi és társadalmi viszonyaiban tekintsem — az én szemeim úgy látják, hogy nincs kilátás, nincs remény jobb jövőndőhez, hacsak a halandó ember szenvedélyeit, ha vihar dúlta szíve vágyait és reményeit, ha minden családi s társadalmi viszonyait egy közös és sarkalatos viszony törvénye helyre-rendre nem igazítja, szabályozza és áldja. Unde bella et lites in vobis? Nonne... ex concupiscentiis vestris, quae militant in membris vestris? (Jac. 1, 4.) Isten joguralmát, azt a viszonyt értem, melylyel mindnyája köteles Isten irányában. Azt mondja lelkem meggyőződése, hogy nincs remény jobb jövőndőhez — vallás nélkül, nincs vallás kereszténység nélkül, nincs kereszténység egyház nélkül.

És mellünkben csak egy érzelem lángol és ez lelket éget; egy érzelem, melyet szeretnénk lobog-

tatni de magasra, lobogtatni meteorként, mely fel-
támad keleten, hogy villanna végig sugárfénye
napnyugat határáig; érzelem, mely szívet éltet és
vágyat forraszt, buzgót és lángolót, hadd lássa, hogy
oszlik-foszlik valahára az egyház ellenében gyár-
tott balítéletek ködfátyola, hogy innen-túljan kö-
zelednének a keresztény elemek s indulna meg
nagy engesztelődés, hogy az egyház (mindnyájának
édesanyja!) szerét-módját ejtse, hogy érvényesítse,
érvényesíthesse nagyban az Urnak és Üdvözítőnek
joguralmát a keresztény nemzetek és népek törvé-
nyeiben, társadalmi intézvényeikben s viszonyaik-
ban, valóra válthassa missióját egész teljében bizton-
szabadon, hogy hitének malasztjai és áldásaival
édesítse Urához Istenéhez a keresztény társadal-
mat, s amelyeket az apostasia rajta ejtett, meg-
orvosolja égő sebeit és boldogítson hazát és nemzetet,
áldja és boldogítsa a családokat és szíveket, s üd-
vözítse a halhatatlan lelkeket örökéltig. Videó coe]os
novos et terram novam!

Lesz-e, mikor lesz, hogy e szent vágy, annyi
nemes szív égedelme és reménye, teljesedést érjen?!

Más más módokat gondolhat e vágy való-
sítására, s legyen áldva minden elme, mely az
egyház dicsőbb jövendőjét tartva szemmel, érte
áldoz; legyen áldva minden szív, melyben az egyház
szent szerelme lüktet, mely érte lelkesedni, mely
érte halni kész! A mi szemeink előtt, midőn elménk
az egyház szebb jövendője tájképein mereng, a Páz-
mányok és Wittmannokkal élén azon »acies bene

ordináta« képei lebegnek, melyeknek hivatása és dicsősége, hogy, Urunk-Üdvözítőnk szentséges szívének érzelmei szívében, a hitnek igazai és reményeiért, s a halhatatlan lelkekért mezőre száll, hogy a legszentebb ügyért életét és vérért, minden tehetségét és módját, hogy önnönmagát hozza örök áldozatul érte.

Egyegy lelkipásztor, az egyház zsolozsma]ával kezében és Jézus keresztyével a szívében, az Urnak egyegy kisdéd nyája élén, mennyi áldásnak munkása! Érdemeit a világ aligha méltányolja; de az Úr látja, és szent angyalai tele írják róla az örök élet könyvét. És szerzeteink ... oh ha mindnyája, szent szerzőjök szellemében igazára helyt állna, élesztve a lelki élet s magasabb erkölcsi tökéletesség örök mécsét, élesztve magában, élesztve a keresztyén népben! Éltrevaló szerzeteink munkára hivatalosak, mely érdemre mindent meghalad; egyegy igaz szerzetesnek hivatása igaz hogy nagy áldozattal jár, de áldozatja a világ váltságának ára . . . Az egyházi-rend ... oh ha fejenkint isteni szerzője szellemében igazára helyt állna s megfelelné magáért! Ez a clerus, ez az »acies bene ordináta« — az egyház szíve vértje, a keresztyén hitélet vezérelke; vele él, vele ernyed; múlt és jövőndő nagyánt rajta fordul.

Lelkem előtt a jövőndő felleggfüggönyein legszentebb vágyaim s édesnél édesebb reményeim csillaga dereng ... a clerus missioja, a keresztyén társadalom regeneratiója, az egyház jövőndője, dicsősége!

Sursum corda! A szentély növendéke értse, miről szól az ige! Hivatásának érlelődése forog szóban.

Veni, Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium et tui amoris ignem in eis accende ...

Emitte Spiritum tuum, et creabuntur. Et renovabis faciem terrae!

***

Valaki egyházi hivatása iránt magával igaz-őszinte lélekkel megállapodásra jutott, ezzel már nagyot lendített ügyén, ezentúl csak egy gondja, az, hogy hivatását magában megérlelje, megérlelje azon idő közben, míg alkalma és módja állja, készülöben jövendőjére — kellő qualificatio fejében!

Hivatását az egyházi-rend növendékének meg kell érlelnie. Isten szólította ezrek közül, az ő kegyességes gondviselése annyi jóval áldotta s úgy intézte életének sorját, hogy felismerte, látja, hogy az Úr őt mire szánta; Isten akarta és elvárja tőle, hogy nagykegyes szándékának maga részéről megfeleljen. Ennek meg kell lenni, meg múlhatatlanul. Mért? Lássunk tájékozóba néhány tükörképet, megannyi érvek számban.

1. Tekintettel a Szent-Szűzre, az ő szerepére a megváltás oeconomijában. Ő szent felsége kit gondviselése tervében öröktől fogva választott s arra rendelt, hogy »az idők telj ében« ő-egy-fiát méhébe fogadja, szűz kebelén dajkálja és szeplőtelen

tiszta kezeivel ápolja — a Szent-Szűznek testét és lelkét készülöben e rendeltetésére a Szentlélek közremunkálása által alkalmasította, érdemesítette. *Beatae Virginis corpus et animam, ut dignum filii sui habitaculum effici mereretur, Spiritu Sancto cooperante praeparavit.* A szentély növendéke hasonlatos rendeltetésre hivatalos; Isten őt ezrek ezreiből kiszemelte s arra méltatja, hogy magát egyedül ő-egy-fiának, a világ megváltójának szolgálatára szentelhesse, hogy az Úr szent testét és vérének annyiszor magához vegye, hogy örök áldozatjával kezében, igéivel ajkain, szent színe előtt hivataloskodjék; ezért kell múlhatatlanul, hogy készülöben e rendeltetésére, testént-lelként megszentelődjék és ebbeli tisztére akkor-amikor alkalmasnak, hogy méltónak találtassék. Valakit Isten illetén kegyelemre méltat vala, annak kétségkívül megadja az erre megkívántatott malasztokat; amely kegyességes szándékkal elrendelte életének célját, azzal bizonynyal ügyére szolgáltatja az eszközöket és módokat, melyek céljára vezessék: az nem lehet, az nem szabad, hogy a szentély növendéke Istennek ily kegyességes szándékát iránta meghiusítsa; ész és hit szent kötelességébe teszi, hogy az isteni gondviselés kiválólag kegyes intézkedésének megfeleljen, hogy megszentelődésének kezére adott eszközeit lelkismeretesen használja s a vele léptenyomon éreztetett malasztoknak méltó gyümölcsét hozza.

2. Tekintettel az »idők teljére« az isteni gondviselés tervében. Ő szent felsége, midőn örök szeretetének és irgalmának szándékait az idők jártában érvényre juttatja, úgy szokta, hogy gondviselése révén a körülményeket maga céljaihoz alkalmazza. Így történt, hogy akit elküldendő vala a világ megváltójának, ő-egy-fiát csak akkor küldötte, midőn elérkezett az idő, mely arra legalkalmasabb vala, el a kor, melyet azért a népek apostola »az idők teljének« mond. In plenitudine temporis Deus misit filium suum. (Gal. 4, 4.) Századok multával, midőn a látók jövődölései egyig teljesedést értek; midőn nemzetek és népek érezték mélyen a Megváltó szükségét; midőn a világ történelme oly fordulatot vett, hogy a politikai viszonyok, közművelődési és társadalmi állapotok korszükségnek jelezték az Üdvözítő eljövetelét, s legalkalmasabbaknak jelentkeztek a Megváltó fogadására és országának megalapítására — midőn minden körülmények arra vallottak, hogy elérkezett »az idők telje«: akkor történt, hogy az Ige testté lőn. Et verbum caro factum est. A szentély növendéke nem hiába hogy az isteni gondviselés »választott edénye«. Vas electionis. Az ő számára is van »idők telje.« Borzasztó volna, ha úgy járna, mint ama nép nagyrészt, melynek jövődjén az Üdvözítő könnyekre fakadt; Istennek választott népe, mely megkeményítette szívét és nem érte fel értelemmel a kegyelem napjait. Eo, quod non cognoveris tempus visitationis tuae! Az idő halad, és a szentély növendékének

is megjő »az idők telje«; közben készülnie kell, érlelődnie kell, hogy midőn órája üt, alkalmas és méltó legyen az ígéretre, mely rajta teljesülendő, és szíve idő közben átalakuljon szívre, mely Jézus szívére vall...

3. Tekintettel az ur Jézusra, az ő szíve szándékára. Volt arra gondja, nagy gondja; Urunk-Üdvözítőnk akiket meghívott s apostoloknak szánt, választott tanítványit három évig maga oktatta, nevelte, társalkodott velők, sokat beszélt nekik a jövődőről, mely rajok várakozik, a kehelyről, melyet mennyei atyja számokra készített; úgy alakította át lelköket, úgy szállította le balítéleteiket és álmadozásait földi nagyságról, mulandó dicsőségről, úgy érlelte, úgy készítette őket a hivatalra, melyet rajok ruházandó vala. És van gondja folyvást, fejenkint nagy gondja mindnyájára. Tertulliánként »cura divini ingenii!« A szentély növendéke arra hivatalos, hogy az apostolok nyomába lépjen; kérdés, minő lelkismeretességgel fordítja hasznára azt a három-négy évet, azt az időt, melyet az Úr számára rendelt, hogy közben apostoli férfiúnak érlelődjék? Aki meghívta, az Úr. azt az időt a végre adta, hogy ne hagyja kárba veszni; azt akarja, hogy becsülje meg, mert drága, drága minden perce, szép jövőnek tőkéje. És nincs benne kétség, hogy az Úr szívesen fog szeretettel tanítványával szóba állni; örömet fog vele társalkodni, ha őt az oltári-szentségben meg-meg-

látogatja; örömet beszél majd neki szent elmélkedésben jövődjéről, azon kehelyről, azon örökségről, azon áldozatokról és reményekről, melyekhez készül; csakhogy, csakhogy legyen gondja, hogy rajta ne múljék! Nap-nap után közelebb jár azon időhez, mikoron majd örök szövetségre lép az Úrral, mintha jegyben járna, készülöben a bárány menyegzőjére; csakhogy, csakhogy legyen gondja, hogy szívének mécse épen égjen. *Aptate vestras lampades. Ecce sponsus venit; exite obviam ei!*

Tekintettel a Szentlélek-Isten eljövetelére, az apostolok inauguratiojára. Negyedfél éve telt bele, hogy az Úr vesződött tanítványi val, jelesül azokkal, kiket apostoloknak szánt vala; meghozta a nagy áldozatot, életét és vérének már feláldozta volt hivatalában, melyre szíve szerelmében vállalkozók; midőn feltámadván halottaiból, felmenendő vala mennyegbe, kiket kevéssel halála előtt az újszövetség örök áldozatjával megbízott, kikre maga hivatalát és hatalmát átruházta, apostolait maga mellé véve, kiméne velők az olajfák-hegyére. Innen indult el keresztutjára, innen készül már felszállni mennyei atyjához; itt tette meg utolsó intézkedését, melylyel apostolait tisztokra végleg képesítendő volt; itt adta utasításba, hogy maradjanak együtt és várják, míg eljő a Szentlélek. Es az apostolok megvonultak azon áldott teremben, melyben az Úr az újszövetség örök áldozatját s ezzel az egyházi-rend szentségét szerezte, holottan a

hívekkel, élükön Máriával, Jézus anyjával, folyvást imádkozva-elmélkedve várták-várták a Szentlélek érkezését. *Perseverantes in oratione cum Maria, matre Jesu, et fratribus.* Így történt, hogy tizedik nap a Szentlélek rajok szállott; meglőn az apostolok inauguratioja. Itt a tükörképe, A szentély növendéke lássa, mi vár rája. Arra hivatalos, hogy egyen az apostolok tisztfolytatója. Az Urnák végső' intézkedéséből szemmel láthatja, hogy készülöben mi a teendője. A seminarium azon áldott terem, hova megvonulnak, kiket az idők jártában meghiv az Úr, kikre maga hivatalát és hatalmát folytonfolyvást át akarja ruházni, kiket megbiz az újszövetség örök áldozatjával. Van kétségkívül a seminariumban kápolna, s a kápolnában van oltári-szentség; itt a helye a szentély növendékének, a hely, hol legörömestebb tartózkodják, hogy Jézus szenteség szívétől szíve lángot fogjon, hogy Jézus szívének érzelmeitől szíve átakuljon; hogy szakítson a világgal, szakítson örökre. És imádkozzék de sokat, elmélkedjék de sokat; tegyen róla, hogy édesedjék kedve Máriához, Jézus anyjához, az apostolok királynéjához, ajánlkozzék örökre az ő édeskedves, az ő szeplőtelen szent szívének ótalmába. Ugy érlelje meg magában azt a lelkületet, mely alkalmas és méltó a Szentlélek vételére; úgy készüljön ordinatiojára.

Még csak egyet az oltári-szentség szerénrendén. E 'nagy szentség' az újszövetség örök

áldozatja, az egyházi-rend szemefénye. Omnis honor et glória. Az egyházi-rend maga szentség, »élők szentsége,« melyhez csakis malaszt állapotjában szabad járulni; a szentély növendéke lássa, mi a teendője készülöben az egyházi-rend felvételére. Első gondja, készülődésének feje, hogy a megszentelő malaszt szívéhez gyökerezék, hogy az isteni malaszt állapotja legyen nap-nap után rendes lelki állapotja! Az egyházi-rend szentség, mely nem végződik múlékony ténynyel, mely életrendet állandósít, rendet örökös vonatkozással az oltári-szentségre, szünös-szüntelen uniót, állandó communitot Istennel. Az Úr asztalához hogy merne hívő lélek járulni kellő készület nélkül? Az apostol nem hiába hagyja meg, hogy kiki vessen számot magával, midőn a szent-áldozáshoz járul, mert iszonyatos bűn volna az Úr szent testét és vérét méltatlanul venni. Probet autem seipsum homo et sic de pane illó edat et de calice bibat; qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. A szentély növendéke lássa, mire készül. Arra hivatalos, hogy nap-nap után járuljon a szent-áldozáshoz, nap-nap után mutassa be az újszövetség áldozatját, lássa. Láthatja, minő lelkismeretességgel tartozik ügyet vetni a kellő készületre, -arra, hogy megérlelje magában azt a lelkületet, melylyel bizakodvást járulhasson ordinatiójához. Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in locosanto ejus? Innocens manibus et mundo corde!

2. Hivatását az egyházi-rend növendékének meg kell érlelnie azon idő közben, melyet az isteni gondviselés neki juttat készületül ordinatiojára. Jelestül növendék korának három-négy évében. Az egyház a trienti zsinaton azért rendelt el megyékszerte seminariumokat, avégre fogadja szentélye csarnokaiba az egyházi-rend növendékeit, hogy őket a világ veszedelmeitől megóttalmazza, mint szemefényét gondozza, mint legdrágább reménye sarkait fegyelmében nevelje, jellemöket acélozza. *Civm adolescentium aetas, nisi recte instituat, pronasit admimdi. voluptates sequendas, et nisi a teneris annis ad pietatem et religionem informetur. antequam vitiorum habitus totum hominem possideat, nunquam perfecte ac sine maximo ac singulari propemodum Dei omnipotentis auxilio in disciplina ecclesiastica perseverabit.*¹ Az egyház az egyházi-jog akárhány canonjaival meghagyja, hogy senki az egyházi rendekre ne bocsáttassék, hacsak erkölcsi biztosítékot nem nyújtott alkalmas és méltó voltáról. *Nullus ordinetur. nisi probatus fuerit.*² Az egyház kiknek az újszövetség örök áldozatát kezökre adja, azokat »presbitereknek« nevezvén, elvárja tőlök, hogy nevék érett férfiakra, higgadt jellemre s kiprobált erkölcsre valljon. Az egyház erre nézve a kellő gondoskodást a püspököknek szent kötelességükbe teszi. *Sciant episcopi, debere ad ordines*

¹ Conc. Tril. sess. 23 de reform, cap. 18.

² Decret. cap. Nullus. dist. 24.

assummi dignos duntaxat et quorum probata vita senectus est.¹ Az apostol kedves tanítványának, kit püspöknek rendelt, lelkére köti, hogy jól megvigyázza, kit felszentelni szándékozik. Manus nemini cito imposueris! Az apostolnak ezen szavait aranyajku szent János következőleg magyarázza: Quid illud cito? Non ex prima probatione, nec secunda, nec tertia: sed ubi consideratio diuturna praecessit exactissimaque discussio, tunc imposito manus.² Nagy szó, igaz szó, hogy a szentély növendékének nemcsak kötelességében áll magát nagylelkismeretesen a lelki élet és hivatása minden ágaiban kiképeznie, hanem legszentebb jogában is áll, hogy növendék éveiben kellő utasítást is nyerjen és szerét-módját ejtse, hogy hivatását magában kellőképen megérelje; jogában áll, hogy oktassák és szoktassák nélkülözni a világ örömeit és vágyait, az Úrral társalkodni, hivatalos munkásságban keresni és találni örömét és kedvét, hogy idővel, amint Jézus szíve szerint való paphoz illik, magában megelégedett életet éljen, lelke nyugalját, élte örömét s minden boldogságát — síron innen lelkismeretes hivataloskodásában s ennek révén lelje örök üdvösségét síron túl. Írva van, hogy az ur Jézus fiatal éveiben »növekedék bölcseségben és kedvességben Isten s emberek előtt«; a szentély növendéke lássa példaképét, érezve érezze, hogy elmére, szívre, jellemre évről évre érle-

¹ Conc. Trid. sess. 23. cap. 12.

² S. Ghrysost. hom. 17 in Tim.

lődni kell, megérlelődnie jövődjére az Úr képére-
és hasonlatosságára.

***

Sajátjok a nagyra termett jellemeknek, hogy jövődöbeli rendeltetésük sejtelve életök hajnalán fel-feldereng lelkükben; elméjük a gyermekévek szűk kőrnyéjén túlkelve, magasabb vágyaknak, szárnyain rejtelmes jövődöbe szállong, lelkük mélyén valami titokzatos érzék a jövő gondolataival vívdik, terveket sző, melyeken életük alaprajza jelentkezik; ifjú lelkükben már csíráznak, kora sarjadózásnak indulnak nagy jövőjük magvai. Ex ungue leonem. Romulus mellében már tornyosodának a világuralta Róma hét halmai, mielőtt még Rémus az alacsony árkon átszökék. A kilenc éves Hannibál szívében gyúlt meg a láng, mely a capitolium oszlopait végpusztulás rémeivel megrázkódtatta. Az ifjú Colomb lelke előtt ismeretlen szigetek lebegnek a nagy óceán távolában, mielőtt egy új világrész felgünygylügne előtte. Napóleon hetedik évében hóból rakott várakat ostromolt, hadszerbe állította kis pajtásait és szólította parancsszóval harci mozdulatokra. Ez a rendje. És a világ megváltója tizenkét éves korában a próféták látomásait magyarázza, a mondója: »Nonne in iis, quae patris mei sünt, oportet me esse?« (Luc. 2, 21.) És a szentély növendéke — szemben rendeltetésével, melyet az isteni gondviselés eléje tűzött, szemben azon igényekkel és reményekkel, melyeket az egyház felőle táplált, szem-

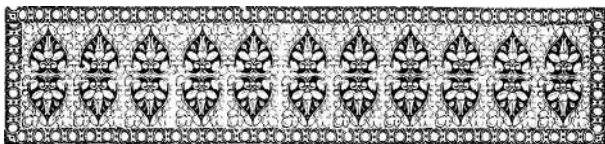
ben egy szent és áldásos jövendővel. . . hogyan lelkesednék? hogyan gerjedne égedelemre, melylyel szakítva, ezer örömmel szakítva világgal s a világ minden hiúságaival — életének legvirágja éveit, a test és vér vágyatásait, minden tehetségét és módját és szívvére legpiroslóbb csöppjeit örömmel hozza áldozatul — Isten dicsősége és szent szerelme fejében, maga megszentelődése s halhatatlan lelke örök üdvössége reményében?!

Lehet, hogy az ifjú csak féligmeddig kívánatos lelkülettel lépett az egyházi pályára; lehet, hogy alig vette észre magában az egyházi hivatás csiráit, melyeket titokzatos kéz, az isteni gondviselés malasztja ültetett szívébe; lehet, hogy darab időt öntudatlanul él, él nap-nap után Ciceróként »in dies more barbarorum«; azonban egyszer csak üt az ő órája, és lesz, hogy megértse a szózatot, mely őt a hit, az istenesség, a kereszt útjára, a feltámadás s örök élet ösvényeire szólítja. és ő megállapodásra jut egy életkérdésére nézve. Mindenesetre úgy kell, hogy a szentély növendéke az egyházi pályára léptének legalább második évében öntudatra jött legyen, hogy fejlődjék benne a múlhatatlan érzék az egyházi hivatás s lelki élet iránt; hogy megtessék rajta a belátalakulás, megtessék rajta, hogy csakugyan lesz belőle lelki ember, egyházi férfiú, hogy váljon belőle az egyháznak Jézus szíve szerint való papja...

Az ifjúban volt, Isten kegyelméből volt ész, és volt nemesebb érzelmekre fogékony szív. Volt, hogy egykoron Ovidius alagyáin, Horatius ódáin lelke ára-

dozott örömeiben s irigyelte nevök halhatatlanságát. Volt, hogy Plató eszményein és Cato erényein szíve hangosabban vert; Scipio és Cincinnatus árnyait bámulta elméje, s Rubicon partszélén reszketett benne a lélek, és hahogy Hunnia határait délnek a fekete tengerig terjeszthette, s diadalmas zászlóit nyugatnak a pirennei havasokig, északnak a balti tengerpartjáig vihette volna: nem tudott vala egyebet, többet valamit kérni Istenétől... És ütött az ő órája; az isteni gondviselés eléje szabta rendeltetésének eszméje megrezgett, meg lelke húrjain, s történt, hogy a világ kapródásaival szemben ily kérdés szólalt meg lelke mélyén elmélkedése közben: »Quid hoc ad aeternitatem?!« És történt, hogy lelke vivódásai közben az egyház egy karénekére, a »Salve, regina« antiphonájára könnyei megeredtenek, és látta utóbb Boromeo Károlyt. Milánó utcáin a betegetek és haldoklókat hogy ápolja; látta Kalazanc Jósefet, az arany fűtökkel kedves ártatlan kisdedeket hogy oktatja; látta Pálos szent Vincét hajóra szállni és rabnak szegődni, hogy a szerencsétlen gályaraboknak könnyítsen lelköknek, könnyítsen láncaiknak terhén; látta Xavér szent Ferencet, az egyház zsolozsmája kezében, Jézus szívének szerelme szívében, milliókat gyűjteni Jézus zászlója köré s Isten országának határait egész Japánig kiterjeszteni; látta Las Gasas szeráf lelkét, Alajos liliomát és Feneion alázatos-ságát; összejárta a vértanúk kálváriáit. Benedek és Terézia kolostorait, megfordult Szaniszló halálos

ágyánál... és lelke más ideálokra kezdett merengeni, más kívánalmakra szívezedett a kedve. És most ezt érezve, szeretné érezni lángolóbban, érezni lelkesebben s az egyház iránti szeretettel telve lelke, a keresztény hit malasztjaival és áldásaival szeretne boldogítani hazát és nemzetet, szeretné törölni mind a szenvedő emberiségnek könnyeit, megmenteni és üdvözíteni mind a halhatatlan lelkeket, üdvözíteni örökéltig ... Szive-lelke átalakulóban! Donec occuramus omnes .... in viruni perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi. (Ephes. 4, 12.)

5. Az egyházi jellem programja.

(A feladat. Sarkalatos tényezők. Kinek prophetiák, kinek exigentiák . . .)

A szentély növendéke ha megfigyelte, ha felértette az isteni gondviselés útjait, ha észlelte magában az egyházi hivatás ismérveit, ha ehhez képest rendeltetésére nézve magával megállapodásra jutott és szem előtt, dicső jövődje, hivatásának megérlelésére gerjedt: kérdés, hogyan járjon el a dologban, minő irányt kövessen, mire vessen leginkább ügyet, hogy éleszsze magában azt a lelkületet, hogy fejleszsze magában s megóalmazza idő jártában a világnak hol dermesztőleg hideg, hol bádgyasztólag meleg szelétől azt a szellemet, hogy éleszsze, megóalmazza magában azt a jellemet, mely az Isten szíve szerint való papot megilleti. Mert hát mi volna az egyházi ember egyházi jellem nélkül?!

Lássuk. Ha jellem kell. az egyházi-rend növendékének hadd édesedjék a kedve ama sarkalatos tényezőkre, melyekből az egyházi jellem készül. Az egyházi férfiúnak hadd füremedjék, hadd edződjenek

a lelke, midőn meg-megemlékezve fölszenteltetése nagy napjairól, újra meg újra gondolkodásba veszi azon erényeket, azon érzelmeket, melyek az Isten szíve szerint való pap jellemének ékkövei. Eközben szent Ambrussala mondója vagyok: *Nec praerogativam minimet scientiae, si haec meis consacerdotibus charitatis intuitu praerogem, vindicabo, aut vitae perfectae me esse fatebor, cum de vita perfecta alios moneo; sed potius ut cum haec ad illos loqui audeo, simul cum illis. quae loquor, audiam.*¹

Jellem kell, egyházi jellem. Lássuk sorra sarkalatos kellékeit. A dolog érdemében útba igazítanak magok azon ismérvek, melyek egyházi hivatásra vallanak. Ezen ismérvek egyúttal jelzői, megannyi csirái az egyházi jellemnek — az egyházi-rend növendékére megannyi prophetiák, melyek lelke ügyére adják igyekezetének programját, készülőben ordinatiojához; az egyházi férfiura megannyi exigentiák, melyeket nap-nap után szem előtt szükség tartania s magában gondoznia, hogy Istennek kedve teljék benne s működését áldás kövesse.

Justus ut palma florebit, sicut cédrus libani multiplicabitur. Plantatus in domo Domini, in atriis Domini Dei nostri. (Psalm. 91, 13. 14.)

¹ S. Ambr. libr. de sacerdotibus dignitate. cap. 1.

I. A Defter-eszme.

(Az egyházi jellem első ékköve. Egy széltében Isten szándékával. Lelki életszabályok.)

Jellem, egyházi jellem ha kell — mi kell első sorban? Jellem elveken épül, eszméken indul, s élettervét, melyei magának alkot, a meggyőződés szívmelegével valóra igyekszik váltani. Minél szentebbek az elvek, melyeken épül; minél nemesebbek az eszmék, melyeken indul; minél magasztosabb az életterve, melyet szemmel tart: annál jelesebb maga a jellem. Elveinek, eszméinek, élettervének fény csomója a ‚vezér-eszme‘, mely szívéhez gyökeredzik s gondolkozása minden ízét át meg átjárja. Ez kell első sorban. Kérdés, egyházi jellemnek mi a vezér-eszméje? Lássuk — az egyházi hivatás ismerveinek sorján.

Az egyházi hivatás első ismerve, jelzője ‚a tiszta szándék. Az egyházi-rend növendéke, az Isten szíve szerint való pap — arra vállalkozott, hogy legyen Ő szent felségének hivatalos szolgálja. Isten ügyének sáfárja, az apostolok tisztolytatója. E vállalatra nem szüvösithette más szándék, nem indíthatta más érzelem, mint Istennek és Istenért az emberiségnek szent szerelme; nem buzdíthatja más vágy, mint magának és feleinek megszentelődése, nem irányíthatja más cél. mint az Isten dicsősége s a halhatatlan lelkek örök üdvössége. *Intentio eademque causa motrix est amor*

Dei et generis humani; causa instrumentális sui suorumque sanctificatio; causa finalis glória Dei et salus animarum.

E szándék az egyházi jellem vezér-eszméje. az Isten szíve szerint való pap jellemének első ékköve. Ezen fordul voltaképen a papnak missiója, ezen válik meg hivatalának nagy jelentősége és méltósága, dicsősége. Vezér-eszmének, eszmét magasztosabbat, feladatot, ennél dicsőbbet? Nincsen olyan! Procul et de ultimis finibus pretium ejus. A papnak életterve egy sarkon fordul az isteni gondviselés tervével, szándékai egyszéltében járnak Isten szándékával, célja nem egyéb mint a célok célja, az, melyet ő szent felsége maga örök szeretetének remek alkotásaiban szem előtt tartott.

Melyek az isteni szeretet remek alkotásai? A világ teremtése, az Ige megtestesülése, az egyház alapítása. E háromnak azonegy a célja.

Mi végre alkotta Isten a világot? A világ maga mindenestül nem cél, hanem eszköz. Az órának, melyet az órás készített, rendeltetése van; magában nem cél, hanem eszköz, arra való, hogy jelezze az időt. S a világnak rendeltetése van, az, melyet Isten általa elérni akart; arra való, hogy legyen Isten dicsőségének híradója. Coeli enarrant gloriam Dei. Ég és föld arra való, hogy hírt adjon Isten mivoltának és természetének dicső voltáról, hírt ő szent felségéről, hatalmáról, bölcsességéről, jóvoltáról, arról, hogy mily dicső az Isten. Isten mivoltának és termé-

szetének dicső voltára vall jelesül örök szeretetének abbeli szándéka, hogy a szellemek világát alkotandó, maga képére és hasonlatosságára alkotott valókat, kikkel maga szeretetét éreztesse, kiket maga dicsőségében és boldogságában szándéka részesíteni, kiket arra képesített, hogy értelmük és szabadakarójuk módjával tehát magok becsületéből magokat örök dicsőségre, örök boldogságra érdemesítsék. Ez a világ teremtésének értelme, ez az isteni gondviselés minden intézkedésének sarka; ez az értelme a keresztény bölcelet válaszának, midőn minden teremtmény létoka s végcélja kérdésére azt mondja, hogy égnek-földnek, észnek-szívnek s a szellem minden vívódásainak célja és vége Isten dicsőségének manifestatiója; ez az értelme kérdésnek-feleletnek, melylyel a keresztény hitrendszer kicsikekis tankönyve a bölcelet legnagyobb problémáit a kisdedeknek is értelmük ügyére adja, a kérdésre: mivégre teremtette az Isten az embert, feleletül azt adván, hogy Isten az embert avégre teremtette, hogy őt ismerje, tisztelje, szeresse, ő szent felségének szolgáljon és ezáltal örökre üdvözüljön. A pap e dicső feladatnak munkása, ő szent felségének hivatalos szolgája; szívének nem lehet más szándéka, mint Isten szolgálatjában magának és feleinek megszentelődése; minden ügykezetének nem lehet más a rugója, mint Istennek és Istenért az emberiségnek szent szerelme; végcélja nem lehet más, mint Isten dicsősége s a halhatatlan lelkek örök üdvössége; nem lehet, nem szabad,

hogy szívét más szándék megférje, hogy maga dicsőségét, maga kényét-kedvét vadászsza, s maga tehetségét és módját a szent cél kárával mellékes érdekekre vesztegesse.

Mivégre szállott le ő-egy-fia mennyei atyja kebeléről e siralomvölgyébe? mért fáradott arca véres verítékezéséig, s nemhogy kényelmét de életét sem szánva, mért áldozta fel magát szíve szakadtáig, utolsó csepp vére hulltáig? Betlehem vidékén titokzatos éjfél csillapjában angyalok hirdették, hogy mért! Glória in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae vohmtatis. Ezért! Isten dicsősége s az emberiség üdvössége volt megtestesülésének, volt annyi jártának-keltének, annyi áldozatjának s elvégre teljes-tökéletes feláldozásának célja és vége. Ezért égedezett a szíve, nem is vágyott egyébire, mint hogy akikért életét és vérét áldozza, vele szívént-lelként egyesedve — megszentelődjenek. Ut sanctificentur. Habetis fructum íidei vestrae sanctificationem, finem verő vitám aeternam. S ennyi áldozatjának, egy vágyának nem volt más rugója mint szívéneklángszerelme. Cumdilexissetsuos,usque in finem dilexit eos. Amely célból Isten e világot alkotta, amely végre terjednek gondviselésének minden intézkedései a világtörténelem századain, ugyanaz volt célja és vége ő-egy-fiának a megváltás nagy munkájával. . . Isten dicsősége s a halhatatlan lelkek örök üdvössége! A pap azoneygy dicső feladatnak munkása, az Úr tisztének folytatója, hivatalának és hatalmának örököse, személyének

képviselője az idők jártában; mi volna, ha ez egyetlen feladatát szem elől tévesztve, hatalmával és hivatalával visszaélve, más érdekek után járna? ha maga és felei megszentelődésének ügyére sehogy, ha csak lágyannemmen lelkesednék? ha Isten dicsőségének s a halhatatlan lelkek örök üdvösségének ügyét veszett félbe hagyná?!

Mi végre alapította ő-egy-fia az egyházat? mivégre örökítette meg egyházában maga megtestesülésének titkát? mért bizta meg szolgálait az újszövetség örök áldozatjával? mért adta kezökre maga hivatalát és hatalmát? Az egyház voltaképpen a megváltás nagy munkájának folytonossága az egyházi-rend hivataloskodása révén; az egyház missiója azon fordul, hogy Istennek joguralmát s az emberiségnek tartozását ő szent felsége irányában érvényre juttassa; azon fordul, hogy jelesül azt a dicső fiúi viszonyt, melyet ő-egy-fia oly nagy áldozat árán szerzett, melyért nap-nap után imádkozni tanított »miatyánkhoz, ki vagyon mennyegben«, hogy eme dicső viszonynak igazait és malasztjait, áldásait és reményeit az idők jártában érvényesítse; azon, hogy »szenteltessék az ő neve,« hogy »jőjjön az ő országa«, hogy »legyen az ő akaratja — miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is.« A pap ezen egy üdvözítő feladatnak munkása; az egyház megbízik benne, megbízik hitében meg lelkismeretében, buzgalmában; az nem lehet, az nem szabad, hogy az egyház ebbeli bizalmában csalatkozzék. Az egyház szíve szerint

való papnak, az Üdvözítő igéi ajkain és keresztje szívében, egy feladata, egy szándéka, egy célja: Isten dicsősége s a halhatatlan lelkek örök üdvössége; egy célja, melynek alája rendel mindent, alája a természet kény ét-kedvét, minden vágyait és mulandó érdekeit, melyért nem sokall semmi fáradságot, nem röstell semmi munkát, nem riad vissza semmi áldozattól, csakhogy megmentse lelkét az örök kárhozattól, hogy gyarapithassa érdemeit az örök életre, hogy tanúsíthassa hűségese szerelmét az Urnak, és ha majdan szent Pál Acháját, Ágoston Afrikát, Xaverius Ázsiát, Benedek Európát, ha szent Bernárd a keresztvitézek ezreit, szent Vince irgalmas-nénéivel a szenvedők, a csecsemők és haldoklók százezreit fogja az Úr elé vezetni — ő is egy sereg híveivel megjelenhessek előtte. Szent Ágostonnal a mondója: *Regnum mundi et omnem eius ornatum contempsi propter amorem Domini mei Jesu Christi, in quem credidi, in quem speravi, quem dilexi!*«

(*) Úgy illik a szentély növendékéhez, úgy illik az Úr szíve szerint való paphoz. A tiszta szándék az igaz egyházi jellem első ékköve. Az ész tisztán látj el, tisz akarat meglehet hogy csak ügyyel-bajjal utána indul; a lelkesedés szülte elhatározás mindenesetre sokat lendít a dolgon. De meg-esik, hogy az ember szívében az önzelem kígyózik, és szem legyen, mely minden szegéi-zugát lássa. Azért a lelki ember evégre mit tegyen? Hogy a tiszta szándékot magában ‚vezér-eszme‘ számban valóra váltsa s jellem-szerben érvényesítse, hogy egyúttal e tekintetben csalódások kelepceit kerülje: vegye gyakorlatba a lelki élet következő szabályait.

1. Imádkozzék. Az ember alig gyanítja, Isten látja, mi lakik az emberben. Ki a szíveket és veséket vizsgálja, meg

fogja vele ismertetni szívének mélyeit, s az önzelem tekervényeinek nyomába fogja vezetni. A Szentlélek megvilágosítása nélkül nem fog soha sikerülni embernek magát igazára megismernie. *Sine tuo lumine nihil est in homine, nihil est innoxium.* Imádkozzék sokat, hogy tiszta szívet s egyenes lelkületet teremtsen benne. *Cor mundum crea in rae, Deus!*

2. Vigyázza meg szemesen indulatjait. Kísérje őr szemmel gerjedelmeit, mert nagyon igaz, mikép a keresztyen bölcs mondja, hogy »néha szenvedély dolgozik bennünk és buzgóságra magyarázzuk« (Kriszt. köv. 2, 5.) Vigyázza meg, ha öröm, ha szomorúság járja lelkét, mért örül, mért szomorkodik? A lelki élet vigasztalásait és őrlődéseit is megszokta szökni az önzelem méreglehellete. Valaki egyesegyedül és tisztán csak Isten kedves szent akar.itját akarja, azt sem öröm, sem fájdalom és semmiféle baleset nem fogja kivenni sodrából és soha semmiféle jó szándékának nem fogja kárát vallani. *Non privabit bonis eos, qui ambulat in innocentia,* (Psalm. 83, 13.)

3. Indítsa fel magában reggelenként a tiszta szándékot, azt, hogy csakis Isten kedves szent akar.tján szándéka járn; indítsa fel jelesül reggeli imádságában és szentmise közben az offertoriumra; indítsa fel napközben többszörte, jelesül midőn valami dolgához fog; vegye magát kérdőre, hogy ezt-azt miért akarja megtenni, mért tanul, mért munkálkodik, mért fárad? *Lancicius* Miklósról olvassuk, hogy ebben oly tökéletességre vitte, hogy minden jártára-keltére igazára mondhatta magában: *Propter te, Domine!* Estenkint a lelki számvetelre vegye fontolóra, hogy mit minő szándékkal végzett napközben; bánja, ha önzelem furakodott szívéhez, tiltakozzék Isten előtt minden mellékes érdek ellen.

4. Iratkozzék mindenesetre Jézus szentséges szívének társulatába, s nap ne múljék anélkül, hogy magát fogadalmi imával az Úr szentséges szívének ne ajánlaná s az ő dicsőségére fel ne áldozná elméje minden gondolatját, szíve minden gerjedelmét; szoktassa magát hozzá, hogy ha alázatosság, ha béketűrés, ha szenvedés, ha más-más erényre

akad alkalma, azt Jézus szívével, az ő alázatosságával, az ő béketűrésével, az ő szenvedéseivel, az ő érdemeivel egyesítse, hogy imádságát, hogy minden ügyekezését és fáradozását Jézus szentséges szívének érzelmeivel szívént-lelként egyesítve végezze. Et per ipsum et cum ipso, et in ipso est tibi, Deo Patri Omnipotenü, ouuiis honör et glória!

II. Alapvető lelkület.

(Az egyházi jellem örök mécsse. Hévmérője és éltetője. Elet vagy halál útjain... . Eszközök és módok lelki élet szerben.)

Az egyházi hivatás második ismerve az ,alapvető lelkület — a kellő erkölcsi tulajdonokkal, az egyházi jellem megannyi sarkalatos erényeivel... az egyházi-rend növendékének, nemkülönben az Isten szíve szerint való papnak szíve-lelke örök mécsse... igaz egyházi jellemének zománca.

E lelkület gyökerében vallásos természetre vall, bizonyos érzékre a lelki dolgok iránt, s nagyjában két tényezőn fordul: hévmérője a lelkismeretesség Isten szolgálatjában, éltetője Isten szent malasztja.

A pap voltaképen lelki ember s a lelki élet élesztője. Papnak — minő pap volna a lelki dolgok iránti érzék nélkül?! Koninkbeli nagy püspök a seminariumot (egyházi testületet!) melyben a lelki élet lohad-hamvad, siralom-háznak mondja, temetőbe vató csontháznak, homlokzatán gúnynak az élet cége!¹ Szent János »Titkos látomásai«-ban szó

¹ Ein Beinhaus mit der Aufschrift des Lebens. (Sailer.)

kerül oly papról, akinek az Úr azt üzentette, mivelhogy a lelki élet nála fogy tát-végét járja, azért az ő szemében halottségben jár. *Nomen habes quod vivas, et mortuus es!* (Apoc. 3, 1.) Az. apostol lelke fájdalmában könnyekre fakad, midőn keresztényekről emlékezik, kik szabódnak-fáznak Krisztus keresztyétől, kik magok kényét-kedvét követve vesztöknek indulnak, kiknek eszem-izsom az istenök, és eszök-szívök csakis a mulandók után szakadva, nincs érzékök a lelki dolgokra. *Multi enim ambulans, quos saepe dicebam vobis nunc autem et flens dico, inimicos crucis Ghrisü, quorum finis interitus, quorum Deus venter est et glória in confusionem ipsorum, qui terrena sapiunt.* (Philipp. 3, 18. 19.) Mi volna? mit mondana az apostol papról, ki pap létére a keresztnek s keresztény lelkületnek hazudtával lelketlen materialismusban megveterednék?! A pap mivoltára lelki ember; nem is lesz soha boldog, hacsak magával és Istenével jól nem alkuszik, hacsak a lelki élet örömeivel s vigasztalásaival meg nem barátkozik. Elesvén a világ örömeitől, melyekhez nyúlnia tilos, elesvén a test és vér vigasztalásaitól, melyek után szakadnia annyi volna mint becsületét Isten és világ előtt megdúlnia s lelke nyugodalmának sirját ásnia ... mi legyen vele, ha nem ért a lelki élethez, ha nem ejtette szerét-módját, hogy szívént-lelként Istennel járjon s hivatalában, szent elmélkedésben s az Úrral való társalkodásban örömét találja?! A pap arra hivatalos ,hogy legyen a

lelki élet élesztője, arra köteles, hogy a mulandó dolgok után szakadt világgal szemben tartja magasra a hitnek zászlaját, hogy a hit elveinek és reményeinek érvényt szerezzen, hogy a világ fiait az örök élet legelőjére térítse, a híveket Krisztus követésére, a keresztény tökéletesség útjaira, a lelki élet malasztjaira édesítse; mi volna, ha magának nem volna érzéke a lelki dolgokhoz, ha a lelki életért nem lelkesednék?! Osacerdos! o idommü A papnak, ha van lelke, legyen papi lelke; éleszsze mint a szentély örök mécsét az Úr színe előtt, éleszsze magában azt a lelkületet, mely becsületes, mely igaz papra vall!

E lelkület hévmérője a lelkismeretesség az Úr szolgálatjában. Mi volna a pap lelkismeretesség nélkül az Úr szolgálatjában?! Ami a világ szemében a becsület, az Isten szemében a lelkismeret. Maga a becsületesség, hogy Isten előtt érőt érjen, lelkismeretességgel egyszéltében kell hogy járjon. A gyökeres becsületesség voltaképen nem is egyéb mint vallásos lelkismeretesség. A pap nem hiába a vallásosság képviselője, az erkölcsös-ség hivatalos ügyvéde s vallásos lelkismeretesség őrsze. Azért lelkismeretlen pap mi volna, Isten és világ szemében? Abominatio desolationis in loco sancto! Paptól Isten és világ elvárja a lelkismeretességet. Nagy szó az a papi lelkismeret; nagy dolog Isten és világ előtt az a »conscientia sacerdotalis!« Midőn a pap törvény előtt jobbját mel-lére téve lelkismeretére hivatkozik, ez felér esküvel,

annyi, mint midőn a világi ember a fészületre esküszik . . . Mi volna a pap igaz lelkismeretesség nélkül?! Isten maga a papnak lelkére hivatkozik s megbízik lelkismeretében; az Úr egyet kérdez tőle, de azt háromszor kérdi tőle: Petre, amas me? Szerelsz engem? S midőn egyszer, kétszer is azt válaszolja, hogy igen, s midőn harmadszor Istenre s lelkismeretére hivatkozva mondja: Isten látja, hogy igen: erre gondviselésére bizza, kikért maga életét és vérért adta, maga híveit. Pasce öves meas! így bizik meg. bízik a papnak lelkismeretében az egyház, midőn tekintélylyel és hatalommal felruházza, midőn a hitnek és isteni malasztnak kincseit kezére adja. midőn a halhatatlan lelkek gondviselésével megbízza; Isten látja, s az egyháznak ebbeli bizodalmban csalódnia nem lehet, nem szabad! Papnak ezer gondja, ezer dolga, melyeknek hűséges teljesítéséről Istennek és egyháznak alig kezeskedik egyéb, mint az ő lelkismeretessége. A hívő népnek, nagyjának-aprajának, juttat-e, minő szorgoskodással juttat az örök élet kenyéréből? szegényekre és árvákra, betegekre és haldoklókra mennyi gondja? minő gondja? hivatalos imádságát, breviáriumát (!) hogyan végzi? minő szívvel, minő készüllettel járul nap-nap után az oltárhoz? maga hányszor, minő gondossággal járul a szent gyónáshoz? mennyi ügyet fordít maga lelkének üdvösségére? Akárhány szentnél szentebb kötelemere nincs más felügyelője, más ellenőrije mint saját lelkismerete: mi lesz, hova jut, ha pap léteire imígy-

amúgy szemre, ha lelkismeretlenül bánnék el lélekbejáró kötelmeivel?! mi lesz vele, ha meg nem vigyázza nap-nap után lelki állapotját, ha maga magától számon nem kéri Istennek malasztjait, melyekben lépten-nyomon részesül, azt, hogy maga minő hasznát veszi az Úr kegyelmeinek? mennyi ügyet vet az alkalmak és módokra, valahol a hitélet felvirágoztatásán, Isten országának érdekein, a halhatatlan lelkek üdvösségén lendíthet?! Meglehet, hogy óvakodik botrányoktól, hogy hivatalos dolgaiban nem fér hozzá hanyagságnak vádja, mely szemet szúrna: kérdés, Isten előtt minő rendben vagyon dolga! Meglehet, hogy néha bizonyos buzgóság hevülete tetszik meg rajta: kérdés, hogy mi a rugója! Vérmes természet messze járhat Krisztus szellemétől, és heves indnlatoskodás még nem vall apostoli buzgólkodásra. Maga a buzgóság csak úgy válik be igaz gyémántnak a pap jellemében, ha igaz-őszinte lelkismeretesség az alapja. Az Isten szíve szerint való papnak ami kedve telik Isten szolgálatjában, ami vigasztalás és áldás kel buzgólkodásából, ami érdeme gyűl meg Isten színe előtt, ami igaz öröme és vigasztalása lehet minden ügyekezetéből és áldozatjából, minden jártából-keltéből, derűben-borúban és minden körülmények közt — az mind a tiszta lelkismeret forrásából fakad igaz-őszinte lelke abbeli meggyőződéséből, hogy amit tesz, minden ügy ékezte és áldozatja tisztán lelkismeretességből azaz szent kötelesség és felelősség érzetéből történik, hogy amiben fárad, minden

jártában-keltében igazára lelkismeretességgel tehát kellő gondossággal s illő pontossággal jár el. E lelkismeretesség sarkallja, ugyanez vigasztalja, buzdítja és bátorítja, lelke bel vívódásaiban és tiszte minden kötelmeiben, és lesz ékköve jellemének, igaz egyházi lelkületének hévmérője.

E lelkületének éltetője az Isten szent malasztja. Ezzel kettőt mondunk: azt, hogy az Isten szíve szerint való papnak nem lehet, nem szabad »halálos bűn«-ben kötelődnie, azt is, hogy első gondja s minden ügyekezete odaterjedjen, hogy nap-nap után életet éljen, melyben Istennek kedve teljék, Istennel szeretetbeli viszonyban — az isteni malaszt állapotjában. Azért pap, hogy az engesztelés áldozatját hozza Istennek, hogy legyen közbenjárója és szószólója a hívő népnek Isten előtt; mi volna, hogyan járulna e tisztében Isten elé — halálos bűnnel, Isten haragjával maga lelkén?! Ez, szent Gergely mondja, nem lehet, nem szabad. *Quisquis quolibet vitio subjacet, panes Domini offerre prohibetur, ne profecto aliena diluere peccata non valeat is, quem adhuc propria de vastant.*¹ Az egyházi-rend magában» szentség« és szentségben állapot, *status sacramentalis*; hivatalának minden szere-módja lelket kíván, melyet bűn nem rútalmaz, szívet, melyet Isten szent malasztja ékesít. Tisztének fény csomója az »oltári szentség«, melyet annyiszor kezével illet, annyiszor magához

¹ S. Gregor. M. reg. pást. papt. 1.

vesz. Minő lélekkel? kérdi egy szentatya, minő kézzel? minő ajakkal? Quo igitur solari radio non puriorem ac splendidiorem esse oportet mamim carnem hanc dividentem? linguam, quae tremendo nimis sanguine rubescit?² Világi híveink nem mernek, magunk mondjuk s lelkökre kötjük, hogy ne merészeljenek halálos bűn állapotjában az Úr asztalához járulni; híveink jobbjai akárhányan, kik évek meg évek multában alig követnek el nagyobb bűnt, a világért sem menének a szent-áldozáshoz előleges gyónás nélkül; és Istennek fölszentelt papja az isteni malaszt állapotja nélkül járulhatna a szent áldozathoz?! S ha mégis bűn terhelte lélekkel az Úr oltárához járulna? ! Fájt az Urnak ily méltatlanság, fájt; azért mondja: Ecce manus tradentis me meum est in mensa!... Azért pap, hogy legyen az isteni-félelemnek és szent erénynek szószólója; minő lélekkel járhat el e tisztében, ha önnön lelkismerete vádat emel ellene? Quare tu enarras justitias meas et assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam et projecisti sermones meos retrorsum. (Psalm. 49, 17.) Tisztének egyéb ágai mind nap-nap után a szentségek és szentelményeken fordulnak; mi legyen vele, ha ezeket nem szolgálhatja „méltóképen”? Borzasztó volna bűnt bűnre halmozva oly erkölcsi süly édesnek indulnia, hogy bele fásulna! Feltéve, hogy nem vetemedik épenség-

² S. Chrisost. libr. 6 de sacerdotibus. cap. 4.

gel istentelenségre, hogy nem tagadja meg a hitnek elveit: ha maga lelkének megszentelődését veszett félben hagyja, soha nyugta nem lesz; ne csudálja, ha örökös desolatio örül lelkén. Meglehet, hogy annak rendje szerint sokat fárad a gyóntatószékben, de míg másoknak sebeit gyógyítja, azalatt magán sebeket ejt, s lelkismerete szemére hányja saját veszett ügyét. Medice, cura teipsum! Meglehet, hogy buzgólkodik a szószéken, osztja másoknak a jó tanácsokat és intelmeket, melyeket midőn maga nem követ, lelkismerete őt magát kétszerte keményebb ítélettel vétkesíti. Ex ore tuo te judico, sérve nequam! Meglehet, nem árulója másoknak, de legnagyobb szerben árulója önnönmagának. Tudva vagyon nála lelki állapotja, hogy minő meg hogy^T kellene lenni, s midőn mégis csak folytatja-vontatja, erkölcsi ereje egyre ernyed. Közben félelem meg fájdalom vájja szívét, mert közben-közben mint a tenger hullámai tört hajóra ily gondolatok torlódnak lelkére: Tehát magamra nézve veszve minden munkám és saslódásom, saslódom az örök élet karjában; e bűn meg bűn állapotjában Isten szent malasztja nélkül semmit, ami Isten előtt kedves s az örök életre érvényes volna, nem tehetek! Másokat az örök élet legelőjére vezetgetek, magamat veremre viszem; másokat istenességre utasítok, magam de hánynak utána állok?! Keserves élet, siralmas, kínos állapotja a magával és Istenével meghasonlott papnak! . . . Ellenben mi más ügye, más foganatja az Isten szíve szerint

való papnak, ki a jó pásztor szívével, az ő szívének szándékaival és érdemeivel szövetségben s az ő szent malasztjával közre munkálódik! Igaz, hogy a szentségek és szentel meny éknek magokban van az érvényük; hanem azért az illetőnek érdemessége nem közönyös dolog, sőt igenis nagy számot tesz az isteni malaszt oeconomiájában, s nincs nagyobb Isten-áldása a hívő népre egyegy Isten szíve szerint való papnál. Az igaz-őszinte meggyőződés szívmelege, mely belőle szól, a kedves kenetesség, mely szavain s egész valóján előmlik, a szent elmékedésből merített világosság, melylyel a hitágazatok tartalmát híveinek értelmök ügyére tudja adni, a buzgóság, melylyel minden (igyekezetét a jó pásztor szentséges szívének ajánlja, a kegyesség indulatai s fáradozása minden áldozatjék melyeket az újszövetség örök áldozatjának érdemeivel napnap után egyesítve latba vet, s mindenekfelett az ernyedetlen lelkismeretesség, melylyel maga megszentelődésére ügyet fordít. . . mind oly tekintetek, melyek sokat nyomnak Isten előtt, megannyi érdemek, melyekkel egy urunk és üdvözítőnk véghetetlen érdemeinek magára és hivreire érvényt szerez s munkálkodásának fogamatosságát s Isten áldását biztosítja. Justiniani szent Lőrincről olvassuk, qogy érdemeivel magát paizsul vetette a közügyért s egymaga elfordította a veszedelmet hazájától. *Tantum in eo erat commissi gregis praesidium, ut coelitus aliquando acceptum fuerit, pontificis sui intercessione ac meritis stetisse rempu-*

blicam.¹ Így lesz egy-egy igénytelen lelkipásztor egész nyájának, így lesz egy-egy Isten szíve szerint való pap hívek ezreinek üdvök munkása. *Benedictio illius sicut fluvius inundabit.* Többnyire tudva vagyon nála, hogy mindez nem telik tőle egymagától. Azért mondja az apostollal: *Non ego, sed gratia Dei mecum!* Azért első gondja s fő ügyekezete oda terjed, hogy soha bűnbe ne kötelődjék, hogy az isteni malasztnak soha kárát ne vallja, soha fogyatkozását ne lássa. A Szentlélek malasztja midőn egész lelkületét át meg átjárja, megszentelőleg hat egész gondolkozására s megszentelőleg szövetkezik minden cselekedeteihez, és lesz, hogy a lelkületben malaszt (a »*gratia habitualis*«) signaturájával lelkén a cselekedetbeli malaszt (a »*gratia actualis*«) hozzájárultával minden szándéka s minden ügyekezete természetfölötti érvényességre emelődik, s lelki élet forrása fakad benne, mely bnzgóságát nem hagyja ernyedni, a szeretet égedelmét nem hagyja lohadni, kedves kenetesség s édes vigasztalások forrása. *Fons vivus, ignis, charitas, et spiritalis unctio.* Ha igaz az, amint csakugyan szentigaz, hogy »az ember Isten szent malasztja nélkül semmit, ami Isten előtt kedves és az örök életre érvényes volna, nem tehet«, úgy szintén igaz, s az Isten szíve szerint való pap, ki magát a bűntől óva nap-nap után az isteni malaszt állapotjában s Istenével szeretetbeli viszonyban él,

¹ Vö. *Brev. Rom. In festo S. Laur. Just. noct. 2.*

szívemelő vigasztalást meríthet abbéli hitéből, hogy amiben fárad, Isten látja ... és semmi ügy ékezte, semmi áldozatja nem vész kárba. Az isteni malasztok adój a, a Szentlélek, ki megszentelője, lesz lelkének éltetője és vigasztalója. *Consolator optime, dulcis hospes animae, dulce refrigerium. In laboré requies, in aestu temperies, iti fletu solatium.* Az Isten szíve szerint való papnak, a Szentlélek malasztja szívéhez gyökerezve, mint a gyémánt, mely megszédte magát napsugárral, a sötétben is fényellik: úgy ékesedik és világít a lelke. Értem, az Úr mért mondja apostolait a világ világosságának. *Vos estis lux mundi!*

(*) Kérdés, az egyházi-rend növendéke hogyan fejlődésze, Istennek felszentelt papja hogyan éleszsze magában ezen egyházi lelkületet? E lelkületnek csirája bizonyos érzék a lelki dolgok iránt; kérdés, mit szükség tennem, hogy ezen érzék el ne fásuljon bennem? E lelkületnek egyik tényezője a lelkismeretesség, másik tényezője Isten szent malasztja; kérdés, mit szükség tennem, hogy e két tényező bennem meg ne fogyatkozzék? A szentély növendékének maga a seminárium esze és szíve ügyére adja az eszközöket és módokat, melyekkel magát a lelki életben gyakorolva, fegyelem és rendhez szoktatva szerét ejtse a kívánatos egyházi lelkületnek; alig szükség egyebet tennie, mint az intézet szabványaihoz maga jószántából alkalmazkodnia, a lelki élet rendes gyakorlatait igaz-őszinte lélekkel végeznie, az intézeti fegyelmet (a múlhatatlan önmegtartadás némi gyakorlása fejében is!) de lelkismeretesen megtartania: és szíve-lelke egyházi jellemre átalakulni, maga erőre fog szert tenni, melylyel a gyakorlati élet terén helyét megállja, a semináriumban megszokott életrendet többed-kevesebbed folytatva. Az egyház felszentelt papjának, hogy a kívánatos egyházi lelkületet magában

éleszsze, múlhatatlan bizonyos életrendet követnie, mely lelkét ne engedje elzúlni, melyben a fegyelem sort tartson. s imádság tanulmány, tanulmány imádsággal váltakozzék. Ilyetén életrendét kiki maga körülményeihez képest állapíthatja meg, mindenesetre oly szerben, hogy a lelki élet két tényezőjére kellő ügyet vessen, hogy a lelkismeretesség csorbát, az isteni malaszt fogyatkozást ne szenvedjen. Az Isten szíve szerint való pap illetően életrendében múlhatatlan alkatrészekül megállapítja teendőit nevezetszermt naponkint, hetenkint vagy hónaponkint és évenkint.

Naponkint. Élet-elvül fogadja, hogy (a rendes és köteles imádságokon kívül!) nap ne múltján elmélkedés nélkül, szentséglátogatás nélkül, lelki számvétel nélkül. Reggelenkint (márcsak a szentmiséhez múlhatatlan készület fejében is!) ha nem többet, legalább is egy negyedóraig elmélkedést tart, lehet valamely alkalmas könyv útmutatása szerint, kalauzul véve például a Schlör-féle elmélkedéseket vagy egy-egy szakaszt a Kempis Tamás »Krisztus-követésé«-ből. Napközben egyszer-egyszer, teszem délutánokint, meglátogatja urunküdvözítőnket az oltári-szentségben, mely kegyeletes gyakorlatra legalkalmasabb útmutatást szolgáltatnak Liguori szent Alfonz páratlan »szentséglátogatásai« egy-egy hónapra. Estenkint lelki szám vételt tart: öszlegest gondolatjai, szavai és cselekedeteiről a nap folytában (examen conscientiae generalé) és részlegest (examen conscientiae particulare) valamely vétkes indutatra, melynek kiirtását, vagy valamely erényre nézve, melynek gyakorlását lelki életének érdekében nevezetszerint szükségesnek látja. E három gyakorlattal, ha (hozzá rövid kis fogadalmi-imával!) szándékát s minden jártát-keltét nap-nap után Jézus szentséges szívével egyesíti s a Bold. Szűznek ótalmába ajánlja . . . lelki élete a gyarlóság naponkinti saslódásai mellett is soha ernyedni, veszni nem fog. E három gyakorlat mindössze nem sokból áll, sem időbe sem fáradságba sokba nem kerül; kevesebb — az egyházi lelkület ernyed-fonnyad, a lelki élet fagypontra száll.

Ennyit, legalább is ennyit szent Bernárd mülhatatlannak mond. *Considerationi aliquid tui et cordis et temporis sequestra; hoc autem dico, necessitatem intuens, non aequitatem.*

Hetenkint vagy havonkint. Van arra gondja minden tisztességes embernek, hogy hetenkint legalább egyszer tisztát váltson; van arra gondja minden értelmes gazdának, hogy ami baj akad háza táján, ne hagyja, hogy időről-időre igazítson rajta; a kalmár, hacsak tönkre nem akar jutni, árúinak keltét-fogytát naponkint-hetenkint számban veszi s vagyoni álladékaról időről-időre revisiot tart. Ennyit, lelki ember ennyi ügyet hogynem fordítana bel életére s lelki állapotjára?! Kevesebb kevés lelkismeretességre, aligha a lelkismeretesség fogytára nem mutatna. Ezért lelki ember hetenkint, vagy ha ez körülményeitől bajos volna, minden bizonnal hónaponkint egyszer számot vet lelkiismeretével s a szent gyónáshoz járul. Mit érne halasztani a dolgot s Isten irányában barátságtalan, talán ellenséges viszonyban »in statu inimicitiae Dei« (!) vontatni az életet?! Korunkbeli szent, ki teljes életét az egyházi lelkület élesztősenek szentelte, a bold. Schlör ebben látja a clerus legnagyobb veszedelmét. *Rarus confessionis usus in causa est, quod tam multi viri ecclesiastici inirmi sünt et imbecilles, et dormiunt multi.* Azért kinekinek lelkére köti, hogy amely szabályt az időnkinti gyónásra nézve növendék korában megszokott, azt szentül kövesse teljes életében. *Quare non tantum in seminario praescriptum confessionis tempus religiosissime observa, sed etiam pro tota vita frequentem poenitentiae usum retine, certumque, quem non praetergrediaris, terminum tibi statue.*¹

Evenkint. Nincs az a buzgalom, mely idővel nem ernyedne; nincs az az erő, mely idővel meg nem fogyatkoznék.

¹ Vö. *Clericus orans atque meditans.* Auctore Aloysio Schlör. Graecii, 1841.

Miképp Pázmány mondja, »Ábrahám áldozatját is legyenek esék» és szent Leo pápa mondja, hogy a legtisztább szív tükrét is megvakítja a világ pora; gyarlóságunktól alig lehet különben. Dum enim per varias actiones vitae huius sollicitudo distenditur, necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda sordescere.¹ Libanon cédrusait is megviselik az idő viharjai. De nem csak ezért; nem csak azért, mert igenis szükség van időnkint lelki recollectiora, hanem azért is, mert lelke megkívánja, ezért is fog tenni róla az egyháznak Isten szíve szerinti papja, hogy évenként lelki-gyakorlatokra magányba vonuljon. Aki hónapokon keresztül másoknak élt, ki álló éven át annyit fáradott másokért, megérdemelte, hogy néhány napot kizárólag magának szentelhessen, egyesegyedül Istennek és maga halhatatlan lelke ügyének élhessen. Boldog megye, hol erre a főpásztor gondviseléséből alkalom akad! Különben csak akad itt-ott jóra való kolostor, hova a világi pap pár napra megvonulhasson. Pannonhalmán szent Benedek, Kalocsán vagy Nagyszombatban szent Ignác, Grácban szent Vince fiai szívesen látják az embert lelki-gyakorlatokra. Időt erre bizonynyal kiki szakíthat. Többnyire aki növendék korában megvette a lelki életnek nyitját, pár napra otthonában is megvonulhat s tarthat (kivált alkalmas vezérkönyv utasítása mellett) tarthat magának lelkigyakorlatokat. Ami múlhatatlan, annak mindenesetre megkell lenni. Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum!

***

Egy gondunk, gondok gondja, az Úr ha kérdezne: Amas me? amas me plus his? mit felelnénk? Áldás meg áldás rajta, ki az apostollal a mondhatója: Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an persecutio? an gladius? Gertus sum, quia neque mors, neque vita... poterit nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Jesu, Dominó nostro! (Rom. 8, 35. 39.)

¹ Vö. Brev. Rom. Dom. I. quadrag. noct. 2.

Alapvető lelkület kellékjei.

(Nevezetszerint.)

Az egyházi jellem ‚vezér-eszméje‘ a tiszta szándék. Örök mécsé az alkalmas ‚alapvető lelkület/ E lelkület alapjában és nagyjában vallásos szívre vall, melyet az erény szent szerelme éltet, szívre, mely élénk érzéssel a lelki dolgok iránt igaz keresztény tökéletességre törekszik. Amire nagyjában törekszik, azt hogy elérje, bizonyos rendet szükség követnie. Igaz, hogy minden halandónak azonegy a közös rendeltetése, az, hogy tehetségét és életét örök üdvössége fejében ő szent felsége szolgatjára s maga megszentelődésére érvényesítse; azonban e közös rendeltetés gyakorlatbeli módja a társadalom különféle osztályaihoz képest minden osztály és rend különkülön hivatása szerint alakulhat. Szál. szent Ferenc szokása szerint elmés hasonlattal világosítja meg a dolgot, azt mondja, hogy Isten valamint a természet rendében a növényországot úgy intézte, hogy minden növény maga neméhez képest hozzon virágot és gyümölcsöt, azonképen az erkölcsi világ rendében megvárja, hogy az ő hívei és szolgálói, az ő országának megannyi növényei, saját állapotjoknak megfelelőleg különkülön eredményekkel kiválólag ékeskedjenek.¹

Áll ez szentül nevezetszerint az egyházi-rendre

¹ Vö. »Philothea« I. rész »az istenesség mivoltáról«

nézve. Ugyanazért az egyházi-rend növendéke készülőben jövendőjére, úgyszinte (mikép a »szentek-tudománya« jeles tanára, Abelly nyomatékkal mondja) bizonyára minden becsületes pap teljes életében különös ügyet-gondot kell hogy fordítson némely erényekre nevezetszerint — jelesül azokra, melyek az egyházi-rendet nevezetszerint jellem szerben¹ megilletik. Cum ea sit animi humani conditio, quamdiu mortalitatem istam circumfert, ut secundum legem ordinariam simul in omnibus virtutibus excellere nequeat; sintque inter ipsas virtutes quaedam, quarum stúdiu[m] prae aliis magis convenire videatur, habita ratione temporum, locorum, personarum et similium circumstantiarum: hinc sequitur cuilibet perfectionis studioso ac praesertim sacerdoti, qui in eiusmodi praecellere debet, delectum habendum esse virtutum, in quibus sineullo reliquarum neglectu se peculiari cura exercent.¹

Sarkalatos erények.

(Jellem számban. Öt erkölcsi kellék. Három a papi jellem magköve, ketteje külső-belső vértje. Eszközök és módok.)

Nem találomra vesszük a dolgot; az egyházi-rend mivoltából s ennek megfelelőleg magából az egyházi jellem fogalmából következtetjük s állapítjuk meg nevezetszerint azokat az erkölcsi kel-

¹ Vö. Lud. Abelly: Sacerdos christianus seu Manu-ductio ad vitam sacerdotalem pie instituendam. Tyrnaviae, 1747. part. 3. cap. 2.

léket, azokat a szívbeli tulajdonokat, melyekben az Isten szíve szerint való papnak kiválólág jeleskednie, azokat a sarkalatos erényeket, melyekkel nevezetszerint ékeskednie kell. Jellemről van szó, melyet az egyházi-rend növendékének magában megérlelnie, a becsületes papnak a test és vér minden gyarlóságai, a világ minden csábításai, a pokol minden támadásai ellenében magában megóalmaznia s folyton-folyvást gondoznia kell ... igazándi egyházi jellemről s erényekről, melyek az egyházi-rend jellemével egysarkon fordulnak, s ugyanazért az egyházi-rendre becsületbeli kellékek jelentőségével bírnak, erényekről, melyek azért mivoltok és természetük fejében az Isten szíve szerint való papra nézve »jellembeli tulajdonok « és »sarkalatos erények« számba mennek. Virtutes eminenter sacerdotales eaeque cardinales characteris sacerdotalis.

a) A hit.

Az egyházi jellem első sarkalatos erénye a hit. Hit nélkül lehetetlen Istennek kedvében járni, lehetetlen érdemre tenni szert, mely Isten előtt érott érjen. A hit, aranyajkú szent János mondja, megigazulásunk s megszentelődésünk eleje, az istenesség veleje, a vallásosság magköve, egy biztositéka halhatatlan igazaink és reményeinknek síron innen és síron túl. Fides est origo justitiae, san-

ctitatis caput, devotionis principium, religionis fundamentum, sine quo nullus unquam Deum promeruit, nullus fastigium perfectionis ascendit.¹ Az egyházi-rendnek csakis a hitből van értelme, s ami jelentősége s méltósága van, a hitből van; de a hit szempontjából véve fel a dolgot, hivatala erkölcsi érvényre meg is halad mindent e világ jártában. Egy-egy pap, habár nevét nem hangoztatja is a hír tárogatója, ha fáradalmait alig méltatja figyelmére s áldozatait gúnnyal és göggel hálálja is meg a »nagy« világ, legáldásosabb tényezője a társadalomnak, legeslegnagyobb jótevője hazának és emberiségnek, épen azért, mert a hitnek, a hit üdvözítő elvei s erényeinek, áldásainak és reményeinek képviselője, magvetője, éltetője. De ugyanezért mi volna a pap hit nélkül? mi volna a szószéken, az oltárnál, bármely hivataloskodásában?! Nincs az az utálat, mely a hitetlen papnak fejére nem szállna — méltán. Honnan győzze becsüiattél, amivel tartozik, honnan győzze becsületes hit nélkül? A pap voltaképen a hit embere s maga annyit ér, mennyit ér a hite. A hit éleszti az Isten szíve szerint való papnak lelkében a szent eltökéléseket, ébreszti a tehetségeket, buzdítja-bátorítja az ügyekezetest, acélozza az erélyt, erőt lehel beléje és lelkesedést, hogy megbírja hivatása terheit, örömet hordozza az Úr keresztyét s feláldozza magát az emberiség legszentebb igazaiért¹

¹ Vö. S. Chrysost. serm. de fide spe et charit.

A Iliből vesznek erőt az ÚR választottjai, természetfölötti erőt. hogy győzzék az Úr szolgálatját, győzzék a test és vér támadásai, a természet kénye-kedve s a pokol minden hatalmassága ellenében. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissionem obduraverunt ora leonum convaluerunt de infirmitate, fortes í'acti sunt in bello, castra verterunt exterorum. (Hebr. 11. 83. 34.) Hit kell hozzá, hogy győztön győzzön. Haec est victoria, quae vincit mundum, íides nostra! (I. Ioan. 5, 4.)

Az Isten szíve szerint való pap hitből él. Justus autem meus ex fide vivit. (Rom. 1, 17.) Hitből él és hitét jelesül három irányban ügyekszik érvényesíteni: tekintettel az egyházra, tekintettel Urunk-Üdvözítőnkre s tekintettel az örökkévalóságra.

i. Első sorban tekintettel az egyházra — tudva vagyon nála. hogy a hit (az igaz keresztény hit!) voltaképen rendületlen meggyőződés, mivoltára természetfölötti erény, nem emberi okoskodás szüleménye, erény, melynek egyik tényezője az Isten szent malasztja, másik tényezője Isten csalhatatlan tekintélye, mely az egyház által nyilatkozik. Ecclesia Dei vivi, columna et firmanentmn veritatis. (1. Tim. 3, 15.) Tudva tudja, hogy hitbeli meggyőződés* mely igaz keresztény hit nevére méltó és üdvözítő volna, egyház nélkül teljes lehetetlenség; tudja, hogy az egyház ígéje Isten ígéje, az egyház malasztjai Isten malasztjai, az egyház tekintélye Isten tekintélye, hogy az egyháztól elszakadni

annyit tesz, mint Krisztustól szakadni el, az egyház ellen törni annyit tesz, mint ő szent felsége ellen lázadólag harcra kelni, az egyházzal tartani annyit tesz, mint Krisztussal tartani... S ugyanazért az egyház tekintélyének alája rendel minden egyéb tekintélyt, minden észet és értelmet, hitvány habbuboréknak vesz minden mégoly nagy hírnevet és nevezetességet, mely ellene vergődik; alája rendel minden ítéletet és akaratot, minden szívet és minden hatalmat. Maga hitből él, s azért az egyházzal tart minden ügy ékezetében s hasonlólag az egyházhoz ‚köszál‘-ként helyét állja az emberi bölcseség minden véleményhullámaival, a világ minden támadásaival, a pokol minden forradalmaival szemben rendületlenül. Non praevalent! Hitből él, s azért például hittel járul az oltárhoz, hittel, mely az árnyékon keresztül lát s a fátyol alatt is felismeri annak jelenlétét, kinek Péter földig alázodva könyörgött, mondván: Menj ki tőlem, Uram. mert én bűnös ember vagyok; hittel, mely édesebb ízét érzi ez égből szállott manának a világ húsos edényeinél, mely az oltár szentségében jelenlevő Jézust szíve vigasztalójának, minden fájdalma enyhítőjének, nyavalyája orvosának, lelke legszerelmesebb barátjának választja; hittel, mely eszébe juttatja, hogy a hely, melyen áll, szent, s élénken érezteti vele annak felséges voltát, ki előtt az egek oszlopai is megrendülnek s az angyalok orcájok fődve reszketnek. Hitből él, s azért lelkismeretes engedelmisséggel fogadja az egyház parancsolatait

a vasárnapok és ünnepek különös megszentelésére, a böjt kellő megtartására, a zsolosma rendes végzésére, az isteni-szolgálatbeli szertartásokra s egész magaviseletére vonatkozólag. Különben mit érne?! Ha szent és sérthetetlen az egyház tekintélye: úgy szent és sérthetetlen kell hogy legyen mindenekelőtt magunkra nézve. Quid proderit, fratres mei, si fides quis dicatse habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum? ... Vis autem scire, o homo inanis. quoniam fides sine operibus mortua est? (Jac. 1, 14. 15.) Kit illet meg leginkább az egyház iránti ragaszkodás, igaz-őszinte tisztelet s lelkesmeretes engedelmesség szent kötelme, ha nem az egyházi-rendet? Nagy-Napoleon azzal nyerte meg legfényesebb csatáit, hogy a tiszteket szólította előre. Avant les épauettes! íme nagyobb Napóleonnál, ki apostolait, a vitézkedő-egyház tisztjeit szólítja, hogy menjenek előre jó példával s mutassák meg a világnak, hogy mit tesz hitből élni. Vos estis sal terrae!

2) Második sorban tekintettel »a hit szerzőjére,« mi Urunk-Üdvözítőnkre — az Isten szíve szerint való pap magát ezer örömmel s minden alkalommal az Úr hívének vallja, és szóval-cselekedettel tanúságot teszen Isten és világ előtt ő szent felsége iránti törhetetlen hitéről s imádatos szeretetéről; Jézust hordozza nyelvén, Jézust hordozza elméjében, szívében, egész valójában, él-hal Jézusért. Tudva tudja, hogy a keresztény hit mivolta és tárgya voltaképpen maga azúr Jézus imálandó személye — az ő missiója?

az ő igéi, az ő érzelmei, az ő igazai és érdemei, az ő malsztjai és reményei révén. Hisz' épen arról van a szó, hogy ,ki' ő, ki ő mivoltára és természetéibe, mivégre jött e világra; mit mondott Jézus, hogyan érzett Jézus, hogyan viselte magát Jézus, s a keresztény vallás egész hitrendszere oda terjed, hogy Jézus gondolkozása, az ő lelkülete s egész magaviselete belénk átszármaazzék és szívünkhöz gyökerezzék, egész észjárásunkat izról-végről átalakítsa ... az ő képére és hasonlatosságára. Quos praescivit. hos et praedestinavit conformes fieri imagini filii sui. (Rom. 8, 29.) Maga hitből él s azért az ur Jézust tartja szemmel, szünös-szüntelen csakis Jézust nézi, hogy magát Jézushoz alkalmazza, azt nézi, hogy erről-arról ő mit tartott, hogyan gondolkozott, ezt-azt mennyibe vette, ilyen-olyan körülmények közt hogyan járt el Jézus. Hitből él, s azért Jézus elvei szerint tájékozza magát Ítéletében minden dologról s minden ügy ékezetében; azt nézi, hogy teszem Jézus minek vette, mily szentül követte mennyei atyja kedves szent akaratját, mennyibe vette a világot s a világ minden dicsőségét, hogyan vette fel az élet sorját és rendeltetését, mennyire becsülte az ember halhatatlan lelkét, mennyibe vette az örök üdvösség ügyét. . . s maga is Jézus elvein indul, magát nap-nap után Isten szent akaratjához ügyekszik szabni. Mit neki a világ? Minden tehetségét és módját márcsak Isten szolgálatjában ügyekszik értékesíteni, nem röstell semmi fáradságot, nem sokall semmi áldozatot, életét sem szánja a halhatatlan

lelkek örök üdvösségeért. Hitből él, s azért Jézus szívének érzelmeit ügyekszik ápolni magában. Jézust tartja szemmel; midőn látja, ő hogyan érez, mennyit imádkozik, mily égedelmes szeretettel viseltetik mennyei atyja iránt, maga is szent buzgalomra gerjed; midőn látja, ő hogy jár-kelel s valamerre jár-kelel, jóvöltának áldásai tetszenek meg nyomdokain: maga is jár-kelel s azt nézi, hol miké}) tegyen jót felebarátjával, kit hogyan vigasztaljon, mivel gyámolítson; midőn látja, ő mennyit fárad a szegény néppel, látva ínségét hogy 'esett meg a szíve rajta'; midőn látja, az Úr hogy 'édesíti magához a kisdedet, hogy karolja fel a tékozló fiút s minő szeretettel ápolja a latrok kezébe került utast: maga is könyörületre indul, a szegény népnek akár Ínsége, akár gyarlósága láttára buzgalma éled, szíves részvétellel viseltetik iránta szenvedéseiben, ernyedetlen irgalommal gyarlóságaiban; az iskola legkedvesebb tanyája, hol legörömestebb tartózkodik s maga is kisded lesz kisded nyája közt; a gyóntatószék rendes vártája. hol hívatlanul is lesi, kiknek könnyítsen terhökön, enyhítsen leikökön; a betegekés haldoklókért nem kényelmét de életét sem késedelez szerencsétetni, megy-megy értök hegyen-völgyön, megy a keresztutjára, ha kell, a kálváriára; Jézust tartva szemmel, midőn látja, hogy ő mily kegyes indulattal, mily szelid és alázatos szívvel viselkedett gazdagja-szegénye iránt, maga sem néz a külszínre. hanem mindnyájában, a legszegényében is, cselédeiben is az Isten képét és hasonmássát látja s aszerint bánik

velők; midőn látja, hogy az Úr nem kereste, de mennyire nem kereste soha maga kényelmét, maga dicsőségét, mennyit törte magát szakadatlan munkával, mennyire túrtette testét szegénységgel és sanyarúsággal, hogy hozta áldozatul éj jelét-nappalát, elvégre életét és vérét mennyei atyja dicsőségére, a halhatatlan lelkek üdvösségére: maga sem kivan kényént-kedvént élni, nem kényelemre és dicsőségre szagat, nem élvezeteken hanem áldozatokon kap; azon van, hogy Krisztus szellemét érvényesítse minden gondolkozásában, minden ügyekezetében és viselkedésében, s legyen mondhatója az apostollal: *Vivō ego, sed jam non ego, vivit vero in me Christus!* ... azon van, hogy az Úr kegyességét, az Úr alázatoságát, az Úr buzgalmát, hogy egész magaviseletét magára öltse, hogy nem „a test és vér, nem a természet szerint való ember, hanem az Úr szelleme éljen és uralkodjék benne s az Úr képe és hasonmássá megtessék rajta. *Ut et vita Jesu manifestetur in corporibus vestris.* (I. Chor. 6. II. 4.)

3) Harmadik sorban, tekintettel az örökkévalóságra az Isten szíve szerint való pap nem hiába szólítja önnönmagát, nem hiába szólítja nap-nap után a hívő népet, hogy fel a szívvel, hogy szemök-szívök magasra fel, az égnek tartson. *Sursum corda!* Tudva vagyón nála, hogy a hit volta-képen a lelki dolgokkal foglalkozik, birodalma a szellemek világa, érvénye az örökkévalókra terjed; ugyanazért ügyet vet, nagy ügyet a lelki dolgokra, s minden gondjainak sarkcsillaga a halhatatlan lelkek

örök üdvössége. Nagy szó, igaz szó, hogy »hit nélkül lehetetlen üdvözülni«; mert hisz, aki mit nem hisz, amit valónak nem tart: arra nyilvánosság sem igényt, sem reményt nem tart, nem tarthat; úgyannyira igaz, hogy hit nélkül üdvözülni teljes lehetetlen. A hit ,hisz', s ezért van, mikép az apostol mondja, van mit remélnie. A hitnek vannak reményei a jövőhöz, vannak kilátásai javakra, melyek egyelőre ha nem szöknek is szembe, de bizonynyal valók, szentül csalhatatlanok. *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* (Hebr. 11, 1.) S ebből válik meg, hogy kinek mennyi a hite, minő a hite. Akárhánynak meglehet agyába sem tűnik tagadásba venni a keresztény vallás sarkalatos hitágazatait; kérdés, maga minő elvek szerint intézi élte sorját. Az apostol két világnézetet különböztet meg, mely minden ízében elüt egymástól, kétféle életirányt, melynek más-más a rugója, más a vége; az egyik homlokegyenest ellenkezik Krisztus szellemével, élvezetre szaggat, fázik az áldozattól, irtózik a keresztől, örül a világnak s világféle dicsőségnek, vágyai és reményei a földre s csakis e földre szorítkoznak, e mulandóság megyéjén túl nem vár, nem remél, nincs is mit remélnie, de van mitől rettegnie; kik keresztény létökre (meglehet, pap létökre!) ily irányt követnek, az apostol azt mondja rólok, hogy béléttül pogány a leikök s lesz, midőn elősködésök árokra jut s minden dücsölködésök csúfot vall. *Quorum finis interitus ...*

et gloria in confusionem ipsorum qui terrena sápi unt! A másik életirány az égnek tart, hitből tájékozódik és a jövőre számít; reményt tart javakhoz, maradandókhoz örököltig — szeme-szíve Urunkon-Üdvözítőkön mennyei atya jobb-ján, ki eljövendő Ítélni eleveneket és holtakat. Erről az életirányról mondja az apostol, hogy ez voltaképen a keresztény világnézet. *Nostra autem conversatio in coelis est. unde etsalvatorem exspectamus Dominum nostrum, Jesum Ghristum.* (Philipp. 2, 18. 20.) E szakadatlan érintkezés a szellemi világgal s élénk vonatkozódás a mennyei dolgokra — az igaz keresztény hitéletnek mag-Veleje, így értjük, szemmel látjuk, mit tesz voltaképen »hitből élni.« S amely ezt az életirányt meglehet nem szóval de tényleg megtagadja s vissza tart Krisztussal s az ő keresztjével... az ellenk ező életirányról mit tartsunk? Értjük, hogy fölötte az apostoli szív csakugyan könnyekre, vérkönnyekre fakadhatna! *Flens dico. inimicos crucis Christi!* Mert csakugyan mi hiúsítja meg inkább Krisztus urunk kínszenvedését és kereszthalálát, mint e gyakorlatbeli hitelenség, e szívént-lelként elanyagosodott, elpogányosodott élet módja? Avagy mit akart egyebet a világ megváltója maga raegtes-tetésével, annyi fáradalmaival s véres verítékével, keserves kínszenvedésével és kereszthalálával, mit egyebet feltámadásával és mennybemenetelével, mit akart hitével és anyaszentegyháza minden intézményeivel, mit egyebet, mint az ember ‚lelki‘ életét s

halhatatlan lelke örök üdvösségét?! Irány meg irány, szabja meg igazára kinek-kinek keresztény vagy pogány voltát. Életirány, mely szem elől veszti a hit örök érdekeit és reményeit — a materializmus elvein indul, voltaképpen pogányság, ha aranykeresztel a mellén üt is magának cégért. Az egyházi-rendnek missiója, hogy az emberiséget leiként éltesse, a halhatatlanság reményével megbarátkoztassa s az örök üdvösségre vezérelje. Az Isten szíve szerint való pap hitből él, s azért az időt az örökkévalóságnak latolja mérlegével, s gondjainak gondja, hogy a hit elveinek kivívja uralmát a materializmus felett, hogy a testnek igényeit a lélek zaboláján tartsa s az anyagot a szellemnek hódoltassa; hitből él, s mivel tudva tudja, hogy vannak magasabb érdekek a földieknél, tartósabb javak a mulandóknál, édesebb öröme az érzékieknél, drágább kincsek a veszendőknél: amazokban látja harcainak zsoldját, szolgálatainak bérét, áldozatainak jutalmát, vágyainak célját; hitből él, s azért a hitnek nagyszerű reményeit tartva szemmel, lelkét a halhatatlanság gondolatjával ápolja, szívét az égnek dobogtatja, örömeit és vigasztalásait a lelki-élet forrásainál találja, napjainak terheit az örökkévalóság fontosságával veti latba, s az apostollal a mondója: *Scio, cui credidi!* (II. Tim. 1, 12.)

Szemünk-szívünk rajta ... nem baj, hahogy miatta kereszt az osztályrészünk, nem baj, hahogy a világ szemében hírből-dicsőségből semmi részünk!
Aspicientes in auctorem fidei et consummatorem

Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera Dei sédet. Recogitate eum! (Hebr. 12. 1, 2.)

(*) Kérdés, az egyházi-rend növendéke hogyan fejlődésze, Istennek felszentelt papja hogyan éleszsze magában a hitnek szent erényét?

Egy az, hogy nem szabad soha felednünk az Úr ígését, azt, hogy a hit nagy Isten-kegyelme, Istennek malaszt-adománya. Hoc opus Dei est, ut credatis. (Math. 18, 20.) Ezért imádkozni kell, jelesül az oltári-szentség előtt Jézus szívének buzgó fohászokkal esedezni, hogy a hitet éleszsze, gyarapítsa bennünk. Credo, Domine; adjuva incredulitatem meam! Bold. Schlörről mondják, hogy nap-nap után esteli imádságába foglalta XII. Kelemen pápa imáját: »C r e d o, Domine, sed credam firmitus; spero, Domine, sed sperem securius; amo, Domine, sed araem ardentius . . .«

Más az, amire szinte az Úr figyelmeztet. »Si feceris itis ea, quae dico vobis, tunc scietis, quod ex Dei sint, quae dico vobis.« (Ioan. 15, 14.) Dolog, hogy az Úr kinek-kinek maga tapasztalását szólítja tanúságra — valaki gyakorlatba veszi, maga tapasztalandja a hitnek igaz, üdvös voltát. Experientia mille testes. Ennek ellenkezőjéről is szintén tanúságot tesz az ellenkező gyakorlat. Akárhány (fiatalja, öregje!) ha igaz-őszinte lélekkel számot vet magával, maga tapasztalásából tudhatja, hogy bizony nem a nagy tudomány s éppenséggel nem a tiszta erkölcs volt hitének sírásója. Hit és tiszta erkölcs egy nyomon indul.

Valaki Istennel jár, akár a két tanítvány Emausba mentében . . . tapasztalandja, hogy gerjedez-gyúladoz a szíve a hit ígétől. »Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via?« (Luc. 24, 32.)

b) A tisztaság.

Az egyházi jellem második sarkalatos erénye. java kincse, ékessége a 'tisztaság'.

Qualificatio kell az egyházi-rend szentségére? A szívbeli tisztaság megadja! Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum regem. (Prov. 22, 11.) Mily dicsőség, mondja szent Gergely pápa. mily méltóság embernek! Csodálatos leereszkedése Isten jóságának! Nem vagyunk méltók, hogy szolgálai legyünk s barátjainak neveztetünk.¹ Akiket apostoloknak választott az Úr, 'barátjai'-nak mondja. Vos dixi amicos meos. Túrte gyarlóságaikat, túrte; de azt nem túrte, hogy csak egy is legyen köztük, kihez tisztaság dolgában gyanú fért volna: mindnyáját barátságára méltatta, de akit 'szüz'-nek, testre-lélekre ártatlannak talált köztük, azt mindnyája felett szerette. Hic est discipulus. quem diligit Jesus. S e kiváltságos viszonyán az ő híve, az ő barátja — tágíthatna? Soha. míg a világ! Az egyházi-rend növendéke, ki ártatlan szívét mint Ábel bárányát hozza kedves áldozatul az Úrnak s méginkább Istennek immár felszentelt papja jellem szerben a tisztaság erénye által teszen fényes, fényesnél fényesebb tanúságot az Úr iránti hűséges szeretetéről, 'demonstratio' számba szemlátomást tanúságot Isten és világ előtt hivatása sarkalatos eszméiről, arról, hogy állja ígéretét; melyet

¹ S. Gregor. M. in S. Joan. 25. 14.

fogadott, áll hivatalának, áll kiváltságos szeretetének, az Úrhoz s az ő egyházához. Midőn az Úr őt híveinek ezreiből kiválasztotta s egy ügye érdekében apostolának fogadta, azt kérdezte, méltán kérdezhetette tőle: Anias me? araaas me — plus his? És felel az apostoli szív: Etiam, Domine, tu scis. quia arno te! (Ioan. 21, 15.) Isten látja! Tiszta szív kell hozzá, osztatlan szív, melyen nem ront-boiit idegen hajlam . . .

Qualificatio kell az egyházi-rend szentségére? *O quam pulchra est casta generatio!* Midőn az egyházi-rend missiojáról van szó, voltaképen miről szól az ige? Szól az ige új generatioról, szól lelki generatioról, nemzedékről, mely .Istenfiaira‘ vall. . . *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt!* Az Isten szíve szerint való pap első sorban .lelki‘ ember, a kereszteny híveknek .atyjok‘ lelki élet rendén; az apostollal a mondhatója, hogy ő nemzette, ő nevelte őket az Úrban. *Ut filios charissimos ... in Christo Jesu per evangelium ego vos gemri.* (I. Chor. 4, 14‘:) Atyjok lelki generatio révén, arra hivatalos, hogy legyen a lelkek szülője, nevelője az örök életre, lelki élet táplálój a, a halhatatlan lelkek örök üdvösségének gondviselője. Szent Jeromossal szólítja maga lelkét: *Mi közöd a világhoz? A világ a .test és vér‘ három vágyán indul, a .concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, és superbia vitae‘ három vágyatásain; mi közöd hozzá? »Quid quaeris fráter, in seculo, qui major es mundo?«* A világ han-

gozlatja a ‚test‘ emancipatioját; ennek ellenében az Isten szíve szerint való pap a lélek emancipatiojának szószólója, s zabolán tartva a test és vér indulatjait, a szellem uralmának lobogtatja zászlaját, lobogtatja fennen ... a feddhetetlen tisztaság érénye által Isten és világ előtt nyilvánosságos tanúságot teszen róla. hogy nem kívánja meg semmijét a világnak; hamarabb föléje kerekedve, elméje az emberiség megváltása gondjaival telve, se ideje se kedve mással törödni, szíve-lelke a lelki élet egy ügyével elfoglalva, teljes elméje, teljes szíve minden erejével és módjával egy gondja, egy ügyékezte: a halhatatlan lelkek örök üdvössége. Nagy sor, mely alkuatlan ügyszeretetet, osztatlan szívet kíván -y az apostol szerint »sine impedimento.« A coelibatus lehet jugum, de nem ‚conjugium‘; lehet jugum, de nem kettős jugum, az apostol szerint egy akadék a világ gondjaitól, másik az asszony részéről. Qui cum uxore est sollicitus est, quae sünt mundi, quomodo placeat uxori, et — divisus est. (1 Chor. 1. 33.) Nem így! Qualificatio kell az egyházi-rend szentségére? Szabad elmét; szabad, osztatlan szívet az Isten szíve szerint való papnak! Rajta fordult, hogy volt a múltban, rajta fordul, hogy legyen a jövendőben ‚casta generatio;‘ rajta fordul a nemzetek és népek erkölcsi regeneratioja. Nagy sor, méltó, ha úgy kell, áldozatra; nagy sor, az Isten szíve szerint való papnak mily közel jár a hivatala az Istenanyja egyetlen-páratlan hivatalához. Virginitate placuit. Szent Ágoston szerint rajta válik meg,

szemlátomást megtetszik rajta a ‚szüzesség‘ fontossága a megváltás munkája oeconomiájában. O sancta et immaculata virginitas, quibus te laudibus efferam, nescio; quia quem coeli et terra capere non poterant, tuo gremio concludisti! A ‚virginitas‘ gyümölcse az Ige megtestesülése. Aki lelki szülemedés révén öröktől fogva születtek az atyától, ő-egy-fia az idők teljében csakis szüztiszta szülemedés révén ölthetett, öltött magára testet... szeplőtelen, szent, tiszta szüztől. ²⁾

Értem, az egyház mért van oly nagyra szüzeinek ezreivel. Ulustrior portio gregis Christi. Értem, az egyház mit mért vár el clerusától. Nem feleséges papok érdeme a nemzetek és népek christianisatiojaazidők századain végig manapiglan. Tanúja a missiok története. Értem a szüztiszta lélek dicső voltát. Elöttem a tükörképe. Aki fogantaték a Szentlélektől, születtek szűz Máriától, ő-egy-fia, mi urunk-üdvözítõnk, az idők jártában folyton folytatva megtestesülését, a kenyér és bor színe alatt, nap-nap után megjelenik oltárainkon ez igékre: Ez az én testem; Ez az én vérem .. . S erre mit érezzen, ki ezen igéket mondja? Az a szeplőtelen szüztiszta szív, melyet ő-egy-fia magához méltónak talált vala, mutatja, gyaníttatja, minő legyen az a szív, melyet az Úr hasonlatos hivatalra méltat, az a szív szemlátomást mutatja, minő kell hogy legyen testre-lélekre, kit a consecratio

^{a)} Vö. ‚Úrangyala.‘ Nagyvárad, 1893. 81, 82. 1.

hatalma a hit rendén oly közel hoz a szep-
lőtelen szent szűzhöz — testére, mily tisztá-
nának a kéznek, mely érinti, mily szerénynek
és szemérmesnek a szemnek, mely oly közről
szemléli a titokzatos színek által elfátyolozott
istent, mily mocsoktalanoknak az ajkaknak, melyek
mondják: Ez az én testem! — lelkére, mily tisztá-
nának kell lenni az elmének minden képességével,
emlékezetével és képzelmével, a szívnek minden ér-
zelmeivel s hajlamaival, az akaratnak minden
szándékai s elhatározásaival! És erre, van erre
szere-módja bőven. Az Isten szíve szerint való pap
rendje és rangja épen e legjava funkciójából merithet,
merit erőt, megfelelőt ebbeli hivatalának; mert,
mikép a keresztény bölcs mondja »e legfelségesebb
s legméltóságosabb szentség a léleknek és testnek
üdvössége, minden lelki nyavalyáink orvossága,
mely sebeinket meggyógyítja, indulatainkat meg-
zabolázza, kísérteteinket elakasztja vagy apasztja,
több-több malasztot ömleszt lelkünkbe, a csirába
ment erényt növeszti, a hitet megszilárdítja, a re-
ményt megerősíti, s a szeretetet lánggra gyúlasztja
és gyarapítja bennünk. ¹⁾ Ezzel bírja. Ezzel az Isten
szíve szerint való pap hadd tegyen Isten és világ
előtt nyilvánosságos „demonstratiot“ a keresztény hit-
nek s isteni malasztoknak természetfölötti hatal-
máról, s nap-nap után az Úr szent testével és vé-
rével táplálkozván amit hisz és vall, azt maga éle-

¹⁾ Vö. „Kriszt. köv.“ IV. 2. 3.

tében hadd váltsa valóra. Vos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta... ut virtutes annuncietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. (I. Petr. 2. 9.)

Qualificatio kell az egyházi-rend szentségére? Isten dicsősége, a halhatatlan lelkek üdvössége, a megváltás nagy munkája áldozatba fordul. Áldozat nélkül nincsen üdvösség. Az újszövetség főpapja eléggé mutatta, mi a világ váltságának, az erkölcsi feltámadásnak sörök életnek mi az ára; egész élete a bölcsőjétől áldozat meg áldozat vala, áldozat halálig. Ecce sacerdos magmis! A ‚sacerdos‘ maga sacrificanr. Christus victima sacerdotii sui, et sacerdos victimae suae¹⁾. S valamint a nap, egyszer megteremtve, nap-nap után megjelenik az égen, hogy megvilágítsa-éltesse a természetet: úgy jelenik meg nap-nap után urunk-üdvöztőnk az egyház oltárán. Sol justitiae, Christus Deus noster. »Van oltárunk,« mondja az apostol. Habemus altare. (Hebr. 13. 10.) Az áldozat rajta maga a világ megváltója. Sacerdos in aeternum. Nap-nap után a kenyér és bor színe alatt fel-feláldozza magát: maga testét és vérét, maga szívét, azt a szíve-lelke alkuatlan hódolatját ‚obediens usque ad mortem, mortem autem crucis‘; feláldozza váltig magára vállalt bűneink törlesztésére elégtétel számban e földi élte fáradalmait, imáit, testi-lelki nagy-nagy törődéseit, kinszenvedése megannyi érdemeit, s lön

¹⁾ S. Paulinus, ep. 11. ad Severum.

maga ‚juge sacrificium‘. Ezzel folytatja az időkjártában maga főpapi tisztét s nap-nap után valóra váltja Isten dicsőségét s a halhatatlan lelkek üdvösségét, a világ váltságát. Az egyházi-rend derék feladata, hivatalának legjobb része az Úr e főpapi tisztének folytatása. Ügyek-ügye az újszövetség örök áldozatja. A papnak, midőn e tisztében eljár, maga részéről nem volna mivel hozzá járulnia? midőn osztja‘ az Úr tisztét, ne osztja áldozatját? A püspök a felszentelendőknek ordinatio alkalmával egyet köt a lelkükre, azt, hogy ami tisztökkel jár, azt magok részéről vegyék foganatba. ‚Agnoscite, quod agitis; imitamine, quod tractatis.‘^{x)} A pap annyiban »sacerdos,« amennyiben ‚sacrificium.‘¹⁾ Szent Ambrus szerint papnak, papi hivatalának eleje-veleje, hogy magát hozza áldozatul. Hoc est sacerdotium primitivum, quando unusquisque se oífert hostiam, et a se incipit, ut postea munus suum possit offerre²⁾ Papnak, úgy járja, hogy legyen első gondja, gondok gondja, hogy azzal a szeplőtelen szent áldozattal, melyet reggelről reggelre felajál ő szent felségének, maga magát szintén megajálja s feláldozza szeplőtelen szent, ő szent felségének kedves-kedves áldozatul. Hostiam sanctam, hostiam immaculatam, beneplacitam Deo. Ügyek ügye, hogy midőn reggelről reggelre az újszövetség örök áldozatját bemutatja, ezzel maga szin-

1) Pontificale Rom. in ord. presb.

2) S. Anibr. de Ábel, 1. 2. cap. 6.

tén áldozattá válják. Ut immaculatum hostiam offerentes ipsi quoque in holocaustum ... transeamus¹⁾ Ugy kell. hogy midőn mondja: Hoc est corpus meum.‘ maga testét is feláldozza; midőn mondja: ,Hic est calix sanguinis mei,‘ saját vérét is felajánlja fel... maga szívét, magát testestül-lelkestül, minden tehetségével és módjával, szíve-lelke alkuatlan hódolatjával, ,usque ad mortem,‘ ha kell ,usque mortem crucis,‘ felajálja járta-kelte minden fáradalmaival, vágyai és reményeivel, testi-lelki törődései és szenvedéseivel. Quod ágit mysterio, — virtute perficiat.²⁾ Amennyi része az áldozatban, annyi része az áldozat malasztjai és áldásaiban — maga és hívei részére, kiket áldozatjába belefoglalt, így esik, hogy az Isten szíve szerint való papnak teljesélte voltaképen szakadatlan áldozat s lesz maga j‘uge sacrificium‘. S ennek jelzője? ennek szemlátomást demonstratioja Isten és a világ előtt?... Értem! Áldozat, nagy áldozat a szüztiszta élet? Hadd legyen áldozat! Az Isten szíve szerint való pap a vértanúval mondja: »Amor meus crucifixus est. et ego voluptati operám dabo?‘ Áldozat az élet — a test és vér kénye-kedve gyönyörei, a családos élet örömei s vigasztalásai nélkül? Hadd legyen áldozat! Azért is! A világ váltságának áldozat az ára. Szüksége, nagy szüksége van a világnak jelesül korunkban áldozatokra. Méltó az egyházi-rend missiója mégoly nagy áldozatra, méltó. Azért is: az

1) Sac. Missae de S. Vincentio a Paulo.

2) Secr. Missae dom. 2. post pascha,

Isten szíve szerint való pap azért is lemond, örömet mond le a világ örömeiről s egyúttal ezer gondjairól, a test- és vér kényekedve gyönyöreiről s egyúttal bajlakodásairól, a családi élet kényelmeiről s egyúttal terheiről, csalódásairól s ízetlenségeiről... meghozza örömet az áldozatok áldozatját maga rendje és rangja érdekében, hogy hivatalos foglalatosságaiban, a hitélet gyarapodásában, a keresztségek dicsőségében, az egyház szabadsága viadalmaiban, a tiszta lelkismeret örömeiben s vigasztalásaiban. s elvégre — e mulandó élet keresztalja mesgyéjén ha majdan átkel, akiért élt, halt, egy ura-üdvözítője nyomdokain fáradozmainak s áldozatainak bőséges jutalmát lássa az örök életben. Hisunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati... hi sequuntur agnum, quocumque ierit; empti ex hominibus primitiae Deo et agno. (Apoc. 14,4.)

(*) A tisztaság amennyiben az egyházi-jellem leggyöngye ékessége, mindenesetre termé szetfözlöti erény, nem is járja Isten természetfözlötti malasztja nélkül. Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus dátum est. (Matth. 19. 11.) Kit az Isten papnak szánt, annak kétségtelenül megadja a kellő malasztot is hozzá. Valaki növendék korában úgy tapasztalja, hogy se ereje se kedve hozzá: tudhatja, mi a teendője. „Dum tempus habetis, cogitate !” (Pontif. Rom.)

Kérdés, az egyházi-rend növendéke hogy ‘ ápolja, az egyház felszentelt papja hogy ‘ ótalmazza meg magában a tisztaság szent erényét. Mindenek előtt s mindenek fölött egy a szükséges, az, hogy ezt az erényt meg kell becsülni, szeretni kell! Valaki meg tudja becsülni, gondoskodni fog róla, hogy kárát ne vallja. S erről mindenesetre tenni kell, élni kell az alkalmas eszközökkel és módokkal. Évtizedek

előtt, mikor közép-iskoláinkban még jobban járta a latin nyelv, az »Officium Rákócziánum« a magyar ifjúságnak kedves imakönyve volt. E könyv a dolog érdemében apró tanácsokat szolgáltatott a fiatal embernek; példaképen azt tanácsolta, ha fektében jelentkeznek illetlen gondolatok, tisztátalan gejedelmek, fekügyék a másik oldalára, vagy keljen fel; ha ültében, álljon fel; ha magányban, keresse fel társait; ha társaságban, hagyja ott; minden áron azon legyen, hogy elméjét másra fordítsa, akármi csekélységre, akár csak arra, hány szék, hány ablak van a szobában, akármi másra, csak hogy elméjét másra fordítsa; ha keményebb támadások találhatnak jelentkezni, fogja szent-olvasóját, vegye gondolóra valami sürgős-fontosdolgát, közölje bajos ügyét lelki-igazgatójával. Az »Officium Rákócziánum« efféle rövides s felette alkalmas tanácsaival az ifjúságot annak idejében nagyban megóvta az erkölcsi súly édestől, megóntalmazta testi-lelki épségét. Efféle tanácsok kinekkinek elkelnek. Ugyszinte elkelnek a tiszta erkölcs óntalmára élet-elvek számban bizonyos szálló-igék és szabványok, melyeket tanácsos elménkbe-szívünkbe véteni s alkalom adtán tette keríteni. Lássunk néhányat. . . .

„Mori, sed non foedari.“

Nem szabad! „Mindég vétkes dolog a szívet vagy tetet tilos gyönyörködésre használni.“ (Szál. szent Ferenc.)

Nem lehet; Isten látja! »Hogy‘ tehetném Isten szemeláttára?;« (Gen. 39. 9.)

Érdemes is volna!? Ugyan mért? Miért magamra haragítanom én Istenemet! »Propter quid irritavit inpius Deum?!« (Psalm. 10. 13.)

Nem lehet! Nem szomorítom meg a Szentlélek-Istent. »Nolite contristare Spiritum Sanctum Dei.« (Ephes. 4. 30.)

Csak nem fertőztetem, nem gyalázom meg magamon a „Krisztus testét“?! «Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis?!« (1. Chor. 6. 15.)

Kár a testet kényeztetni; maga kénye-kedve megtagadása nélkül nem bír vele senki. »Qui delicate nutrit serum suum, sentiet eura pertinacem.« (Prov. 29. 31.)

Valaki ételben-italban mértéket nem tart, veszni indult. »Nunquam ego ebrium hominem castum putabo.« (S. Hieron.)

Mi haszna minden fáradozásomnak az egy tisztaság nélkül? »Sit pius sacerdos, sit humilis, sit doctus, si non est castus, nihil est.« (S. Thom. a Villanóva.)

Soha, míg a világ! »Amor meus crucifixus est, et ego voluptati operám dabo?!« (S. Ignat. mart.)

Elvégre hiábavaló embernek minden ügyekezete Isten szent malasztja nélkül. Azért imádkoznunk kell, a tisztaság ajándékát Istentől »esennen« kérnünk. Mi szépek, mily alkalmasok azok a rövid imák készülöben a szent-miséhez! »Ure igne Sancti Spiritus renes nosros et cor nostrum, Domine: ut tibi casto corpore serviamus et mundo corde placeamus ut veniens D. N. Jesus Christus filius tuus paratam sibi inveniatur mansionem . . . « Istenfélő tudós¹⁾ mondja, jól is mondja. Gum teste scriptura nemo possit esse continens nisi cui Deus dederit, idcirco juxta Sapientis monitum adeundus est Dominus et ex totis praeordiis deprecandus, idque exemplo sancti apostoli, qui cum stimulum carnis persentiret et ab angelo satanae colaphizaretur, saepius Dominum rogavit, ut discederet ab eo. Ad orationem igitur recurrendum est, orationi insistendum — sive tentationis tempore, ut Deus opem ferat, sive extra tempus tentationis, ne in tentationem intrare permittat.

Virgo singularis,
Inter omnes mitis,
Nos culpis solutos
M i t e s fac et c a s t o s!

¹⁾ Vö. Lud. Abelly »Hacevd. christ.« 1. c.

c) Istenesség.

Az istenesség (szalézi szent Ferenc szerint) voltaképen nem egyéb, mint Isten szent szerelme emberben —szent szeretet szívmelege. mely léptenyomon Istenre vall. örömet érintkezik-társalkodik Istennel, örömet foglalkozik Isten ügyével s ő szent felségének mindenképen kedvében (igyekszik járni.¹) S e lelkület nem illetné meg jellem-szerben az egyházi-rendet? A dolog mivoltából nyilvánvaló, hogy az istenesség egyházi jellemnek színejava sarkalatos erénye. *Omnis namque pontifex. ex hpminibus assumptus. pro hominibus constituitur iniis, quaesunt adDeum.* (Hebr. 5. 1.) A pap voltaképen »Isten embere.« *Tu autem. o homo Dei!* (1. Tim. 6. 11.) Isten szolgálja; egy ügye az Isten szolgálatja. Lelki ember; a lelki élet örse maga körében. Lelkipásztor; halhatatlan lelkek gondviselője. Hivatalos közbenjárójuk és szószólójuk Isten előtt; *Mediator Deum inter et homines.* Ha felgondolja, hogy hányan, hogy hívő lelkek ezrei elvárják tőle, hogy Isten előtt közbenjárjon értök, tőle várják megengeszteléseket Istennel, tőle megszentelődéseket s örök üdvösségüket, halhatatlan lelkek, kiket az Úr azzal bízott az ő gondjaira, hogy azok neki drágák, drágák akár saját élete és vére. amelyen őket vásárolta — ne érezze szükségét, hogy ügyöket

¹ Philothea vagyis útmutatás istenes életre I. rész.

nap-nap után közös Istenüknek eléje terjeszse? Ha felgondolja maga szíve-lelke vívódásait, ha végignézi tartozásainak során: maga elégtelen volta érzetében ne lássa szükségét, hogy nap-nap után erőért folyamodjék az erők urához küzdelmeire s áldásért fáradozásaira? Ha látja munkája után egyik-másik híve lelkében az isteni malaszt csodálatos hatályait, e szívemelő látványra ne gerjeszse Isten iránt háladatosságra s bizodalomra maga lelkét? A pap hivatalában lépten-nyomon Istennel találkozik: hogyan volna az istenesség jellemének sarkalatos erénye?!

„Tu autem, o homo Dei . . .” A pap Isten embere; elhagyhatna-e tehát egy napot múltni anélkül, hogy Istennel érintkezett-társalkodott volna? Az egyház bízik benne, megbízik lelkismeretében, de biztosítékot kíván tőle. Szól az ige papról, szépen szól, hogy »imádság embere;« szép, ha valóra váltja. Ezekből az egyház maga tisztviselőit »hivatalból« kötelezi mindennap imádságra, s hogy minden kénye-kedve kifogásnak elejét vegye, kezökre adja az imakönyvet, meghatározva a köteles imádság mértékét és módját. Ebbe a kívánságát a pap ha megtette, az egyház elébb remélheti, hogy szíve-lelke kész lesz maga választotta imádságában is az Úr előtt tovább időzni, meg hogy az eléje szabott rendes imádságból merített eszmék s érzelmek megtermik benne az istenesség szellemét. mely áldásosan árad el egész napjára s minden munkásságára; de ha az egyház ebbeli reménye

nem találna is teljesülni, legalább megmentette szolgáját a veszedelemtől, hogy élte egy-egy napját minden lelki fölemelkedés nélkül töltse s ismételt mulasztás folytán ily fölemelkedésre képességének is kárát vallja.¹⁾ Lelkiismeretes pap, ki szeretettel viseltetik istenhez s a halhatatlan lelkekhez, ki hitből él s ebből nézi az egyházat, az egyház tekintélyét és törvényét, ki hitből él s ebből méri az isteni malaszt szükségét, maga minden működésére és saját magára nézve, ki tisztában van magával hivatása felől — bizonynyára szeghetetlen kötelességének fogja tekinteni a breviáriumot, melyet az egyház nem hiába »officium«-nak mond. Emlékezetes, az ur Jézus szíve szerint való papra ebbeli hivatalos kötelességének lelkismeretes teljesítése egyéb tekintetkből is mennyi áldással jár. Egy az, hogy ezzel évről évre, ünnepről ünnepre, napról napra az egyház életét osztva, maga nagyban gyarapodik az egyházi szellemben s nap-nap után tanulságot s épülődést merit maga lelki életére. Más az, hogy nagyjában szívemelő dolog szakadatlan összeköttetésben élnie az egyház múltjával és jelenével világszerte. Összeköttetésben az egyház múltjával, midőn a szent haj dánban az üldözők pallosa nem bírta Isten dicséretét elnémítani a keresztények ajkán, midőn alagutak szolgálnak nekik menedékül, ahonnan rendületlen hitők vagyait és reményeit, hő imáikat szállítva fel az égbe,

¹⁾ Vö. Himioben: »Idee des kath. Priesterthums.«

roskátag sírboltok hangoztatják vala vissza a királyi látó zsoltárait, közbenközben az apostoli hagyományok olvasásában s a szent-atyák intelmein épülve ... a szent hajdan hitéletének e szakadatlan folytatásából az Úr szíve szerint való pap hogynem meritene vigasztalást s épülődést maga lelki életére!? Összeköttetésben az egyház jelenével, midőn az egész földkerekségen elterjedt egyház roppant imádságbeli szövetségében hitsorosok s oltártársak ezreivel egyetemben imádkozik, mindnyájan ő vele s ő érettök, ő mindnyájával s mindnyájáért . .. mindnyájok hitéletét osztva, ezországra-világra szóló imádságbeli szövetkezetből az Úr szíve szerint való papnak hogynem volna áldás megáldás szere maga lelki életére s minden munkájára!? Egyik-másik az egyházi-rend hivatása bármelyik ágában munkálkodjék, egy kötelék tartja Össze mindnyáját; a rang, foglalkozás, tartományok és nemzetek különbsége szűnik a közös ima óráira; mindnyájok egy egyetemes szózata hallik-hallik a szerpap, miséppap, a püspök ajkairól, melyben kiki egyesül megyéspüspökével, az egyházi-rend minden fokozatán végig mindnyája egyesül az egyetemes egyház egy közös főpászt órával. A magánosan élő falusi pap ekkép lelki egyesületbe lép testvéreivel, s a hit apostola, ki messze égövek alatt elvérzik Isten országa terjesztésében, megpihelve munkájától. leiként csatlakozik honn munkálkodó oltártársaihoz, s új erőt. új lelkesedést merit annak luda-tából, hogy mindnyájával egyetemben szól ő szent

felségéhez. Így érvényesül a legnemese közlekedés révén a »szentek egyessége« a földön, az egyházi-rend világszerte egy chorussá alakulva — Isten dicsőségére s a halhatatlan lelkek üdvösségére. Mi szép és magasztos az egyház gondolatja, mily áldásos ez intézkedése, hogy jónak látta tisztviselőit egy tisztük fejében egy közös ‚hivatalos‘ imára »officium« szerben kötelezni! Az nem lehet, nem szabad, hogy Isten szíve szerint való pap közbenjárói tisztének e sarkalatos kötelességét lelkismeretesen ne teljesítse — napról-napra. Ecce sacerdos magnus, qui diebus suis placuit Deo et inventus est justus, et in tempore iracundiae factus est reconciliatio.

Ezzel egyszerűtében az egyházi-rendnek ügyek-ügye, közbenjárói tisztének legjava része a szentmise áldozatja, Sacerdotem oportet offerre. Offerre sacrificium Deo tam pro vivis, quam pro defunctis¹⁾ Szépen mondja, remekül mondja szalézi szent Ferenc, hogy a szentmise áldozatja a hitélet sarkcsillag a, a keresztény hitrendszer fénycsómój a, a vallásosság szívmelege s magveleje, az istenesség színejava, titkok titka, mely az isteni szeretet legmélyét magában foglalja, mely által Isten velünk valósággal egyesülve, malasztok és kegyelmek özönében résztet bennünket.«²⁾ Áldások áldása. Hisz a szentmise áldozatja azonegy áldozat, mely a

¹⁾ Vö. Pontif. Rom. in ordin. presb.

²⁾ Philothea II. rész 14. feje.

keresztben elvérzett, az újszövetség örök áldozatja; vele jár. általa érvényesül az idők jártában a kereszt dicsősége, a halhatatlan lelkek vágya és reménye: vele járnak, általa szállnak századokról századokra a megváltás nagy munkájának malasztjai és áldásai a keresztény társadalomra, vele járnak, általa származnak át a hívők szívébe Jézus szívének érzelmei; benne lüktet az egyház szíve, s belőle kegyelem meg kegyelem harmatozik-illatozik a hitélet minden rétegére, akár az engesztelődés jelvénye, a szivárvány, mely a napnak eső-járta lég páráiban sugara törve, a természet üde kebelén dereng. Istennek felszentelt papja eszköz benne. E tisztében midőn eljár, lelke mélyén mit kell hogy érezzen? Lehetséges volna, hogy e tisztét, hogy a viszonyt, melylyel őt e tiszte az Úrhoz fűzte, csak egy percre is szem elől veszítse?! Horeb hegyén a csipkebokor az Úr jelenlététől lángba borult; lehetséges volna, hogy a papnak lelke az oltárnál nem fogna lángot az Úr színétől, kit kezében tart? kit feláldoz?! Előtte, keze ügyére az újszövetség főpapj a. a „sacerdos in aeternum”, a világ megváltója s üdvözítője, ki magát áldozatul vetve folyvást feláldozza magát értünk, ki magát paizsul vetve értünk folyvást szót szól mellettünk. Christus Jesus, qui mortuus est, qui etiam interpellat pro vobis. (Rom. 8. 34) Közbenjárónk és szószólónk, ki maga érdemeit latba vetve értünk folyvást engesztel, megengesztel bennünket mennyei atyjával. Advocatum habe-

mus apud patrem. Jesum Christum, justum; et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. (1. Joan. 2. 1. 2.) Az egyház felszentelt papja az oltárnál az ő tisztében jár, az ő tisztét kell hogy ossza; »hivatalos« szent kötelessége, hogy áldozatjába maga s a hívek ezreinek hódolatát, maga s a hívek ezreinek hálóját, maga s a hívek ezreinek kérelmeit, maga s a hívek ezreinek vétkeit . . . a bűnösök fájó sebeit és könnyeit, az igazak vágyait és reményeit, az özvegyek és árvák siralmait, az egyház aggodalmait és szenvedéseit, a keresztény nép minden de minden szükségleteit, a haldoklók verítékeit, a tisztulatbeli lelkek epedéseit mind-mind befoglalja s ő szent felségének eléje terjeszse. Mennyi minden, amivel ő szent felsége előtt előhozakodnia, amiért imádkoznia »hivatalos« szent kötelessége?! Szent Ambrus kegyes lelke felsorolja. Tribulationes plebium, pericula populorum, captivorum gemitus, miserias orphanorum, necessitates peregrinorum, inopiam debilium, desperationes languentium, defectus senum, suspiria juvenum, vota virginum, lamenta viduarum.¹⁾ Elvégre mindehhez mi kell? Kell istenesség, az egyházi jellem örök mécse, szíve-lelke éltetője! Unum necessarium. Egy szükségünk: esedeznünk az Úrnak, adja meg s éleszse bennünk az imádság szellemét. Domine, doce nos orare! (Luc. 11. 1.)

¹⁾ S. Ambros. in praepar. ad miss.

(*) Egyházi embernek az »istenesség« átalában jellem szerben, a breviárium és szentmise áldozatja már mint az istenesség két gyakorlata nevezetszerint »officium« számban — hivatalával járó kettős szent kötelme. E kettő egyszéltében az egyházi-rend közbenjárói tisztével egy sarkon fordul.

Jelesül a breviáriumot illetőleg az Isten szíve szerint való papra különös érdem számba jár, ha ebbeli kötelmét a dolog mivoltából vett érveken felül az egyház tekintélye iránti hódolatból, ha fogadott szent engedelmességből teljesíti. Erre nézve kellő utasítást szolgáltat a bizonynyára nem »scrupulosus« Tomassinus (De vet. et nov. disciplina libr. 2. cap. 73.) vagy a még kevésbbé gyanús Van-Espen (Dissert, de horis canon. tom. 2.) vagy épen b. Rudnay primásnak a magyar clerushoz intézett főpásztori körlevele. (Dissertatio de obligatione cleri secularis quotidie persolvendi horas canonicas. Strigonii, 1823.) Az egyházi szellem mondhatatlan kárával jár, ha az egyházi-rend növendékei készülöben jövendőjükre — minden fölszentelt papnak ebbeli kötelmére nézve vagy kellő meggyőződést nem szereznek vagy kellő oktatást nem kapnak.

A szent-mise áldozatját illetőleg Liguori szent Alfonz kettőre figyelmeztet, azt mondja: Hogy‘ lehet jap, minő hitre, minő lelkültre vallana, ha illő készület nélkül, kelJő ‚dispositio‘ nélkül járulna az ollárhoz, hogy az Úr képviseletében, az ő szent teste és vére kezében, az ő kereszt-áldozatját, a megváltás nagy munkáját folytatólag valóra váltsa?! És boldogtalannak mondja azt a papot, kinek szent miséje után nincs semmi mondanivalója az Úrhoz — ura-királya szívében! Szent Bernárddal kérdi: »Quomodo Christum tam cito fastidis?« . . . Készületnek, szerinte van kétféle készület, távolabb és közelebb. A távolabbi készület fejében, mondja szent Alfonz, az Úr szíve szerint való pap ügyekezzék átalában maga szívet a teremtményektől mindinkább elfordítani s kívánkozzék gyarapodni Isten szent szerelmében; ügyekezzék megválni oly érzelmektől és vágyaktól, melyek elméjét

szórakoztatják, szívét zavarják, bizonyos gyarlóságoktól, melyek lelkét nyűgbe vetik s a szent-áldozás foganatosságát megakasztják, gyümölcsseit fonnyasztják. A közelebbi készülé- tet illetőleg mondanom sem kell, úgymond, hogy valahány- szor szükségét látod, előbb a szent gyónáshoz kell járulnod; csak annyit mondok, hogy legott készülőben az oltárhoz, vedd gondolóra, hogy hova, mi szándékkal .... Elkelne, nagyon elkelne (egynegyedórányi!) elmélkedés. Utána, szent Alfonz boldogtalannak mondja azt a papot, ki szentmiséje után nem tudja megbecsülni, hasznára nem váltja azt az időt, midőn az Úr a szívébe-lelkébe szállt. Papnak, kiki oly szerben istenfélő pap, amennyi lelkismeretességgel s áhi- tattal végzi a szentmise áldozatját.

a) alázatosság.

Erények erénye! Liguori szent Alfonz az alázatosságot Isten szíve szerint papra nézve ja- vabeli erénynek, az egyházi jellem sarkalatos erényének mondja. Méltán. Szemünk-szívünk isteni mesterünkre, szemmel látjuk, hogy az Úr maga szívből alázatos vala, s elvárja tanítványitól, hogy ezt eltanulják tőle. *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde.* (Math. 11. 29:) Mely szavaira szent Ágoston felkiált: *Huccine redacti sünt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi in te, ut pro hoc magno discamus a te, quoniam mitis eset humilis corde? Ita ne magnum est esse parvum, ut nisi a te, qui tam magnus es, fieret, disci non posset?*¹ Isten szíve szerint való pap ezen erényre különös szerben kell hogy

¹ S. Aug. libr. de sanct. virg. cap. 45.

ügyet vessen, mert nála nélkül nem lesz, nem lesz része Isten szent malasztjában, nem lesz Isten áldása rajta, nem lesz foganatja működésének, már olyan foganatja, mely Isten előtt érőt érne. Alázatosság nélkül nincsen semmiféle keresztény erény. Az alázatosság szent Jeromos szerint a keresztény erkölcs melegágya. *Est prima christianorum virtus, praecipua conservatrix et quasi custos aliarum virtutum.*¹ Nálanélkül jelesül nincsen hit, mert a hit mivoltában alázatosság; nincsen tisztaság, mert alázatosság híjával Libanon cédrusai is meginognak s nyomorúságosan megdőlnék; nincs istenesség, mert az istenességnek élető-]elke az imádság szelleme, az imádság szelleme pedig gyarlóságunk, önnön tehetetlenségünk, önnön elégtelenségünk és semmiségünk érzetéből, másszóval a szívbeli alázatosságból forrásozik és táplálkozik. Nálanélkül nincs igaz keresztény tökéletesség. Szent Ágoston mondja: *Magnus esse vis? a minino incipe! Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis! Et quantum quisque vultet •disponit superinponere molem aedificii, quanto érit altius aediificium, tanto altius fodit fundamentum.*² Hogyan történt, hogy oly nagy kegyelmet lelt Isten előtt s méltónak találtatott oly egyetlen-páratlan méltóságra a Bold. Szűz? Ő szent felsége tekintetbe vette szolgálója alázatosságát. *Respexit*

¹ S. Hierom. epist. ad Caelant.

² S. Aug. serm. 10 de verb. Dom.

humilitatem ancillae suae! S az Úr szolgálai mikép tehetnek szert hasonló kegyelemre s hasonló érdemességre? Az alázatosság volt és lesz mindenha, szere-módja a felmagasztaltatásnak. A Szent-Szüz. mondja: Exaltavit humiles! Remek példakép, méltó (márcsak az ő kedvéért is!) méltó, Isten szíve szerint való pap hogy kövesse . . .

(*) Hogy¹ kövesse? mikép vegye gyakorlatba az alázatosság erényét? Utasítást erre azok adhatnak, kik értettek hozzá, Isten szentéi. Néhányat lássunk.

Mióta a kevélység az ősi bűnnel az ember természetéhez gyökerezett: az alázatosság bajjal, csak maga megtagadásával, gyakorlatos akarattal telik embertől. Szent Alfonz szerint, valamint tudományra csakis tanulás által, úgy alázatosságra s bármely erényre gyakorlat által lehet és kell szert tenni. Élnem kell az alkalommal, hamikor akad alkalmam alázatosságra. Az alázatosságnak (szent Bernát szerint) megalázódás a szere-módja. *Humilitas humiliatione discitur, humiliatione exercetur, exercitio comparatur.*

Szent Terézia azt a kérdést vetette fel magának,, hogy az alázatosság ugyan mért is oly becses Isten előtt, és sok tünődés után úgy találta, hogy azért, mert az alázatosság. »igazat lát s mivoltára igazság.« Igazat lát, mert alázatos szív tisztán látja, hogy magától nincs; miben kevélykednie, mert ami széppel-jóval akár a természetszerint akár természetfölött való renden bír, azt nem magától, hanem Istentől vette s ugyanazért igazság szerint minden dicsőséget érte Istenre hárit; igazat lát, mert tisztán látja, hogy ami tőle telt, tőle Isten nélkül . . . azért igazság szerint van elég oka megszegyenülnie, nagy oka magát megaláznia. Azért mondja a keresztény bölcs, hogy »valaki magát gyökeréről igazán ismeri, tisztán látja s mélyen érzi maga gyarló voltát.«¹

¹ Kriszt. köv. 1, 2.

Szalézi sz. Ferenc szerint, ami széppel-jóval Isten kegyelméből bírunk, annak részünkről bizvást örülhetünk, csak hogy érte szívünket ne ereszszük csalódásnak, érte ne magunkat, hanem azt magasztaljuk, azt áldjuk, kit a dicsőség illet. A Boldogságos Szűz nem vette, amint hogy nem is vehette tudatlanra, nem vette, nem vehette tagadásba, hogy Isten nagy dolgokat vitt rajta véghez; maga fennen hirdeti, hogy »nagyokat cselekedett vele a Hatalmas« s ezért lelkelelkéből fennen magasztalja — ugyanő szent felségét! »Magnificat anima mea — Dominum!«

Korunkbeli szent püspök mondja, hogy csalódnak, kik azt vitatják, azzal rágalmazzák az igaz keresztény erkölcsöt, hogy a keresztény alázatosság csüggeteggé, bátortalanná teszi az embert; ellenkezőleg az alázatosság bizodalmat és bátorságot önt az ember lelkébe.¹ Ugyancsak szól szent Ferenc szerint »a kevélynek, ki magában bizik,« van oka, hogy valamibe fogni ne merjen, féltében, hogy meg talál aláztatni; de az alázatos annál bátorságosabb, minél erőtlenebbnek érzi magát, mert azon arányban, melyben magát gyöngének tartja, bátrabb lesz, bátrabb, mert egész bizodalmit Istenben helyezi, kinek (az apostol szerint) kedve telik benne, hogy hatalmát erőtelenségünkben megdicsőíti és irgalmát nyomorúságunkon érvényesíti«. Azért kár volna csüggedni! Azért a lelkiélet rendén bizodalmas alázatossággal kell vállalkoznunk mindenre, amit lelki vezéreink Isten dicsőségére s lelki előmenetelünkre jónak látnak.²

Bold. Skupoli Lőrinc az alázatosság szerét-módját s ezzel az igaz keresztény tökéletesség egész mivoltát³ következő négy szabályba foglalja:

Magadba ne sokat bizzál; Bizzál Istenben!
Magad is igyekezzél; Imádkozzál!

¹ »Die Demuth ist Muth!« (Sailer.)

² Vö. Philoth. 3. rész 5. fejezet.

³ Vö. „Lelki Harc.“ Nagyvárad, 1893.

bb) Szerénység.

A szerénység az alázatossággal egyszéltébeü ügyannyira gyökeres kelléke és sarkalatos erénye az egyházi jellemnek, hogy egyházi szólam szerint szálló-ige számba megyén a,modestia clericalis‘..

Ha az alázatosság a keresztény erkölcs gyökere: a szerénység virágja. Ha az alázatosság az egyházi jellem belső hangulatja: a szerénység külső kifejezése. Ha az alázatosság a keresztény tökéletesség »talpköve«:¹ a szerénység »támasza.« Ha az alázatosság minden jónak öre: a szerénység vértje. Az apostol Isten választott szolgáinak nyomatékkal lelkökre köti, hogy ölték magokra a szerénységet, akár rendjök és rangjok egyenruháját. *Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et dilecti, modestiam.* (Goloss. 3. 12.) Az nem lehet, nem szabad, hogy az Úr szíve szerint való pap érintkezésében a világgal szem elöl veszitse, mi illik, mi nem illik hozzá. Az egyház méltán elvárja tőle, hogy öltözködésében, beszédében, társalkodásában, minden jártában-keltében, egész magaviseletében megtesék rajta, minő ügynek sáfára, minő érdekek képviselője. »*Sic decet omnino clericos in sortem Dominr vocatos vitám moresque componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque rebus omnibus nihil nisi grave, moderatum ac religione plénum praeferant, ut eorum actiones cunctis aiferant venerationem.*»¹

¹ Conc. Trid. sess. 22. de reform, cap. 1.

(*) Kérdés, mi illik, mi nem illik Isten szíve szerint való paphoz. Illik, mindenesetre illik, hogy művelt ember sorban, érintkezéseiben a világgal, a társas-élet illem-szabályait kövesse. Nem illik, ami nem fér össze istenfélő lélekkel. *Finis modestiae timor Domini.* (Prov. 22. 4.) Nem illik jelesül paphoz, ami nem szolgál épülődésre. Vannak dolgok, melyek magokban nem járnak bűnnel, de papnál még sem járnak. Az apostol mondja: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed non omnia aedificant.* (1. Chor. 10, 23.) Vannak dolgok, melyek papnál egyenest botrány számba mennének. *Per modestiam Christi!* Mi volna, ha társaságban a nők körül salon-hősként sűrögne-forogna, ha kezet csókolna (!) ha szilaj kedvében izetlen tréfára, ha táncrea kerednék? ha ..... *Animus meminissem horret luctuque refugit.* Isten szíve szerint való pap gondolja meg, mi illik, mi nem illik. *Spectaculum facti sumus mundo, angelis et hominibus.* (1. Chor. 4, 9.)

Értekezésünk kapcsán immár egyet még szóvá kell tennünk. Szemünk előtt az egyházi jellem programja — ha gondol óra vesszük a kellő alapvető lelkületet nagyjában, ha gondolóra vesszük e lelkület sarkalatos erényeit nevezet szerint: sejtjük, értjük, az egyházi-rend növendékére nézve hivatása megérlelésének mily jelentékeny tényezője, az egyház felszentelt papjára nézve jellemének mily nemes ékköve — a Bold. Szűz buzgó tisztelete. E kegyelet az egyházi-rend növendékének jövendőjének érdekében, az Isten szíve szerint való papnak rendje és rangja érdekében — akár a

kelő hajnal. Quae est ista, quae progreditur velut aurora consurgens?

A Szent-Szűz a .megváltott emberiségnek‘, a kereszténységnek édes-anya. A keresztény szívnek természetéhez gyökerezett a tisztelet és szeretet iránta. Ellene, az ő tisztelete és dicsősége ellen csakis az öreg kígyó tör, s törnek, kiket az ő lelke izgat. Boldog sora híveinek; az ő áldása rajtok. Omnes domestici ejus vestiti sünt dupplicibus.

Az egyház az apostol szerint »Krisztus teste.« Corpus Christi. Az egyház tisztviselői szent Ignác vértanú szerint Krisztus testének »előkelő tagjai.« Nobilissima membra Christi. Rendén van, hogy előkelő szerben buzgó tisztelettel viselkedjenek Krisztus anyja irányában.

A Szent-Szűz, szent Ágoston szerint, az egyházi-rendnek egyetlen-páratlan dísze és dicsősége. Praecipuum decus et ornamentum ordinis sacerdotilis. Az Úr szíve szerint való pap a Bold. Szűz szeplőtelen szent szívében maga szívének tükörképét, szent Ambrus szerint minden jellembeli erényeinek példafényét látja. De qua velut in speculo refulget species castitatis et forma virtutis; in qua tamquam in exemplari magisteria expressa probitatis. Primus discendi ardor nobilitas est magistri. Quid nobilior Dei matre? quid .splendidus ea, quam splendor elegit?¹

Hasonlatos rendeltetés s azonegy érdek sa-

¹ Vö. Offic. (antiq.) in festó concept. B. M. V. noct. 2.

játlagos viszonyt örökít meg a Szent-Szűz s az egyházi-rend között.

Lássuk. A Szent-Szűznek kezdettől az volt s az idők jártában folytonfolyvást az a rendeltetése, hogy a pokolbeli kígyónak törje-megtörje hatalmát, *Ipsa est quondam a Deo promissa mulier, serpentis antiqui caput virtutis pede contritura.*¹ Az egyháznak azonegy a rendeltetése; az Úr egyháza tisztviselőinek azonegyet kötelességükbe tette, hozzá hatalmat is adott. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones et super omnem virtutem inimiei.* (Luc. 10, 19.)

A Szent-Szűznek az isteni gondviselés tervében az a rendeltetése jutott vala, hogy a Szentlélektől szeplőtelen szűz méhébe fogadja ő- egy-fiát. a világ megváltóját, egy üdvözítőjét. *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* (Luc. 1, 35.) Az egyháznak azonegy a missiója, hogy az idők jártában valóra váltsa az emberiség regeneratioját Krisztusban; e missiora az Úr egyháza tisztviselőinek hatalmat is adott és módot a rajok szállott, beléjük szállott Szentlélek által. *Aceipieus virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos.* (Act. 1, 9.)

A Szent-Szűznek egyetlen-páratlan dicsősége, hogy az idők teljében e világra szülte, szűzen-szülte a világ megváltóját s üdvözítőjét, s ezzel nemcsak méltóságra emelkedett, magasabbra az angyali

¹ S. Bern. serm. de signo magnó.

karokénál, hanem kegyelmek hatalmas tényezője is~
lőn Isten országában, eszköz a megváltás nagy
munkájában. Az Ige az idők jártában folyton tes-
tet ölt, a felszentelt pap eszköz benne; az ő sza-
vára (szent Ágostonnal szólva) folyton leszáll az
oltárra a világ megváltója s üdvözítője, consecra-
tiója által kezeiben a Krisztus ‚szentségbeli‘ teste,
hivataloskodása által növekedőben a Krisztus ti-
tokzatos‘ teste, az egyház.

A Szent-Szűz azt tette, hogyő- egy-fiát fájdal-
lom töre keresztül járta szívvel bemutatta, feláldozta
a templomban s utóbb a vérhegy ormán Ábrahám
resignatiójánál szentebb önfeláldozással járul vala ő-
egy-fia áldozatjához a világ váltságára. Az újszö-
vetség ez örök áldozatja folyton állja az egyház-
ban; a felszentelt pap szinte fel-feláldozza az Isten
bárányát, ki elveszi a világ bűneit, s ez áldozat-
hoz maga részéről hivataloszerben maga önfelál-
dozásával járul Isten dicsősége s a halhatatlan
lelkek ügyére.

Az Úr mennybemenetele után a Szent-Szűz
visszamaradt e siralomvölgyében az apostolok vigasz-
talására, buzdítására, maga egy (vigaszuk, értök-velök
imádkozva-várva a Szentlélek eljövételét. Erant om-
nes perseverantes unanímiter in oratione cum Maria,
matre Jesu. (Act. 2. 14.) S az idők jártában vájjon
nem szinte a Szent-Szűznél keresett-e, talált-e az
egyház mindenha vigasztalást elhagyottságában?
vájjon nem az ő anyaszíve ótalmában, az ő szó-
szólásában szent fia előtt bíztak-e az mindenha

apostolok az idők jártában? nem az úr Jézus-
anyjával egyesített imádság által vették-e el min-
denha a Szentlélek ajándékát? a buzgóságot
Isten s a halhatatlan lelkek ügyében? a bátorságot
küzdelmekben? a béketűrést vívódásaikban? nem
nálá kerestek-e, nem nálá találtak-e ótalmat az egy-
ház viharaiiban, foganatos malasztot és áldást buzgal-
mukra a hitélet felvirágoztatására?

A Bold. Szűz csak Jézusban élt; osztotta
minden örömeit, osztotta fájdalmait; Jézus szemefé-
nye, egy élete; maga életét az ő életével, maga
szívét az ő szívével egybe forrasztotta. Az Isten
szíve szerint való papnak szintén ez a rendeltetése,
gondok gondja, életsorja; csak Jézusban él, érte
fárad, érte szenved, érte él s ha kell, meghal érte.

A Bold. Szűznek egy ügye, egy gondja, hogy
dajkálja, nevelje, ápolja Jézust élte zsengejében,
minő gonddal, hány éjjele áldozatával, minő sze-
retettel?! Az Isten szíve szerint való pap szinté-
hivatalos, hogy Jézust dajkálja az egyház zsenge
kisdedeiben, hogy nevelje szerette híveiben, ápolja
véreiben.

Szentséges anyját ki mondja, ki mondhatja,
mily kegyelettel tisztelte, mennyire becsülte-szerette
Jézus, míg elvégre felmagasztalta az egekbe, fel
minden angyalok és szentek fölébe. Az ő szíve
szerint pap ne tegye, hogy Jézus anyját tisztelje,
szeresse s magasztalja mindenek fölött?!

Midőn az Úr ég és föld közt a kereszten függve,
az eget a földdel, a földet az éggel megengesztelendő,

szíve szerelmével s vére hulltával a bűnt s a bűnnek átkát törlesztve, véghezvitte azt a vállalatot, melynek sem fontosságra, sem áldásosságra az emberiség történetében nincsen párja, azt tette, hogy magát testvérül, édesatyját atyjául, maga édesanyját végrendeletszerben anyjául adta a megváltott emberiségnek. Az Úr szíve szerint való pap, ezt a jelenetet midőn nap-nap után megújítva az oltárnál midőn hallja, mintha egyenest neki szólna, hallja a végrendelező Megváltó igéjét: Fiam, ihol a te anyád! ezt hallva maga részéről mit tegyen? Azon órától Jézus anyja Jézus hiveit anyaszíve szerelmébe fogadta s lőn első sorban az apostoloknak édesanyja, királyasszonya. És viszont? Ex illa hora accepit eam discipulus in suam. (Joan. 19, 27.) Értem. Az újszövetség örök áldozatja érdeméből a fiúi viszony jogán mondom: Értem, mivel tartozom, pap leiemre első sorban mivel tartozom a Szent-Szüznek, én anyámnak, királyasszonyomnak . . .

Hasonlatos rendeltetés, azonegy érdek és sajátlagos viszony címén fűződik az egyházi jellembe a Boldogasszony buzgó tisztelete s lesz sarkalatos erényei koszorújának legvirágja ékessége.

Beatus ille sacerdos, qui servus est Mariae ipsique servos congregat. Beatus populus, qui ipsam colit. Hi accipient benedictionem a Dominó, de rore coeli et de pinguedine terrae, gratiam in hoc seculo et gloriam in futuro. Servus Mariae non peribit. (Memóriáié vitae sacerd. cap. 16)

III. Kellő tudomány.

Az egyházi hivatás harmadik ismerve a kellő észtehetség, alkalmas elmebeli tulajdonokkal, jelesül meglehető emlékezettel s józan Ítélettel. Az egyházi hivatás e jelzőjét az egyházi-rend növendéke készülöben jövendőjére oly szerben kell hogy fejleszse s kellő ismeretekkel gyarapítsa, a felszentelt pap oly szerben kell hogy művelje, acélozza, gazdagítsa tudomány kincseivel, hogy hivatása rendje és rangja követelményeinek sort álljon. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quae in vobis est, spe. (1, Petr. 3, 15.) Megfelelő tudomány az egyházi jellem múlhatatlan kelléke, az egyházi-rendre becsület dolga. Labia sacerdotis custodient scientiam et legem requirent ex ore ejus. (Malach. 2. 7.)

Ugy kell. Az egyházi-rend értelmesség s tudományosság tekintetében mindenha előkelő osztálya volt a társadalomnak, egy-egy pap hivatalja sorján legelső s legfontosabb tényezője a népnevelésnek s közművelődésnek. Ugy kell, hogy az egyház jeleskedjék értelmességgel s halántékait övezze a tudományosság dicsősége. Az egyházi-rendnek módjában is áll tért nyitni akár a legnagyobb észtehetségnek s tudományos ügyekezetenek. Elvégre észnek, értelemnek, művészetnek, tudománynak nem juthat dicsőbb feladat, áldásosabb mező munkásságra, mint ha az egyház szol-

gálatába szegődik s tehetségét és módját Isten dicsősége s a halhatatlan lelkek ügyében érvényesíti, a hitélet felvirágoztatására, az egyház igazainak s érdekeinek védelmére, ótalmára. Szalézi sz. Ferenc egyet mond s ezzel legfényesebben igazolja, hogy a tudomány az egyházi-rend feladatának hatalmas tényezője, az egyházi jellem sarkalatos kelleke, azt mondja, hogy a tudomány »az egyház nyolcadik szentsége.«

Tudomány meg tudomány, jelesül az egyházi-rend ügyére, tudományok tudománya: a »szentek tudományai Ezen mit értünk? Remekül mondja szent Bernát: »Sunt, qui scire volunt eo fine tantum, ut sciant, et turpis curiositas est. Et sünt, qui scire volunt, ut sciantur ipsi, et turpis vanitas est. Sed sünt quoque, qui scire volunt, ut aedificent, et charitas est. et item, qui scire volunt, ut aedificentur, et prudentia est. Horum omnium soli ultimi duo non inveniuntur in abusione scientiae, quippe qui ad hoc volunt intelligere, ut bene faciant.« Van tehát tudomány, mely nem dicséretes, mely kíváncsiság vagy hiúság viszketegségére vall, melynek semmi haszna; és van tudomány, melynek egy ügye és célja, hogy legyen szer lelki előmenetelre, szer épülésre magunknak és másoknak; tudomány, melyről a Bölcs azt mondja, hogy Isten adja, Isten áldja, hogy érdemszámba veszi minden dolgát s ügyeketét foganattal áldja. Justum deduxit Dominus per vias rectas. et ostendit illi regnum Dei; dedit

uti sci entiam sanctorum, honestavit illum in laboribus et coraplevit labores illius. (Sap. 10,10.)
 Mi voltaképen a „szentek tudománya“? Nem könyvek meg könyvek »írott malasztja.* hanem azoknak tudománya, kik magok tapasztalásából érte-
 lének a lelki élethez, kik tudnak hozzá, van tapasztalásuk benne, igaz keresztény lélek mikép indul, mikép halad Isten útjain. Mi volna, ha az egyházi-rend növendéke készülöben jövendőjére abba bele nem tanulna, bele nem oknék-szoknék?
 A semiuarium nemcsak arra való, hogy az egyházi-rend növendékei „theológiát végezzenek¹, hogy legyen alkalmok és módjuk hittudományra szert tenni. Ezt ugyan jóval olcsóbban, sokkal kevesebb költséggel s kevesebb gonddal lehetne elérni; de ;nem sok köszönet volna benne. Az egyházi-rend növendéke, ha készülöben jövendőjére nem tanul bele a hitéletbe, ha elvent útmutatást nem vesz a lelki életre, ha maga nem ismerkedik meg a lelki élet titkaival, ha magának nincs tapasztalása a lelki élet örömeiben, vigasztalásaiban, titokzatos Tivódásaiban: mi legyen vele? minő pap, minő lelki ember, minő lelkipásztor válják majd belőle?
 Meglehet, hogy csillámos szónoklataival tetszeleg majd magának, dicsőséget is szerez maga nevének, de nem a megfeszült Krisztusnak: meglehet, hogy mulattatja az elméket, megcsiklandoztatja a füleket, de igen nem lesz a Szentlélek ama kenetessége, mely lelket olvaszt. De a szószék még csak hagygyán; hanem megválva egyéb hivatalos dolgaitól,

csak egyet véve, mi lesz, hogy lesz majd a gyónatószékkal? Annyi bizonnyal bizonyos, hogy nem szívesén fog gyónatni; pedig jaj a papnak, ki nem állja a gyónatószéket s ezzel elesik azon egy jGxhortatio'tól, melyet jámborabb hívek gyónásaiból (maga lelke ügyére!) magának meríthet; jaj a keresztény népnek, melynek lelki pásztorai fáznak a gyóntatástól! Igaz, hogy a gyónatószék a lelki-pásztorok legbájosabb s legfárasztóbb, de egyúttal legáldásosabb munkaköre; annál kárabb, ha a pap nem örömezt gyónat, ha maga alig ért a lelki élethez, s lesz, hogy a hívek nem látván annyi hasznát, amennyit lelkök óhajt, ritkábban keresik fel a gyónatószéket, s nem lesz mit csudálkozni rajta, hogy a szentségek gyakor használata fogytával fonnyad-hervad a hitélet. Quodsi sal evanuerit. in quo salietur? (Matth. 5, 3.)

Hajdanta a főpap mellén az Úrim ésThummim két ékköve (szent Jeromos szerint) a tudomány és szentség szövetségét jelentette volt. Haec in figura contingebant illis. (1. Chor. 11, 11.) Az újszövetség papja jellemében a tudományosság istenességgel, az istenesség tudományossággal kell hogy szövetkezzen. Az Úr szíve szerint való pap a keresztény hajdan hitvédő bölcsével, szent Jusztin vértanúval a mondója: »Mihi pro archivis Christus est; illibata archiva crux ejus et mors et resurectio ejus et fides, quae per ipsum.»¹⁾ Az egyház

¹⁾ Vö. S. Justin. in exhort. ad gentes.

szolgálja minden tehetségét, éjjele-nappala minden gondját és imáját — maga és felebarátja megszentelődésére irányítja; a világi tudományok bányáiban is ha megfordul, ezt is csak avégre cselekszi, hogy a szent-atyák szerint »Egiptom aranyával s ezüstjével« az egyházat ékesítse, gazdagítsa; egy tudománya, egy ügye a kereszt dicsősége s aki magát rajta feláldozta, az ur Jézus szent szerelme... az apostollal a mondója: *Ego autem nihil volo scire nisi Jesum, et hunc crucifixum.* (1 Chor. 2, 2.)

Qualificationak tudományra, mely Istenre vall, legjobb qualificatio a tiszta szív. *Beati mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Á dolog mélyére talál a keresztény bölcs, midőn mondja: »Ki minél tisztább szívvel s igazabb szándékkal jár Isten előtt annál több és nagyobb dolgokat fog minden fáradság nélkül megérteni, mert felülről kapja az értelem világát.« (Kriszt. köv. 1, 3.)

Szentül igaz, hogy a jó pap holtig tanul — szent Bernátként »azon egy végből«, hogy tudományát maga és mások megszentelődésére érvényesítse. A *scientia scholasticus* érőt ér, úgy ér, ha a *scientia sanctorum*-mal egy léptenyomon indul és halad holtig.¹ Az a tanulmány, mely közönségesen *theologia* néven járja, lehet szer jártasságra a hittudományban, de egymagában nem szer jártasságra a lelki életben. Istenesség tudomány nélkül lehet veszedelem, tudomány istenesség nélkül kész kárhozat; istenesség és tudomány, tudomány és istenesség egyszéltében az egyházi jellem kettős vértje. Nagyon igaz és emlékezetes szent Nilus mondása: *Si es theologus, vére orabis; et si vére oraveris, theologus vére eris.*

IV. Az egyház szeretete.

Az egyházi hivatás negyedik ismerve — bizonyos hajlandóság az egyházi pályára. E hajlandóság az egyházi-rend növendékére készülöben jövendőjére jelzője ama buzgóságnak, melylyel Isten egyháza iránt majdan érdeklődik. E hajlandóságból fakad és ver gyökeret, mélyet és hatalmas, egyházi férfiú jellemében az egyház szent szerelme.

Mi az egyház? Bölcsék bölcse, XIII Leo pápa mondja. »A nagyirgalmas Isten alkotása örök időkre«. *Immortale Dei miserentis opus.* Szövetkezet, világra szóló, élén akiről irva van, hogy »királyok királya, uraknak uralkodója.*¹ Mermynekföldnek alkotója, ki a csillagoknak megszabta pályáikat s a természetnek a törvényeit, Isten alkotta, avégre alkotta, hogy legyen dicsőségének hirdója. Isten alkotta nagy irgalmában, hogy maga szeretetét éreztesse velők, kiket maga képére és hasonlatosságára teremt vala, mindnyájával; programját anyali karok hirdették: »Dicsőség Istennek a magasságban, a földön békesség az embereknek, a jóakarátúaknak!« Isten alkotta örök időkre, hogy általa maga szándékát, maga tervét az emberiségre nézve az idők jártában valóra váltsa,

¹ *In vestimento et in femor suo scriptum: Rex regum et dominus dominantium.* (Apoc 19, 16.)

“hogy ő- egy- fia vére árát gyümölcsöztesse, a megváltás nagy munkáját érvényre juttassa nemzedékről nemzedékre — örök időkre. Mi az egyház? »A nagyirgalmas, nagyhatalmas Isten alkotása, mely jóllehet mivoltánál és természeténél fogva a halhatatlan lelkek örök üdvösségére vet ügyet S híveinek mennyei boldogságát és dicsőségét tartja szemmel: egyúttal e világi ügyek rendében is annyi s oly nagy előnyök szerét-módját nyújtja, hogy többeket s nagyobbakat nem nyújthatna, ha első sorban és mindenekfölött e földi élet boldogítása volna egy rendeltetése. Ugyanis valahol lábát megvetette, legottan átalakította a földnek színét, a nemzetek és népek erkölceit nemcsak liogy eleddig ismeretlen erényekkel gazdagította, hanem újdонат míveltséggel is megnemesítette, míveltséggel, melyet valamennye magára öltött, szelídség, igazságosság, nagy vívmányok dicsősége rajtok. Ami áldás multjokban a keresztény váltásból nemzetek és népekre szállott, az egyház ‘életforrásaiból szállott rajok; a jövőben sem vár másunnan áldás rajok. És fejenkint kinekkinek, valaki »jóban jár«, multjában ami része volt. ami öröme telt a keresztény vallás malasztjai s áldásaiból, s ami vigasztalása s reménye lehet jövendőjére siron innen és siron túl: az egyház által

¹ Immortale Dei miserentis opus, quod est ecclesia quamquam per se et natura sua salutem spectat animarum adipiscendamque in coelis felicitatem, tamen in ipso rerum

volt, az egyház által lesz. Mi az egyház? ,Isten' országa,- ő-egy-fíának, a világ egy megváltójának s üdvözítőjének birodalma; a keresztény nemzetek; és népek közházája. S Isten szíve szerint való pap nem lelkesednék, hogy nem lelkesednék érte?! Becsületes papnak hogynem gyökereznék jelleméhez az egyház szent szerelme?! . . Krisztus szerette az: egyházat, szerette jegyesnek szeretetével, maga. életét és vérét áldozta fel érte. *Christus dilexit ecclesiam et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae; ut exhiberet sibi gloriosam, non habentem maculam.. ut sít sancta et immaculata.* (Ephes. 5, 25. 27.) Szíve vérével jegyesül magához váltotta s folyvást feláldozza magát érte, gondos gonddol folyvást ótalmazza, s malasztja minden kincseivel áldja.. Az ur Jézus szíve szerint való pap az egyházat lehetetlen hogy szívből, hogy az egyházat szent lelkesedés szívmelegével ne szeresse. Szeretni fogja fiúi szeretettel akár az édesanyját. Szeretni fogja s ugyanazért buzgólkodni fog igazaiért, imádkozni'

mortalium genere tot et tantas ultro parit utilitates, ut plures majoresve non posset, si in primis et maximé esset ad tueridam huius vitae, quae in terris agitur, prospentatem institutum. Revera quacunqve ecclesia vestigium posuit continuo rerum faciem immutavit, popularesquae móres sicut virtutibus antea ignotis ita et nova urbanitate imbut; quam quotquot acceperere populi, mansuetudine, aequitate, rerum gestarum glória excelluerunt. Vö. Epist. encyclica de civitatum constitutione christ.

felmagasztaltatásáért, lelkesedni dicsőségeért. Az egyház szent szerelme leszen delejtűje ítéleteinek, rugója törekvéseinek, tájékozója világéit e minden viszonylataiban. Azt tudva, hogy az egyház tekintélye Isten tekintélye, az egyház igazai és törvényei Isten igazai és törvényei, az egyház elvei s célzatai elvgre is országnak-világnak csakis javára szolgálnak: helyeselni s pártolni fogja az oly esélyeket s irányzatokat, melyeket az egyházra hasznosaknak, rosszalni s amennyibe tőle lehet, megakasztani fogja, amelyeket az egyházra károsaknak, nem bánja-hagyja, melyeket az egyházra nézve közönytseknek lát. Szeretni fogja, s ugyanazért bizonyos egyházi patriotismussal érdeklődik sorsa iránt, valamerre zászlói lengnek világszerte; osztja örömeit, osztja fájdalmait; örvend diadalmainak, ünnepeinek, reményeinek; fájong szenvedésein, vesztésegin, gyászain. Szeretni fogja az egyházat teljes szívéből, teljes lelkéből s minden erejéből, elméje minden gondjával, lelke minden tehetségével, szíve minden szándékával; minden befolyásával, mely ügyére van, minden pénzével, vagyonával, életével s vérével. Az ur Jézus szíve szerint való pap Jézus szíve lángszerelmével szeretni fogja az ő egyházát; mellében három érzelem: először egyházszeretet, másodsor egyházszeretet, harmadsor egyházszeretet. Feneion sziráf szívével mondja: »Római egyház, feledkezzék meg jobban magáról, ha rólad valaha megfeledkezem! Szájam padlásához ragadjon a nyelvem s rekedjen meg, ha nem te lélsz

egy életem, szívem-lelkem egy vágya és reménye,-
 örömeim és hála érzelmeim hattyudalja!« Si
 oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera«.
 mea; adhaereat lingua faueibus meis, si non.
 raeminero tui.....

Coelestis urbs, Jerusalem,
 Beáta pacis visio,
 Quae celsa de viventibus
 Saxis ad astra tolleris,
 Sponsaeque ritu cingeris
 Mille angelorum millibus.

O sorté nupta prospera,
 Dotata Patris glória,
 Resperta Sponsi gratia,
 Regina formosissima,
 Christo jugata Principi,
 Coeli corusca civitas!

(*) Hogy' lehet pap, ki egyházi hírlapot nem olvas?¹
 ki az egyház érdekeivel, sorsával, örömeivel, szenvedéseivel
 nem törődik? Hogy' lehet pap, ki az egyház irányában ellen-
 séges érdekeket támogat, például az egyház kárára törő po-
 litikát követ, ellenséges hírlapokat járat és (kiváncsiságból?
 vétkes kiváncsiságból!) pénzével pártolja az egyház ellensé-
 gét?! Hogy' lehet pap, magával nem tisztában arranézve.,
 hogy mit tartson tekintélyről, hírnévről, tudományról, tör-
 vényről, tendenciákról, jogokról, melyek az egyháznak elle-
 nére, az egyház vesztére járnak?! Estote prudentes . . .
 (Math. 10, 16.) Még a felebaráti szeretetben is vannak foko-
 zatok. Értsék, kiket illet! Operemur bonum ad omnes, maxime-
 autem ad domesticos fidei. (Gal. 6, 10.)

V. Testületi szellem.

Az egyházi hivatás ötödik ismerve s elvégre biztosítéka — az illetékes elüljáróság ítélete. Értjük azt az ítéletet, melyre az egyházi-rend növendéke készülöben jövendőjére magát érdemesítette, melynek alapján a megyéspüspök őt az illetők kezessége mellett ordinatiora elfogadja s az egyházi-rendre szentségszerben felavatja. Szívemelő jelenet, midőn a püspök, akiket felszentelt, miután megáldoztatta őket, akár az ur Krisztus apostolaihoz, azzal fordul hozzájuk, hogy immár barátjainak szólítja s rendre megcsókolja őket. Jamnon dicam vos servos sed amicos ... Accipite Spiritum Sanctum in vobis Paraclitum ... Vos amici mei estis, si feceritis ea, quae ego praecipio vobis... Szívemelő jelenet, midőn elvégre a teljes Szentháromság-egy-Isten nevében áldja, megáldja őket, hogy Isten áldása kísérje minden léptöket a rajok ruházott rendjök és rangjok sorján. Ut sitis benedicti in ordine sacerdotali.¹

Ezzel az egyház felszentelt szolgálói (az egyházi-rend jellege lelkökön!) hivatalyszerben külön tisztviselői kart⁴, külön osztályt alkotnak, külön testületet a keresztény társadalomban. Külön testületet külön szellem illet jellegszerben. Illik az egyházi-

¹ Vö. Pontif. Rom. in ord. presbyt.

rendhez; illik a külön ,testületi szellem‘. Illik, hogy az egyházi-rend minden tagját azonegy szellem éltesse, hogy mindnyáját a ,solidaritas‘ elvén azonegy érdek egy érzéke buzdítsa-bátorítsa, egy értelem zászlója vezérelje, azonegy közös rendeltetés összetartsa. Illik az ,egyházi jellem‘ programjába a testületi szellem — a clerus rendje és rangja érdekében.

E testületi szellem jelesül három irányban kell hogy érvényesüljön: az egyházi-rend fejedelme. a megyéspüspök, a kartársak irányában.

Az egyházi-rend fejedelme, ő szentsége, a római pápa irányában. Benne, rajta, szent Ciprián mondja. »az Úr egy igaz egyházának egyetemessége szemmel látnivaló. Valamint a napnak számosak a sugarai. a fának számosak az ágai. de annak egy a fénye, emennek egy a talaja mélyén meggyökerezett törzsöke, s egy forrásból több patak eredve, az elágazott víz meg viznek egysége megtetszik a fakadó érnél. Szakíts el a sugarat a naptesttől; a fény egysége megoszthatatlan. Törd le az ágat fájától; nem bimbózik az többé. Rekeszd el a patakot forrásától; elakad, kiszárad azontúl«. ^x E számos sugarak egy fénycsomója, e számos ágak egy törzsöke, e több patak egy kútforrása hogy hol van— a keresztény századok hírt adnak róla. »Nulli enim dubium, imo seculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus, apostolorum princeps et caput, fideique columna et ecclesiae ca-

¹ Vö. S. Ciprian. de unit. Eccles.

tholicae fundamentum, qui a Domino nostro Jesu Christo et Salvatore humani generis ac Redemptore claves regni coelestis accepit, ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus, episcopis sanctae Romanae Sedis, ab ipso fundatae ejusque consecratae sanguine. vivit et praesidet et judicram exercet.¹ Az Úr szíve szerint való pap hogyan lelkessednék érte? hogyan viseltetnék leglángja szeretettel, törhetetlen ragaszkodással, szeghetetlen engedelmességgel az apostoli-szentszékhez?! Ha szent Gergely pápa azt mondja: Honor meus honor est universalis ecclesiae: az ő igéje viszhangot kelt szentül minden becsületes pap jellemében; mindnyája az apostoli-szentszék tekintélyében az egyház tekintélyét látja s fogadja hódolattal, az apostoli-szentszék igazáiban az egyház igazainak támad védelmére, az apostoli-szentszék iránti kegyeletével az egyház iránti kegyeletéről teszen tanúságot; lelke lelkének szent meggyőződésével Isten és világ előtt nyílt homlokkal a mondója szent Jeromossal: »Si quis cathedrae Petri jungitur, meus erit!«

A megyéspüspök irányában. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi a Deo. (Rom. 13. 1, 4.) Még e világi ügyek rendében is ő szent felsége jogán és hatalmán sarkallik minden felsőség joga és hatalma, melynek ugyanazért lelkismeretbeli engedelmesség-

¹ Vö. Conc. Vatic. Const. dogm. de Ecclesia Christi cap. 2.

gel tartozik minden lélek — mindenben, valamiben (egy jogosítványa ellenére!) Isten törvényébe ütközőt nem parancsol. Áll ez első sorban az egyházi felsőségre nézve. Az egyház Isten országa e földön;: amiért egyenest ő szent felsége ellen vét, ki az egyház tekintélye, hatalma, kormánya ellen vét. Azért írja szent Kelemen pápa: »Quicumque episcopis non obediunt, indubitanter rei et reprobis existunt, non solum infames, sed et extorres a regno Dei.¹ Az Úr szíve szerint való pap ,hitből él‘ s tudja szentül, mivel tartozik jelesül maga megyéspüspökének; tudja, hogy a püspök édesatyjánál is előkelőbb ,atyja Krisztusban‘, amért mindenha fiúi tisztelettel és szeretettel viselkedik iránta. Midőn a püspök az egyházi-rend tisztét és hatalmát rája ruházta, két kezét maga két kezébe szorítva, azt az egyet kötötte lelkére, azt az egyet kérdezte tőle: »Promittis mihi et successoribus meis obedientiam et reverentiam?« maga meg az imént felvett szentség, eltörölhetetlen jellegére Isten s az ő egyháza színe előtt fogadta, azt felelte: »Promitto!« E szentül fogadott ígéret sanctioja lőn szeghetetlen viszonyának megyés-püspökéhez. E szentül fogadott »obedientia és reverentia« vezérszólója alatt egyegy megye papsága, püspökével az élén, sort áll a vitézkező-egyház csatasíkján. Acies bene ordináta. Jellegje: tisztelet és engedelmesség a püspöknek! Szent Ignác vértanú szerint »Episcopo tamquam Christo!«

¹ S. Clemens epist. 3.

A kartársak irányában. Nincs testület, nincs osztály a társadalomban, melyet oly szent kötelékek szövetséges összetartásra, kölcsönös tiszteletre és szeretetre köteleznének, nincs több olyan, minő az egyházi-rend. Az egyház felszentelt papjait egy rendjök, egy hivatásuk, azonegy legszentebb ügyök, azonegy szentség jellege lelkökön — ne vezérelje a a solidaritás elve? Kit szeressenek, kit tiszteljenek, ha egymást nem? Kit segítsenek szükségleteikben, kit védjenek meg gonosz nyelvek gyanúsításai, gonosz lelkek támadásai ellen, ha egymást nem? Becsület dolga, hogy (hahol akadnak) egymás gyöngeit és gyarlóságait legalább ne kürtöljék, hamarabb a kölcsönös kiméletesség, türelmesség, alázatosság s mindenekfelett az atyafiságos szeretet palástjával takarják hivatlan s illetéktelen bírák előtt. Ezt érthette az apostol, midőn mondja: *Ad reverentiam vestram dico!* (1 Chor. 6, 5.) Becsület dolga, hogy az egyházi-rend az árulkodások, megszólások, rágalmazások gonosz lelkét magától messze űzze. *Quis inírmatur, et ego non infirmor? quis scandalisatur, et ego non uror?* (2 Chor. 11, 29.) Rendjök-rangjok sarkalatos ugye, hogy mindnyáját testületi közszellem sugalmazza, lelkesítse, hogy egymást hitből nézzék, s egymásban a ‚divina vocatio‘ malasztját, az ‚ordo sacerdotalis‘ jellegét, az egyházi-rend tisztét és méltóságát becsüljék és egymásban a Krisztust szeressék ...

»Eja, fratres, pergamus simul.. .

»Rajta tehát, feleim, tartsunk össze; Jézus
» velünk! Jézusért vállaltuk a keresztet; Jézusért
»viseljük mindvégig a keresztet.

»Ő leszen istápunk, ki vezérünk és kalauzunk.

»Ime, mi királyunk szemünk előtt, ő előtt-
»tünk, ki harcot áll érettünk.

»Rajta tehát “nyomban kövessük emberül; ne
»félemedjék meg egyikünk se a rettegtetésektől;
»legyünk elszánva életünket és vérünket adni e csa-
ptában érte; meg ne gyalázzuk dicsőséges hitünket.
»megszökvén a keresztt zászlajától.« (Kriszt. köv.‘
3,56.)

* * *

Thrazime tava partja hosszában Róma és
Kartágó hadai állottak egymással szemközt. A föld
rengett lábuk alatt; a harc állott és a seregek a
viadalom hevében nem vették észre a rengő föld
lúktetéseit, a villám-cikázta ég dörgedelmeit, a
szélvész hánytá-vetette tenger hullámtorlódásait.

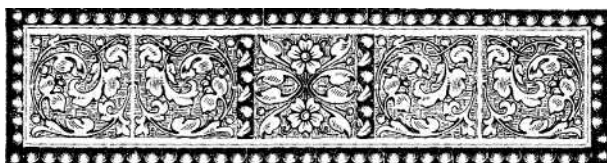
A világ forrong s harcot harcol életre-halálra.
A föld reng bele. A társadalom zülled-roskad,
szívek meg szívek elvérzenek, nemzetek és népek
vész meg vész sirgödrein indulnak vésztlőknek, és
zúg a tenger. A fékevesztett fergetegek sötétében
egy reménysugár fényellik; az örökkévalóság felleg-
függönyein az Üdvözítő keresztje.

És én? én választok. Cogitavi dies antiquos et
annos aeternos in mente habui. En te hozzád tar-
tok, én Istenem és Üdvözítőm! A te szerelmed-

nek s a te dicsőségednek szegődtem szolgálatába. Követlek, valamerre kerestéd zászlója leng. Eamus et moriamur cum illo! Maradj magadnak, zajos világ, hervatag koszorúiddal, csába gyönyöreiddel, keserves izgalmakkal; keserű csalódásaidkal, minden hitványságaid, hiúságaidkal. Quod non est aetherum, nihil est! Egyet kértem Istenemtől, azt, hogy az ő dicsőségére, feleim vigasztalására, meg hogy a halhatatlan lelkek üdvösségére — éljek-haljak, Jézus kegyelmében, az ő szent szerelme, dicsősége örökében. Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur.....

A PAP LELKI-ÉLETÉBŐL.

A pap milliója.

A keresztény bölcs mondja: »Vedd gyákrabban vilá-ember gondolóra, mire jöttél s mért hagytad oda a ember olyan got? Nemde, hogy Istennek szolgálj s lelki olyan sorban jársz?«¹ Isten szolgája lelkiemberrel 1, szól egy, hogy már e kettő egy számba megy. 1

Szól az ige Istenről s Isten országáró 1; mi-lelki életről s halhatatlan lelkek örök üdvösségé-¹;
Szól az ige, nekünk szól.

Vos autem sacerdotis Dei vocabimini
nistri Dei nostri dicitur vobis! (Isai. 61, 6.)

Mi végre rendelte Krisztus az egyházi-^{ren-}mit akart vele? mi vájjon voltaképen a pap^{azt} deltetése, missiója? Az Úr maga mondja mondja:

»Sicut misit me pater, et ego mitto vos!«²

¹ Vö. „Kriszt. köv.” 1, 25.

² Ioan. 20, 21.

Emlékezetes igék. Isten ő-egy-fia maga missióját, azt, melylyel őt mennyei atyja megbízta volt, maga tisztét, maga hivatalát és hatalmát reánk ruházta, maga képviselőinek s tisztfolytatóinak rendelt, s ezzel méltóságra emelt bennünket, melyet tisztelet illet égen-földön; hivatallal bizott meg, melynek egy ügye. nagy ügye, hogy Isten dicsősége, a halhatatlan lelkek üdvössége, a megváltás nagy munkája — az idők jártában foganatba menjen; mely tisztünk ugyanezért amily méltóságos és áldásos, véghetetlen fontossággal és felelőséggel is jár.

A hatalom, melylyel az Úr maga egyháza tisztviselőit felruházta, isteni hatalom, melynek hódol, köteles meghódolni minden elme és minden szív. Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et inferorum. A hivatal, melylyel az Úr maga missiója örököseit megbízta, hit-szerben méltóságra s fontosságra úgyannyira meghalad mindent e világ rendében, hogy szent Ambrosius püspök bizvást mondhatta Teodózius császárral szemben: »Purpura imperatores facit. sed non sacerdotēs«. Azonban e hatalom csakis bizomány-szerben ügyökre bocsátott hatalom, melylyel őket Az ruházta fel, aki a mondója: Adatott nekem minden hatalom égen és földön. Amint engem küldött az atya, úgy küldelek én is titeket. Sicut misit me pater, ego mittovos. Következőleg e hatalom, voltaképen magának az ur Jézusnak a hatalma, melyet a pap csakis az ő nevében s az ő megbí-

zásából gyakorol, s ugyanazért az ő akaratja szerint kell hogy gyakoroljon; hivatala magának az ur Jézusnak hivatala, az ő hivatalának folytonossága az idők jártában — melyet ugyanazért az ő szellemében kell hogy érvényesítsen. Ugyanazért miként Jézus magáról azt állítja, hogy ő magától semmihez sem fog, hanem csakis abban jár, amivel az atya megbízta; hogy ő mindenkor csakis azt cselekszi, ami mennyei atyja előtt kedves:¹ :azonképen a pap sem állithat mást, csak azt mondhatja magáról: amit tesztek és tehetek, azt nem magamtól, hanem tehetem és teszem abban, ki engem küldött, annak nevében, ki engem maga képviselőjének, maga tiszte folytatójának rendelt s maga hivatalát reám ruházta. *Per ipsum, et cum ipso, et in ipso!* Lássuk szakasról szakaszra.

1. Az Úr nevében—az ő igéinek apostola, az ő tanításának bizományosa s hirdetője vagyok. A tanítói tisztt az egyházi-rend hivatalának főbenjáró része. Az Úr mondja: »Menjetek s tanítsatok minden népeket, tanítsatok meg őket megtartani mindeneket, amiket meghagytam nektek; s ime én veletek vagyok mindennap a világ végeiglen. (Mát. 28, 19, 20.) Az Urnak ebbeli rendelkezéséből nyilvánvaló a papnak egy kizárólagos és hivatalos felhatalmazása a tanítói tisztre. De a tanításra

¹ Ego a meipso facio nihil. Quae docuit me páter, haec loquor. Quae placita sunt ei, facio semper. (Joan. 8, 28, 29.)

nemcsak felhatalmazva, hanem a tanítás egyenes. parancs-szerben kötelességébe is van téve. »Menjetekek és tanítsátok,« ne maradjatok honn, nemcsak azokat kell tanítanotok, kik oktatásért magok jönnek hozzátok; menjetekek, magatok keressétekek fel őket, kínáljátok meg őket, könnyítsétekek meg nekik az alkalmat az igazság megismerésére; mindnyáján menjetekek, mindnyájotoknak egytől egyig kötelességtekekbe tesztem ígéim hirdetését. Tanulmányaink, ismereteink, tehetségeink megannyi szerek miszióink ügyére, megannyi girák, melyeknek értékesítéséről majdan számot kell adnunk; nem szabad azokat elásnunk, különben sorsunk ama hiábaló szolgának a sorsa, kinek szól az ítélet: »A haszontalan szolgát vessétekek ki a külső sötétségbe, hol zokogás leszen és fogak csikorgatása,« (Math. 25, 30.) A hallgatók megjelölvék. »Tanítsátok mind. a népeket;« apraját és nagyját, a kisedet és felnöttet, szegényt és gazdagot, tudóst és tudatlant,, előkelőket és szolgákat, uralkodókat s alattvalókat, mindnyáját tanítsátok, mert mindnyája köteles bennem hinni s e nélkül egy sem üdvözülhet. De hogyan fognak hinni bennem, ha nem hallottak felőlem? s hogyan fognak hallani felőlem, ha nem hirdettekek nekik? (Rom. 10. 14) Az igazságok, melyeket hirdetnünk kell, szintén megjelölvék. Tanítsátok meg őket megtartani »mindeneket, amiket meghagytam nektek,« mindeneket, mert mind özszevaló, s aki egyet tagad belőle, tekintélyemet tagadja s ezzel engem tagad meg; tanítsátok

meg rajok őket, mert ezek adják értökre az Isten dicsőségét, ezeken fordul lelkök üdvössége: ezek szövétnekül s táplálékul szolgálnak az elmének, erősségül a szívnek, ezek a remény horgonyát adják kezére a halandónak, szeretetet élesztve-növesztve benne, vezércsillagokul fényellenek előtte e mulandó élet ösvényein, és sirhalmáról a kétségbeesés sötét alakjait messzeüzve, világosságra derítik az örökkévalóságot halhatatlan lelkének. Tisztünkben a segély részünkre biztosítva. »Én veletek vagyok mindennap a világ végeiglen«, hogy ne legyen mit félnetek sem a világtól, mert én meggyőztem a világot, sem a pokol támadásaitól, mert egyházamon a pokol kapui nem vesznek erőt soha; én »az igazság-és élet« veletek vagyok mindennap, hogy tanításom épen maradjon nálatok a világ végeiglen . . . Valójában van okunk, nagy okunk határtalan háladatosságra és szeretetre indulnunk hitünk szerzője, dicsőségünk alapítója, az ur Jézus iránt, ki ezerekből kiválasztott bennünket s hivatallal bizott meg, melynek révén a legszentebb igazságok, a legfontosabb eszmék és érdekek bizományosai s hirdetői lettünk; van oka a hívő népnek, bizodalommal fordulni hozzánk, és van joga az üdvösség tudományát nálunk keresni, tőlünk kívánni.

Ezt éreznünk kell; értenünk kell s éreznünk szentül tanítói tisztünk fontosságát, éreznünk a felelősséget, melyet ezzel magunkra vállaltunk. Kell! Magunkhoz kell édesítenünk Jézus példájára a kisdedeket, fel kell keresnünk a tévedőket, nem szánni

semmi fáradságot, s minden tehetségünk teljes erejével rajta lennünk, hogy a hitet magunkban és feleinkben megtartsuk, ahol csorbát látunk, azt kiköszöröljük, hol felületességet, azt jobban meggyökerezzük; híveinket a hazugság lelkének töreitől meg kell ótalmaznunk s a gonosznak apostolaival, ha úgy kerül, rendületlen lélekkel szembe szállunk; mindenekfelett pedig sok-sok imádság és szent elmélkedés által a hitéletet magunkban ápolunk, hogy tanítói tisztünket Jézus szellemében, érvényesítsük, teljesítsük.

De ha nem így, ha magam részéről ezt nem teszem; ha röstellem a fáradságot, ha tudatlanságban hagyom felnőni a zsenge nemzedéket, ha elhanyagolom a szereket és módokat, melyek által a hitéletet magamban s feleimben, híveimben élesztenem, öregbítenem lehetne?!... Testificor eoram Deo et Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mortuos, per adventum ipsius et regnum ejus, praediea verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra . . . vigila, in omnibus labora, opus fac evangélistáé, ministerium tuum imple. (2. Tim. 4.) Uraknak ura, királyok királya mondja; Exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelisas Jerusalem; exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda:: Ecce Deus vester! (Is. 40, 9)

2. Az Úr nevében— az újszövetség felszentelt papja, áldozára vagyok. Az ő nevében nap-nap után megújítom a szent oltáron a nagy s Isten előtt való-

ban kedves, hozzá valóban méltó egyetlen-páratlan áldozatot, azt, mely az elesett emberiségnek egy reménye múltban és jövőben; felajánlom őszent felségének a szent oltáron a bárányt, ki megöle-
tett a világ kezdetétől s elveszi mindvégig a világ bűneit. Agnum, qui oecisus est ab origine mundi Qui tollit peccata mundi. Megjelenek itt az ur Krisztus képében, aki halála által arájának, az egyháznak, az életet adta, ki magát érette folyton-folyvást feláldozza, ugyanazt folyvást vérével tisztára mossa minden szeplőtől, azt a pokol minden támadása ellen biztosítja, szenvedett kárait szűnös-szüntelen helyrehozza; ki ezen áldozatja érdemből mennyei atyja előtt szószólója, hogy egyházát folyton ajándékozza meg békességgel, óvja meg bel viszályoktól, kül ellenség ostromai ellen védelmezze, hogy akik felekezések s elszakadásuk által megszorították, azokat kebelébe visszaterelje, magát pedig az egyházat az igazság és szeretet lelkében megtartsa, s végre az egész földkereksé-
gen, valamerre terjed, megvilágosítsa s óalmazza, igazgassa és vezérelje. Ehhezképest az istenfelő, jámbor pap az oltárnál mindama malasztoknak s áldásoknak szolgája, melyek az újszövetség örök áldozatjából az egyházra szállanak, eszköz mindama megbecsülhetetlen jótéteményekben, melyek ezen áldozatból az emberekre forrásznak. Ő egyedül hivatalos és képes a mennyei atyának méltó s kedves engesztelő-áldozatot bemutatni, neki egyedül, úgyszólván, a mindenhatóság igéje

ajkain, a váltság díja, mely Golgotán szereztetett — a megváltás érdem kincse keze ügyére. Nem mondom, hogy az áldozat érdemét a szolgától veszi, ki azt bemutatja; azt sem állítom, hogy a szolga méltatlansága megghiúsítja annak erejét és malasztosságát; csak azt említem, hogy egy Isten szíve szerint való pap e nagy áldozat hatályainak nem vet akadályokat, hogy a számtalan jótéteményeknek, melyek az oltárról a földkerekségre kiáradnak, nem akasztja meg folyamát és hogy úgymondjam, a maga istenessége és buzgósága érdemét is hozzáadja. Isten szíve szerint való papnak csak arra van gondja, hogy áruló gyanánt ne bánják mesterével, hogy az élet kenyerével a halált, az Ítéletet ne vegye magához, arra, hogy magát átokkal és kárhozattal ne terhelje — midőn másoknak az üdvösség szerét készíti s kiosztja.

Az áldozári hatalom méltó gyakorlására tehát ... vaj minő' szívbeli aláztatosságot szükségei az áldozat nagysága; minő' szívbeli buzgóságot szükségei az áldozat gyümölcsössége; minő' szívbeli tisztaságot szükségei az áldozat szentsége!?

Immár pap létemre fontolóra kell vennem, hogy hivatal-szerben naponkint foglalkozom e szent cselekvénnyel; kérdés, hogy' lesz tehát, mi volna, ha e szent cselekvényhez megkívántatott lelkület hijával járulnék az oltárhoz? Ha úgy: akkor, mi-kép egy szent-atya mondja, áldozatszolgája vagyok ugyan a kegyelemnek, de egyúttal veszendő áldozatja a bosszúnak. Jelesül a szeplőtelen tiszta-

ság a legszükségesebb kelléke, legszebb ékessége a papi jellemnek; de tagadhatatlan, hogy e virágszálat, amely gyöngéd, egy lehellet elégséges azt hervasztani; drága kincs, de az edény, melyben azt hordozzuk, felette törékeny, legkissebb ütődésre darabokra török. »E kincset, az apostol mondja, törékeny edényben hordozzuk, hogy a dicsőséget érte ne magunknak, hanem nagy kegyelem számban Isten szent malasztjának tulajdonítsuk. (2. Chor. 4. 7.) Mi a világi híveket intjük: Sancta sanctis; hivatalunk ezt így meg is kívánja tőlünk. Mi a híveknek Isten nevében mondjuk: »Legyetek szentek. mert én szent vagyok.« (1. Petr. 1, 16.) Ezzel hivatásunknak tartozunk. De ne feledjük az apostol intelmét tanítványához: »Teipsum castum custodi!« (Tim. 5, 22.) Valóban nagy sor, méltó, hogy megszívleljük. Quis ascendit in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Tinnocens manibus et mundo corde... qui non accipit in vanum animam suam. (Psalm. 23, 3. 4.)

3. Az Úr nevében— a hivek lelki-igazgatója, a lelkismeretekbirája vagyok. E tisztünkkel hatalom jár, melynek jelentőségre nincsen párja, hatalom, mely oly jogkörre terjed, ahova nem fér semmiféle más hatalom. Istennek mindenesetre, de csakis Istennek van joga és hatalma az ember lelkismeretére. Jogos kérdés: ki köthet, ki oldhat lelkismeretet? ki bocsáthatja meg a bűnöket, egyéb az Isten? (Mark. 2, 7.) De Isten nevében — az egyház fel-

szentelt papja igenis oldhat, köthet; fel van hatalmazva ítélkezésre lelkismeretről, s Ítélete érőt ér Isten előtt. Az Úr mondja apostolainak, s az Úr tisztfolytatója mondja az apostolok tisztfolytatóinak; »Vegyétek a Szentlelket! Kiknek megbocsátjátok bűneiket, meg lesznek bocsátva; kiknek fentartjátok, fen lesznek tartva. «¹ E meghatalmazás jogán az egyház felszentelt papjai az Úr nevében, a mennyország kulcsai, a megváltás kegyelemkincsei kezök üg/ére, követségben járnak, szeghetetlen érvénynyel Isten országában. ítéletüknek a lelkismeret terén alá van vetve a leghatalmasabb uralkodó egysorban legszegénye alattvalójával; a világ hatalmasai, kiknek hatalmok van milliók élete és halála felett, kötelesek meghajolni a pap ítéletének, s habár maguk százezrekkel érezt9ihelik is hatalmukat vagy kegyelmöket, arra se joguk, se módjuk, hogy alattvalóik (--gyikét is Istennel megengesztelhetnék, lelkismeretét megnyugtathatnák, hogy halhatatlan lelköket bűn átkától felszabadíthatnák, hogy őket Isten-fiainak jogaiban, a lelki élet malasztjai s áldásaiban részesíthetnék. Az egyház felszentelt papjai mindnyájával szemben az apostollal a mondhatói: Ti Isten szántó földje, Isten ültetvénye vagytok; mi Isten tisztviselői, Isten munkatársai vagyunk. Dei sumus adjutores. (1. Chor. 3, 9.)

Immár pap létemre fontolóra kell vennem: az Istentől reám ruházott e bírói hatalom méltó

¹ Vö. Pontif. Rom. in ord. presb.

gyakorlása vájjon mit szükségei én részemről? Ha világi bíró, ki tehát csak e földi ügyekről ítél, felelősséggel tartozik, s méltán követelhetjük tőle, hogy személyválogatás nélkül, részrehajlatlanul mindnyájával egyenlőleg bánjék; hogy szakértelemmel, gondos gonddal járjon el hivatalában; hogy kellő igazságossággal mindeneket a fenálló törvények szerint latra vessen; a lelki bírónál, ki a lelkismereteken hivatalos látni törvényt: bizonyára mindeme kellemek nagyobb mértékben szentül megkívántatnak, mivelhogy neki kényesebb ügyben kell Ítékezni, magasabb célt, a halhatatlan lélek érdekét kell szem előtt tartania, bajosabb kérdésről, tudni Ilik azjiftetőnek lelki állapotjáról kell Ítéletet hoznia, s ítéletének sokkal fontosabbak mert lélekbejárók a következesei, mert az illetőknek lelkismerete, üdvössége, örök élete vagy örök halála forog szóban..

Ezekhez képest mily alapos szakértelemmel kell bírnia, mily jártassággal a lelki életben, ki e birói tisztre vállalkozik; mily buzgó ügyszeretettel, mely őt e hivatalában lelkesítse; mily szemesgondossággal, hogy e kényes és bajos ügyben meg ne tévedjen; mily gyöngéd lelkismerettel, hogy igaz ítéletet hozzon ... hogy átalában híveit a lelki élet rendjén kívánatos foganattal igazgassa?!

A veszedelmek, hogy emberi tekintetnek talál engedni, a veszedelmek, hogy hideg közönyös-ségből vagy elhamarkodásból valamit el ne hanyagoljon, a veszedelmek, hogy akár az illetők akár maga lelkismerete iránt szerfelett engedékeny vagy

szerfelett szigora talál lenni — sehol sem félelme-
sebbek, mint e dolgában. A bírónak és vádolónak
úgyszólván azonegy mérőserpenyőn a lelke s üd-
vössége; a túlságos kegyesség valamint a szerfe-
letti szigorúság egyiknek is másiknak kárhozátára
válhat; a hatalom, melylyel az Úr maga képviselőit
felruházta — ha nem az ő szándéka szerint gyako-
rolják, a hütelfin sáfároknak vesztökre szolgálhat.
Hic jam quaeritur inter dispensatores, ut fidelis
quis inveniatur. (1. Chor. 4, 2.)

4 Az Úr nevében — a megváltás minden malaszt-
jai és áldásainak munkása és sáfárja vagyok. Van
oltárunk, az áldozat rajta az újszövetség örök
áldozatja. Ebből él az egyház, ebből merit malaszt-
tot és erőt, mely lelket éltet. Ebből, az újszövet-
ség örök áldozatjából nyer érvényt és merit malaszt-
tot, megszentelőt, az egyház hét szentségére, akár Noé
áldozatjából az engesztelődés jelvénye, a szívárvány
hétszine. Van két szentségünk, mely két rendet alkot
a keresztény társadalomban; egyik e halandó élet
megszentelésére a család révén: a házasság szent-
sége; a másik az örök üdvösség biztosítására a
lelki élet révén: az egyházi-rend szentsége. Az egy-
házi-rend jogán pap létemre tisztem és szent kö-
telességem, hogy az Isten-fiainak nemzedékét, a
mennyország örököseinek seregét a keresztység
szentsége által gyarapítsam; idővel keresztény hit-
életre oktassam, buzdítsam s bátorítsam; tisztem
és szent kötelességem, hogy a megsebesülteket s

elesteket a töredelem szentsége által megorvosoljam s kegyelembe fogadjam; hogy akiket Istennel megengeszteltem, Jézus életadó testével és vérével az örök életre tápláljam; hogy a keresztény házások szent szövetségét a vallás sanctiója alá helyezve az egyház áldásában részesítsem, hogy a családok békés egyetértésére s a jövőendő nemzedék keresztény nevelésére gondos ügyet vessek; hogy a betegeteket és haldoklókat a szent kenet szentsége által vigasztaljam s végső' küzdelmökre erősítsem; szóval, hogy a hiveknek e halandó éltök megszentelődésére s örök üdvösségök munkálására nélkülözhetetlen kegyelemszereket, melyeket az isteni megváltó maga egyházának örökébe hagyott, szent hivatalom által kiszolgáltassam.

Az egyházi-rend jogán tisztetem és szent kötelességem, hogy az átkot, mely az ősi bűn következtében a természetre nehezedett, az egyház szentelményei által áldásra váltsam; hivatalom jogot és módot szolgáltat a pokol támadásainak útját szegni, az öreg kígyónak fejét megtörni, Jézus nevében parancsolni a nyavalyáknak, a veszedelmezőknek békességet szerezni, a keseredett sziveket megvigasztalni, mindnyája nyomorain és szenvedésein enyhíteni, sok-sok magokban közönyös dolgokat papi áldásom által tiszteletesekké s üdvösekké tenni s az eget úgyszólván kényszeríteni, hogy áldja, amit megszentelt kezem megáldott. A pap áldása áradatként szerte terjed. *Benedictio illius quasi fluvius inundavit.* (Prov. 39. 27.)

Minthogy következképen pap létemre hivatalos hatalmam által elenyire kiválók a keresztény hivek seregéből: nem kell-e vájjon lelkületre szintén kiválnom? Mindenesetre illik meg szívlelnem, mennyire nagyobbak, élénkebbnek kell lenni hitemnek, melylyel minden hivatalos dolgaimat végezzen; mennyire nagyobbak, készségesebbnek kell lenni buzgóságomnak minden körülmények közt, valahol csak hasznukra lehetek feleimnek; mennyire tisztábbnak s önzetlenebbnek kell lenni szándékomnak, melylyel szívörömet s tisztán csak a halhatatlan lelkek üdvösségét ügyekezzen munkálni.

»Az én országom, úgymond az Úr, nem e világból való.« (Joan. 18. 36.) A mi missiónk egy s ugyanaz isteni mesterünk missiójával. Nem e világ mulandó érdekeit szolgáljuk; hivatalos dolgainkat e földön viszzük ugyan véghez, de végcéljuk s hatályuk az örökkévaló üdvösség jövendő országára iránylik.« íme, jövök, úgymond az Úr, jövök nemsokára, s jutalmam kezem ügyére, hogy megfizessen kinekinek az ő cselekedeteihez képest.« (Titk. lát. 22, 12.)

5 Az ő nevében — közbenjáró vagyok ég és föld, Isten s a keresztény nép között. Ugyanis a pap. midőn a papi hivatalt magára vállalta, ezzel magát a hívő nép javáról való gondoskodásra is kötelezte; ő ezentúl egymaga, úgyszólván maga-magának, boldog nem lehet, anélkül, hogy ne legyen

valóságos áldás a hívő népre, ne legyen tényezője mindnyájok javának. Pap létére, az egyház szolgálataiba szegődvén, ebbeli tiszte fejében mindenha többet tartozik az egyháznak mint önmagának élni; ő szent hivatása fejében mindnyájok ügyvivője, mivelhogy mindnyájan azt. ami legszentebb ügyök, ami javaik java. az ő gondjaiban ajánlják, amiért az apostollal a mondója: »Görögöknek és barbárok-nak, tudósok és tudatlanoknak tartozom magammal.« (Rom. 1, 14.) Pap létemre köteles vagyok tehát, amennyire csak telik tőlem, magamat mindnyájok üdvéért készséggel feláldozni. A papnak közbenjárói tiszte nemcsak abban áll. hogy a végtelenül drágalátos engesztelő-áldozatot az összes keresztény nép üdvösségeért a mennyei atyának naponkint bemutassa s ezáltal igazságát megengesztelje: nemcsak abban, hogy magát egészen, maga ismereteit, tehetségeit, minden erejét, munkásságát, idejét stb. az egész nép üdvének szenteli s mindnyájának kalauza útitársa és gyámola lesz a mennyekbe; hanem mint közbenjáwnak nem forognak szeme előtt más célok, lelke lelkében nem élnek más kívánalmak, más kérelmek, mélyeket valamint közös úgy magán imáiban Istennek eléje akar terjesztem, más szándékok — azon egy vágnál, hogy az Úrnak szava rajta is teljesedjék: »Akiket nekem adtál, nem vesztettem el egyet sem közölök.« (Joan. 18, 9.) E kérelmek és vágyak pedig nem egyes magán személynek kérelmei s vágyai, melyeket valaki megbízás, hi-

vatalos tekintély és érvény nélkül terjeszt Isten elé; nem úgy, e kérelmek és vágyak az egyház tisztviselőjének hivatalos imái, ki közbenjárói tiszténél fogva járul ő szent felségéhez, ki az egész anyaszentegyház meghagyásából, ki méltósága és hivatala tekintélyével, ki az összes hivek nevében emel szót s esedezik Istennek, azoknak élén. kik vele egy részét teszik a Krisztus testének, Annak képviselőjében, Annak érdemeire, kit az atya mindenkor meghallgat. »Ego autem sciebam, quia semper me audis.« (Joan. 11, 12.) Igenis, az ő vágyai és kérelmei, az ő imái — papnak imái, ki papsága fejében Krisztus Jézussal egy pap, egy közbenjáró és szószóló, kinek Krisztus Jézussal azonegy szava, ki ugyanazon jogokkal s érvényekkel jelenik meg Isten előtt. A keresztény népnek tehát teljes joga van magasztalni és áldani az Istent, ki ily hatalmat adott egyháza szolgálóinak. Qui dedit potestatem talem hominibus. (Matth. 9,8.) De az illetőknek, kiket Isten ily hatalommal felruházott, nem szabad soha szem elől veszteniök, hogy e hatalom felelősséggel is jár, nem szabad soha szem elől veszteniök a végcél, melyért e hatalmat Istentől vették; nem szabad lankadniok a szorgalmatos buzgóságban, melylyel e hatalmat érvényesítsék, nehogy másokra nézve kárba vesszen, magokra nézve felelősségüket súlyosbítsa. Gyakran kell a pitvar és oltár között siránkozniuk s esedezniük: »Úr Isten, bocsáss meg népednek s ne hadd megszegyenülni örökségedet.« (Joel. 2, 27.)

Gyakran kell béke angyalaiként keserű könnyeket hullatniok Isten előtt. (Izaj. 23, 7.) Gyakran kell magokat megajánlaniuk áldozatra hiveikért s az apostollal óhajtaniok átokká válni véreikért. (Rom. 9, 3.) Mindenkor s mindenhol készeknek kell íenniök jó pásztorokként éltöket adni juhaikért. (Joan. 10,11.) Mi volna, ha Krisztus Jézus e hatalmának bizományosa közönyös szemlélője volna a hivek, a rája bizott nyája Ínségének? ha bérenc módjára csak maga földi érdekeit hajtogatná? ha sőt ál-arcos farkas volna Krisztus nyája körül?! Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes! Si nolueritis audire et nolueritis ponere super cor, ut detis glóriám nomini meo, ait Dominus exercituum, mitam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis, quoniam non posuistis super cor... Et scietis, quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum. (Malach. 2, 1, 4.)

6. Az ő nevében — kalauza s tükörképe vagyok az ő nyájának. »Sequere mel« úgymond az Úr, s midőn ezzel csatlakozásra szólít, egyúttal — nagyobb tökéletességet kíván tőlem a hivatal miatt, melyre megválasztott; gyökeresebbb erényeket kíván tőlem foglalkozásaim miatt, melyekre tisztemmel magamat köteleztem; jelesebb példákat kíván tőlem a hívők miatt, kiknek vezérül élőkre állított.

Tökéletességre törekedni minden kereszténynek kötelessége, de a tökéletesség ösvényén elül-

járni a papnak kiválólag hivatalbeli feladata. Az Úr jelesül apostolainak meghagyja, hogy ügyekezzenek »tökéletesek lenni, mikép a mennyei atya tökéletes«. Mindenektől meg kell válniok, hogy őt keressék; nem szabad más érdeket szem előtt tartaniok, mint Isten dicsőségét, magok megszentelődését, magok és híveik örök üdvösségét; nagyokat kell lépniök a kereszt útján, ha mások csak távolabbról követik is őt. »Legeltessétek, melyet Isten rátok bízott, az ő nyáját, gondjokat viselve nem kényszerűséggel, hanem szívből Isten lelke szerint; nem piszkos, haszonlesésből, hanem szeretetből; nem uraskodva Isten örökségén, hanem kegyes szívvel példaképül elülj árva. S midőn megjelenik majdan a pásztorok fejedelme, elveenditek a dicsőség hervadatlan koszorúját. (1. Petr. 5. 2. 4.)

Mi volna, ha erre ügyet nem vetnénk?! Hivatalom, nagyobb méltóságom csak súlyosbítja felelősségemet, ha nem fokozza ügyekeztetemet; gyertyatartóra állítva, Isten és világ előtt annál nagyobb szégyen érne, ha fényem csak halványan vagy épen nem világítana. Foglalkozásaimat pap létemre hogy végezhetném nap-nap után szentségtörés nélkül, ha lelkismeretem tisztaságát, az isteni malaszt állapotját magamban nap-nap után meg nem óalmaznám, ha Isten szent malasztja és szerelme nem gyökereznek de mélyen lelkemhez? Hivatalos dolgaimtól tisztemben árulóvá kellene válnom, ha nem ügyekszem igazára beválni Isten szíve szerint való papnak. Életem lelkem szent meggyőződését

kell hogy tükröztesse; magamviselete legyen nyitott könyv, melyből kiki olvashassa, tükör, melyen kiki szemmel lássa, minő az igaz keresztény erkölcs. A papnak példája, legyen jó vagy rossz, könnyebben szembe tűnik, mert mindnyája őket nézi; példája, legyen jó vagy rossz, hatályosabb más emberek példájánál, mert mindnyája előképet akar rajta látni.

Az Úr maga szolgálait csakugyan vezérekül akarta állítani híveinek élére, akarj a, hogy életökön az ő élete tükröződjék vissza, s népe lássa pásztorain a keresztény hitélet képét és hasonmássát, liogy lássa magát mihez szabnia. Nincs gyorsabb, biztosabb, nincs fogatosabb tanmód a példánál. Az emberek rendszeren mások után indulnak, s bűneik vagy erényeik legtöbbszörre mások példájából Teszik eredetüket. Isten szíve szerint pap, ha nem visel is kiváló hivatalt, már magában „szent evangélium,“ mely hívőknek-hitetleneknek szüntelen szemök előtt, mely ha nem bírja is mindnyáját a keresztény erkölcs útjára téríteni, kelt mindenestre bennök tiszteletet az erény iránt, s van legalább annyi foganatja, hogy higgyenek még „erénybe s megvallják, hogy találkoznak még istenes lelkek, kiket a hit éltet, szeplőtelen jellemek, kik a hit elveit valóra váltják, miből láthatják, hogy más világi papok rossz példái korántsem rendjök s testületüknek hanem az illetők lelketlenségének tulajdonítandók. E következtetés, igaz, hogy szomorú, annál szomorúbb, minél gyá-

szosabb a kötelességét szem elől vesztett pap rossz példája. Lelketlen pap a vallásosság sírásója. A pásztor rossz példája a nyájának veszte. Szépen szólni s rútul cselekedni annyit tenne, mint magát nyilván elkárhoztatni, az igazság mellett s egyszéltében maga ellen tenni bizonytságot; így veszi legalább az Isten, úgy nézi a világ, s az ily szerencsétlen pap maga sem Ítélni máskép. Hivatalának végcélja, hogy Isten dicsőségét, maga megszentelődését, felebarátjai épülődését munkálja, rossz példája által tönkre téve, felelőssége rendje- és rangja arányában súlyosbítva, mivelhogy a pap egymaga sem boldog sem boldogtalan nem lehet, rossz példája által másokat is magával kárhozatra ragad, a sötétség fejedelmének lobogójához csődítve az embereket, kiket Krisztus zászlója alatt a mennyég országába kell vala vezérelnie. Ha van, amit fontolóra, mit lelkemre vennem bizonyára ezt a dolgot nem lehet, nem szabad félvállra vennem. Én az Úr papja volnék s egyúttal az Úr ügyének árulója lehetnék?! Én az élő Isten szolgálója volnék s az antikrisztus szolgálatában járhatnék?! Uram, haliám szavadat és megfélemltettem. Audivi auditionem tuam et timui. (Hab. 3, 2.) Valóban, ha van a papnak egyrészt oka, örülni hivatásának és csodálni Isten kiváltságos kegyelmét hozzá, hogy őt ily dicső és szent hivatalra, méltatta, de van másrészt oka rettegetnie, ha felgondolja, hogy merhetett ily terhet magára vállalni, vagy inkább hogy merhetett e hivatalában.

hanyagul s lelketlenül eljárni! Nagy a papnak méltósága, dicső a tiszte; de ha süllyedne?! . . . Grandis dignitas sacerdotum, sed grandis ruina eorum, si peccant. Laetemur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quanti moeroris de sublimioribus corruise. Neque enim solum pro nostris delictis reddemus rationem, sed pro omnium, quorum abutimur donis, et nequaquam sumus de eorum salute solliciti. (S. Hieron. com. in Ezech. cap. 44.)

7. Az ő nevében — hivatalos szolgája vagyok az ő egyházának, tisztviselője Isten országának e földön. Világi embernek, ha végig néz egy hazáján, melynek polgára; ha magát összefoglalja nemzetével, melynek vére szívében lüktet; ha el-elgondolkozik hazája alkotmányán, nemzetének emlékein, vívmányain, hagyományain, igazain és reményein: a honszeretet ösztöne éled szívében, és ha e hazája közigazgatásában is szerepe talál jutni, nem fokozódik-e benne a hon szerelme? nem tartozik-e kiváló gonddal ügyet vetni hazája érdekeire? már csak becsületből s honszeretetből is gondos lelkiismeretességgel eljárni hivatalában? Ha már keresztény hívő és pap létemre végig nézek Isten országán e földkerekségen, ha tekintem az egyház alkotóját, fejedelme méltóságát, birodalma terjedelmét napkeletről napnyugtáig, ha gondolóra veszem felséges alkotmányát, egyedül üdvözítő elveit és törvényeit, szakadatlan viadalmaid, szenvedéseit

s diadalmait, századokról századokra szállt szent hagyományait, nemzedékről nemzedékre szálló áldásait, szerzője szívetől öröklött érzelmeit, melyekkel a kisdéd bölcsője mellett virraszt s a haldoklónak sirján a hit szövéténekével átvilágít az Örök életre; malasztjait és reményeit, melyekkel a halandónak könnyít terhén, enyhít keservein síron innen s biztosítja a jövődjét síron túl; ha mindezekon felül gondolóra veszem, hogy az egyház minő szeretettel volt nevezetszerint hozzám, hogy Krisztusban természetfölötti életre felszült s Isten fiainak örökébe fogadott, gondos ügygyei ápolt és felnevelt; hogy idővel híveinek ezreiből kiváltva, ministeriumába fogadott, tisztviselőjének rendelt, Isten és világ előtt méltósággal s tekintélylyel felruházott, magát, maga hitét, reményeit tekintélyét, maga igazait és malasztjait, maga becsületét reám bizta... ha mindezt gondolóra veszem: tisztán látom, mivel tartozom az egyháznak. Szent Ágostonnal tartok. »Amemus Deum sicut patrem; amemus Ecclesiam sicut matrem; illius foetu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu illius animamur.»¹

Szól az ige, szépen szól; felhangzik néha innen-onnan hangosan és hatalmasan az egyházi honszereíenr szent igéje; kérdés, ha vájjon igazára? Kérdés, magam mennyibe veszem az egyház tekintélyét? minő engedelmességgel fogadom szab-

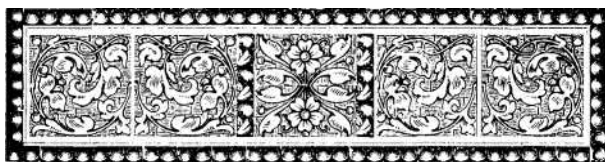
¹ S. Aug. in Psalm. 88.

ványait, jelesül az egyházzal s az egyházért végzendő „breviarium“-ra nézve? Minő lelkismeretességgel járok el hivatalos dolgaiban? Minő szívvel osztom az egyház örömeit és fájdalmait? minő buzgósággal ülöm meg ünnepeit? minő érdeklődéssel követem és osztom az egyház koronkinti vívódásait? minő buzgalommal kelek, ha úgy kerül, az egyház igazainak és érdekeinek védelmére? Mi volna, ha hideg, lelketlen közönynyel nézhetném a hitélet fogytát-vesztét?!... Szent Ágoston szíve vérezhetnék bele fájdalmában. Azért mondja: »Turbetur sane animus christianus non miseria sed miseratione; timeat, ne pereant homines Christo; concupiscat acquirere homines Christo.«¹

Szeretjük az egyházat? Hogyne szeretnők lelkünk lelkéből?! Jeligenk: »Az egyház mindenek felett!« Ezt fogadjuk szentül, ezt a jeligenket egyszívvel-lélekkal — leglángja szeretettel minden áron, ezt törhetetlen ragaszkodással, lelkismeretes engedelmességgel, lankadatlan buzgósággal valóra váltjuk — mindenáron! »Ezeket, mondja az apostol kedves tanítványának, azért írom, hogy tudjad, miként kell viselkedned Isten házában, mely az élő Isten anyaszentegyháza. (1. Tim. 3, 4.)

¹ S. Aug. tract. 60 in Joan.

Az imádság szelleme.

Emberben a halhatatlan lelke s ezzel értelme és szabadakarata, mondjuk, az ‚Isten képe‘ — Istenre s Istennel atyafiságos viszonyra vall. Ezt a viszonyt vallásnak mondjuk. Ezt a viszonyát Istenhez az ember ha nem ápolja, ha megszakítja: mi legyen vele? ‚Ember-nek méltósága, e halandó életének jelentősége, rendeltetése síron innen és síron túl — azon fordul, hogy az Isten ‚képét‘ magán érvényesítse, hogy magát, maga értelmét és szabadakarataját Istenhez szabva — szíve-lelke Istenhez édesedjék, Istenhez síron innen és síron túl örökéltig. Ebből válik meg, mily dicső dolog, embernek mi szent kötelessége s nagy ügye a vallásosság, mi nagy ügye és szent kötelessége a vallásosság életetője — az imádság.

Azonban mit látunk? Időket élünk, amikor néha évszázadok jártában soha kétségbe nem vont legszentebb kötelmeket feledésnek ereszteni, a minimumra leszállítani, sőt épenséggel tudatlanra venni mintha divatszámbe menne. A hívő szívmély fájdalomával panaszolta évek előtt egyik jelesünk, Somogyi Károly, hogy »érzetes keresztény, szent hite

iránt lángoló buzgalommal kebelében, napjainkban és sok helyütt még ott is, hol a nyíltan bevallott hitetlenség és istentagadás nem tűzte ki pusztító hatalmának kárhozatos diadaljeleit, az isteni-tisztelet ragyogó fényét lankadtabb világot szórni, az azt végzők buzgalmát az imádság szeretetével egylépten elhidegülni látja . . . szíve fájdalommal telik el s kétkedve sóhajt fel: havajjon az egyháziasság szelleme végképen kihalt-e az emberek kebeléből, s vájjon az egyház nem él-e már s nem éltet-e többé, hogy a magokat híveinek vallók tömegét egy új, vallásos életből fakadandó hitbuzgalomra lelkesíthetné? Pedig az egyház él, nálunk is él; csakhogy, fájdalom, nálunk s legalább napjainkban egy az istenességre szomorú kort él, kort, mely a vallásos szívet gyönyörködtető hitvirágokban felette terméketlen. Él, de mikép a téli fagy által kietlenné vált természet, gyászlepellet és csak egy más boldogabb évszak reményeit védő hideg hótakaróval fedetten. Él és munkás ma is mint mindig; de működése nagyobbára csak az Istenök és hitökhöz híven maradt buzgóbb lelkek szerény munkásságának titkos műhelyére szorítva, kívülre még nem hat eléggé, s csak később feltűnendő eredmények gyümölcseit nem eléggé tünteti szembe.«¹

A hívő szív e fájdalmas felszólamlása óta nagy idő, egy félszázad viharzott el felettünk. Kér-

¹ Vö. „Rel. és Nev.“ 1845.

dés, manap vájjon hányadán vagyunk? lesz-e még, mikor lesz egy jobb kornak virradatja? A dolog első sorban mirajtunk fordul. Az én szemeim úgy látják, hogy épen ebben, épen egy jobb, egy istenesebb s örvendetesebb jövendőnek megteremtésében áll az egyházi-rend legszentebb feladatja, s hogy e jövendőnek titkos műhelye a papnak, minden papnak szíve. Hogyha a hitéletet s buzgóságot az imádság szeretetével egy nyomon láttuk meghidegülni: úgy hiábavaló minden vágyakodás és reménykedés jobb jövendőhöz — az imádság szellemének fogatosabb fellendülése nélkül. Csakis a hit, a vallásosság és egyházi szellem megfogytával történhetett eddig is és történhetnék ezentúl, hogy akadhatnak — papok, kik az imádságot nem becsülik annyira, amennyire kell; hogy akadhatnak, kik az imádságot nem tartják oly szoros kötelességöknek, amilyen valósággal; akadhatnak, kik úgy imádkoznak, hogy imádságuk valamint bel érték, úgy fogamat és áldás nélkül szütkölködik.

Erről tennünk kell. Ha az imádság minden kereszténynek kötelessége, tehát e kötelesség bizonyára kiválólag a papnak szent kötelessége hivatása fejében. Ha az imádság minden kereszténynek szükséges, tehát bizonyára kiválólag szükséges a papnak terhes és fontos foglalatosságai fejében. Ha az imádság minden kereszténynek üdvösséges, tehát bizonyára kiválólag a papnak múlhatatlan arra nagy ügyet vetnie a sokféle ve-

szedelmek fejében, melyek lépten-nyomon környékeznek, így kell éreznünk az imádságról s lehetetlen így nem éreznünk, ha a dolgot gyökeréről fontolóra vesszük. Szegény pap, ki ezt talán soha sem vette, talán egyhamar nem is fogja fontolóra venni.

1. Az imádság a papnak kiválólág kötelessége. Tudja, minden keresztény ember kell hogy tudja; tudja minden pap, kell hogy meggyőződve legyen róla, hogy az imádság a keresztény hitéletnek a lelke. Ugyanis mi voltaképen az imádság? Közlekedés, találkozás, érintkezés, társalkodás — Istennel. Elme és szív vallást teszen maga viszonyáról Istenhez; megajálja maga szolgálatját terem-tőjének; kinyilatkoztatja maga bizodalját benne, maga ragaszkodását hozzá; Istenre vonatkoztatja minden dolgát. Következésképen — keresztény, ki nem imádkozik: ember Isten nélkül, mert elmarad, távol jár Istentől; ember isteni-szolgálat nélkül, mert az Istent nem szolgálja; ember vallásos érzék nélkül, mert ennek semmi jelét nem adja; ember remény nélkül, mert semmi gondja róla, hogy ami jót tesz, érőt érjen Isten előtt, érőt az örökkévalóságra.

Ki nem szeret imádkozni, az nem szeret Istennel találkozni, Istennel érintkezni; ki nem örömet találkozik, nem szeret Istennel társalkodni, eléggé mutatja, hogy az Istent kevésre becsüli, azt tartja, hogy el lehet nála nélkül s nem szándéka magát az ő akaratjához alkalmazni; mutatja, hogy

(egy szentatya megjegyzése szerint) tényleg semmi köze Istenhez, de nem is vár tőle semmit. Qui non orat, Deum non honorat, neque ab illó quidquam exspectat, cui nihil tribuendum censet. De boldog Isten, papnak lenni s nem éledezni szellemedtől; papnak lenni s nem találni örömet benned; a vallás szolgájának lenni s azt nem gyakorolni; parancsaid tolmácsának lenni s azokat nem követni; malasztaid sáfárjának s azokban részt nem venni; akaratod hirdetőjének s azt nem teljesíteni; hivatalos közbenjárónak s nem vetni magát közbe; hivatalos szószólónak és nem imádkozni ... minő szörnyeteg a te színed előtt, mily rémületes torzkép élet nélkül, minő árnyék valóság nélkül?!

A pap mivoltánál fogva s teljességgel Istennek van szentelve és szíve oly vonzalom-szerben kell hogy feléje dobogjon, amily közel viszonyban áll hozzá. A pap hivatalos első sorban azzal foglalkozni, ami legközelebb Istenre vonatkozik: Isten szolgatjára felszentelve egy ügye, egy feladata, hogy „a halandók viszonyát Istenhez” éleszse, a keresztény erkölcsöt ápolja s a halhatatlan lelkek örökkévaló érdekeit gondozza, s ugyanazért mindenekfelett maga azokat keresse, amik odafönn vannak, nem pedig azokat, amik e földön, hogy az apostollal mondhassa: »Elménk-szívünk az égben, ahonnan az üdvözítőt is várjuk, ami urunk Jézus Krisztust.« (Philipp. 3. 20.) Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az imádság a papnak egyedüli fog-

lalatossága; de állítom, hogy az imádság szelleme a pap hivatásának lelke, hogy az istenesség a jó papnak fő kelléke és jelzője, hogy az imádság kötelessége őt sokkal inkább megilleti, mint a világi hivekel, kik attól épenséggel nincsenek felmentve.

A papnak valójában kevesebb mentsége van nem imádkozni, mert a földi gondoktól szabadabb; kevesebb joga imádság nélkül valami jót várni, mert másoknál jobban kell tudnia, hogy Isten nekünk semmivel sem tartozik; kevesebb reménye imádság nélkül valamit megnyerni, mert hivatása őt arra kötelezi. Az imádság, mondja egy korunkbeli nagy püspök, a papnak sajátlagos légköre, s aki nem jól érzi magát benne vagy még fázik is tőle, nyilvánosság tanúsítja, hogy nincs igazi hivatása vagy nem él hivatása szerben. Az Úr dicséretét énekelni a leviták hivatalos foglalatossága, úgymond egy szent doktor, de ha szájokat inkább egyebekre nyitják meg mint Sión felséges és szent énekeire: úgy tegyék le a szent hivatalukat, mondjanak le jövedelmeikről s ne szentségtelenítsék továbbad az Úr szentélyét képmutató szereplésökkel. Isteni mesterünk még éjtszakánként is imádkozott. »Történt, hogy kiméne a hegyre imádkozni, ott az éjtszakát Istennel töltötte imádságban. (Luc. 6. 12.) S az Úr tanítványainak ebbeli lankadatlan buzgóságáról olvassuk:»Mindnyájan állhatatosak valának az imádságban Máriával, Jézus anyjával s az atyafiakkal egyetemben.« (Act. apóst. 1, 14.) Az első keresz-

tényéknél szinte napirenden vala a szóbeli imádság. Ha az egyház történetét olvassuk, az első három századokban a kánoni órák nyomaira akadunk, melyeket azidőtt nemcsak a papok, hanem a világi hívek is végeztek. A papság példával járt elül s élesztette a hívek buzgóságát. Egyházi parancsra nevezetszerint nem volt szükség, mert az istenesség lelke s mások serkentő példája oly discséretes szokást hozott létre s gyökereztetett meg, hogy világi hívő alig vonhatta ki magát belőle, annál kevésbbé az oltár szolgája. Látnivaló ebből, mit sugallt akkoron a kereszténység szelleme, s jóllehet e buzgóság a világi híveknél idővel alább szállott, tagadhatatlan, hogy a papság azt nem ejtette el soha, s hiven folytatta, amit a szent hajdan az első szeretet buzgalmában szokásba vett. Folyton azt hitte, mondja neves történetíró, hogy nem lehet Isten szolgája anélkül, hogy őt imádná, hogy nem lehet hivatalos tisztviselője anélkül, hogy hivatalos kötelességét nem teljesítené; hitte, hogy szent kötelessége a híveket példájával az imádságra buzdítani, hogy nem tesz eleget hivatalának, ha a mennyei atyát csak magában s csak néhanapján tisztelné. Még az üldözések napjaiban sem tágitottak e buzgalmokon, hamarabb csak az imádság állomásain változtattak, de nem óráin. Akkor senki sem gondolta, hogy lelki foglalkozás nélkül lelki életet élni, hogy az imádság szelleme nélkül a vallás szellemével járni lehetséges volna.

2. Az imádság a papnak kiválólag szükséges. Pap létére az imádság szükséges voltát akár hányszor erősen lelkükre köti, amint kell is hogy lelkükre kösse a híveknek, ügyeszik is őket a legvelősebb okfőkkel meggyőzni róla, hogy hamar az isteni kinyilatkoztatás megannyi szent igazságai nem bírnák is megkedveltetni velők az imádság gyakorlatát, az emberi szív mély vallási szükségletei s ezer testi-lelki bajlakodásai múlhatatlanul reá kényszerítenek őket. Amit a híveknek lelkükre köt, az első sorban maga szívének-lelkének szól, azt tudva, hogy az Isten mindenért kéretni akar és segédkező malasztját csak azoknak biztosította, kik érte alázatosan s esennen esedeznek hozzá. Vagy tán ama gondolat kísérik bennünket, hogy nekünk tanítóknak, papoknak, lelkipásztoroknak más embereknél kevésbé van szükségünk Isten szent malasztjára, az imádság segítségére? Gondolhatnék, hogy mi nagyfontos és bajos foglalkozásainkban imádság nélkül is számíthatunk szerencsés foganatra? Várhatnók, hogy az Úr áldása fgi harmatként gyümölcsöztetőleg száll majd munkánkra, ha nem emeljük is kezeinket és szíveinket fel az égre s nem kérjük is iránta a minden jók adójának irgalmát és kegyelmét?

A munka felér az imádsággal, mondják némelyek, s a kéz ekeszarvval többet keres, mint a szent-olvasóval. Kik beszélnek így? Rendesen azok, kik úgynevezett dologbeli imáikban azaz hivatalos dolgaikban szintoly hanyagok, mint imád-

ságaikban. Mikor beszélnek így? Mikor a világ vagy valamely jóakarátú kartárs részéről szemrehányást kell hallaniok, hogy úgy élnek mint akármely világi ember, élnek merő világi szórakozásokban s földi gondokba merülve. Mért beszélnek így? Azért, hogy legalább a külszint megmentsék s elfordítsák magoktól azt a véleményt, hogy leikök az ájtatosság teljes híjjával sivár, vallási érzékek szűkét-fogytát járja, hitök elhalóban: . . .

Ha dolgozunk s mellette az imádságra kevés gondunk, hol dolgozunk akkor? vájjon az Úr szőlőjében-e vagy Számária átokterhelte homoksíkjain?! Bizonyyára áldás, Isten áldása nem lehet a munkán, mely Isten nélkül megkezdve, Istenhez intézett szívbeli gerjedelmek nélkül folytatva, alant jár, akár Kain áldozatjának füstje. Az imádságtól ne essék csorba a köteles munkán; de az önkéntkedvént vállalt munka se járjon az imádság kárára. »Az egyiket meg kell tenni, a másikat nem szabad elhagyni.« (Luk. 11, 42.) Ha dolgozunk s mellette az imádságra kevés gondunk, mit érünk vele? Feledhetnők az Urigéjét: »Nálam nélkül nem tehettek semmit?« *Sine me nihil potestis facere.* Világ-szerben — ezt-azt meglehet sikerül dülőre vinni; de hit-szerben — olyast, ami az Úr ügyéről használna, olyast, ami Isten dicsőségére, magunk s hiveink megszentelődésére, a halhatatlan lelkek üdvösségére érot érne, csakugyan semmit. Ily értelemben mondja szent Ágoston: *Sive ergo parum, sive multum, sine illó fieri non potest, sine quo nihil fieri*

potest.¹ Mert minden tehetségünk és módunk Istentől van. *Omnis sufficientia nostra ex Deo est.* (2.Chor. 3, 5.) Pál plántálhat. Apolló öntözhet, a foganatot csakis Isten adja. Ha dolgozunk, ha megerőltetjük magunkat: feledhetnők, hogy voltaképpen miért, mit akarunk vele? miért érdemes dolgoznunk, magunkat megerőltetnünk? Bourdaloue remekül szónokolt s bizonyára volt arra is gondolja, hogy Isten szent malasztja termékenyítse szónoklatait, s mégis mit ért vele? Midőn dicsérték, magasztalták érte, azt felelte: Igenis sokan jönnek, ugylálszik szívesen hallgatnak, magasztalnak is érte, de beszédem után hallgatóim a színházba mennek; ismerek szerény apostoli férfiút (Pálos szent Vincét értette), kit szintén szívesen hallgatnak; szent beszédje után az emberek magokba mélyednek s a gyóntatószéket ostromolják. Ez kell. Ha ezt nem, mit értünk el mégoly hangzatos szónoklatainkkal, minden megerőltetésünkkel, ha ezt az egyet nem! Hitágazat, hogy »az ember Isten malasztja nélkül semmit, ami Isten előtt kedves s az örök életre érvényes volna, nem tehet«; már pedig Isten szent malasztjának rendes szere az imádság. *Ascendit oratio, et descendit miseratio.* Azért mondja szent Alfonz, hogy valamint isteni malaszt nélkül, úgy imádság nélkül lehetetlen üdvözülni, és lehetetlen—üdvözíteni, lehetetlen oly foganatot szeríteni, melyért érdemes volna fáradni, tudnillik Isten előtt

¹ *Offic. de coram. mart. temp. pasch. noct. 3.*

kedveset — s az örök életre érvényest. Bizonybizony imádság szelleme nélkül a pap minden 'átszatos jelessége mellett nem egyéb »zengő ércnél s csengő cimbalomnál.« S amint szónoklataival, így van szent hivatása minden egyéb foglalatosságaival; a szentségek kiszolgáltatásánál a gyónatószékekben, a szent-mise áldozatjánál stb. hogy' szolgáljon a híveknek épülésökre, ha az istenesség lelke nem adja meg hivataloskodásának azt a malasztos kenetességet, mely egymaga bir hatálylyal a szívek mélyes-mélyére?! *Pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque et medullarum.* (Hebr. 4. 12.) Korunkbeli magyar püspök, Szaniszló Ferenc, rendszeren részt szokott venni a nép köz ajtatosságáiban; a hívek seregesen jöttek a templomba, hadd lássuk, mondák, a szent püspök hogy' imádkozik, mert Szaniszló püspököt nézni, amint imádkozott, csakugyan felért egy egy imádsággal; aki látta, aki nézte, épülhetett, épült rajta. Az imádság és kegyesség embere, mondja egy szent tanár, jó példája s rövides oktatása által százszor több jót eredményez, mint más, épületes magaviselet nélkül, száz mesterséges prédikációja által. A szent kenetesség. a megvilágosodott buzgalom s ellenállhatatlan erő szelleme nem jár szanaszerte szórakozott elmével, hanem a magábaszállt lélekkel szövetkezik. A papnak nyelve nem lesz soha szer foganatra, áldásos hatályra, hacsak nem szer egyúttal belső megilletődésre és szívbeli ájtatosságra. Nézzünk egy szalézi szent

Ferencet, egy néri szent Fülöpöt, számos más apostoli férfiakat, s kérdezzük meg őket, vájjon beszédeik vagy hamarabb imádságuk által sikerült-e az eretnekek és bűnösök ezreit töredelemre s az üdvösség útjára téríteniök? Valamennyre az apostollal mondja: Non ego, sed gratia Dei mecum! Amiért is mondja s mondja vele valamennyre: »Nem szűnünk meg imádkozni és esedezni érettetek, hogy teljete meg Isten szent akaratjának ismeretével minden bölcseség és lelki értelmességben, hogy Istenhez méltóképen mindenben kedvében járjatok és gyümölcsöt hozzatok minden jócselekedetben, s növekedjete Isten ismeretében.« (Coloss. 1,9.10.) Isten adja! Isten áldja!!...

3. Az imádság a papnak paizsa s java fegyvere. Magunk intjük a híveket, kell is hogy egyre figyelmeztessük, hogy »folyamodjanak az imádsághoz a veszedelem idején«; azUr maga figyelmeztet, hogy »vigyázzunk s imádkozzunk, hogy kísértetbe ne essünk,« s az apostolok fejedelme intve int, hogy »résen legyünk és buzgók az imádságban.« Magunk intjük a híveket, hogy legyenek állhatatosak az imádságban, mert habár legott s egyben-másban, amit kérünk, nem hallgattatnánk is meg, imádságunk nem maradand soha foganat nélkül s mindenkor áldásos reánk nézve. »Az alázatos embernek imádsága, úgymond az irás, áthat a felhőkön s nem tágít, míg meg nem vigasztalódik, nem tér vissza, míg tekintetére nem méltatja a Magas-

ságbeli. És az Úr nem késik igazságot szolgáltatni a népének s megvigasztalni irgalmával az ig Gyönyörű az Isten irgalmassága ínségnek idején, akár a permetes felhő szárazság napján. (Ecelest. 35, 24. 26.)

Tekintettel szent hivatásunkra — mi vészes, fájdalmas dolog volna, ha arra lehetne gyanítani, hogy a pap más világi híveknél kevesebbé barátja az imádságnak; mily iszonytató volna, ha azt kellene Játzni, hogy a papnak kevesebb a gondja maga üdvösségére, mint másokéra! A pap a világgal érintkezik, de nem tartozik a világhoz, nem szabad a világgal tartania; a világban él e világ. fiai végett, de nem a világ fiainak módjára; maga nem ‚világfia‘, nem szabad a világ fiainak gondolkozását s viselkedését követnie, emennek, úgy illik,, ne találtassék semmi nyoma rajta; a pap maga is ember, gyarló ember e világéltében, de gondolkozása, viselkedése testbe öltözött angyalra kell hogy valljon; »magaviselete, mikép a keresztény bölcs mondja, ne horgadjon az emberek szokásos és közönséges útjaihoz, hanem tartson az angyalokhoz mennyegben vagy a tökéletes emberekkel a földön.«¹ Azonban tekintetbe véve az emberi természetnek rosszra való hajlandóságait, a szédítő-példákat, a véletlenül támadó kísérteteket és veszedelmeket, melyektől nem biztos, míg a világ: mi mindentől nem kellene tartania, ha az imádság

¹ ‚Kriszt. köv.‘ 4, 5.

szelleme nem lelkesítené őtet, ha az isteni segítők nem gyámolítaná s erősítené?! Bizonyára nem elegendő, hogy a kárhozatos levegőtől, melytől e világléteben el nem zárkozhatik, ne hagyja magát megmételyezni, erejéből ne hagyja magát kiforgathatni, hanem jóval magábaszálltabbnak, sokkal erősebbnek, istenesebb s kegyesebbnek kell lennie: a világi híveknél, kikkel érintkezni kénytelen, s azon lennie, hogy köztük mindenha és mindenkor Krisztus »jó illatját« terjeszse, a híveknek példafényül, mindnyájának a keresztény tökéletesség útján tükörképül elüljárva. Ez azonban bajjal telik tőle, ez papnak teljes lehetetlenség, hacsak magát isteni félelemmel úgyannyira nem paizsolja s buzgó imádság által oly állhatatosságra nem szerzekedik, hogy győztes akarattal győzze a test és vér untalan támadásait, birjon a visszaélések csábos hatásai, a világ veszkelődései és szórakozásai közt maga szíve-lelke kára nélkül megfordulni; győzze naponkint látni, naponkint hallani a világ kecségtetéseit. Mlitéleteit s ürügyeit, anélkül, hogy megtántorodnék, anélkül, hogy jobb meggyőződésén csorbát hagyna ütni, anélkül, hogy szikrányit is vesztené buzgalmából. Vajha a másokon megesett szomorú tapasztaláson okulna, ki e dologról más érvekből nem tud meggyőződni! Ugyanis ha azok is megbotlanak, kik sokat s néha valóban buzgón imádkoznak: mi történjék azokkal, kik keveset, kik nagyritkán, akár sohasem esedeznek ótalomért, segítségért onnan felülről? Az istenfélőn is meg-

esik néha, hogy meggyül a baja gyarlóságaival; a csendes magányba is ellátogat, néha a kísértő, s Thebais lakója is mintha ingadozna! . . . Hogy' ígérhetne magának biztosságot a pap, ki meggondolatlanul a világ minden ügyeibe elegyedik, ki osztja kábító szórakozásait, hiúságait? Mire vélje a dolgát a szemes figyelmező, ki a papot »választott edény«-nek, a »föld savá«-nak szeretné látni?! Sónak, lesz ő olyan só, mely erejét, ízét veszve, nemcsak hogy nem óv meg a rohadástól, hanem maga is csakhamar rohadaszt, ernyeszt. Papnak, pap imádság szelleme nélkül hasonlít szárnyaszegett madárhoz, mely magasra vergődhetnék; hasonlít halhoz mely a szárazon is meg akarna élni; hasonlít lánghoz, melynek nem raknak tüzelőfát alája; szent Thaddeus mondása szerint hasonlít pályájából kikökkent csillaghoz; esőtelen felhőhez. *Sidera errantia. Nubes sine aqua.* (Jud. 12.) Ha becsülettelt harcot állani... »ha tisztaszívű akarsz lenni, mondja egy szent-anya, könyörögj, hogy győzzed; ha bölcs akarsz lenni, imádkozzál, hogy a bölcsesség lelke megadassák; ha az Urnak útjain akarsz járni, folyamodjál gyakran a világosság atyjához, hogy világosítsa meg elmédet.« Ha vari öröm e siralomvölgyében, vigasztalás szenvedéseinkben, »békesség és örvendetesség a Szentlélekben«: az bizonynyal és csakis az istenfélő léleknek osztályrésze. »Kedvesim, mondja az Úr szívének tanítványa, ha szívünk meg nem fedd, úgy van bizodalmunk az Úrhoz, és amiért könyörgünk, megnyerjük tőle, mert meg-

tartjuk az ő parancsolatait, és megteszszük, ami előtte kedves.« (1. Joan. 3, 22. 23.)

Miért, hogy némelyeknek gyakran semmi kedvök az imádsághoz? Épen azért, mert ritkán imádkoznak. Szent Bonaventura mondja: »Quanto frequentius quis orat, tanto fit ei oratio delectabilior et efficacior, et quanto rarior, tanto insipidior et taediosior.«¹ Miért, hogy némelyeknek nem telik idő az imádságra? Mert nem értenek a dologhoz és csakis a hosszabb szóbeli imát vélik imádságra. »Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si frequens perseverat intentio.«² Még sem kell mindig imádkozni, mondják néha. S miért nem? Mivel imádkozással, mondják, még nincs minden megtéve. Igaz, nem minden, de igen sok meg van téve, s ha azt véljük, hogy mindent megtettünk anélkül, hogy az »egy szükség*«, az imádság kedves-édes kötelességét teljesítőnk, valóban keveset vagy épen semmit sem tettünk. *Justus nunquam desinit orare, nisi desinat justus esse; semper orat, qui semper bene ágit.*

***

Ennyi talán elég is az imádság szelleméről rendünk, hivatalunk és lelki életünk ügyére — naggyában. Azonban általánosságokkal nem sokat érünk. Abban termékeny az okosság, ki a sort nevezetszerint erős fogadásra, tette tudja keríteni.

¹ S. Bonav. libr. 2 de perfect. relig. 69.

² S. Aug. epist. ad Probam cap. 130.

Lelkismeretes, Isten szíve szerint való pap, kit az imádság szelleme éltet, mindenekelőtt breviáriumát nap- nap után rendesen elvégezni, azt soha magakedvű ájtatosság okáért vagy másmás dolga ürügyén elhagyni nem fogja. Kik azzal szabadkoznak, hogy sokféle tanulmányaiktól vagy egyéb bokros foglalatosságaiktól nem érkezik a breviáriumra, s helyette más szellemesebb (!) s kedvökre valóbb imákkal élnek, jeles tudós¹ azt mondja oda: *Melior est obedientia, quam victima!* (1. Reg. 15, 22.) És keménynek kemény, de talpraesett következő felelettel szolgál.

»Qui demum sünt. qui neglecto penso canonico de profundis suis sublimibusque meditationibus gloriantur? Illos inter, qui horas canonicas quotidie persolvunt, invenies plurimos, qui insuper aeternas veritates serio perpendunt, de corde precantur, atque mentem suam per continuatum orationis stúdium mire recreant. Ast e numero eorum. qui breviárium contemnunt, vix unum deteges. qui aliis pietatis exercitiis sedulo incumbat. Plerique jam per exitiale frigus, quo tremendum sacrificium aliaque religionis mysteria tractant, nimium quantum produunt, quo spiritu imbuti sint. Idem dicendum de iis. qui ad horas canonicas recitandas tempus sibi deosse putant. Hinc inde quidem fieri potest, ut ob congematos labores vix aliquid temporis supersit, Ast mentiuntur, qui tempus nullum sibi suppetere generatim praetendunt. Qui enim occupationes et res suas apte disposuit. atque tempore sibi concesso prudenter utitur. certe etiam

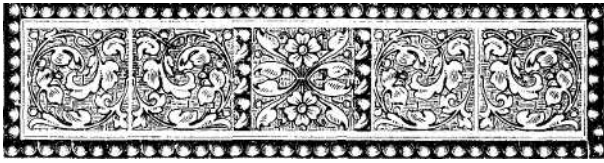
¹ Vö. Dr. Stapf, *Theol. Mor.* tom. 2 pag. 125.

ad breviarium apta spatia habebit. Id quod experientia satis confirmat. Viri cordati, etiamsi plurimis negotiis occupentur, rarissime tamen conquerentur, sese ad dicendas horas canonicas necessario tempore destitui; contra qui hunc temporis defeculum obtendunt. plerumque per magnam diei partem vei vanis confabulationibus indulgent. novellis levibusque scripulinis vacant. quibus sola fere curiositas nutritur et phantasia incalescit,

Elvégre mély megfontolásra méltó áldott és szent (emlékeztető Schlör észrevétele, hogy soha pap halálos ágyán nem bánta meg, hogy breviariumát rendesen végezte; elleniben ennek mulasztása már sok papot halála óráján félelens rettegésbe ejtett, kivált ha a restitiora gondolt, melylyel javadalma után tartozásban maradt. Quapropter, fratres, satagite, ut certam vestram vocationem et electionem faciatis. (2. Petr. 1, 10.)

Lelkismeretes, Isten szíve szerint való pap, kit az imádság szelleme éltet, talál majd módot és alkalmat, szakít majd köteles és rendes imádságain felül is időt magának napnap után — szent elmélkedésre, az oltári-szentség látogatására, egyéb szent gyakorlatokra, amint szíve-lelke szükségét látja. Lesz módunk benne. Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus, sicut opoiit, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inerrabilibus. (Rom. 8, 26.)

Hatalom. Bossuet szerint, nagyhatalom az imádság, mely bele szól az isteni gondviselés tervébe és számot tesz a nemzetek és népek történelmében; hogynem tenne számot a lelki élet rendében?! ...

Az elmélkedés.

»Spiritus est Deus. et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare.« (Joan. 4, 23.)
Soha galádabb visszaélést Isten igéjével, soha fonákabb értelmezését a szent-írásnak, mint aminőt az Úr e mondásával megcselekedtek. Abból, hogy az istent »lélekben és igazságban« kell imádni, azt sütötték ki, hogy egyáltalában nem kell semmiféle külső isteni-szolgálat; addig hányták-vetették a dolgot míg a vallásosság minden jelvényeit, az építészet, festészet, szobrászat minden alkotásait, mindent, amivel a vallással szövetkezett szép-művészetek, hódolatuk zálogába, századok jártában ő szent felsége tiszteletéhez mint Ábel áldozatjával járulának, kihányták: addig-addig buzgólkodtak Istennek »lélekben és igazság«-ban való imádásáért, míg Isten tiszteletéből alig maradt egyéb a puszt falaknál s Isten imádása lelkestül-igazságostul veszendőbe ment. Fájmlalhatjuk, fájmlaljuk a furor haereticus' pusztításait; fájmlaljuk, azért is, mert a szomszéd szőlőit járta jégnek magunk is megérettük a hidegét. Volt idő, nem rég múlt, midőn

előkelő tanszékeinken is a janzenismus és jozefinismus járta;¹ ezzel a múlt századok hagyományos vallásossága prédára vetve, a keresztény ascesisnek veszett híre költve, szerzeteseink részint eltörölve részint megbénítva, vallási egyleteink megszüntetve, a lelki élet gyakorlatai gyökerekben megtámadva, azt értük, hogy a keresztény hitélet leghatékonyabb tényezőjének, az elmebeli imádságnak a világi hívek hírét alig hallották, papok is, ha hallottak is róla, alig gyakorolták. Volt arra gond, hogy a hitélet terén a kegyeletes meditatio-nak, mely a korszellemnek sehogy sem volt ínyére, rideg és száraz speculatio lépjen helyébe. Ezzel azonban sem a hívő nép keresztény erkölcsben, sem a papság egyházi szellemben nem gyarapodott, s amelylyel a morál bölcselei oly nagyra voltak, a »lélekben és igazságban való imádság« mesterségének annál kevesebb volt a látszatja, minél inkább feledésbe ment az elmebeli imádság gyakorlatja. Fájlalhattuk, fájlaltuk. Azóta évek multak. xAzóta más öltőbeii nép, más ivadék szállt mezőre. A társadalom átalakulóban. Egy lelkesebb clerus actio-jának volt, s bizunk hozzá — lesz is fogantja. A hitélet mintha új felvirágozásnak indulna. Venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate.

***

¹ Vö. Wolfsgruber: Car. A. Migazzi, Erzbischof von Wien. Saulgau, 1893.

Igenis az Istent »lélekben és igazságban« kell imádni. És nincs ennek jobb szere-módja a kegyeletes elmélkedésnél. Az elmélkedés voltaképen imádság, imádság lélekben, imádság igazságban. *Oratio in spiritu et veritate*. Ugyanis midőn elmélkedem, elmémet¹ Istenhez emelem fel: magam Isten előtt, elmém Istenre irányítva, Istennel társalkodom; az elmélkedés tehát első sorban mivoltára valósággal »imádság«. Midőn elmélkedem, »lelkemet«, lelkem három gyökeres tehetségét, emlékezetemet, értelmemet, akaratomat Istennel s isteni dolgokkal foglalkoztatom; az elmélkedés tehát másodsorban mivoltára valósággal imádság »lélekben«. Midőn elmélkedem, elmém, szívem isteni dolgokkal, örökvaló igazságokkal foglalkozik, ezekből következtetéseket vonok le magamra nézve, oly szándékkal, hogy azokat magamra nézve érvényesítsem, valóra váltsam, az elmélkedés tehát harmadsorban mivoltára valósággal imádság »igazságban«. Így tehát aki elmélkedik, az Úr mondása szerint valósággal »lélekben és igazságban imádjja az Istent«, igazában nem annyira szavakkal, hamarabb gondolatokkal és érzelmekkel jelentkezik Isten előtt, elmént-szívént érintkezik-társalkodik Istennel. Mihezképest bizvást mondhatjuk, mondjuk, hogy minden imádság, hogy e nevezetre méltó legyen, némi elmélkedéssel kell hogy járjon. Ugyanis minő imádság is volna, mely az elme gondolkozása, az értelem fontolódása, az akarat következtetése nélkül csakis szavakkal telnék? Márpedig éppen ebben áll az elmélkedés mivolta, hogy

az elmével a hitbéli igazságokat gondolóra vesszük azokat az értelemmel magunkra vonatkoztatjuk, s ugyanazokból az akarattal megfelelő gerjedelmeket, és szándékokat magunkban felindítunk s Istennek bemutatunk. Az indulatok s elhatározásokon áll volta-képen az elmélkedés célja, melyre az elmélkedés révül szolgál. Ezáltal különbözik az elmélkedés a speculatiótól, a bölcselkedésféle s t u d i u mtól; ebben a vallási igazságokról okoskodunk, hogy azokat t u d j u k, abban a vallási igazságokat megszívleljük, hogy azokat magunkban érvényesítsük, tetten te-gyük, életbe léptessük. A tanulmánynál a cél közvetlenül elméleti, hogy magunknak ismerete-ket szerezzünk: az elmélkedésnél a cél tisztán g y a k o r l a t i, hogy bizonyos fogyatkozásainkon-igazítsunk s magunkat szentebb ügyekezetre buz-ditsu k-bátorítsuk.

Ezek szerint az elmélkedés mivoltát és célját, megértve, ki vonhatja kétségbe az elmélkedés hasznos, sőt szükséges voltát? Az elmebeli imád-ság, mondjuk, a meditatio — felette alkalmas élesz-teni, növeszteni, erősíteni bennünk a hitet. Nem elég a hitbéli igazságokat csupán tudnunk, nem ta-gadnunk, akár szóval vallanunk; hanem hogy valaki igazára keresztény hívő legyen, szívént-lelként a hit erejétől áthatva, szent-igaz voltát élénk meg-győződésül szívéhez kell hogy gyökereztesse, tanait, szüntelen szem előtt tartsa, magát az életben azok szerint tájékozza, elveit jellemébe vesse, ma-lasztosságát maga lelkelelkében érezze, maga ta-

pasztalja . . . Mindennek szere-módja, jóformán egy szere-módja a buzgalmas (nem szőrszálhasogató) elmélkedés. *Experientia inicit testes*. Ehhez járul, hogy az elmebeli imádság, a meditáció nemcsak a hitnek egy éltetője, de a legjobbak ezreinek, tudósok-tanulatlanok tapasztalása szerint egy biztos szere-módja az »egy szükséges«-nek, leghatalmasabb tényezője a lelki életnek és istenességnek. Tudni, sokat tudunk s meglehet hiszünk is szentül, de tudományunk akár a sivatag pusztának lombja-hervadt, lombja-veszett fája. *Arbores autumnales, infructuosae*. Nagy tudományunk nem hoz gyümölcsöt, mert az igazságot, melyet hiszünk, nem vesszük kellőképpen szívünkre, magunkra s életünkre nem alkalmazzuk. Ki nem tudja, hogy egyszer, hogy szent Terézia szerint »csakis egyszer« meg kell halnunk, hogy halálunk órája bizonytalan, talán nincs is messze, s ha ez megtörtént, rajta nincs többé mit javítanunk; azonban minthogy számtalanoknak nem jut eszükbe, hogy meg is kell halmok, s a boldogtalan halálnak iszonyatos következményeit sohasem veszik fontolóra, azért élnek-élnek napról napra oly gondatlanul, mintha sohasem kellene meghalniok. Így történik, hogy a hitnek legfélelmetesebb s legsúlyosabb igazságai meddők maradnak magunkviseletére, mivelhogy feledésre vesszük, igazára nem tartjuk szemmel s magunkra nem alkalmazzuk ... nem elmélkedünk. *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde*. (Jerem. 12, 11.) Isten látja, nem

ennek kell-e tulajdonítani napjainkban szinte, nem ennek róni fel világi híveinknek s akárhány papnak langyosságát, hitbeli meddőségét s közönyös-ségét, életök gépszerűségét és sivárságát?! Mi más lehetne életök, ha naponkint csak kevés időt is szakítanak elmélkedésre! *Beatus vir, qui in lege Domini meditatur; voluntas ejus permanet die ac nocte: erit tamquam lignum, quod planatum est secus decursus aquarum, folium eius non defluet, et omnia, quaecunque faciet, prosperabuntur.* Az elmélkedés az igazságot beléje plántálja az embernek elméjébe, szívéhez gyökereztetni: tűkört tart eléje, melyben lássa, nyilván láthatja fogyatkozásait, tévedéseit; hatalmasan ösztönzi, hogy magán igazítson, megmutatja ennek útját-módját s a lelki élet és istenesség ösvényén biztos-bátor-ságos kalauzul szolgál. Hány bűnös térne meg s válnék egész más emberré, ha csak egyszer is időt és fáradságot venne magának magába szállni s az örök igazságokat, a halált, Ítéletet, poklot csendes magányban lelke igazában fontolóra venné! De valaki untalan csak maga kívül kóborol és szélleg, folyton szórakozottságban él s napjában csak fél-órát is röstell vallási fontolódásnak szentelni, hogy‘ láthatja s várhatja amaz ország javait, melyről írva van, hogy *b e n n ü n k* van? *Regnum Dei intra vos est.* (Luc. 17, 21.) így aztán értsük, a híres Gerzon János mért mondta, méltán mondotta az elmélkedést olyannyira szükségesnek, hogy nálanélkül szinte lehetetlen igaz keresztény

ember sorban járni. »Absque meditationis exercitio nullus, secluso Dei miraculo, ad religionis christianae normám attingit.¹

Avagy a papnak talán nem is szükséges elmélkedni, mivelhogy a hitbeli igazságokat úgyis tökéletesen tudja s nagyobbára úgyis vallási dolgokkal foglalkozik? Erre feleletképen egy az, hogy a hitbeli igazságokat illetőleg tökéletes tudomásról szó sem lehet, jelesül az olyan papnál, ki az elmélkedést nem gyakorolja. »Ez árnyék világon minden tökéletességnek van alja, s bölcsekedésünk nincs soha némi homály nélkül. Közelebb jár Istenhez az alázatos önismeret, mint a tudományoskészl et.« Más az, hogy vollaképen nem is csupán hittudományról van szó, hanem hitéletről, lelki életről. »Mit ér, mondja a keresztény bölcs,² mit ér a nagy tudomány isten-félelem nélkül? . . . Bűnnek, nem bűn a tudomány vagy bármely dolog valamelyes ismerete, de a tiszta lelkismeret s feddhetetlen élet előbbre való mindenesetre. Minthogy pedig akárhánynak több a gondja tudományra, mint szent életre, azért vajmi gyakran elvétik a lépést s minden ügyekezetőknek kevés vagy épen-séggel semmi haszna«. Ugyanazért, ha valakinek, úgy a papnak, jelesül a papnak nagy szüksége az elmélkedést gyakorolnia. A papnak sem s főleg a papnak nem elég csak tudnia, hanem lelke igaza-

¹ Libr. de medit. consid. 7.

² „Kriszt. köv.” 1. 3.

ban meg kell fontolnia s megszívlelnie a hitbeli örök igazságokat, hogy hite mindenha legyen élénk, elméje minden gondolatját, szíve minden indulatját, egész valóját a hit éleszsze, a hit igazgassa, életét, Hivatalos dolgait, egész munkásságát a hit termékenyítse. A pap jobbára mindig vallásos cselekvényekkel foglalkozik s mégis vagy hamarabb ugyanazért (mert ilyen, természetétől, ily siralmas az ember gyarlósága!) fájdalom, épen e folytonos és megszokott foglalkozása miatt könnyebben megeshetik rajta, hogy a legszentebb ügyek vitelében éllangyosodik. Például, hogy csak egyet, a kereszténység legméltóságosabb szentségét említsük, akárhány világi hívő mily gondos készüllettel, mily szent borzadálylyal járul az oltári-szentséghez; mi volna, hahogy a pap, ki mindennap részesül e szerencsében, kezében az »erények ura,« keze ügyére az isteni malasztok kulcsai, hahogy a pap, az egyház szemefénye, az Urnak meghitt barátja, a hívek példaképe — maga kevesebb kegyelettel járulna az Úr oltárához?!... Pedig ez megeshet s bizonynyal megesik rajta, ha ügyet, gondos ügyet nem vet magára, hogy a hitéletet és istenességet napilap után magában éleszsze. A pap igenis rendesen vallási cselekvényekkel foglalkozván, ez okon is kiváltképen szüksége van módra, melylyel e hivataloskodáshoz illő és méltó lelkületet magában ápolja; maga az a folytonos érintkezése a világgal, mely elől hivatalától ki nem térhet, azok a sok és sokféle ügyek-bajok, melyeket elintéznie kell, nagy-

könnyen kiveszik a sodrából s elszórakoztatják, amiért nagy szüksége van időre, alkalomra és módra összeszedkeződni, magába térni, hogy lelkét felüldítse s dolgait úgy intézhesse, hogy bel életében kárt ne valljon. Mihezképest szent Bernárd egykori tanítványának, Ili. Jenő pápának azt a bölcs tanácsot adja, hogy első sorban magára, »maga lelki életére« legyen gondja. »Non totum te. nec semper dare actioni velim. sed considerationi aliquid tui et cordis et temporis sequestrare. Hoc autem dico necessitatem intuens, nonaequitatem*.¹ Aquinoi szent Tamás tudós magyarázója, Kajetán bíboros szerint se .pap‘ se .lelki ember‘ számba nem mehet, ki az elmebeli imádságot nem gyakorolja. Nec religiosi aut spirituális nomine vocari potest, qui saltem semel in die ad eiusmodi meditationes se non transfert.² Többnyire az elmebeli imádság a papnak nem csak magának maga lelki életére s üdvére, hanem hivataloskodásában másokra nézve nagy és sokféle áldással jár; ezzel egyszerben nagybőséges anyagra teszen szert hitbeli oktatásokra s bizonyos könnyüségre a szószéken, az iskolában, a gyóntatószékben. a betegek ágyánál, minden hivatalos érintkezésében és társalkodásában, szakértelemmel s kenetességgel szólni a lelki dolgokról; nemcsak világosságra, hanem egyúttal szívbeli melegségre is teszen szert, mellyel módjában

¹ S. Bern. de consid. cap. 1.

² Cajet. 2, 2. quaest. 82. art. 3.

álland alkalom adtán másokat is útba igazítani és szent buzgalomra lelkesíteni.

Elvégre — papnak, szent Alfonz mondja, a szent elmélkedés lelkismeretességének örök mécse, buzgósága szívmelegének egy élesztője. »In meditatione mea exardescet ignis.« Tény, Isten szíve szerint való papok tapasztalása és tanúsága igazolta tény, hogy a naponkinti elmélkedés papnak egy biztos szere-módja, hogy lelki élet-szerben magával tisztában és sorsával megelégedett legyen, egy szere-módja, hogy magát hivatásában igazára boldognak érezze.. Elkel lelkünk ügyére — elkel nyugalomnak untalan zaklattatásainkban, vigasztalásnak szomorú óráinkban, türemedésnek ezerbajlakodásainkban — elkel édes mindnyájunknak napjában egyegy negyedóra, egyegy fél órácska csöndes társalkodásra az Úrral. Boldog óra, midőn az Úr kis pihenőre magányba szólít. »Venite .seorsum . . . et requiescite pusilhim!«(fMarc. 6, 31)

*

»Propter hoc optavi, et datus est mihi sensus; invocavi et veuit in me spiritus sapientiae.

»Et praeposui illám regnis et sedibus, et divitias nihil esse duxi in comparatione illius ...

»Venerunt mihi omnia bona pariter cura illa, et innumerabilis honestas per manus illius ...

»Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sünt a m i c i t i a e Dei... (Sap. 7.)

Az elmélkedés módja.

Lelki életet élni, istenességben gyarapodni,, keresztény tökéletességre jutni — teljes lehetetlenség elmélkedés nélkül. Ennyi egyelőre tiszta sor volna. Csak ne mondja senki, ne mondja, hogy nem tud hozzá, nem tud elmélkedni. Ert a művész művészetéhez, az iparos mesterségéhez, az együgyű földművelő gazdaságához; keresztény hívő, hogy ne-mondjuk, pap — nem értene a lelki élethez?! Velejére, a járatlanabb is szinte lehetetlen hogy ne-értsen hozzá. Lássuk a dolog nyitját.

Mit tesz elmélkedni? Elmélkedni annyit tesz, mint »imádkozni.« S mit tesz imádkozni? Imádkozni annyit tesz mint »elmélkednie Ez is, az i& voltaképen egyre megy, csak módjára különbözik. Ha elmélkedünk, ha imádkozunk: elménket-szívünket Istenhez emeljük. Istennel társalkodunk, elménket-szívünket istenes dolgokon jártatjuk; a különbség csak annyi, hogy az egyik szóbeli, a másik elmebeli imádság. Ebből jóformán látnivaló, mi az elmélkedés módja. Helyezkedjél Isten jelenlétébe, szedd össze elmédet-szívedet Isten előtt és-

gondolkozzál; gondolkozzál Istenről, magadról, egyhalhatatlan lelked ügyéről, erről-arról, amint szívöd-lelked sugallja, s jól elméledtél.

Mit tesz elméledni? Elméledni annyit tesz, smint imádkozva gondolkozni, gondolkozva imádkozni. A szóbeli imádság hogy beváljék imádságnak, szintén némi elméledéssel kell hogy járjon. Minő imádság is volna, mely közben az elme nem .gondolkoznék, a szív istenes gerjedelmeknek, az akarat jó szándékoknak nem eredne? Helyezkedjél Isten jelenlétébe, szedd össze elmédet-szívedet Isten előtt és — gondolkozzál, végy gondolóra egy-egy vallási igazságot, figyelj meg egy-egy jeletet Krisztus Urunk életéből, s vond le magadnak a következtetést belőle; amit erre szívöd-lelked érez, mondd el Isten előtt s jól elméledtél

Pl. Hárman voltak, testvérek. Az egyik, hiába volt szép bebetség, ocsmány bűnnek nyomorékja, időnek előtte sírba szállott. A másik orvosnak készült; jól tette. A harmadik azon tünődve, minő pályát válaszson, egy nap, véletlenül (mert hát ,véletlen‘ számba szokás venni, ha kit Isten gondviselése útba igazít, ha őrző-angyala szólítja) templomba vetődik, mellék oltáron Jézus szentséges szíve, a képen ezt a kérdést olvassa: »Vájjon olyan igaz szívvel vagy-e te hozzám, mint én te hozzád?« (4 Reg. 10, 15.) Erre az ifjúnak az a gondolatja támadt: Ez a kérdés neked szól! És az ifjú határozott, arra határozta, hogy az Úr szíve szerint való papnak készül. Így lám. Ez a fiatal elméledett, remekül elméledett.

Jólelkű keresztény asszonynak meggyúlt a baja zsémbes férjétől, számos gyermekeitől; keserűségében már arra fakadt, hogy könnyű az Úr-Istennek onnan fölülről nézni, hogy

tűrünk-szenvedünk, s megparancsolnia, hogy csak tűrjünk-szenvedjünk békeségesen; neki nem fáj. Lelki atyja vigasztalta, ahogy tudta s penitenciába azt hagyta, hogy a kereszt-útja harmadik állomását imádkozza. Szent-áldozása után meg bemegy a szekrestyébe, s letérdepelve, könny szemében, azt mondja: Ertem már, lelki-atyám, értem; az Úr-isten nemhogy könnyörületlenül nézte volna, sőt leszállott hozzánk, hogy oszsa szenvedéseinket, érettünk a »nehéz keresztet hordozta** a legnehezebbet; bocsánatot kérek, nem zúgólodom többet, szívesen hordozom az Úr Jézussal keresztemet, így lám. Ez a jó keresztény lélek — elmélkedett, jól elmélkedett.

Már így a járatlanabb is látja, hogy elmélkedni korántsem oly nehéz dolog, mint a minőnek egyik-másik gondolja. Nehéznek, nem nehéz, már csak azért sem, mert van a lelki életnek, a szent elmélkedésnek nagyhatalmas oktatója, ki nagyot könnyít a dolgon. Ha megvan a jóakarát, meglesz hozzá Isten szent malasztja. Midőn imádkozunk, lelkünk beszél Istennel. Könnyebb Istennel mint emberekkel. Midőn elmélkedünk, méginkább megkönnyül a dolgunk, mert Isten beszél lelkünkkel. Midőn elmélkedéshez készülsz, bocsásd elmédet-szívedet a Szentlélek vezérletére, s meglásd, hogy támadnak majd benned gondolatok, melyek világozással áldanak, gerjedelmek, melyek jóra buzdítanak-bátorítanak.

Ezekből immár a járatlanabb is láthatja, az elmélkedés körülbelül hogyan indul, gyaníthatja az elmélkedésnek kerékvágását, mondjuk, rendes módját. Mindazonáltal helyén lesz tűhegyre szed-

nünk a dolog sorát-módját, melyet kövessünk, nehogy közben elménk szerte tévedezni vagy gyümölcstelen iparkodásába bele találjon fáradni. Egy-egy elmélkedés sorát-rendét (iskolázott elmék ügyére) szemlébe foglalva, szerkezetét következőkben megvilágítjuk.

SCHEMA MEDITATIONIS.

I. Praeparatio.

a) remota ....

praeludium priuum

b) proxima praeludium secundum,
praeludium tertium.

II. Meditatio ipsa.

a) exercitiuin memóriáié consideratio,

b) exercitiuin intellectus objective examen

e) exercitiuin voluntatis subjective proposita.

Reflexió.

Egy egy elmélkedés (teljes sora-rendje szerben) voltaképen három szakaszra terjed: elmélkedés előtt, elmélkedés közben, elmélkedés után.

I. Elmélkedés előtt.

(Praeparatio.)

Elüljáróban kellő készüllet. Készületnek, két készüllet járja: a távolabbi és közelebbi készüllet.

Távolabbi készületnek nagygyában arravaló lelkület, magábaszállt elme, fogékony szív kell. Ezt hogy értjük? Világos, hogy az utcára szórt vetőmagból nem kél soha kalász, mert szekér járja s az ég madarai szerte hordják. Ha elmém egyre szanaszerte szórakozva, Istennel s halhatatlan lelkem ügyével nagyátalában nem igen gondolva, magam kény én-kedvén szoktam járni; természetes, hogy az elmélkedés bajjal talál sikerülni. Első sorban tehát már lelki életem érdekében is átalában kerülnöm kell az elmebeli szórakozottságot. Isten előtt járva s belsőképen összeszedkeződve, s ha ekkép Istenre egy halhatatlan lelkem ügyére kellő ügygyei — estende nagygyában kitűzve magamnak a más napra szánt elmélkedésem tárgyát, ezzel fekszem, ezzel ébredek: meglesz az az arravaló lelkület, szívem fogékony lesz a Szentlélek sugallataira, elmém alkalmas szent elmélkedésre. Ennyiből áll a távolabbi készület.

A közelebbi készület háromból áll: megállapítom magamnak az elmélkedés tárgyát, azt, amiről elmélkedni szándékom; (praeludium primum.)

Isten jelenlétébe helyezkedem, élénk hittel, hogy Isten lát, az ő szeme rajtam; (praeludium secundum.)

Kérem, világosítsa meg elmémet, buzdítsa szívemet szent gerjedelmekre; magamat rendelkezésére bocsátom.; (praeludium tertium.)

II. Elmélkedés közben.

(Corpus meditationis.)

Következik maga az elmélkedés. Van ennek két módja; az egyik jelesül (iskolázott elmék ügyére) lelkünk három tehetsége — a másik (népszerű észjárással) négy kérdés révén. Akár ezt, akár amazt követnünk sokat könnyít a dolgon.

Az elmélkedés egyik módja a léleknek három sarkalatos tehetsége: az emlékezet, értelem és akarat révén indul.

a) Emlékezetemmel eszembe juttatom ezt-azt a hitágazatot, a szentírás egyegy mondatát, szemügyre veszem ezt-azt a jelenetel Krisztus életéből, gondolóra veszek egyegy példát a szentek életéből... ezt-azt, amiről elmélkedni szándékom; (Exercitium memoriae.)

Pl. Jézus a hajóban. Mintha szemmel látnám, a szélvész hányta tengerre a hullámzik, és — Jézus alszik, alszik csendesesen...

b) Erre értelmemmel okoskodom; azt nézem, hogy mit értek ebből, mi a tanulság belőle; mi következik ebből — tekintettel magára a dologra és — tekintettel magamra ... (Exercitium intellectus.)

Pl. Jézus alszik, alszik csendesesen. Lám, ártatlan szívem csendes szív; a tiszta lelkismeret vészben-viharban, lám mi nyugton nyughat! Magamat ha veszem, én vajjon hányadán vagyok Istennel s lelkismeretemmel? alhatom-e én is nyugodtan? ...

c) Immár akaratommal alkuszom, azt nézem_T hogy tehát mi szándékom jövőre; arra határozom magam, hogy ettől-attól ezentúl őrizkedem, ezt-azt foganatba veszem, hogy lelkemet bűn, lelkismeretemet nyugtalanság meg ne férje . . . (Exercitium voluntatis.

Pl. ígérem, fogadom, hogy nem teszek soha semmit lelkismeretem ellenére; nem én nem bántom, legalább tudva és akarva, nem bántom meg én, Istenemet, szánt-szándékkal bűnnel nem terhelem soha lelkemet; nevezetszerint kerülni akarok minden hazugságot és minden álnokságot; naponkint erre nézve lelki számvételt tartok; időről időre szent gyónásomat rendesen s mindenkor lelkismeretesen akarom végezni. Kérem őrangyalomat, őrizzen, ótalmazzon minden bűntől.

Az elmélkedés másik, népszerű, mondjuk, simább módja következő négy kérdésen indul: miről van a szó? mi a tanulság belőle? magam hányadán vagyok vele? mi szándékom jövőre? Veszem kérdésről kérdésre. Midőn elmélkedni akarok:

1-ször is azt nézem, hogy miről van a szó, azaz gondolóra veszem magát a dolgot, azt, hogy (teszem) mit mond az Úr? mit tanít az egyház? azt, hogy mi történt? erről-arról hogy érzett az. Úr? hogyan cselekedett a Bold. Szűz?... eszembe juttatom, szemlélem, fontolóra veszem magát a dolgot, s el-elgondolkozom rajta;

2-szor azt nézem, hogy mi a tanulság belőle, magamnak hogyan kell tehát gondolkoznom, erről-

arról hogyan éreznem, mit kell cselekednem, hogyan viselkednem; erre

3-szor azt nézem, hogy már magam hányadán vagyok a dologgal, azaz gondolóra veszem, eddigelé mit tettem, a gondolóra vett s immár megértett igazságra vagy kötelességre nézve eleddig hogyan gondolkoztam, hogyan viselkedtem? hol a baj? s erre

4-szer azt nézem, mi szándékom tehát jövőre. azaz gondolóra veszem, hogy ezentúl mit kell tehát tennem, mire határozom magamat; ígérem, fogadom, ezt-azt fogamatba veszem, ezt-azt hogy‘ fogom megtenni, így-amúgy gondoskodom jövőre magamról.

Pl. elmélkedni szándékom az isteni-malaszt szükséges voltáról. 1-ső kérdés. Mit tanít az egyház az isteni-malaszt-ról? azt tanítja, hogy az isteni-malaszt mivoltára természetfölötti világosság s természetfölötti erő, s hogy nálanélkül semmit, ami Isten előtt kedves s az örök életre érdemes volna, nem tehetünk: 2-ik kérdés: mi következik ebből? következik, hogy — ha lelki életet élni, ha Istennek kedvében járni, ha érdemekre akarok szert tenni az örök életre: az isteni-malasztot ugyancsak meg kell becsülnöm, már csak azért is, hogy győzzem világossággal, győzzem erővel; hogy megértsem, lássam, hol a dolog nyitja, hogy erőt vegyek a természet ösztönén, a test és vér indulatjain, hogy viselkedésem Isten előtt kedves, ügyekeztem s fáradságom érvényes legyen az örök életre; 3-ik kérdés: megbecsültem-e az isteni malasztot kellőképen? engedtem-e az isteni-malaszt ösztönének? követtem-e sugallatait? 4-ik kérdés: mit kell jövőre tennem, mit fogamatba vennem, hogy ne lohaszszam ne hervaszszam-fogyaszszam magamban az isteni-malaszt állapotát . . . tán meggondolatlansággal? mulasztásokkal? bocsánatos bűnök által?

III. Elmélkedés után.

(Reflexió)

Ezzel zárjuk. Az elmélkedés végére befejezés-képen egyegy vezér eszmébe foglaljuk elmélkedés közben keletkezett gerjedelmeinket, s fogadott jószándékunkat ő szent felsége kedvébe, a Boldogasszony ótalmába ajánljuk, szóval — imával zárjuk.

Mindez bizonyára nem jár nehézséggel. Valaki lelki életet élni. keresztény erkölcsben gyarapodni, Istennek kedvében akar járni — mulhatatlan, hogy ezt gyakorlatba vegye. Nap-nap után egy félóra, egy negyed óra (!) csak telik —teljék az »egy szükséges«-re. Az írás mondja: Tegyetek próbát s meglátjátok, az Úr mily kedves-édes. *Gustate et videte, quam suavis sit Dominus!*

Adalék az elmélkedés módjához.

Láttuk, mennyiből áll voltaképpen az elmélkedés rendje-módja. Tudnivaló, hogy semmi szükség azt gép módjára követni. A dolog veleje, hogy kiki maga gondolkozzék, maga elmélkedjék. csak útmutatóba mondtuk, amit mondtunk. Ugyanerre szolgáljanak még következő észrevételek.

1. Kezdetre, elüljáróba Isten jelenlétébe kell helyezkedni. Hogyan? Hiszszük, tudjuk, hogy Isten lát; azt meg szinte tudjuk, hogy a tiszta szív az Istent szinte látja. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Nincs Isten messze tőlünk:‘

előttünk, körülöttünk, bennünk van. Tu autem in nobis es, Domine. Gondold úgy, hogy Isten szemrajtad, hogy körülvesz akár a levegő, akár a viláosság; gondold úgy, hogy szent színe előtt vagy, hogy szíved beljén előtte térdelsz, \?agy gondold Oda magad Magdolnával Jézus lábaihoz, vagy eléje, az oltári-szentség előtt,

2. Az elmélkedést szent Ignác igazában , lelki gyakorlatnak mondja. Ugyanis minden szent elmélkedés (szent Ignác fogalmazatja szerint) lelkünk három fő tehetsége, az emlékezet, az értelem és akarat révén indul. A lélek 1. az emlékezettel eszébejuttatja s maga elébe állítja az elmélkedés tárgyát, ennek egy egy pontját, s arról magának tiszta fogalmat ügyekszik szerezni: amiért az emlékezet e gyakorlata jConsideratio'-nak, szemléletnek is neveztetik. Az emlékezet e gyakorlatában természetesen az ész meg ítélet is működésnek ered, fontolóra vévén, a szemügyre vett igazságnak érveit, fontosságát, hasznosságát stb. Ezzel a lélek 2. magának fordúl s az értelem révén a tárgyilag (objective) gondolóra vett igazsággal magát (subjective) összemérve, azt nézi, hogy a tárgyilagós igazságot vájjon mennyibe alanyosította s érvényesíttemaga-magában; ezt-azt az erényt, a kereszténységnek ezt-azt az ágazatját mennyire váltotta valóra maga életében, mit kell kigyomlálnia, mit helyre hoznia, mit nagyobb tökéletességre vinnie stb., mert hisz' a kereszténység voltaképen »testté lett ige«, s az ember valójában csak annyiban keresztény ember, ameny-

nyiben a keresztény hit szívéhez-lelkéhez gyökerelve, az ige benne »testté« lőn. Az elmélkedés e részében tehát a lélek számot vet magával egy-egy hitágazatra vagy erényre nézve; amiért az értelem e gyakorlata ,examen'-nek, lelki-számvetelnek is neveztetik. Ennek kapcsán a lélek 3. az akarattal alkuszik, felismervén gyarlóságait, fogyatkozásait, vétkeit, ezekre nézve magában bánatot indít, ellenökbe jószándékot, erős-fogadást tesz, s amit fogadott, azt imába foglalja, amiért az akarat e gyakorlata ,propositum'-okkal és ,colloquium'-mal, akaratbeli határozatokkal és imával jár.

3. Ha az elmélkedés jelzett két módját (akár lelkünk három tehetsége, akár ama négy kérdés révén) összemérjük, úgy találjuk, hogy a dolog voltaképpen egyre megy. Volna még egy harmadik módja, mely két, illetve három fontolódáson fordul; fontolóra veszem 1-ször magát a dolgot, 2-szor a dolog mennyiben érint, mennyiben illet engem — két tekintetből, egyrészt a múltra, másrészt a jövőre nézve.

Pl. Jézus a hajóban. A tenger háborog; a tanítványok kérésére az Úr egy szavával lecsillapítja. Az én szívem szinte háborog akárhányszor, hol lázas indulattól, hol fájdalomtól; látom, mit kellett volna tennem — jövőre azt teszem, hogy háborúságomban meglátogatom az úr Jézust az oltári-szentségben; bízom benne, ő lesz menedékem.

Az elmélkedésnek e harmadik módját, amely egyszerű, ha összemérjük ama kettővel, megint

csak azt látjuk, hogy a dolog egyre megy. A dolog mindössze két szóból áll: Jézus és én?

Pl. Jézus oly szelid és alázatos-szívü és én?! A Bold. Szűz és én? Az az irgalmas, az a kegyes, az az édes szűz; és én? én szívtelen, én irigy, én durva s goromba lehetnék? Az Úr mondja: Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent, s én? lesz-e, hogy én is meglátom egykoron az Istent? Boldogok az irgalmasak, mert Isten is irgalmas lesz hozzájuk! és én? mit várhatok Istentől, a testi-lelki irgalmasság cselekedeteit ha nem gyakorlom? . . .

Ha elmélkedni szándékom, elsőben szemügyre veszem magát a tárgyat. Ez ha történetféle, pl. valamely jelenet Krisztus arunk életéből: szemügyre veszem, mi történt, hogyan történt? . . . S ennek kapcsán szemügyre veszem magamat, azt, hogy magam hányadán vagyok jelennen — hogy‘ leszek jövőre a megértett tanulsággal.

Pl. Elmélkedni szándékom a dicsőséges-olvasó második titkáról. Elöttem a képe. Odagondolom magamat az olajfák hegyére, nézem-nézem, Jézus hogy‘ emelkedik fel magasra, magasabbra; az apostolok csudálkozással telve, mintha immár gyanítanak, az olajfák-hegyéről hova visz az út; szent anyja oldalvást térden állva, két keze kiterjesztve, szemé-szíve Jézuson, menne-menne örömet utána.

Rendén volna, hogy szemem-szívem Jézuson, magam is oda tartsak, hova ő előre ment. Én meddig jártatom az eszemet evilág hiúságain? hol a baj?.. Jövőre megfogadom, hogy ezentúl több gondom lesz a mennyei érzületre, nevezetesen‘ azt teszem, hogy ,ma‘ a dicsőséges-olvasó második titkát oly szándéokra végzem; a Bold. Szűz legyen eszköz benne szent fia előtt, hogy adja szent malasztját, hogy éleszsze-gyarapítsa bennem a mennyei érzületet.

Ha nem történetféle. ha pl. valamely hitágazatról, valamely parancsolatról szándékom elmélkedni: szemügyre veszem, elgondolkozom rajta, miről van szó, hogyan értsem, mért kell ennek így meg így lenni; és számot vetve magammal, multamban ha nem így volt, igazítok rajta: jövőben teszek róla..

Nem kell általánosságban, nem kell sokfélere igényezni-fogadkozni; egy-két fogadott jószándék (tekintettel kinekkinek körülményeire és szükségleteihez képest!) nagyon elég egy egy elmélkedésre. De valamiben mindenesetre meg kell állapodni, mit hogyan szándékunk gyakorlatba venni. Ilyetén fogadott jószándék sarkalatos része minden jóra való elmélkedésnek.

5. Az elmélkedést imával zárjuk — az imádás öt indulatja szerint azt teszszük, hogy

i m á d v a és áldva ő szent felségét, elmélkedés közben fogant gerjedelmeinket alkuatlan hódolattal eléje terjesztjük;

hálát mondunk minden jó gondolatért és érzelemért, melyet szent malasztja keltett bennünk:

k é r j ü k, adja áldását elhatározásunkra, fogadott jószándékunkra;

m e g k ö v e t j ü k, bocsássa meg kegyelmesen vétkeinket és gyarlóságainkat, melyeket elmélkedés közben magunkban felismertünk;

f e l á l d o z z u k s kedvébe ajáljuk minden jóügyekezettünket jövőre. Elmélkedésünket sezzel szívünket-lelkünket ajáljuk a Bold. Szűznek kegyelmébe s ólalmába.

Tanácsos legvégül elmélkedés közben fogant jószándékunkat a szentírásból vagy a szentek életéből vett emlékmondásba foglalni. Szalézi szent Ferenc ezt virágcsokornak mondja, melylyel napközben felfrissíthessük lankatag elménket.

S még egyet. Mitévő legyen az ember, ha elmélkedés közben lelkét szárazság járja, ha alkalmatlan szórakozások bántják? Azért kár volna kedvét vesztenie. Az a lelki szárazság meglehet csak annyi, hogy Isten próbára akarja venni állhatatosságát, vagy meglehet fenyték, mely által éreztetni akarja vele gyöngeségét és gyarlóságát, hogy éleszsze buzgóságát; amely szárazságot azért türellemmel viselni s alázatosság gyakorlására kell fordítani. Azt az alkalmatlan szórakozódást az ember meglehet maga okozza magának, hol lanyhaság, hol szertelen mulatság, haszontalan olvasmány, hiú ábrándozások által, mely esetre e bajos okoknak elejét kell venni. De meglehet maga részéről egészen ártatlan benne; meglehet betegség vagy más nehéz úgy bokroztatja a bajt, mely esetre kár volna miatta nyugtalankodni. Bajnak, lehet baj, de van jó orvossága. Tudnivaló, hogy az akaratlan szórakozás magában nem bűn; lehet bajos dolog, gyarlóság, mely béketűréssel javunkra s Isten előtt érdemre fordul. *Beatus vir, qui suffert tentationem ...* A jelentkező szórakozásokat el is lehet hárítani, el azzal, hogy elménket egész nyugodtan Isten jelenlétébe vissza-visszatereljük. Ha ez

sem használ, keressünk ótalmat a szóbeli imádságban vagy lelki olvasmányban, megvigyázva pl. a » miatyánk« egyes kéreméseit, vagy az olvasmány értelmét versről versre, szakaszból szakaszra. Néha úgy is segíthetünk magunkon, hogy megnyugodva Isten kedves szent akaratján, oda gondoljuk magunkat az Úr lábaihoz, vagy oda térdelünk az oltárszámolyára és csendesesen várjuk-várjuk, hogy az Úr csak egy szóval vigasztalja meg árvaságunkat, hasonlólag a beteg emberhez, ki kiül a napra melegedni, vagy a szegényhez, ki a gazdagnak ajtaján várja az alamizsnát. Azt meg épenséggel ne feledjük soha, hogy az istenesség a Szentlélek ajándéka, melyet kérni, melyért esennen könyörögni kell. Ipse dabit spíritum bonum — petentibus se! (Luc. 6, 13.) Boldog sora halandónak e siralomvölgyében, kit a Szentlélek-Isten megtanított imádkozni, meg elmélkedve Istennel társalkodni! A szent magány üde levegője, egy óra Jézussal az olajfákhegyén, egy-két perc az ő közelében Tábor ormán .. . mennyivel felér a világ minden örömeivel! Beáta solitudo, sola beatitudo!

Azt is jó tudnunk, hogy az egyház híveinek, kik egy hónap folytán naponként legalább egy negyedórát elmélkedésnek szentelnek, amely nap a szentségekhez járulnak — teljes búcsút enged!

A lelki olvasmány.

Az elmélkedés ikertestvére a lelki olvasmány. Aki nem tett még szert kívánatos jártasságra elmélkedés dolgában, segíthet magán lelki olvasmánnyal; keze ügyére valamely épületes könyv, olvasson belőle napjában egy-egy szakaszt, egy-egy fejezetet, lassan, gondolkozva, közben-közben megállapodva, amit olvasott, vonatkoztassa magára; ekkép az olvasmányt elmélkedéssel kapcsolandja össze.

A lelki olvasmány fontosságát a lelki élet ügyére alig szükség megokolni; hasznos voltáról tanúságot tesznek ama számos megtérések, melyekre alkalmat, melyekre utasítást szolgáltatnak annyi fényes példák a szentek életéből. Szent Ágoston „Vallomásai”-ban emlékezik róla, minő hatályljal “sfolt szent Antal életrajza két ismerősére, s maga szent Ágoston nem akkor határozta-e magát el gyökeres és gyors megtérésre, midőn a kertben az apostol levelét olvasva, e szavak ragadták meg figyelmét: »Non in commensationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et in pudicitias .. . sed induimini Dominum Jesum Christum.« (Rom. 13, 13.)

És Loyola szent Ignácot vájjon nem a .szentek, életé‘-nek olvasása, melyre regények hiányában fanyalodott, kapatta-e isteni-félelemre s avatta-e fel áhít vitéz bajnokává? Papnak jelesül márcsak azért is elkel, szerfelett elkel a lelki olvasmány, mert midőn másoknak prédikál, magának nem akad embere, ki lelkére beszélne; magában a gyóntató--székben paptársa sokszor bajosnak látja s nem bir elég bátorsággal, hogy az igazat kellő nyomatékkal szemébe mondja, vagy ha megteszi, könnyen megesik, hogy paptársa feddései által magát sértve érzi s megneheztel miattok; szerencséje, ha akad keze ügyébe könyv, mely tükör gyanánt szemlélteti vele lelke állapotját s tartózkodás nélkül, emberi tekintet nélkül figyelmezteti gyarlóságaira. Többnyire ha valahol, úgy a lelki élet ügyében elkel; kinekinek a keresztény bölcsnek intelme: »Igyekezéssel bölcs és lelkismeretes ember tanácsával élni, s ne röstellj hamarabb okos szóra hallgatni, mint magad ötletein elindulni. «¹ Papnak, kinek meglehet tiszteletből, meglehet kíméletből nagyritkán akad figyelmeztetője, »bölcs s lelkismeretes tanácsadó« számban legalkalmasabbul esik a rendes lelki olvasmány, melyből hol maga lelki állapot] ára, hol jámborabb hívek lelki-igazgatására alkalomszerű utasításokat meríthet, kincseket kincsezhet, melyeket az Isten szíve szerint való papnak ezer alkalma akad értékesíteni maga és hívei lelki üd-

¹ ,Kriszt. köv.‘ 1, 4.

vösségére. Mily szép e tekintetben a bizonyosság, melyet szent Jeromos Nepotían tanítványáról tesztem midőn azt mondja róla: »Lectio assidua et meditatione diuturna pectus suum bibliothecam fecerat Ghristo.«

A lelki olvasmány számban használandó könyvekben nincsen hiány. A trienti zsinat óhajtja, hogy könyvtárainkban a »szentir és könyveinek mennyei kincse, melyet Isten szent lelke nagyirgalmas bőkezűséggel juttatott az embereknek, ne vesszen kárba, használatlanul.«¹ A szent-írást szent Ágoston 'Isten szívének', szent Gergely 'Isten levelének', szent Ambrus kiválólag 'liber sacerdotalis'-nak mondja. »Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, sed meditaaberis in eo diebus ac noctibus. ut custodias et facias omnia, quae scripta sūnt in eo! Tunc diriges viam tuam.«² Nap ne múlték, hogy pap Isten igéjével ne táplálkoznék. »Crebrius lege! Tenenti codicem somnus obrepat, et cadentem faciem pagina sancta recipiat.«³ A szent-atyák munkáit amily tudós, oly jámbor egyházi-írónk »a keresztény hajdan történelme és irodalma örökbecsű remekeinek,« az ismeretséget s megbarátkozást munkáikkal »az egyházi jellemhez gyökerezett természetes érzelemnek,« az egyházi férfiú »java jelzőjének« mondja. Méltán. Ugyanis

¹ Conc. Trid. sess. 6. de reform. 1, Vö. Leo PP. XIII. -Litt. encycl. de studiis scripturae sacrae.

² S. Ambros. libr. 3 de fide.

³ S. Hyeron, ad Eustoch.

»mi egyéb voltaképen a keresztény hajdan az egyház történeténél? s irodalma mit tartalmaz egyebet, mint létének szakadatlan tanúságait s az ő tanítása, istentisztelete s alkotmánya elévülhetetlen bizonyítékait? mit egyebet, mint védelmének kimeríthetetlen forrásait, mint a világon győztesen győztes erejének s diadalmainak hervadatlan babérait? mit egyebet, mint gazdag bányáját a legszentebbnek s legnemesebbnek, amivel nemünk bir? Hogy' volna lehetséges mindeme javainknak nem örvidenünk s e kincsek özönéből nem merítenünk? Hogyis volna megbocsátható, ha elhanyagolnék ezt a nagy és feleséges örökséget hasznunkra fordítani s tényleg szellemi birtokunkba venni!«¹ Ugyanazért ha bajos is szert tenni egy tökéletes »bibliotheca patrum«-ra⁵ mégis felette kívánatos, nem is járhat nagy nehézséggel (minden püspöki székváros könyvtárában bizonyára meglévén a szent-atyáknak egyegy gyűjteménye) kikölcsönzés révén egyikmásk munkájukat elolvasni, hogy atyáink örökségéből meggazdagodjunk, szellemöktől lelkesedjünk. Jelesül mondja «Szent Ágoston Vallomása»-nak remek fordítója, Pongrác Józsefünk: »Gsak akkor és úgy lesznek szónoki székeink is a kereszténység üdvöz iskolái, ha a szent-atyáktól öröklött magvas gondolatok éltetendik a valókra vágyó elméket, és lelki ínségök miatt a földön mászó de magasabbra óhajtozó lelkeket az ő szellemük buzdítandja.«

¹ Vö. Möhler: „Patrologie I. Bd. Regensburg. 1840.

Egyéb épületes könyvekre nézve, legyen kinek-kinek maga szüksége s kedve szerint. Vannak jobbnál jobb könyveink nagy számmal, tekintélyes írók remekei, pl. az Arvizenetféle „Memoriale vitae sacerdotalis“, szalézi szent Ferenc „Philotheája“, Skupuli Lőrinc „Lelki harca.“ De van egy s ez nyomtatékkal legyen mondva, van egyetlen-páratlan könyvünk, melyről szalézi szent Ferenc mondja: »Non est inventus similis illi«, a Kempis Tamás-féle »Krisztus követése!« Hadd lenne ez aranyál-ezüstnél becsesebb, e méznél mézebb könyv lelki életünk ügyére nap-nap után vezérkönyvünk!

Az olvasás módjára nézve a lelki élet jelesnél jelesebb mestere, Schlör Alajos körülbelül a következőket mondja: Nem elég olvasni, hanem rendszeren és jól kell olvasni; mert sokszor minden a helyes módtól függ, s minden dolognak megvan a kellő módja, mely nélkül kárba veszhet a dolog maga. Hamarkodva s mintegy futtában olvasni annyit tesz, mint az olvasmánynak egész hatályát és hasznát kockáztatni, mert így lehetetlen mindent a megkívántatott figyelemmel követni, pedig ha a gondolatokat gondolóra nem vesszük, úgy az elme nem fog semmit megtartani belőlük, az olvasott dolgok az akaratra nyomot nem hagyva, szemünk alatt elsikamlanak. Ételek, melyeket valaki mohón és sietséggel habsol be, az egészségnek közönségesen többet ártanak, mint használnak. Egyszerre kelleténél többet és mohón olvasni annyit tesz, mint az elmét eszméssel tünni meg, melye-

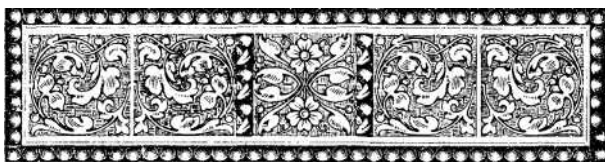
ket nem bír rendbe szedni, s melyeknek csak kusza és fölülegetes emlékezése marad. Mértékletlen, habár egészséges eleség megterheli a gyomrot és képtelenné teszi annak megemésztésére. Olvasni, hogy a szentírásból vagy szent-atyákból bizonyos rendkívüli és szép gondolatokat gyűjtsünk, annyit tesz, mint az épületes olvasmányt tanulmányra váltani; pedig minden tanulmány szívet szikkaszt és elszórakoztat. Olvasni s olvasás közben az irány szépségétől s nyelv csinosságától magát elragadtatni hagyni, annyit tesz, mint útvesztő lejtőre térti, s a virágokon gyönyörködni, mikor gyümölcsöket kellene szedni.

Mindezekből látnivaló, mikép kell a lelki olvasmányban eljárni, minő szabályokat köpetni.

1. Mindenekelőtt Istenhez kell fordulni s lelki-világosságot tőle kérni; mert egyedül Isten ad minden szavának, akár olvassuk, akár hallgassuk, foganatot.
2. Olvasni kell figyelmesen s amit olvastunk, jól fontolóra venni, hogy jobban hasson, s lassadján lelkünkbe szürenekezzék, mint a harmat, mely csöppenként hull alá s így nedvesíti meg a földet.
3. Ezért olvasni kell mindennap keveset, rövid s jól megfontolt olvasmányt többre becsülve terjedelmesebbnél, elhamarkodva, se kellőleg meghányva.
4. Bizonyos helyeknél, melyek az ember lelkét mélyebben meg találják hatni, meg-megállapodni, azokat ismételve átolvasni, úgyszólván megízenlíteni s magára alkalmazni. Ilykép a lelki olvasmány némi elmélkedéssé lesz. Ez jelesül igen bölcs tanács a

lelki élet tanáraitól azok számára, kik az imádság gyakorlatában még nem bírnak elég jártassággal, de benne magokat kimívelni akarják; tudnillik hogy efféle olvasmányokon kezdjék s elégedjenek meg, ha egykét jó eltökélést vonlak ki magoknak belőlök. Némely jelesebb könyveket, melyeknek hasznos voltát valaki maga tapasztalta, időnkint ismételve átolvasni. Legalább is öreg hiba, melyet pedig sokan elkövetnek, hogy ugyanazt a könyvet nem akarják kétszer olvasni, azt hitetvén el magokkal, hogy ha egyszer valamely könyv tetszett, az másodszor untató s fárasztó talál lenni. Velős könyv olyan, mint a gazdag ér, melynél mindenha van valami ásni és találni való. Nagy igazat mond szent Ágoston, midőn azt mondja: »Unius libri lectorem timeo!«

Mindössze ennyiből áll tudnivalónk a lelki olvasmányt illetőleg; a mi dolgunk, hogy egy ilyen módot, mely olyannyira fontos, oly áldásos lelki életünkre, s mely oly könnyű szer egy halhatatlan lelkünk ügyére — tette kerítsünk.

Az oltári-szentség látogatása.

..... Favete linguis! Pázmány Péter a mondója:
»Nagy ennek a szököllője!« Úgy szeretnők, hogy az
,oltári-szentség iránti tisztelet nagyot lendülne, hogy
jelesül az ,oltári-szentség látogatása', mely gyakorlat
a nagy forradalom zivatarjai után első sorban
Liguori szent Alfonz érdeméből a keresztény hitélet
fellendültének országról országra oly hatalmas té-
nyezője volt, hazánkban is nagyobb elterjedés-
nek örvendjen, nálunk is meghozza nagyáldásos
gyümölcseit . . .

Hogy a keresztény hit elvei és törvényei az
elméknek vezérfényül, reményei és malasztjai a
szíveknek istápul szolgáljanak, hogy a keresztény
hit éledjen s a hitélet gyökereket verjen, mélyeket,
és teremjen gyümölcsöket, áldásosakat síron innen,
maradandókat a síron túl. . . ez korszükség, mely
lelket éget, életkérdés a társadalomra és édes
mindnyájunkra nézve. A nemzeteket és népeket
társadalmi bajok zaklatják, a szíveket kínos csa-
lódások keserítik s ejtik kétségbe; a társadalom
sebeire, a szívek fájdalmaira volna orvosság volna

— ha megértenék, megszívnék! Ha Krisztus élne lelkeinkben, Krisztus uralkodnék törvényeinkben, az ő szelleme szabályozná társadalmi viszonyainkat: megújulhatna a földnek képe. Nála nélkül nincsen üdvösség.

A keresztény hitélet gyümölcsösebb felvirágoztatására s ezzel áldásainak a társadalomra s szívekbe átszarmaztatására más más módokat ajánlhat és vehet foganatba. És legyen áldva minden elme, mely ezen ügyről gondolkodik, legyen áldva minden szív, mely ezen ügyért lelkesül. Magam tapasztalásából a mondója vagyok, hogy a hitélet emelkedésének leghatályosabb tényezője „az oltári-szentség”. Nem hitetleneknek szólok. Hívó lélek tudja, hogy miről van szó és természetesnek találandja, amit mondok. A keresztény hit minden reményei, malasztjai és áldásai... Jézus szívéből forrasznak. Ha közelednénk hozzá, lehetetlen hogy szívünk fel ne melegednék tőle; s ha az ő szívének érzelmei szívünkbe szivárognának, nem rína le annyi nyomor, annyi fájdalom az élet képéről; füremedne, megüdülné lelkünk, s lehetne szív-emelő »feltámadás és élet.«

A hitélet követelménye, hogy a hitágazatok az életben érvényesüljenek. Hitágazataink megannyi erkölcsi szabályok. Van három sarkalatos hitágazatunk az oltári-szentségről . . .

1. Hiszszük és valljuk, hogy urunk-üdvözítőnk az oltári-szentségben valósággal jelen van — elemül

és táplálmányul lelki életünkre. *Elementum et alimentum vilae in Christo*. Jelen van a végre, hogy szívünket-1 elkünket éltesse, átalakítsa, az örök életre felszülje, fel örök boldogságra, örök dicsőségre. *O sacrum convivium, in quo Christus summitur. recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, et futurae gloriae nobis pignus datur!* E hitágazatunkat hogy érvényesítjük? hogy vesszük gyakorlatba? Érvényesítjük, gyakorlatba vesszük a szent-áldozás által. Ugyanis sarkalatos hitágazatunk, egész hitrendszerünk magköve, hogy »az Ige testté lön.« Aki Istenfia létére megtestesülése révén ,ember sorban »testünk-vérünk«, mi testvérünk lön, az oltári-szentségben a kenyeret és bort maga testére és véreére váltva, a kenyér és bor színében »köztünk lakozik«, hogy maga életét és véréit belénk átszarmasztassa, és lesz — az oltári-szentség az Ige megtestesülésének folytonossága, Isten-fiainak, Krisztus atyjafiainak, a mennyország örököseinek szent szövetsége és lesz az egyház a ,Krisztus teste¹. *Corpus Christi*. Akik az Úr szent testét és véréit magunkhoz vesszük: vele testvéri viszonyba, a legbensőbb unióra és communiora lépünk, vele szívént-lelként egyesülünk; így érvényesítjük, így vesszük: gyakorlatba s valóra váltjuk, amelyet hiszünk és vallunk, urunk-üdvözítőnk valóságos jelenlétét az oltári-szentségben. Így esik, hogy az Úr szent teste és vére életet, az ő lelke lelkesít bennünket, az ő szívének érzelmei szüreneznek mi szívünkbe, leszünk magunk a Krisztus

tagjai', a 'Szentlélek hajlékai'. És hírt ad e hitágazatunkról, bizonyoságot teszen róla az az erkölcsi átalakulás, az az erkölcsi nemesség, mely a keresztény nemzetek és népek közszellemében századok jártában érvényesült; hírt adnak s bizonyoságot tesznek róla a szentek seregei mennyegben s a földön a keresztény szívek meg szívek milliói, kik Jézus szívére vallanak ... Oh ha több értelemmel, élénkebb hittel járulnánk az Úr asztalához!!' Ha gyakrabban, ha buzgóbban járulnánk a szentségekhez: lehetetlen, hogy Jézus szívének érzelmei erősebben nem gyökereznének szívünkhöz, s nem teremne bennünk annyi gaz, nem annyi szívtelenség Isten és ember irányában, nem annyi gyarlóság.. . Ha e hitágazat ízig-vérig valóra válnék bennünk, ha szívünk-lelkünk gyökeréről átalakulna; ha Jézus szíve élénkebben lüktetne, ha ő élne és uralkodnék bennünk!

2. Hiszszük és valljuk, hogy urunk-üdvözítőnk az oltári-szentségben valósággal jelen van — áldozatul, váltságul helyettünk és érettünk. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi! E hitágazatunkat hogy érvényesítjük? hogy vesszük gyakorlatba? Érvényesítjük, gyakorlatba vesszük s valóra váltjuk — az újszövetség örök áldozatja által — azzal, hogy a szent-misében nap-nap után, szívünk-lelkünk csatlakozva, megüljük egy megváltónk és üdvözítőnk szeretet-áldozatját. Quoties huius hostiae commemoratio celebratur: opus redemptionis

nostrae exercetur.¹ Ugyanis sarkalatos hitágazatunk, egész hitrendszerünk fénycsomója, hogy aki az oltári-szentségben maga életét és vérének belénk származtatja, urunk-üdvözítőnk a szent-misében folytonfoly vast feláldozza magát értünk, és lesz a szent-mise önnön feláldozásának, megváltásunk nagy munkájának folytonossága — az újszövetség örök áldozatja. Juge sacrificium. A szeretet voltaképpen áldozattal jár. A szeretet nem állja, hogy áldozatot ne hozzon. Így esik, hogy aki szeretve szeretett, szeretett a kereszthaláláig, győzedelmet véve a halálon nem szűnik míg a világ magát paizsul vetni, magát nap-nap után feláldozni oltárainkon — avégett, hogy a bűnök és kárhozatnak véget vessen, hogy bennünket mennyei atyja irányában fiúi viszonyra felszüljön, hogy maga érdemeit és jogait reánk ruházza, maga malasztjait és szíve érzelmeit belénk származtassa. Mi következik ebből? Ezennel, mondja az apostol, már nem él, nem élhet senki csak magának. *Iam nemo nostrum sibi vivit.* Ezzel vége a szeretetlenségnek, mely csak maga kényét-kedvét hajtja! Ezzel a test és vér vétkes indulatja halálra szánva, hitéletnek, keresztény életbölcsetségnek az „áldozat” járja. Akik az Úr szent testét és vérének feláldozzuk, ugyanazt magunkhoz véve, magunkat, magunk testét és vérének minden tehetségünk és módunkkal ő szent feliségének (fiúi engesztelődés, köteles háládat s imá-

¹ Oratio secr. Missae dom. IX. post pentecost.

datos hódolat szerben!) alkutlan rendelkezésére bocsátjuk; így érvényesítjük, így veszszük gyakorlatba s valóra váltjuk, amelyet hiszünk és vallunk, urunk-üdvözítőnk szünetlen áldozatját a szent-misében, így esik, hogy szívünk-lelkünk csatlakozva, nem szánjuk semmi áldozatunkat Isten szolgálatjában, Isten dicsőségére s egy halhatatlan lelkünk üdvösségére. Így esik, hogy elsősorban az egyház szolgája, híveinek élén ... hogy az Isten szíve szerint való pap az offertoriumra magát, maga szívét minden tehetségével és módjával, nap-nap után áldozatszerben felajálja, és Jézus szívétől lángot fogva azon ügyekszik, hogy maga is áldozattá váljék, Istennek kedves égő áldozattá. Ut immaculatum hostiam offerentes, ipsi quoque in h o l o c a u s t u m tibi acceptum transeamus.¹ így esik, hogy irgalmas-nénéink ezrei, hogy igaz keresztény népünk százezrei, az Úr követésére édesedve kedvök, a szent-miséből erőt és módot merítenek; erőt, hogy győzzék az Úr példájára türedelemmel viselni az élet keresztjét, módot, hogy áldozataik természetfölötti érdem számban erőt érjenek Isten előtt, erőt az örök életre. És hirt adnak e hitágazatunkról, s az eretnek hitfelekezetek mindnyája ellenében bizonytságot tesznek róla az egyház száz meg száz intézetei, szeretetre vallók, mely szívörömet hoz áldozatul életet és vért, áldozatszelleme, mely igazolja, hogy van honnan áldozatokra lelkesednie, igazolja, hogy »van oltárunk« s az áldozat rajta

¹ Orat. secr. Missae de S. Vinc. a Paulo.

Jézus szíve ... Oh ha több értelemmel, élénkebb hittel járulnánk az Úr oltárához?! Ha buzgóbban részt vennénk az Úr szent teste és vére áldozatábanü ... Ha az áldozat szelleme szívünkben-lelkünkben egyre erősebb gyökeret verne, egyre több-több gyümölcsöt teremne; ha e hitágazat ízig-vérig valóra válnék bennünk!

3. Hiszszük és valljuk, hogy urunk-üdvözítőnk az oltári-szentségben folytonfolyvást köztünk lakozik. Az a szív, mely szerettében értünk elvérezett, Jézus szíve nem hagyhatott, nem hagyott magunkra; maga biztosít róla, hogy nem hagy minket árván, szeretni és szerettetni akar, örökre szeretni és szerettetni. Aki a tenger szélvész-hányta hullámain csillapítja s a kisdedeket megáldja; ki megkönyörül a szegény népen a pusztában s az özvegynek fillérét méltányolja; ki a rablók kezébe került utas sebeit megorvosolja és Magdolna könnyeit kegyesen fogadja; ki tanítványát szent szülője anyai szerelmébe ajánlja . . . örök szeretetének szentségében éjjel-nappal közélünkben van, velünk marad e siralomvölgyében, mindennap, míg a világ. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus! ... E hitágazatunkat hogy' érvényesítjük? hogy' vesszük gyakorlatba?? Ízt a csekélységet, hogy év jártában egyszer-máskor, jobbadán csak rendkívüli alkalmakból »szentségkítételre« eljárunk, csak nem mondhatjuk elégnek, megfelelőnek ama tiszteletnek, szeretetnek, melylyel

az ő folytonos jelenlétének tartozunk! Nem illenék-e, nem jól esnék-e kísérteteinkben ótalmat, kételyeinkben tanácsot, vívódásainkban erőt, keserveinkben vigaszt nála keresnünk?! Oh ha értenők, ha meg-szívlelnők! Ha őt szeretetének e szentségében meg-megkeresnők, ha szíves bizalommal hozzá járulnánk, ha vele többet-többettársalkodnánk! Hány seb hegedne be? hány könny száradna fel? hány szív könnyülne meg?! Tapasztalta az a két tanítvány, tapasztalják mindnyájan, kik vele társalognak, az ő társasága édes voltát; azért mondják: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis . . . Nemde szívünk gerjedez vala bennünk, midőn beszédbe ereszkedik velünk?!... Ezzel tehát, szemünk-szívünk az oltári-szentségre, hitrendszerünk ama szakaszához értünk volna, melyről voltaképen szól az ige, az oltári-szentség látogatására, amely szent gyakorlatot a keresztény hitélet felvirágoztatására hazánkra korszükségnek látunk.

A lelki élet és istenesség e gyakorlatát, »az oltári-szentség látogatása« módját illetőleg, korunkbeli szent, az áldott emlékezetű Schlőr, körülbelül a következőket írja.

*

*

*

A világ fiainál divat, illedelem és becsület dolga, hogy egymást meg-meglátogatják. Azonban miből állnak nagyobbára e látogatások, s mi haszon van belőlök? Sok idővesztéssel járnak s legyenek bár magokban mégoly ártatlanok, legtöb-

nyire mégis bizony csak szerfölött nagy haszon-
talanságok. Sokszor a jött-ment látogatók alkal-
matlankodása és szélszó beszédjök csak terhére van
az embernek. Ezenfelül meg hányszor történik,
hogy ily látogatások alkalmából a lélek nyugalját
feldúlja valamely véletlen-váratlan boszúság. Nem
épen ritka dolog, hogy a lelkismeret is megsérül
a rágalmozó s kíméletlen, mert szeretetlen beszé-
dek által, melyeket ilyenkor váltani szoktak. Leg-
jobb esetben is úgy kerül, hogy veszély és kár
van efféle találkozásokból, márcsak a szívbeli el-
szóródás miatt is, melyet okoznak. Mire nézve a
keresztény bölcs jól mondja: »Valahányszor em-
berek közt megfordultam, mindenkor emberségem
kárával tértem vissza.« Nem így vagyunk az Úrral!
»Úr Jézus! hova menjünk? Az örök élet igéi nálad
vannak!« Az ur Jézust az oltári-szentségben meg-
látogatni mindenkor szent, mindenkor hasznos,
mindenkor vigasztalásos és áldásos dolog. Az Úr
szállást vó'n közöttünk, éjjel-nappal várakozik reánk
templomainkban, királyként kegyelem-trónján az
oltár szentélyében elvárja s mindenkor kedvesen
fogadja tisztelkedőit. E szent helyről untalan hívja
híveit, hogy jöjjenek hozzá, hogy vele társalogja-
nak, hogy bajaikat, kívánalmaikat, érzelmeiket vele
közöljék. Maga mondja: »Jöjj etek hozzám, kik fára-
doztok s terhelve vagytok, s én megnyhítelek tite-
ket.« S az ő szívének ez édes szózata nem találna
viszhangra a mi szívünkben?! Keresztény lelkek,
az ő hívei, kiket ő teremtett a semmiségből, kiket

maga vérenek árán megváltott és szerelmével eljegyzett magának, kiket kegyelmével dajkál, maga testével és vérével táplál, kiket annyi gyarlóságaik s bántalmaik mellett váltig szeret, kiknek reményt ad maga örökségére s mennyei boldogságára . . . az ő szerette hívei, vájjon urokat és királyukat magára hagyhatnák? isteni megváltójok szeretetét nem méltányolnák? őt látogatásra, tisztelkedésökre, pár szóra sem méltatnák?! Mily nagy szerencsének szokták tartani, ha valaki a világ hatalmasainak társaságába bejuthat; mennyi kellemetlenségbe, mily sok bajba kerül néhanéha hozzájuk férni; mily nagy gonddal és vigyázattal szokták ellesni az alkalmat, hogy egy-egy kegyelmes tekintetre, egy nyájas szóra tehessenek szert! És ő szent felsége, égnek-földnek ura és királya, ne várjon, ne fogadjon maga alattvalóitól, jobbágyaitól, híveitől semmi tisztelkedést?! Ő a véghetetlen szeretet és örök szépség, kinek szemléletében gyönyörködnek az égi szellemek, kinek társaságában boldogoknak érzik magokat a szentek milliói; s ő maga szolgáinak, híveinek a földön — csak unalmat szerezhetne, csak terhökre volna?! Oh ekkor hányadán volnánk hitünkkel, hányadán szeretetünkkel?! . . .

Látogasd meg tehát, kedves lélek, látogasd meg gyakorta az ur Jézust az oltári-szentségben, látogasd meg szívesded bizodalommal és örömmel. Az első, midőn a templomba jössz, az utolsó, midőn távozol, legyen egy-egy imádatos hódolat Ő

szent felségének. Látogasd meg az oltári-szentséget, nemcsak midőn nyilvános imádásra ki vagyon téve, hanem egyébkor is de sokszor; nyisd ki a hit kulcsával a szentélyt s beszélj szíves bizalommal ő vele, akit lelked szeret, ki ugyanott igazán és valósággal jelen van. Oh mily édes órákat töltöttek vala Istennek szentéi az oltár zsámolyánál! Azt kérded, hogy mit mondj, mit tégy itt ! Mit?! Higyj, remélj, szeress, vigasztalódjál, tanácskozzál, hálálkodjál, örvendezz, nyugodjál. Lásd a te Urad-Istenedet s imádd ő szent felségét, porig alá-zódva semmiséged érzetében. Lásd királyodat s fogadj örök hűséget s engedelmességet az ő szol-galatjában. Látđ a véghetetlen bölcseséget, és könyörögj tanácsért s megvilágosításért kétes ügyeid-ben. Látđ a határtalan szeretetet, s ajánld meg viszont szívedet, mutasd be Jézus szívének szíved szerelme gerjedelmeit. Látđ az örök szépséget, s mondj le előtte a világ szeretetéről, a világ hervatag hiúságairól, hullatag pompájáról, tűnékeny fényéről. Látđ legfőbb s elrejtett kincs-edet, s gyakorold magad a hitben és reményben. Látđ a fogyhatatlan malasztforrást, s kérj balzsamot sebeidre, írt gyarlóságaidra, kegyelmet bántalmaidra. Látđ legjobb atyád a t, s kérd őt gyermeked bizalommal. Látđ igaz bíródat, s indíts fel magadban isteni félelmet. Látđ az áldozatot bűneidért, s bánd meg vétkeidet. Látđ kegyes és irgalmas megváltódat, s kérj, remélj tőle bocsánatot. Látđ a mindenható orvost,

s kérd őt, hogy szíved-lelked bajait megorvosolja. Látd a jó pásztort, s engedelmes báránként hadd magad az 6 biztos vezényletére. Látd a legbölcsebb tanárodat, s tanulékony szívvel hallgass fel az ő igéire. Látd lelked jegyesét, s egyesülj vele tiszta szeretet égedelmében. Lásd Urad-Istenedet, s ajándékozd neki magad és mindenedet, amint ő magát s magával mindenét neked ajándékozta! S ha úgy látod, hogy mindehhez nem értesz, ha szívedet száraznak érzed s nem tudsz mit beszélni vele: maradj mégis az ő színe előtt, maradj ott pár percig, kérd őt, hogy beszéljen ő hozzád, s tőrjön, tőrjön meg maga közelében; a hit indulatjával mondjad: »Uram, jó nekünk itt lennünk!«

Szépen és igazán mondja a keresztény bölcs: »Midőn Jézus jelen vagyon, minden jól indul s nem tetszik semmi nehéznak; mikor pedig Jézus távol van, minden nehezünkre esik. Midőn Jézus bensőleg nem szól, silány a vigasztalás, hapedig Jézus csak egy szót szól is, nagy vigasztalás van belőle. Nemde Mária-Magdolna azonnal fölkele helyéből, hol siránkozék, midőn, neki Márta azt monda: »Itt az Úr és hí téged?! Boldog óra, midőn Jézus a siralmaktól lelki vigalmakra szólit.« (Kriszt. köv. II. 8.)

Egyházi nevelőben a növendékek rendszeren naponkint kétszer szokták az oltári-szentséget meglátogatni. Nemes ifjú napközben a rendes időn kívül is meg-meglátogatta, akárhányszor az esteli imádság után ott maradt a kápolnában.

Társai erről jelentést tettek az intézet igazgatójának; az igazgató azzal felelt, hogy hagyják az angyalt az angyalok urával kedvére társalkodni; a maga részéről aligha csalódik, hogy a jeles ifjú Jézus szíve szerint való szolgájának készül, ki majdan szent pap sorban nagy dolgokat fog véghezvinni, még megélhetjük, hogy képét az egyház oltárain fogjuk tisztelni. Úgy lőn. Regis szent Ferenc az úr Jézus szívéből merített szeretet tűzmelegével amennyit fáradott, amennyi áldozatot hozott jelesül a szegény nép üdvében, valóra váltotta elüljáróinak fiatal koráról táplált sejtelmét. Az egyházi-rend növendéke — ha mindnyájára Regis szent Ferenc nyomán indulna! Keresztelő szent Jánosról, midőn megszületett, azt kérdezték, mi lesz vele? Quis putas puer iste érit? Apja, karjaiba véve a kisdedet, azt mondja róla: »Et tu, puer, propheta Altissimi vocaberis, praebis enim ante faciem Domini parare vias ejus .... illuminare his, qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis! Az egyházi-rend növendéke — ha mindnyája ily jövőre érlelődnek! . .

S Isten felszentelt papja honnan merítsen enyhődést fáradalmaiban, erőt vívódásaiban, vigasztalást csalódásaiban, fogamatot munkálkodásainak? honnan ápolja maga lelkében az Úr szellemének, a szakadatlan áldozat s lankadatlan buzgóság tűzmelegének örök mécsét? Honnan?! ... Csak azt ne mondja soha pap, hogy sok dolgától nem érkezik, nem szakíthat nap-nap után időt magának az oltári-szentség látogatására, elmélkedésre, társalkodásra az ur Jézussal az oltári-szentségben!! Emlékezetes b. Schlör Alajos erre vonatkozó tanúsága. Ugy tapasztaltam, írja, hogy azok a papok, kik legszorgalmasabban imádkoznak, legtöbbet is dolgoznak; tanultam ismerni az Úr szíve szerint való papokat, kik imádság s elmélkedésre szánt óráikat szorosabban megtartották, mint a kispapok a seminariumban, papokat, kik élemedett koruk, gyengélkedő egészségök, özön hivatalos dolguk mellett rendszeren sorát ejtették, hogy nap-nap után órahosszant az oltári-szentség

imádásával s a halálról való elmélkedéssel foglalkozzanak; telt erre idejük, mivel — kevesebb időt fordítottak mulatságra; megtanultak Istennel mulatni, s benne az öröme, az üdemedésnek s épülődésnek gazdagnál gazdagabb forrására találtak, mi által maga a test is megpihent s a legkésőbb öregségig ernyedetlen szervül szolgált a nemes léleknek . . . Exulta et lauda, habitatio Sión, quia magnus in medio tui Sanctus Israel. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris (Is. 12. 2. 6.)

Útmutatóba e nagyáldásos ájtatosság gyakorlására jelesül a szentély növendékeinek (s általában a keresztény híveknek) felette alkalmas kalauzul szolgálhatnak — hónapról hónapra, napról napra Liguori szent Alfonz elmélkedései az oltári-szentségről. (L. ,Vezérkönyv az oltári-szentség látogatására. Lig. szent Alfonz szellemében. Hatodik kiadás. Nagyvárad, 1896.) E ,Vezérkönyv‘ magában, remek utasításával a lelki életre — felszentelt papoknak szintén felette ajánlatos az oltári-szentség iránti kegyelet élesztésére. Arra való s nevezetszerint felszentelt papoknak ajánlatos egy — közelebb Franciaországban keletkezett s már Magyarországon is meghonosodott szövetség az oltári-szentség tiszteletére. Magyarországra székhelye Győrött. Programmja a következő:

Confraternitas Sacerdotum Adoratorum.

»Venite, adoremus!«

I. Confraternitatis finis est:

1° Satisfacere ardenti Sacri Gordis D. N. Jesu Ghristi desiderio, quo in Sanctissimo Altaris Sacramento optat visitari et adorari; convocando scilicet sacerdotes, ut frequentius veniant ad Ghristum

eucharisticum, et ut vivant ex hoc Sacramento vitae, in quo principium, gratia et finis sacerdotii catholici reperitur.

2do Unire sacerdotes sodales vinculis mutuae caritatis, qua eodem spiritu repleti sibi mutuum juvamen exemplis fidei et amoris erga Dominum in Eucharistia praebeant et participes fiant precum, mentorum et bonorum operum tot millium confratrum, qui ex totó orbe nomen pie Confraternitati dederunt.

3to Suscitare adoratores in spiritu eí veritate et simul apostolos fortes gloriae Sanctissimae Eucharistiae, qui strenue laborent, ut fidem et devotionem fidelium erga Sanctissimum Sacramentum augeant, et populos sanctificent innumeris gratiis. quae ab Eucharistia dimanant, ut e fonte omnis virtutis et sanctificationis.

4to Irpetrare meliores dies Sanctae Dei Ecclesiae, adhibita una, e viribus supernaturalibus potentissima, supplicatione innumerorum sacerdotum, qui ad pedes Domini eucharistici prostrati adventum Regni ejus jugiter implorent in seipsis et in universo mundo.

II. Conditiones adscriptionis sunt:

1° Ut quis membrum Confraternitatis esse possit, ordines majores, vei saltem subdiaconatum habeat, oportet.

2do Ut ej us nomen et prae-nomen in Confraternitatis catalogo describatur.

Nóta. Adscriptus sodalis seipsum SS. Sacramento speciali modo consecret. Formula huj us consecrationis optioni cujusque relinquitur, una tamen indicatur ad tergum documenti adscriptionis.

III. Obligationes sodalium:

1° Ut *qualibet hebdomade horam unam adorationis continuam coram Sanctissimo Sacramento* (sive exposito, sive incluso) *in mediatione transigat*. Objectum meditationis sit circa mysterium Sanctissimae Eucharistiae. Dies autem et hóra ad libitum eligitur et potest pro ministerii exigentia quavis septimana variari.

2do Ut in fine cujuslibet mensis remittat ad Confraternitatis directorem *libellum adorationis* (de quo infra).

3^{tio} Ut semel in anno Sacrum offerat, vei offerri curet pro sodalibus ipso anno et antea defunctis. Haec (triginta et amplius!) millia Sacrorum nobis sacerdotibus maximo solatio sunt.

Notanda. Sodales semel in mensa applicent indulgentias horae adorationis affixas animabus confratrum nuper defunctorum. — Agenda haec omnia non obligant sub peccato. — Hóra adorationis, si ob causam rationabilem interrumpatur, cessante causa interrupte, apte continuari potest, indulgentiae tamen casu longioris interruptionis (ultra 5 minuta) acquiri nequeunt. — Siquis hebdomade una horam

adorationis praetermiserit, illam altera hebdomade supplere potest. — Siquis per 6 menses neglexerit »libellum« ad proprium Confraternitatis directorem remittere, nullaque adfuerit justa causa excusans, e catalogo deletur. — Ob infirmitatem, frigus vei aliud impedimentum hóra adorationis etiam extra ecclesiam servari potest, sed tunc nullae sũnt indulgentiae. — Nimis occupati per alteram dimidiam partém horae adorationis officium recitare possunt, si priorem partém dimidiam meditando peregerint; studeant autem in recitando penso canonico cogitationes ad Dominum Jesum dirigere, coram quo genibus provoluti adorant.

IV. Indulgentiae a Summo Pontifice Pio IX. concessae Congregationi Sanctissimi Sacramenti et ad Confraternitatem Sacerdotum Adoratorum extensae.

Indulgentiae plenariae: 1° quotidie, si unam horam in adoratione transegerint ad pedes Sanctissimi expositi vei in tabernaculo reconditi, dummodo in hoc ultirao casu lampas in Sanctuario accensa colluceat;

2do in die adscriptionis;

3^{tio} in articulo mortis, si corde contrito sacrum Jesu nomen invocaverint;

4to diebus festis Epiphaniae et Corporis Domini, dummodo per aliquod tempus Sanctissimum devote adorent in qualibet Congregationis ecclesia vei in ecclesia parochiali.

Meminérint sodales in íine cujusvis horae adorationis precari ad intentionem summi Pontificis et pro Ecclesiae prosperitate, ut indulgentias plenarias consequantur.

Omnes praedictae indulgentiae animabus fidelium defunctorum per modura suffragii sunt applicabiles.

Praeterea, Sacerdotes Adoratores participant non solum e Confratrum meritis, sed ex iis etiam Religiosorum Sanctissimi Sacramenti et omnium aggregatorum in diversis eorum piis operibus.

V. Constitutio Confraternitatis.

1° Centrum universale Confraternitatis: Parisiis, M. le Directeur, Avenue Friedland, 27.

Director Generális pro Germania, Austria-Hungaria et Helvetia: R. D. Joannes Künzle, Redactor »8S. Eucharistiae«, Feldkirchii.

Director regnicolaris pro tota Monarchia Austriaco-Hungarica R. D. Carolus Krasa, Coop. Viennae, Altlerchenfeld, VII/3.

Director pro Regno Hungáriáé: R. D. Josephus Nagy, parochus in Harka, Comitatus Soproniensis, ad quem libella Confratrum in regno Hungáriáé degentium nec non cujusvis generis communicationes dirigantur.

2do Unusquisque Sacerdos Adorator, cum in Confraternitatem inscribitur, accipit adscriptionis documentum cum inscripta formula consecrationis Sanctissimo Sacramento faciendae.

3^{ti} Omnes item initio cujusvis mensis accipiunt ephemeridem Confraternitatis (si numerus confratrum in Hungaria requisitus attingitur, eph-

meris haec etiam in lingua hungarica publicabitur) una cum »libello« quod singulis mensibus remittere debent ad proprium Confraternitatis directorem, postquam in eo signaverant peractas adorationis horas.

4to Omnia libella in Centro Confraternitatis (Parisiis nerape) accepta, oranesque commendationes precura, thecae indusa collocantur coram Sanctissimo Sacramento diu noctuque exposito, ibique per totum mensem remaneant, tamquam homagium Divino Cordi vére gratissimum, in testimonium amoris et fidelitatis sacerdotum ejus et ceu jugis eorum deprecatio.

5to Sodales annue contribuunt pro expensis Confraternitatis singuli unum ilorenium a. v.

Laudetup et superexaltetur in aeternum Venerabile Altaris Sacramentum

Lelki számvétel.

(Examen conscientiae.)

Beatus vir, qui inventus est sine macula. . .
»Az igaz embernek dicsősége, mondja a keresztény bölc, a tiszta lelkismeret tanúsága.« (.Kriszt. köv.‘ 2, 6.) A tiszta lelkismeretnek gondos lelkismeretesség az örse. Erre való a lelki élet rendében a,lelki számvétel.‘»Admove speculum, mondja szent Bernárd, inspice, ne forte etsi sit, unde merito placeas tibi, etiam in quo debeas displicere, non desit. Volo, glorieris testimonio bonae conscientiae, sed non minus, ut eodem humilieris. Cautior in bonis ambulas, si et mala te non lateant.«

Lelki számvételt a lelki élet rendén kettőt szokás megkülönböztetni.

1. Valakinek ügye-gondja lelki életére, mulhatatlan, hogy időről időre, teszem
évenkint lelki-gyakorlatok alkalmával. . .
havonkint rövides recollectio alkal mából(!)
készülőben a szent-gyónáshoz . . .
naponkint estende . . .

számot vessen magával — maga lelki állapotjára nézve.

Gondolóra veszem . . . évről évre, múlt lelki-gyakorlataim óta, hónapról hónapra közelebbi gyónásom óta, napról napra a letelt nap — hányadán vagyok fogyatkozásaimmal, gyarlóságaimmal? Elvégeztem-e, hogyan végeztem köteles és rendes imádságomat? hivatalos kötelességeimet, tartozásaimat Isten és felebarátaim iránt? hogy használtam az időmet? tehetségeimet? nem vétettem-e, mivel vétettem Isten és felebarátom ellen — gondolattal, szóval, cselekedettel? Nem mulasztottam-e el a jót, melyre alkalmam és módom volt? Ami jót tettem, tettem-e kellő szándékkal, avégből, mivel Isten úgy akarja? azért-e, hogy Istennek kedvében járjak? ... Az ilyen számvételt, melylyel napjában fontolóra vesszük erkölcsi állapotunkat, viszonyunkat Isten irányában ... ezt nevezzük általános, „közönséges lelki számvétel”-nek. Examen conscientiae generale.

Ennyi gond magunkra a lelki élet rendében mindenesetre múlhatatlan. Múlhatatlan időről időre, jelesül nap-nap után estende magunkat számon kérnünk gondolatainkra, szavainkra s cselekedeteinkre nézve. Irascimini et nolite peccare; quae dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini. (Psalm. 4, 5.) A zsolttárosnak e szavait magyarázólag mondja aranyajkú szent-János: »Quid est, quod dictum est: in cubilibus vestris compungimini? Quando is dormitum, a te

ipso rationem exige. Ecce habes codicem, in quo scribas quotidianum expensum; habeto codicem conscientiam tuam.« Szent Jeromos bizonyosága szerint pogány bölcsek jobbjai is, mikép egy Galenus, Pithagoras, Epiktetről olvassuk, ugyanazt gyakorolták s a római bölc s magáról írja: »Utor hac potestate et quotidie apud me causam dico; cum ablatum est lumen, totum diem mecum scutor, facta et dicta mecum remetior; nihil mihi abscondo, nihil transeo.« (Seneca libr. 3 de ira.) Az iparosnak, kereskedőnek, mondja szent Efrem, van bezzeg gondja nap-nap után áruinak forgalmára. *Negotiator secularis quotidie damna et lucra computat marsupii.* S mi keresztény voltunkra kevesebb gonddal volnánk lelki életünkre? nem teranénk róla, hogy nap-nap után tisztában legyünk magunkkal, Istennel, egy halhatatlan lelkünk ügyével, hogy lássuk nyereségünket vagy veszteségünket?! Jóformán lehetetlen e világ-életünkben, hogy nap-nap után gyarlóság meg ne férje lelkünket. *In multis offendimus omnes.* (Jac. 3, 3.) Azért mondja a keresztény bölc s: » Minden jártadban-keltesben tartsd szem előtt életednek célját-végét s azt, hogy miként állasz majd az igaz bíró széke előtt, ki előtt nincsen titok, ki nem hajt se ajándékra, se mentségre, hanem igaz Ítéletet teszen.« (,Kriszt. köv.‘ 1, 24.) Azért mondja az apostol: »*Quodsi nosmet ipsos judicaremus, non ulique judicaremur.*« (1. Ghor, 21, 31.)

2. Valakinek ügye-gondja lelki életére, gondos lelki-számvétel révén csakhamar meglátja, honnan gyűl meg a legtöbb baja. Ugyanezért, rés szemmel maga lelki állapotjára, nevezetesen egy-egy bűnre vagy gyarlóságra, melyet megorvosolni, egy-egy erényre, melyet jelesül gyakorlatba szándéka venni — azon van, hogy ezen egy gyarlóságra, ezen egy erényre nézve nap-nap után nevezetesen magával szemes-szeges figyelemmel számot vessen. Ezt nevezzük részleges, „különleges lelki-számvételeknek. Examen conscientiae particulare.

Ha a közönséges lelki-számvétel ütközethez hasonlít, melyben sereg sereggel szembe síkra száll: úgy a „különleges lelki számvétel“ úgyszólván párbajnak járja. Akár a horatiusok és curiatiusok harca. Hárman-hárman egymás ellenében, az egyik részről már ketten elesve, másik részen mindahárom többit-kevesebbet megsebesülve, a két elhunytnak testvére, midőn futásnak eredve, visszatekint s azt látja, hogy amazok üldözőben egymástól el-elmaradoznak, visszafordult s mind-egyikökkel külön birokra kelve, egyiket a másik után leterített. Ily párbajra vall a különleges lelki-számvétel. E viadalról mondja szent Ágoston: »Si hostem unum prostravisti, calca mortuum, transi ad vivum; calca jacentem, conflige cum resistente. Haec est actio nostra, haec est militia nostra.« E lelki-számvételnek azért is oly nagy a szököllője a lelki élet rendében, mert nyilvánvaló, hogy — ha egyegy szarvas hibának gyökeréhez

mérjük a fejszét, mellék sarjadékai magoktól pusztulni fognak; ha egyegy erényre különös gondot fordítunk, kíséretében szövetséges társai amúgyis meg fognak jönni. Ily értelemmel mondja a keresztény bölcs: »Ha évenként csak egy vétket is gyökeresen kiirtanánk, mihamar tökéletességre jutnánk.« (Kriszt. köv. ' 1, 11.)

Módját illetőleg — valakinek ügye-gondja lelki életére, tanácsos e különleges lelki-számvételt a reggeli elmélkedésével egybekapcsolnia s reggelenként vonatkozással a kitűzött szándéokra, előre gondolóra vennie az alkalmakat és módokat, melyek foganatba vételére napközben akadhatnak, s estenkint a közönséges lelki-számvétellel egyetemben számbavennie, mennyire sikerült fogadott jószándékát napközben valóra váltania. *Justorum sémita quasi lux splendens procedit et ereseit usque ad perfectum diem.* (Prov. 4, 18.)

Illik e lelki gyakorlatra a magyar aggszó: »Észszel indulj, okkal járj.« Kár volna türehtetlenkedni, ha nem sikerülne egyegy gyarlósággal hamarjában elbánni. Erre vonatkozólag Szál. szent Ferenc (a maga módja szerint elmés hasonlattal), lankadatlan de türelmes ügyekezettel ajál, fokról fokra a lelki élet rendén. »Jákob létráján, mondja, az angyaloknak szárnyaik vannak, de nem repülnek, hanem rendszeren lépcsőről lépcsőre kelnek magasabbra . . .« így járja. *Qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, fructum afferunt — in patientia.* (Luc. 8, 15.)

Úgyszinte kár volna a különleges lelki-számvétel tárgyán hamarjában változtatni s azt hitetni el magával, hogy egy-

egy hiba már annyira ki volna irtva, hogy nincs többé mit tartani tőle. Ne higgyük, mondja szent Bernárd. »Credite mihi, mondja, et putata repululant, et effugata redeunt, et reac-cenduntur extincta. Parum ergo est semel putasse; saepe putandum est, imo si fieri potest, semper.« Mondják, hogy tóban, ha nádas nő, azt úgy szokták kiirtani, hogy a nádat, valahányszor a tó színére felnő, annyiszor-mennyiszor levágják, miáltal a nádas elvégre is gyökerestül kivész. Valakinek gondja róla, hogy valahányszor fel-felburjányoz szívében valamely helytelen, kelletlen indulat, azt legottan lenyesse, elvégre azt fogja érni, hogy szíve olyan lesz, mint a sima, csendes tó, melynek tükörén, mint a nap verőfénye — az Úr képe és hasonlatossága verődik vissza.

»Nem tanácsos magunkban szerfölött meg-hinnünk, mert gyakran megesik rajtunk, hogy a kegyelemnek és értelemnek szűke-fogyta járja. Szikra kis világosság vagyon bennünk s az is csakhamar ködbe vész hanyagságunk által. Gyakran észre se vesszük, mennyi a szívbeli vakság bennünk. Gyakran gonoszul cselekszünk s gonoszabbul mentekezünk. Néha szenvedély dolgozik bennünk s buzgalomra magyarázzuk. Ugyan hol jársz, hamidőn nem jársz Isten előtt? s ha elméddel szanaszerte mindent összejártál, mi haszna, ha lelked parlag, szíved sivár?!« (Kriszt. köv. 2,5.)

Életbölcse ség sarkalatos ágazatja: Nosce te-ípsum! Vedd ügybe, figyeld meg tennen magadat. Ennek egy, múlhatatlan szere-módja a Ielki-számvétel — számvétel, mely a dolog mélyére jár. Valakinek ügye-gondja lelki életére: maga-magát, maga erkölcsi

valóját gyökeréről kell hogy ismerni ügyekezzenek. Ily lelki-számvételre tanácsképen (javarészből szól. szent Ferenc útmutatása szerint) következő kérdőpontok alkalmas figyelmeztetésül szolgálhatnak — lelki-tükör sorban.

I. A hitről.

1. Szemmel tartod-e a hit elveit és reményeit? egy halhatatlan lelked örök üdvösségét?

2. Minden jártadban-keltesben buzdít, bátorít, meg-megvigasztal-e a gondolat, hogy Isten lát? látja és számbaveszi küzdelmeidet, szolgálataidat, áldozataidat!

3. Minő szívvvel viseltetel az egyházhoz? az egyház szelleméhez szabod-e gondolkodásodat, viselkedésedet? megtartod-e, minő lelkismeretességgel tartod meg parancsolatait? oszlod-e az egyház életét az egyházi-év folytában .. . ünnepről ünnepre? vasárnapról vasárnapra?

4. Ápolod-e magadban a »mennyei érzelmet?«

5. Van-e arra gondod, hogy az isteni-malasztanak soha kárát ne valljad? hogy lelked malasztban állapotját ne lohaszszad, hervaszszad? mennyi .gondod az imádságra? szent elmélkedésre?

6. Minő szándékkal végzed hivatalos dolgaindat? van-e arra gondod, hogy szolgálatod érőt érjen Isten előtt, érdemmel járjon az örök életre?

7. Meg-megemlékezel-e a négy utolsó-dolgokról?

II. Az erényedről.

1. Érted-e, hogy az erényt s z e r e t n e d kell?
2. Hányadán vagy hibáiddal, erényeiddel? melyek a hibáid? melyek erényeid?
3. Van-e arra gondod, hogy azon erényekben, melyeknek némi csiráit magadban észlelni véled, gyarapodjál? minő módot követsz, hogy azokban magad gyakoroljad?
4. Nem elégszel-e tán meg ilyen-amolyan becsületességgel, melyhez a világ szemében, meglehet, gáncs nem fér? ügyekszel-e szert tenni gyökeres keresztény erkölcsösségre? keresztény tökéletességre, melylyel becsületet vallj Isten s az ő szentéi előtt?
5. Melyek legkedvesebb erényeid? vájjon köztök van-e az alázatosság, tisztaság, lelkismerelesség, a béketűrés felebarátod gyarlóságainak elviselésében?
6. Szemelőtt tartod-e példaképül az ur Krisztust? és a szenteket, jelesül azokat, kik hivatásod során-rendén kiváltak szent étellel?
7. Van-e arra gondod, hogy naponkint magadat valamiben megtagadjad? hogy nap ne múlték valamelyes jócselekedet nélkül — Isten szent szerelméből? valami áldozat nélkül — felebaráti szeretetből?

XII. A bűnözők.

1. Érted-e a bűnnek gonosz, utálatos és kár-
hozatos voltát.

2. Meggondoltad-e, ő szent felsége mennyire
utálja és gyűlöli a bűnt? felérted, meggondolod-e
az embernek állapotját, ki Istentől elfordulva,
Istennel ellenséges viszonyban (!) halálos bűnnel a
lelkén — múlik ki e világból?

3. Meg tudnál abban nyugodni, hogy épen
szarvas bűnöket nem követsz el?!

4. Vájjon ha pokol nem volna, tartózkod-
nál-e így is a bűntől?

5. Mely vétekre van leginkább hajlandósá-
god? mely vétket követsz el leggyakrabban?

6. Mely eszközöket és módokat vészszerű fog-
natba, hogy ettől-attól magadat megóvjad? a
multakért ügyeszel-e eleget tenni? kerülöd-e a
bűnnek alkalmát szintúgy, mint magát a bűnt?

7. Úgy vagy-e lelkülve, hogy készebb volnál
meghalni, mint egy halálos bűnt tudva és akarva
elkövetni?

IV. A szenvedélyekről

1. Tisztában vagy-e gyarlóságaiddal, szen-
vedélyeiddel? melyik a leghatalmasabb benned?
tán a kevélység? vagy az élvvágy egyikmá-
sík fajta? tán a haragos indulat? kényes-kelevényes
hiúság?

2. Mióta vetted észre magadban? vájjon

gyakran esik-e, hogy miatta veszedelmezed békédet? lelkiismeretedet?

3. Igaz-őszinte szándékos, erős akaratod-e szabadulni tőle? erőt venni raj la, essék bár mégoly nehezedre?

4. Meggondolod-e, hogy egyikmásk gonosz indulat sokszemü láncá még kárhozatra talál vinni?

5. Látod-e, mennyire hátráltatja lelki előmeneteledet?

6. Mi éleszti e vészes-veszedelmes indulatot benned? honnan gyűl meg vele a bajod?

7. Megvonsz-e tőle minden táplálékot? miná eszközöket és módokat használsz, hogy győztöngyőzzed?

V.A kísértetekről.

1. Melyek nagyobbára kísérteteid? honnan kerekednek?

2. Vájjon nem adsz-e magad alkalmat azokra? . . . elbizakodásod, vigyázatlanságod, hanyagságod által?

3. Megküzdesz-e velők bátran és mindenha — bizodalommal az ur Jézushoz?

4. Ha el találsz esni, hogy‘ érzed magadat? vájjon nem háborogsz-e csüggeteg szívvel, helyett, hogy megalázódván legottan felserkennél?

5. Öregbítik-e Isten szent malasztjával vett győzedelmeid háladatosságodat? botlásaid aláztatosságodat?

6. Vájjon nem röstelled-e azokat gyóntató-
atyádnak (lelki-igazgatódnak) nyilvánítani s feltárni
előtte keletkezésüket?

7. Hogy fogadod, követed-e híven adott uta-
sításait, tanácsait?

VI. Az idő használatáról

1. Mennyire becsülöd meg az időt, melyet
az ur Jézus a maga vérének árán szerzett?

2. Meggondolod-e, hogy az elvesztegetett időt
nincs mód visszanyerni? lelkismeretesen sáfárko-
dol-e vele?

3. Van-e arra gondod, hogy napjaid ne múl-
janak pusztán, haszontalanul, jóságos cselekedetek
nélkül?

4. Érted-e, hogy örökkévalóságod azon for-
dul, hogy mire fordítod, hogy használod az időt?

5. Vájjon nem úgy esik-e, hogy mértékiet-
len alvással, multságokkal, haszontalan beszél-
getéssel s hiúságos dolgok olvasásával idődnék
javát elvesztegeted?

6. Meg-megszakítod-e munkádat imádsággal?
felebaráti szeretet cselekedeteivel? megszente-
led-e foglalkozásaidat istenes gondolatokkal, mun-
kád, fáradalmad fel-feláldozásával?

7. Elmédben forgatod-e, hogy ő szent fel-
sége lát mindenha? lát a Boldogságos-Szűz? hogy
örző-angyalod melletted, veled imádkozik, veled
közremunkál minden jóban? fel-felemeled-e idő-
ről időre elmédet, szívedet Istenhez?

VII. A kegyelmekről.

1. Számba veszed-e. mennyi kegyelmekben részesültél első lélegzetedtől mostanáig? mivel érdemesítetted magadat azokra?

2. Mikép használod azokat? mikép használta volna azokat ezer más?

3. Haláloed óráján mikép kívánnád hogy azokat használtad volna?

4. Érted-e, minő felelősséggel tartozol érettök?

5. Meggondolod-e, hogy mennyire átkoznád majdan magadat egy egész hosszú-hosszú örökkévalóságig, ha azokkal visszaéltél volna?!

6. Mi okkal-móddal iparkodol a vett. kegyelmeket érvényesíteni, hogy azokat Istennek megháláljad, magadban öregbítsd?

7. A vett kegyelmekért nagyobb háladatosságra s buzgóbb szeretetre indulsz-e Isten iránt?

VIII. A lelki gyakorlatokról.

1. Minő szándékkal végzed nap-nap után lelki gyakorlataidat? vájjon azzal-e, hogy Isten dicsőségét s magad lelki előmenetét munkáljad?

2. Van-e arra gondod, hogy imádság közben érzékeidet zabolán tartsad? hogy elméd szanaszerte ne szórakozzék? hogy a test és vér kényét-kedvét a léleknek alája vessed?

3. Minő készüllettel fogsz az elmélkedéshez? hogyan jársz el benne? Minő hasznot vonsz belőle?

4. Hogyan fogadod, hiven követed-e a közben vett megvilágosításokat? ügyeszel-e valóra váltani a jó gerjedelmeket és szent eltökélésüket?

5. Honnan erednek az elmebeli szórakozások lelki-gyakorlataid közben?

6. Örömed telik-o a blki élet gyakorlataiban? vájjon azokat az egész nap legkedvesebb foglalkozásainak veszed-e?

7. Mit kellene elhagynod, mit fogatatba vened, hogy azokat nagyobb készséggel s több gyümölcscsel végezzed?

IX. A szentségekről

1. Minő szándékkal járulsz a szentségekhez? vájjon azért-e, hogy a jóban gyarapodjál?

2.“ Vájjon gyónásaid nem szükölködnek-e szívbeli töredelmesség nélkül? van-e fogatatjok?

3. Minő készüllettel járulsz a szent-áldozáshoz? (a szent-miséhez?) Utána a haladásodat szent örvendetességgel és szeretetbeli gerjedelmekkel végzed-e?

í. Vájjon aznap magadbaszállabb vagy-e? gondosabb-e mindarra, ami által kedvesebb dolgot tehetnél Istenednek? bizodalmasabb vagy-e Istenhez — Istenhez, ki szívedbe szállott?

5. Több-több örömed telik-e az istenes gondolatokban s beszédekben? a lelki dolgokban?

6. Mutatkozik-e szívedben több békesség s Örvendetesség a Szentlélekben? ha szárazság járja

lelkedet, megnyugszol-e Isten kedves szent akaratján?

7. Elfordulsz-e mindinkább a világtól? szíved-lelked jobban-jobbanédesedik-e Istenhez? gyarapodol-e a mennyei érzületben?

X. Az érzékekről.

1. Van-e arra ügyed-gondod, hogy érzékeidet féken tartsad? hogy ne hagyd kardéra szanaszerte-csapongani?

2. Szemedet nem jártatod-e kíváncsisággal? a szerénység és tisztesség kárával? el-el-fordítod-e mindentől, ami lelkednek sérelmére talál lenni?

3. Nem beszélsz-e szükség nélkül magadról? tartózkodol-e szóbeszédektől, melyek felebarátodra sérelmesek s károsak lehetnének?

4. Nem eresztasz-e gyepiül a kíváncsiságnak, hivalkodók módjára, kik mindent látni, mindent hallani és tudni akarnak?

5. Nem keresed-e módnélkül szájad ízét? ételben, italban megtagadsz-e néha magadtól valamit?: ami szükséges, azzal szükségképen, annak idején. és módjával élsz-e?

6. Nem becézed, kényezteted-e testedet —a lelki élet kárára?

7. Érted-e, úgy intézed-e dolgodat, hogy a test minden érzékeivel és tehetségeivel nem ura, hamarabb szolgálja a léleknek?

XI. A társas illedelmességről.

1. Amennyiben hivatalodtól kénytelen-köteles-vagy másokkal érintkezni, társalogni, kérdés, minő szándékból még látogatóba?

2. Társalkodás közben nem feledkezel-e meg Istenről?

3. Van-e arra gondod, hogy társalkodás közben ne sértsd meg az igazságot, a szeretetet, a jó erkölcsöt?

4. Nem szaporítod-e a szót, hivalkodással, hogy magadat mutogassad, hogy cégért emelj magadnak, tehetségeidnek, érdemeidnek?

5. Kellő tekintettel vagy-e a személyekre, kikkel beszélsz, hogy ne vétsz az illedelem ellen?

6. Mások hibáit illetőleg nem vétesz-e szerénytelen gáncsolódás vagy alávaló hízelkedés által?

7. A társaságból ha megjössz, hogy‘ érzed magadat? másoknak épülésére voltál-e? magad épültél-e?

XII. Krisztus követéséről

1. Megtetszik-e rajtad, hogy ‚keresztény‘ vagy? Vájjon úgy gondolkozol-e — Istenről? a világról? e zarándok élet jelentőségéről tekintettel az örök életre . . . ahogy‘ Krisztusról tudjuk hogy érzett?

2. Érted-e, valóra váltod-e fiúi viszonyodat az ő édes atyja, te mennyei atyád irányában . . . fiúi

szeretettel? gyermekded bizodalommal? szíves szeretettel? — alkutlan hódolattal és engedelmes-séggel az ő édes atyja, te mennyei atyád kedves szent akaratajra iránt, az ő példájára?

3. Külső magadviseletén, jártadban-keltedben, társaikodásodban, megtetszik-e rajtad az Úr szerénysége, szelídsége és illedelmessége?

4. Áll-e rólad szintén, amit róla ellenségei is megvallottak, hogy igazat beszélt s hazug szó vagy színeskedő beszéd nem járta nála?

5. Szíved az Úr szívére vall-e? Van-e ügyed az ő példájára, arra, hogy szívedhez gyökerezzenek az ő szívének érzelmei ... az ő buzgósága, az ő alázatossága, az ő kegyessége, az ő szeretete? . . . szeretet, mely hivatalában arca verítékéig, vég elbágyadásig fáradni, mely Isten dicsőségére, az egyházért, az emberiségért, a halhatatlan lelkekért maga életét és vérért — kész áldozatul hozni!?

6. Vájjon birod-e állni a méltatlan támadásokat, oly méltósággal s nyugodt lélekkel, mikép ő állta Heródes csúfolódásait... oly könnyörületes szánalommal, mikép ő állta egy eszeveszett, háládatlan nép szilkoződésait? Szenvedéseidben, keserűségeidben, vívódásaidban felkeresed-e őt az olajfák hegyén, hogy hozzá csatlakozzál, hogy vele imádkozzál . . . oly megadással, oly bizodalommal, minővel ő? Jézus — és te?!

7. Mondhatója vagy-e az apostollal: »Élek, de már nem én; hanem él énbennem a Krisztus!« ...?

E hét-hét kérdésii tizenkét cikkelyt a lelki élet ügyére jó lesz el-elolvasnod és fontolóra vened — más-más alkalommal, például egyegy hét-hét napjában egyegy elmélkedés számba; vagy az év folytában egyegy hónap első napján rövid recollectio sorban, jelesül készülöben szent-gyónásra; vagy évente lelki-gyakorlatok alKalmával — oly szándékkal, liogy egyrészt magad erkölcsi állapotját, másrészt a lelki élet és keresztény tökéletesség követelményeit számbavéve, tisztába jőj tennenmagaddal s magadat tájékozzad a kereszt^ tény hitélet és istenesség virányain

*

*

*

Széles folyamhoz ért az ifjú, midőn honvágya ösztönének engedve, messzünnen haza'tartott. Szülő-városa egyenest szemközt a révvel, honnan hajóra kelt, hogy magát a túlsó partra szállíttassa. A sajkás oly erővel feszítette evezőjét a folyam ellenébe, mintha a kitűzött célnál jóval föntebb akarna partra szállni. Kérdé a fiatal utas: De hát hova, barátom?

Nos, odaátal, egyenesen, válaszol a révés.

Már ha ez annyi, mint egyenest átmenni, úgy én nem értem, hova veszett szemmértékem; hisz' ha így indulunk, szülőföldemnél jóval föntebb, akár egy mérfölddel föntebb érünk partot.

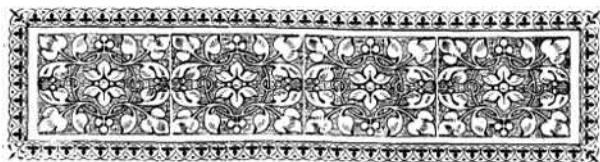
Igen bizony, kedves uram, ha mindenütt így haladnánk; de érjünk csak a folyó derekára, majd meglátja, mennyire vet vissza-vissza az ár sodra. Boldogult apám, Isten nyugasztalja, azt szokta volt mondani, a jó kormányos, ha egyenest a folyó túlsó partjára akar kikötni, szintúgy, mint a jó keresztény, kissé előbbre, magasabbra tűzze ki ma-

gának az irányt, különben jóval alább fog partot érni, mert egyiket a világnak, a másikat a folyónak árja ragadja magával . . . Valaki a közepszert veszi minta számba, bizonyynyal a közepszerűnél is silányabbat s alábbjárót fog létrehozni. Odi profanum vulgus et arceo. Nem csuda, ha a mindennapiasságban elmerül, valaki a mindennapiasság módjától elütő, a közönségesnél magasabb és szentebb irányban nem törekszik előre.

Vájjon Isten nem azért, nem avégre alkotta-e az embert maga ‚képére és hasonlatosságára‘, hogy Istenre valljon? Istenhez hasonlítson? Példánynak, előttünk ő-egy-fia embersorban. Nam quos prae-scivit, et‘ praedestinavit — conformes fieri imagini filii sui. (Rom. 8, 29.)

Si conformes: etiam consortes!

Útvesztők.

(Ruina cleri.)

Az öreg Simeon, karján a kisdéd üdvözítő, látói szeme a jövő századok felleggüggönyein, azt mondja róla, hogy lesz e kisdéd »sokaknak vesztőkre, sokaknak üdvőkre.« »In ruinam et resurrectionem multorum«. Lesznek, kik ellene törnek. »In signum, cui contradicetur.« Lesz e kisdéd — kiknek üdvőkre? kiknek vesztőkre? Üdvőkre, kik vele tartanak. Vesztőkre, kik ellenére törnek. Kérdés, egyházi-rend növendékének, papnak, minő lesz a jövődjé? Mi volna, ha pap létére ‚ellenség‘ sorba járna?! Mert vannak, az apostol mondja, vannak, kik magok vesztére járnak. »Multi enim ambulans, quos saepe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus.« (Philipp. 3, 18.) És ha csak magok vesztére járnának! Az a sora papnak, hogy egymaga se nem üdvözül, se nem kárhozik. Pap, hahogy Jézusra vall, első sorban magának s egyúttal ezereknek lesz áldások »meg áldások tényezője, »üdve« — ha elüt tőle,

első sorban magának s egyúttal ezereknek, nemzedékeknek lesz kárhozátja, »veszte«.

Facilis descensus averni. Papnak mi okozza, mi okozhatja vesztét?

1. Második éve volt kispap, midőn szünnapok szabadjában közvígalom alkalmából maga is táncra kerekedett. A plébános, Isten szíve szerint való lelkipásztor, értesülvén a dologról, azzal szólította: Öcsém, hát van neked lelked? így készülsz ordinatióra?! Fiatal ember, midőn a seminariumba került, meglehet, nem volt tisztában hivatásával; de ha készülöben az egyházi-rendre, az első, ha a második év lelkigyakorlatai után is a világ után szakad: akkor csakugyan méltán szólítja az Úr szíve szerint való pap: Hát van neked lelked?!

A seminarium négy-hat éve arravaló, hogy a fiatal ember, ki az egyházi-pályára lép, készüljön az ordinatióra, hogy mire felszenteltetésével az „egyházi-rend” szentsége jelleg’ szerben lelkébe véssődik, addigra az egyházi „jellem” megérlelődjék benne. Az Úr asztalához, ha van hite, van lelke — csak nem jár készületlenül. »Probet autem se homo et sic de pane illó edat et de calicet bibat: qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini.« (1 Chor. 11, 28.) Az egyházi-rend hivatal-szerben folytonos szent-áldozással és áldozattal jár. Az egyházi-rend növendéke ... mi legyen vele, ha nem készül vala méltóképen e hivatalához? ha elüljá-

róban nem ügyekezett szakítani a világ vágyaival? ha nem törődött bele a kereszt útjába? ha nem gyökerezett maga szívéhez Jézus szíve érzelmeit? ha készülöben felszenteltetéséhez azt nem érte, hogy az Úr társaságában, a halhatatlan lelkek szolgálatában, a hit örömei és reményeiben lelje kedvét... mi legyen vele? Az lesz, hogy teljesedik rajta az Úr igéje ama balga emberről, ki házat homokra építette. »Similis érit viro stulto, qui aedificavit domum suam super arenam; et descendit pluvia, et venerunt flumina. et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius magna.« (Matth. 7, 26.)

Boldogtalan növendék, kinek nincs kellő gondja maga megszentelődésére készülöben felszenteltetéséhez. Ut jugulent homines, surgant de nocte latrones; tu ut teispum serves, non expergisceris?! Boldogtalan elüljárók, kiknek nincs arravaló képességük s kellő gondjuk növendékeik lelki életére, egyházi jellemök fejlesztésére! Innen-onnan e lélekbejáró gondosság fogyatékosága első útvesztője a papnak. Ruina cleri. S az útjavesztett, vesztének indult pap lesz útvesztője — veszte a keresztény népnek. Ruina populi mei.

2. Fiatal embernek rendesen nem gonosz a lelke. Gonosz lesz (jelesül az egyházi-rend soraiból!) az örege, midőn a sok méltatlan communiok folytán esze-szíve bele vakul, lelkismerete bűn meg bűnbe bele fásul. Tíz-húsz kispap közt, bizvást

hiszem, alig akad egy is, ki évről évre közelebb érve felszenteltetése nagy napját, gondolkodóba nem esnék, ki lelke megrendülve szent elhatározással nem gondolna azon órára, mikor majd az egyház színében esküt teszen, esküt lelkismeretes szolgálatra — döntöt örök időre, döntöt teljes jövődjére siron innen és siron túl. *Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius? ...*

Tizenketten ülték meg életök pünkösdnapját. Midőn az ünnepség végeztével hódolatára mentek. a főpásztor né/te-nézte őket, szemében örömkönyvek, lelkében gyászos sejtelem, s áldását adva rajok, azzal bocsátotta el őket, hogy most ugyan örömmel látja maga előtt mindnyáját, de egy év múlva — mi lesz? minőknek látandja őket?? .. . Kérdés. Mindenesetre nagy sor. Az imént felszentelt pap, midőn először lép ki az élet terére, akár az ujdonat hajó, melyet, a támasztékok félreütve, először bocsátanak a vízre, midőn a seminariumból kikerül, maga szabadjára bocsátva, arra van utalva, hogy Isten után egyedül saját akarátja erejére támaszkodják. Minden foglalkozása, egész életrendjémódja ezentúl maga szabadakarátján fordul. E szabadság, okkal-móddal sorát ejtve, minden dolgát aranynyá változtatja; ha vele visszaél s magát teljesen kénye-kedve tetszésének átengedi, múlhatatlanul a lelki-élet kárával jár, szívbeli megbontakozásra, zavarra, veremre visz. Ugyanis a korlátlan szabad életet lépten-nyomon kísértet környékezi.

Hága a szabadságnak légköre telve veszedelemmel. Tütka ember tudja magát úgy elfoglalni, hogy magagymagával megelégednék; ritka bír úgyannyira magán uralkodni, hogy ne tágítson kötelessége szabványain. Az újonnan felszentelt pap, a támasztékoktól, erkölcsének növendék korában volt biztos gyámolaitól elesve, mi lesz? mi legyen vele, ha maga kénye-kedve szabadjára a nagy világba lép? Hivatalánál fogva kénytelen a világban megfordulni, a világgal érintkezni; kérdés, lesz-e elég ereje a világtól őrizkedni, hogy maga el ne ,világiasodjék'? tapasztalatlan voltára nem kevéfedi-e majd oly társaságokba, melyek kizökkentik a lelki élet sodrából? nem bonyolódik-e oly viszonyokba, melyekbe ő nem ereszkedett volna soha maga szántából s melyekkel szívesen szakítana, ha volna elég ereje, elég bátorsága hozzá? Vestigia terrent. A pap kénytelen vele, köteles a világban megfordulni, a világgal érintkezni; a világ embere — amint az apostolok valának — a világban van, a világért fordul meg benne, de maga épenséggel nem ,világfia', ellenkezőleg rendeltetése, hogy a világgal harcot álljon; arra való, hogy legyen a »világ világossága«, legyen a »föld sava«, apostol, apostolok tisztfolytatója. Az Úr mondja: Vos estis lux mundi. Vos estis sal terrae. Mi legyen vele, hahogy maga szabadjára, maga kénye-kedve tetszésének engedve, a világ után indulna s maga elvilágiasodnék?! »Quodsisal evanuerit, in quosalietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras et 'Conculcetur ab hominibus.' (Matth. 5, 13.) Így esik,

nagykönnyen esik meg, hogy a féke-veszett szabadság lesz útvesztője. Ruina cleri. S az útjavesztett, veszni indult pap lesz múlhatatlanul útvesztője — veszte a keresztény népnek. Ruina populi mei.

Növendék korában volt a seminariumban, volt erkölcsének három biztos gyámola. Bonitatem, et disciplinam, et scientiam doce me. (Palm. 118,66.)' E hármon fordulfeleddig életének sora-rendje. Bonitatem. Volt az elüljáróknak gondja róla, volt magának is gondja-módja benne, hogy a lelki életben növekedjék, hogy jó erkölcsökben, egyházi szellemben, a pap jellemét megillető erényekben meggyökerezzen. Disciplinam. Volt alkalma s módja hozzá, hogy fegyelemhez, szabályszerű életrendhez szokjék; fegyelemhez, melylyel megszokja magamegtagadása keresztjét örömet hordozni, meg a test és vér kénye-kedve gyeplyáját okkal-móddal szorosabbra fogni; életrendhez, melyben alábbjáró foglalkozásnak, paphoz illő üdülésnek is kijut vala, de nem henyéségnak. Scientiam. Volt alkalma és módja hozzá, hogy a tudományt megszeresse, hogy a tudományok tudományában gyarapodjék, hogy szabályos életrendhez szokva, kedvét lelje életmódban, melyet, istenesség gyakorlatai tanulmánynyal, tanulmány istenesség gyakorlataival váltakozva, egy Mabilion gyökeres boldogságnak mondott, egy boldog életnek e siralomvölgyében. Ezt a hármat fiatal pap, midőn a gyakorlati élet terére lép, (a korosabb is) jól teszi, ha körülményeihez képest megállapítandó

életrendje keretébe foglalja s magát ahhoz szabja.
Haec fac et vives.

3. Fájdalom töre a püspök lelkének, hamidón' arról értesül, hogy egymásik azokból, kiket egy-két éve hogy felszentelt, panaszra okot szolgálta-tott. A püspök ezért kérdőre vonta a seminarium igazgatóját, az illetőt hogy' bocsáthatta jólélekkel a felszentelésre, hogy' adhattak róla növendék éveiből csakis jóra valló jelentéseket. Az igazgató azt felelte, hogy ők, a seminarium elöljárói, (bocsánat a 'trivialis' hasonlatért) csakis annyit tehetnek, íhogy az inasból legényt neveljenek; hogy a legényből mester legyen, az nem rajtok múlik, az már a plébánosok, az esperesek dolga. A felelet nem olyan, hogy szó nem férne hozzá; de bizonynal bizonyos, hogy a pap egész életének irányára nagyon gyakran döntő hatálylyal van ama körülmény, hogy minő társaságba, minő légkörbe kerül. Becsülték kartársai, amily példás pap, amily lelkismeretes esperes volt maga, káplánjaiból, ha panasz volt is egymásikra, az ő szárnyai alatt rendesen példás papok, remek lelkipásztorok váltak. Weinoffer, Kopácsy primás kebelbéli barátjáról mondják, hogy az újonnan felszenteltpapokból, kiket sorra káplánoknak rendeltek 'hozzá, rendesen remek papok, a szombathelyi megye gyöngyei váltak. Boldog megye, melynek ily Weinoffer-féle plébánosai, esperesei vannak! Fialtal pap, jó lélek lehetett, de egyben másban, jelesül a breviárium dolgában, nem volt tisztában; megmondták

ugyan a seminariumban, de nem értették meg velem eléggé, nem éreztették velem. egyházi szellemére mily fontos, lelki életére mily áldásos tényező, hivatalára mily súlyos kötelesség számba jár; kevéssel felszenteltetése után a „Religio és Nevelés” szerkesztőségéhez Somogyi Károly mellé kerülvén, midőn azt látta, ez mily rendesen, mily lelkismertesen mondja nap-nap után breviáriumát, eszéhez kapott. Ennek ugyancsak, gondolja magában, van elég dolga, elég gondja, mégsem látja magát felmentve tőle, és én? Követte, melyet látott, a szentéletű tudósnak példáját s idővel öreg napjaiban, nagy vigasztalására szolgálta, hogy breviáriumát minden körülmények közt rendesen elvégezte. Nagy Istenkegyeim e, nagy áldás fiatal papra, ki fölszenteltetése után legott lelkes, lelkismeretes és bölcs pap mellé, ki Isten szíve szerint való kartársak társaságába kerül. De mi legyen vele, hahogy oly légkörbe talál kerülni, hol a lelki élet s egyházi, szellem szűke-fogyta járja? hol ami szent elveket s érzelmeket a seminariumból móringszámban magával hozott, ócsárolják, a gyakorlati életre haszontalanoknak mondják? hol azt tapasztalja, hogy a breviáriumra nem sok ügyet vetnek, nem átallnak a szentmiséhez illő készület nélkül járulni s utána minden további ájtatosság nélkül tovább állni? Liguori szent Alfonz nemhiába mondja oly fontosnak, kivált papra, az illő készületet az Úr asztalához. És szál. szent Ferenc egy alkalommal azt látva, hogy egyik papja a szentmise végeztével

csakhamar levette magáról a misemondó ruhát, legott indul kifelé, fogta a még égő gyertyatartót az oltárról s kísérte a templom ajtajáig; amaz megrestelte magát s megzavarodva megkövette püspökét, hogy ő erre nem méltó. Fiam, felele a szent püspök, nem neked szól a tisztelet, hanem annak, ki ‚necdum consumptis speciebus‘ szívedben jelen van, akár a szentségtartóban. Siralmas állapot, ha pap azt a tizenöt-húsz percet, midőn az Úr szívébe szállá »királyként maga királyi-székén foglalva helyet benne«, azokat a drága perceket nem tudja megbecsülni. Amily üdvös magára a papra, amily épületes a hívekre szentmiséje után az a rövid negyed-, az a félórányi magábaszálltsága: oly boldogtalan dolog magára, oly bántó a hívekre annak ellenkezője. Elvégre, fiatal pap, midőn a gyakorlati élet terére lép, mi legyen vele, ha tapasztalatlan létére a világ csábításaival szemben meg talál tántorodni s nincs közelében korosabb, tapasztaltabb kartársa, ki karon fogja s mondja neki: Megállj, öcsém vigyázz! ha nincs közelében, tán az egész kerületben sincs, kinek időről időre például hónaponként meggyónjék, kivel feszélyezés nélkül bizodalommal megbeszélhesse aggályait; ha nincs ügyére kihez kétségeiben útbaigazításért, kísérteteiben tanácsért fordulnia? ha otthonában gyanús körülményekbe ütköződni, ha vészes-veszedelmes viszonyokba talál keveredni, ha ... De ne folytassuk. Meglehet, felszentelésekor szentül fogadta, hogy mennyire ügyekszik majd lendíteni a

keresztény nép hitéletén; de nem lesz-e veszedelme azt tapasztalnia, hogy korosabb kartársai röstellnek — a gyóntatószékben ülni, az iskolának alighogy feléje mennek, kissebb gondjok is nagyobb a hitélet felvirágoztatásánál?! így esik, hogy szerencsétlen viszonyok, tántorító példák oktából buzgósága lohadva, romlásnak, vesztének indul! Ruina cleri. Csudálni aztán, ha ilyenén siralmas állapotok mellett kong a templom ürességtől, a szentmisére hétköznap elvétve ha akad néhány jámbor lélek. a szentségek gyakori vétele feledésbe megyén, a hitélet veszendőben?! Ruina populi mei ...

És az egyház, könny szemében, fájlalhatja annyi kárát, fájlalhatja! Plorans ploravit in nocte et lacrymae ejus in maxillis ejus. Cui comparabote? vei cui assimilabo te, filia Jerusalem? cui exaequabo te et consolaborte, virgo filia Sión? Magna est enim velut maré contritio tua; quis medebitur tui? . . .

* *

Szent szövetségre volna szükség, hogy egymást gyámolítva, egymást buzdítva-bátorítva harcot álljunk, hogy »meg ne gyalázzuk dicsőséges hitünket«; rajtunk ne múljék a halhatatlan lelkek Örök üdvössége, urunk-királyunk joguralma, a kereszt diadalma; szent szövetségre, hogy rajtunk ne múljék az egyház ugye, hogy láthatnók felvirágozását, Isten országa örvendetesebb jövőjét. Videam coelos novos et terram novam!

Három vészes-veszedelmes körülmény a clerus útvesztője — naggyában. Ruina illius magna. Ki győzze jelezni mindazokat a kül támadásokat, bel vívódásokat, melyek különkülön hol ennek, hol annak vesztére járnak? Foris pugnae, intus timores.

Veszedelme papnak, ha alább hagy első buzgóságával. Ezt panaszolja, lobbantja szemére az Úr buzgalma-ernyedte szolgájának. Habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. (Apoc. 2, 4.) Volt idő, mikor magasabb irányt vesz vala a keresztény tökéletesség ösvényén, szent lelkességgel indult vala a lelki élet rendén; mily élő hittel, mily magábaszállt lelkülettel, angyalad jámborsággal mondotta naponkint szentmiséjét; mi lelkismeretesen végezte officiumát; mennyire vigyázott minden szavára, mily illedelmes, szerény vala viselkedése, mennyire óvakodott minden alkalmaktól, melyek tiszta erkölcsét, szívbeli békességét vészedői mezhették vala! Hogy történt, hogy buzgósága ernyedte? Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? (Tren. 4. 1.) Úgy történt, hogy tágitott megállapított életrendén, el-elhanyagolta hol ezt hol azt a lelki élet szokott gyakorlataiból, meg rövidítette, közben-közben elhagyta a napról napra fogadott szent elmélkedését. Valaki veszni indult, könnyű annak veszni. Lévén a szent elmélkedés a lelki élet mindennapi kenyere, nem lesz csuda, ha azzal alább hagyva, buzgalma lohad, ha a mennyei dolgoknak ízét vesztve e világhoz lépesedik kedve

s alkalom adtán gyarlóságától vereséget szenved. Nisi quod lex tua meditatio mea est tunc forte periissem in humilitate mea. (Psalm. 118, 92.)

E veszedelem ellenében Isten szíve szerint való papnak egy élesztője, az ellanyhasodásnak egy orvossága egyegy félóra, egyegy negyedórányi szent elmélkedés, rendesen napról napra. In meditatione mea exardescet ignis. (Psalm. 38, 4.) Egy Suarez, amily tudós s amily istenfélő volt^azt szokta volt mondani: Készebb volnék minden tudományomnak, melyre annyi hosszú-hosszú éveken annyi fáradság s annyi tanulmány árán szert tettem, kárát vallani inkább, mint csak egyszer is elhagyni az elmélkedést, melyet nap-nap után mindennap végzek«. Isten szíve szerint való pap ezzel ápolja, ezzel élesztí magá lelkében nap-nap után a buzgóság, lángját, akár a szentély örök mécsét. Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subjiciens ligna mane per singulos dies. (Lev. 6,12.)

Veszedelme papnak, ha kifordul maga mivoltából, lelki életét pusztaságra hagyva. Züllött, szanaszerteszórakozott elme akár a por, melyet felkap a forgószél. Tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terrae. (Psalm. 1, 4.) A »világ után bomlott szív« magára vessen, ha kárát vallja. Effusus es sicut aqua super terram, non crescás. (Gen. 49, 4.) Alkalom e veszedelemre papnak, lelki embernek is akad akármennyi. Esik úgy, hogy meg lehet belefáradva a munkába, tanulmányba, társas

érintkezésnek, üdülésnek szükségét érzi; ebből könnyen baja támad, nagy baja, ha pihenőre, üdülőre a kellő alkalmat, ha okát-fokát módjával meg nem válogatja; ha társaságokba ereszkedik, melyek nem papnak valók, társaságokba, melyekben tekintélye elveszül, barátkozásokba, melyekben erkölcsi tőkéje elpazarlódik, vigasságokba, melyek könnyű szerével lelke-szíve teljes elszórakozására, kötelességeiben pontatlanságra, önmaga iránt való engedékenységre, kicsapongásra visznek; ismerkedésekre, melyek szent Ágoston szerint fenekestül kiforgatják kellő sodrából. *Sine ulla dubitatione, qui familiaritatem non vult vitare suspectam, cito labitur in ruinam.* (S. Aug. serm. 2, in dom. 29.) A keresztény bölcs mondja: »Semmi úgy meg nem fertőzteti s úgyannyira kelepcébe nem ejti az ember szívét, mint a tisztátalan szeretet teremtménymenyhez.« (Kriszt. köv.¹ 2, 1.) Esik úgy, hogy innen-onnan meggyűl a baja; hol munkakörének szűk volta s dologtalanság unalmassága, hol fáradalmainak sikertelensége, váratlan csalódás, véletlen baleset, hol más-más keserűség következtében olyannak látja lelkét, mint a »dérharmat, hó megeste mezőt«; úgy látja, hogy szolgálatában semmi öröm, semmi vigasztalás, magát az imádságát is örömtelennek, lelkét száraznak találja, oly száraznak, oly gyámoltalannak, mintha az olajfákhegyének sötét árnyai, rideg sziklái közt járna; van módja a zsoltárosnak panaszában, hogy szinte nyűg így élnie. *Dormitavit anima mea prae taedio.* (Psalm.

128, 28.) Ebből aztán nagy baja támadhat, ha nem ért hozzá, ha nem tudja könnyebbségét, vigasztalását hol keresse, hol találja — kész veszedelme, ha nem él, ha röstell élni azon segítékekkel, melyeket a .szentek tudománya‘ lelke ügyére szolgáltatna, kész veszedelme, ha oly helyt veti meg a hálóját, hol minden bizonnal vesztét éri. Míveltnek elég mívelt, tanultnak elég tanult pap volt, de hol ezt, hol azt a baját jajgatta, úgy ahogy‘ élnie Örömtelen, sivár sornak panaszolta; paptársa, igazlelkű barátja, ki gyanította, hol az ő sok bajának a nyitja, azt felelte, hogy mond ő neki valamit, mond könnyű szert nap-nap után biztos vigasztalásra, azt tegye, hogy nap-nap után olvasson el egy, csakis egy fejezetet Kempis Tamás ‚Krisztus követésé«-ből, nyissa meg ezt az aranyos könyvet akár csak úgy véletlenre akárhol, s amely lap felvetődik, azt olvassa el, meglátja, hogy mindenkor azt találandja, amire épen szüksége volt. A boldogtalan fitymálva fogadta a tanácsot, folytatta ahogy indult s egyre boldogtalanabbnak érezte magát s néhány év múlva víg pajtásaival lakmározás közben lerogyott a székéről s szörnyet halt. Novit Dominus vias justorum et iter impiorum peribit.. ..

Honnan is kerülnek nagyobbára azok a keserves, veszedelmes vívódások, melyektől (mi tagadás benne?) mégoly istenes lelkek sincsenek megkímélve? Unde lites? unde contentiones? nonne ex concupiscentiis vestris, quae militant adversus carnem? (1. Petr. 2, 11.) De hát mért volnánk ke-

resztények, ha volnánk, ha nem arra, hogy akkor, amikor kell, magunkat megtagadjuk s erőt vegyünk a szív háborodásán, a test és vér vészes indulatján?! És midőn a csüggedező lélek birkózik magával, mily jól esnék felkeresnünk Jézust az olajfák hegyén! Numquid non potuistis una hora vigilare mecum? Mily jól esnék ilyenkor egy egy állomás a kereszt-utján; egyegy látogatás az oltári-szentségnél? Testi-lelki gyötrelmeinkben, a lélek pusztaságos éjjelén, mily jól esnék fel-felsóhajtanunk hozzá, ki oly irgalmas, oly kegyes szemmel megfigyel, a 'tenger csillagá'-hoz! Respice stellam, voca Mariam.

Veszedelme papnak, nagy veszedelme — a kevélység. Szóról szóra teljesedik rajta az üzenet, melylyel az Úr Tyrus királyának értére adta gyászos jövendőjét. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia et perfectus decore .. . Tu cherub extensus et protegens, et posui te in monte sancto Dei. ... Perfectus in viis tuis a die conditionis tuae, donec inventa est iniquitas in te. . . . Et elevatum est cor tuum in decore tuo; perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram projecisti te ... nihil factus es, et non eris in perpetuum. (Ezech. 28.) Esik úgy, hogy a jeles elmebeli tehetségek, a fényes tulajdonok, melyeket az Isten különös kegyelméből vett, a szép sikerek, melyeket aratott, a magas polcok, melyekre felvergődött, a dicséretetek s kitüntetések, melyek pályafutásában kísérték — az egyházi jellem gyöngy erényét, a szerénységet, és aláza-

tosságot nagykönnyen megrendítik benne; magakellő hiúsággal, önnönmagával telve lelke, ahelyett, hogy minden javait a minden jók adójára, a nagyhatalmas, nagykegyelmes Istenre származtatva vissza, felkiáltana: *Fecit mihi magna, qui potens est, et sanctum est nomen ejus* (Luc. 1, 49.) magahittül felfuvalkodik, »*elevatum est cor tuum in decore tuo*«; kevélysége büntetésébe nevetséges szenvedélye gyászos következményeinek martalékul esve, beleszédül, belekábul dicsősége mámorába, maga nagybiztában bölcsesége akárhányszor kudarcot vall, »*perdidisti sapientiam tuam in decore tuo*«; magával telve, elbizakodva maga eszébe, maga élettapasztalásába, nem hajt se barátjainak tanácsára, se jóakaróinak figyelmeztetésére; nagybátran-biztongyeplút ereszt beteges szeszélynek, vakjában oly lejtőkre ereszkedik, melyeken mégoly oszlopos erény is rendesen romba dől, s előbb-utóbb azon veszi magát észre, hogy veremnek ment; »*in terram projeci te*«; süllyed, egyre süllyed, oly mélyre süllyed. hogy minden dicsősége, minden életbölcsesége s minden erkölcsi tőkéje tönkre megy, tönkre, melyből kérdés, hogy felépül-e valaha! »*Nihili factus es et non eris in perpetuum*«. Olyannyira igaz, hogy a kevélység valamint kútfeje minden gonosznak, úgy útvesztője minden jó erkölcsnek. *Superbia sicut origo est omnium criminum, ita ruina omnium virtutum.* (S. Isidor. 2 de summo bono, cap. 38.) A Bölcs nem ok nélkül kérdi: »*Quid superbit terra et cinis?* (Eccl. 10, 9.) A jeles észtehetség,

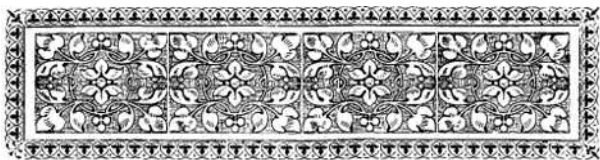

a nagy tudomány, az előkelő polc voltaképen nem ok kevélységre, hamarabb alázatosságra. Dum argentur dona, rationes crescunt donorum. S erény, érdem volna ok elbizakodásra? a világ nyelvéen szólva ,önérzetességre‘?! Neri szent Fülöp lelke igazában, igazvaló ,önérzetében‘ azt szokta volt mondani: Uram, ne hagyj magamra, mert ha csak egy percre magamra hagysz, minden bizonynal elárullak. Szent Ágoston mondja: Non est peccatum, quod fecit homo, quod non facerét etiam altér homo, si desit rector, per quem stat omnis homo.

»Csillagok hullottanak az égből, s én por létemre miben bizakodom? Kiknek cselekedetei dicseréteseknek látszottak, legmélyebbre sűlyedének, s kik angyalok kenyerével táplálkozának, azokat a sertések törkölyében láttam gyönyörködni. Vége tehát minden szentségnek, ha te, Uram, megvoned kezedet. Nem használ semmiféle bölcseség, ha te nem vezérled. Nem segít semmiféle erősség, ha te nem gyámolítod. Nem biztos semmiféle tisztaság, ha te nem óalmazod. Nem foganatos semmiféle gondoskodásunk, ha nem istápolja te szent örködésed. Hol akad tehát ürügye a kérkedésnek? hol árnyéka a bizakodásnak magam erejében?«
(,Kriszt. köv.‘ 3, 14.)

* *

Fac nos, Domine Jesu, sanctissimi cordis tui virtutibus indui et affectibus inflammari: ut et imagini bonitatis tuae conformes, et tuae redemptiones mereamur esse participes....

Lelki-gyakorlatok.

Volt idő, mikor a jozefinismus veszett birokét költötte, s ami „lelki-gyakorlatok“ címén járta, alig ért, nem is ért egy irgalmas kiáltást. Időjárásban a jozefinismus is lejárta magát. Az isteni gondviselés alkonyodó századunk első felében a lelki-gyakorlatok agyének apostolt támasztott, kit (hiszem) még oltárra állítand az egyház. Schlör Alajosnak udvari káplán korában egy felosztott kolostor pusztulásra bocsátott könyvtárában limlom közt kezére esett a Szent-Ignác-féle lelki-gyakorlatok könyvecskéje; az Isten szíve szerint való pap forgatta-forgatta, s felismerve annak áramegadhatatlan értékét, 830-ban Ferdinánd császár kíséretében Olaszországban járván, lemondott fényes állásáról s fényesebbnek „Ígérkező jövődőről, s kolostor magányába vonulva, három évig tanulmányozta azt a kis vezérkönyvet, beleélte magát szellemébe s ezentúl teljes életét egy missiónak, a „lelki-gyakorlatok“ eszméjének szentelte. Midőn visszakerülve, Grácban Zengerle püspök

ótalma alatt megkezdette apostolkodását, a clerus soraiban, a szomszédból hazánkban is csakhamar nagy mozgalom indult meg a lelki-gyakorlatok ügyében, egyesek ellátogattak Grácba, a magyar clerus legjobbjai fel-felszólaltak, kérelmekkel járultak püspökeikhez lelki-gyakorlatokért. A szorgalmazásoknak volt is foganatja, jóllehet nem annyi, hogy több nem lehetett volna. Ügyek ügye, a clerus regeneratioja, a hitélet felvirágoztatása, magyar hazánk jövője, a halhatatlan lelkek örök üdvössége, lelkünk szent meggyőződése ösztönének engedünk, midőn száz szó helyett emlékezetbe hozzuk ő szentsége, IX. Pius nyilatkozatát az egyház püspökeihez intézett első körleveléből.

»Cum vobis compertum sit ad ecclesiastici ordinis dignitatem et sanctimoniam retinendam et conservandam pium spiritualium exercitiorum institutum vei maximé conducere, pro episcopali vestro zelo tam salutare opus urgere omnesque in sortem Domini vocatos monere, hortari ne intermittatis, ut saepe in opportunum aliquem locum iisdem peragendis exercitiis secedant.*

E fő-főpásztori intelem kapcsán a lelki-gyakorlatok ügyére három tekintet, három szempont méltó a megszívlelésre, megszívlelésre, mely lelket éltet.

Tekintettel Istenre — hivatalosak vagyunk Urunk-Istenünk szolgálatában magunk és feleink üdvösségét munkálni. Habetis fructum fidei vestrae sanctificationem, finem vero vitam aeternam. (Rom.

6, 22.) Ez egy ügyünknek, megszentelődésünk s üdvösségünk munkálásának nincs hathatósabb tényezője a lelki gyakorlatoknál. Miért? Boldogult Schlör Alajos nagy tisztelője volt az áldott emlékü Szaniszló Ferenc püspöknek; okul nem mondhatott róla jellemzőbbet, szebbet annál, hogy nagymérvben magábaszállt lélek, nagy ügye beléletére,¹ Papra nézve egyáltalában nincs ajánlatosabb valami a magábatért leieknél. A lelki élet színe-java az egyházi jellemnek, a lelki élet gyakorlatainak ügye voltaképen magköve hivatalunknak. Életünknek ezért úgyszólván szakadatlan ‚recollectio‘-nak kell lenni. Azonban lépten-nyomon találkozunk, érintkezünk, lehetetlen nem érintkeznünk a világgal, s ezen érintkezések, magok a hivatalos foglalatosságok is el-elszórakoztatnak bennünket, s tapasztaljuk, hogy e megbontakozás, e szórakozottság megszentelődésünk s üdvösségünk ügyére mindenha veszedelemmel, gyakran lehet hogy halállal jár; tapasztaljuk, hogy a hivatalos dolgainkban való fáradozás és buzgólkodás maga néha akadékot vet

¹ Ein sehr innerlicher Priester. Értjük, hogy Arany János nagy dicséretszámban mondja Toldi Miklós anyjáról, hogy rendszeren:

» Ablak előtt ül, de onnan keveset lát,
Mindössze az udvart meg az apró marhát,
Mert úgy vala e jó ősi ház kiszabva,
Úgy látta helyesnek, aki helybehagyta,
Hogy sohse bámuljon országba-világba,
Nézzen, igaz bölcsként, befelé, magába.«

magunk kellő megfigyelésére, kizökkent bennünket a magábaszállt lélek sodrából. Pedig az apostol ugyancsak lelkünkre köti, hogy résen legyünk érintkezéseinkben a világgal. *Nolite conformari huie seculo. sed reformamini in novitate sensus vet-tri. ut probetis, quae sit volunlas Dei bona, et beneplacens, et perfecta.* (Rom. 12, 9.) Ugyanazért kívánatos, lehetetlen hogy jól ne essék lelkünknek időről időre nagyobb szerben magunkba térnünk, időt szakítanunk s módot lelnünk, hogy lelkünket rendbe szedjük, hogy magunk megszentelődésére s üdvösségére a rendesnél gondosabb gonddal ügyet vethessünk. Vannak különös napjai a kegyelemnek, napjai malasztosabb bel sugalmaknak, mélyebb megindulásoknak; gondolható-e erre jobb alkalom a lelki magány napjainál? Ekkoron egymagával Istenünkkel érintkezünk, Isten egymaga szól hozzánk, mi hozzája; a magányban ő szent felsége értünkre adja, maga adja értésünkre akaratját, rendkívüli malasztokkal magához édesíti lelkünket. Szól az Úr: *Ecce ego lactabo eam et ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus.* (Os. 2, 14.) Azt mondja: A világ zajában és szórakozásai közben nem szólok, mert úgy sem hallgatna, nem értene meg, ha szólnék; de a magányban szólok hozzá, mint barát barátjával, szóba ereszkedem vele s beszélek majd szívének, fölkeltem aléltóságából és szent aggodásba ejtem; ostromolni fogom, hogy újonnan megadja magát nékem. A magányból érkeve kezdé meg Jézus hivataloskodását. A pusz-

tából szólalt meg hírnökének meghívója az üdvösség útjára. Szólít az Úr, buzdít-bátorít, hogy ‚atyával‘ van dolgod, atyáddal, ki vagyon mennyegben; vonulj vissza csöndes hajlékodbá s az ajtót magadra zárva, add eléje, mi bánt, mi fáj a lelkednek; látja szíved szándékát, hallja, meghallgatja könyörgésedet. *Intra in cubiculum tuum et clauso ostio ora p&trem in abscondito, et páter tuus. qui videt in abscondito, reddet tibi.* (Matth. 6, 6.) Bizadalmasan akar veled szólni, hallgatékony csöndben akarja eléd adni szent törvényét s magad sorát-rendét, meg akar téged ismertetni tennenmagaddal s értésedre adná, minő vagy s minőnek kell lenned. A világnak el kell hallgatni, zajának megcsendesedni, midőn az Úr szól. S e bizodalmas érintkezés, társalkodás Istennel nem esnék jól lelkünknek?/ *Non habét amaritudinem conversatio ejus, nec taedium convictus illius, sed laetitiam et gaudium.* (Sap. 8, 16.)

Rendes, hogy nap ne múljék elmélkedés nélkül, lévén egyegy elmélkedés magában találkozás, társalkodás Istennel. Azonban ‚lelki-gyakorlatok‘ alkalmával (annak rendje-módja szerint!) e találkozás, ez érintkezés és társalkodás Istennel időre nézve gyökeresebben, mértékre nézve teljesebben, módra nézve buzgóságosabban esik. S ez jól van így. Ezt Isten szíve szerint való papnak évről évre legalább egyszer — lehetetlen meg nem kívánnia.

O beata solitudo, sola beatitudo!

Tekintettel magunkra — melyik pap mondhatja szükségteleneknek a lelki-gyakorlatokat, miután szükségük van azokra mindnyájának?! A jó papnak szüksége van azokra, hogy buzgalmát élessze, állhatatosságra erőt meg erőt merítsen; a rossznak, hogy szentségtöréseit sokaságuk s nagyságukhoz képest egyszer igazára számba s fontolóra vegye. A jámbor maga kevesebb megindulást talál a mindennapiasságban, de ily különös alkalomra feléledez a lelke, világosodik az elméje, titkos gyarlóságokat fedez fel magában, melyeket elébb nem ismert fel, melyekre alig vetett ügyet; megküzd tökéletlenségeivel s épületet emel, annál szilárdabbat, minél mélyebb és szilárdabb alapokra rakja. A lanyha, jóra rost sokkal inkább megszokta már a veszedelmet, hogysesm felrázkódhatnék, az ellenséggel sokkal bizalmasabb, hogysesm cselekedéseit rés szemmel megfigyelné, a bűn iránt sokkal közönyösebb, hogysesm minden balságát észre tudná venni; nyugalmasabb órákra van szüksége, hogy a megszokott módjával részrehajlatlanabban megbírálhassa magát, hogy magával kímélet nélkül ítéletre szállhasson s szórakozás nélkül meghallgassa a felperest, a lelkismeretét. A bűnös sokkal régebb óta aluszsa siralmas álmát, hogysesm közönséges szózat felébreszthetné; az örvényből, melybe keveredett, nem talál rést magának szabadulásra. A megtérés rendes eszközei sok-sok visszaélések következtében rája nézve foganatukat veszítették; a nagy igazságokat, melyek alkalmasak másokat megrázkódtatni,

portékaszámba mennek nála, mellyel a vevőket megkínálja, s minthogy a hit világa nála fogytát járja, erőt kezd rajta venni az elme megvakulása, a lelkesmeret elfásulása, a szív megátalkodása; rendkívüli hatályra van szüksége, riadóra, mely a vesztének indult Sault észre térítse. A szent magányban, meglehet, küld az Úr egy Ananiást, ki szemevilágát visszaadja; talán hat rája jámbor paptársainak példája; talán megindítja a jó alkalom, hogy akad segítségére lelki vezér, ki idegen, kitől tehát nincs mért tartózkodnia, ki a legnagyobb bűnösöket akárhánnyakat kiengesztelte Istennel, ki fel van hatalmazva a censuráktól is feloldozni, ki szerencsésének tartja, hacsak egy léleknek, kivált paptársának segítségére lehet; talán megindítja az a körülmény, hogy megjött az alkalmas idő, a kegyelem, az engesztelő-dés órája. És lesz, hogy szívet vesz s határoz magával, elszánja magát, hogy éveket élvén a világnak, ezentúl éljen lelke üdvösségének, éljen megváltó Istenének. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis ...*

Tekintettel a hivekre — egy az, hogy a lelki-gyakorlatok szerfölött alkalmasak nyilvános tanúságot tenni róla, hogy a hitről, melyet hirdetünk, a hitnek igazairól, reményeiről, kötelmeiről magunk lelkünk igazában meg vagyunk győződve. Másik az, hogy keresztény nép megújhodott s hatványozott hivatalbeli buzgóságunknak nagyobb hasznát látandja, nagyobb áldását tapasztalandja. Még a világ is bármily gonosz legyen, mindenkor

jó példákat vár és követel tőlünk; a világ, amely gonosz, megszólásaiban, balítéleteiben, gyanakodásaiban rendesen tovább megy, hogysen gondolnók, s annál kíméletlenebb ítélkezésében az oltár szolgálói felől, mennél gonoszabb maga s mennél távolabb jár általában istenességtől és erénytől. A keresztény népnek, a jámbor híveknek szükséges, hogy épülhessenek pásztoraikon; a rossz példákkal szemben szükség van, nagy szükség ellensúlyra, „demonstratiora” az erény mellett. A pásztorok előre kell hogy világítsanak s utat törjenek, és a nyáj megújhóva — a főpásztor na k kedvére, örömére. Euntas ibant et flebant, mittentes semina sua; venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

ELMÉLKEDÉSFÉLÉK

Asszonyunk-Szűz-Máriáról

EGYSZÉLTÉBEN

az egyházi-rendekről.

Dominare nostri, tu et
filius tuus. (Judic. 8, 22.)

Következő kis szakaszok afféle tudnivalók volnának, melyeken érdemes volna időről időre el-elgondolkoznunk, elmélkedniünk, tükördarabok volnának az Ő életéből, ki dicsősége s öröme rendünknek. „Gloria et laetitia sacerdotum.“ (s. Ephrem de laud. 13.) Tükördarabok s egyúttal gondolat-szikrák, vonatkozásokkal az egyházi-rendekre jobban mondva azonegy ,egyházi-rend‘ szentségére, főkről fokra . . . amolyan ,examen ordinandorum‘-félék, figyelmeztetés számba kispapoknak, hogy lássák, mire vállalkoznak, mit fogadnak készülöben felszenteltetésökhöz, emlékeztetésszámba miséspapoknak, hogy egykor-máskor vegyék gondolára, mire vállalkoztak, mit fogadtak felszenteltetésök alkalmából.

Jelleg és jellem. Az a sora-rendje, hogy amely szerben az egyházi-rend jellege lelkünkbe vésődik, azonegy szerben a szentségbell jellegre valló jellem szinte megérlelődjék bennünk — illetve megnyilatkozzék rajtunk.

I. A Szent-Szűz tiszte Isten-országában.

Vocatio.

1. »Ab initio et ante secula ... ab aeterno ordinata.« Aki öröktőlfogva előrelátta első szülőink esetét, ő szent felsége nagy irgalmában szinte öröktőlfogva elhatározta az emberi nemzet rehabilitálóját — ő-egy-íjának megtestesülése által. S mint-hogy az ember veszedelme az asszony által esett meg, szinte asszonynak kell vala közre munkálnia váltságában. Elöttem a képe, a Szent-Szűz képe.. Isten ügye-gondja, Isten szeme-szíve rajta öröktől fogva. Cura divini ingenii . . (Tertull.)

Ériem, a Szent-Szűz minő szerepre lőn méltatva az isteni gondviselés rendében, látom rendeltetését, lisztét Isten országában. Az Úr a mondója: Veni, e'ecta mea, et ponam in te tronum meum-

Üdvözlöm és áldom a Szent-Szűzet e tisztében, ürülök és örvendek dicsőségének s boldogságának. Salve radix, salve porta, ex qua mundo lux est orta . .

2. Az egyházi-rendnek hivatalyszerben tiszte, egy ügye s rendeltetése, hogy az isteni gondviselés tervét, a megváltás munkáját — az idők jártában érvényre juttassa. Erre vocatio kell, intézkedés kell Isten részéről, melylyel gondviselése rendében az illetőnek

értésére adja maga szent akaratját. Papnak, kinek van oka-módja bíznia benne, hogy Isten őt csakugyan papnak szánta, illik látnia Isten őt mire méltatta; szentül tudhatja, hogy Isten őt öröktőlfogva szemmel tartotta. *Elegit nos Deus ante mundi constitutionem.* (Ephes. 1, 4.) Lássá, Isten minő kivált-ságos szereretettel volt hozzá öröktőlfogva. Az Úr a mondója: *Gharitate perpetua dilexi te, et attraxi rniserans.* (Jer. 31, 3.)

Szent Isten, honnan érdemlettem ezt a nagy kegyelmet? Mi volna, ha e tisztemet meg nem becsülném?!

Hálát adok én Istenemnek hivatásomért. Ennél szebb, ennél fontosabb, áldásosabb hivatal, nincsen olyan! Érdemes érte nem szánnom semmi fáradságomat. Örülök és örvendek e tisztetnek. *Elégi abjectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.* (Psalm. 83, 11.)

II. A Szent-Szűz jövőndője készülóban.

Dispositio ad vocationem.

1. »*Quasi aurora consurgens.*« Amely jövőndőt a Szent-Szűznek öröktőlfogva szánt vala, volt Istennek gondja róla, hogy ég és föld szemmel lássa rendeltetését, rendeltetése jelentőségét. Szól róla az ige »*ab initio et ante secula*«, szól ő szent felségének megannyi intézkedése »*az idők teljére**, mikor elküldendő vala ő-egy-fiát, »születendőt az asszonytól.« (Gal. 4, 4.) Róla szól, a Szent-Szűzre

vall a megváltás munkája programjában az ígéret asszonyról, ki maga s magzata által megtapossa fejét a kígyónak. Róla szólnak, a Szent-Szűzre valának az ígéretek, melyek hol jelképekben, hol látói nyilatkozatokban a pátriárkák és próféták során századokról századokra szállnak az idők jártában. Akár a kelő hajnal, egyre világosabb lesz az egyetlen-páratlan szűznek képe, ki szűz létére fiút szül, kinek neve Emmanuel — Jsten-velünk'. *Negotium omnium seculorum.* (S. Kern.)

Látnivaló, mi nagy szerepe a Szent-Szűznek a megváltás munkája rendszerében. Nem hiába hogy édesanyja az érkezőnek. Hajnal, üdvösség hajnala. *Mater pulchrae dilectionis, timoris et agnitionis et sanctae spei.*

Ezt a viszonyát a Szent-Szűznek a Megváltóval, ezt nem lehet, nem szabad tudatlanra vennem, ha magam, ha mások üdvében szándékom járni.

2. Az egyházi-rend révén az illető 'hivatal-szerben' tisztviselője leszen Isten országának. Nagy sor mindenesetre. Papnak, kinek van oka-módja biznia benne, hogy Isten őt csakugyan egyháza tisztviselőjének, papnak szánta, van oka, nagy oka-módja biznia benne, hogy Isten nem tagadja meg tőle azokat a kellékeket, megadja néki mindazokat a malasztokat, melyekkel tisztét méltóképen állja. *Mos, quos Deus elegit ad aliquid, ita praeparat et disponit, ut ad id, ad quod eliguntur, inveniantur idonei.* (S. Thom.) Magára vessen, kinek kispap korában nem volt kellő ügye hivatása megérlelődésére; ma-

gára vessen, ki pap létére nem munkál közre Isten szent malasztjával, nem él a segítékekkel, melyek kezére esnek; magára vessen, ha kárát vallja ... Magam? Elöttem életem programja . .. Egy életem, egy halálom! Nem magam érdeméből, de Isten nagy kegyelméből ... Az apostol mondja: Gratia Dei sum, quod sum; pályája áldozatokkal jár, hadd járjon; lesz, mikor a mondhatója: Gratia Dei in me vacua non fuit! ...

III. A Szent-Szűz szeplőtelen, fogantatása.

Qualificatio.

1. »Tota pulchra es, amice mea, et macula non est in te.« Az „asszony“-nak, kiről szól az Ígéret a megváltás programjában, egy páratlan kiváltsága, hogy az eredendő bűn szeplője meg nem érte, ellenkezőleg ő hivatalos, hogy az öreg kigyónak megtörje a hatalmát. Az első Ádám testét az Úr bűnnek átka még meg nem szökte szűz földbői alkotta; értem, hogy a második Ádám testet szűztől öltött magára, szeplőtelenről, kinek testénlelkén az ősi bűn, semmiféle bűn nem vájt barázdát. Terra non secta. (S. Aug.) A Jordán vize, hogy Isten választott népe rajta az Ígéret földjére átkelhessen, az előre vitt frigszekrény elől megtorlaszkodott; értem, hogy az újszövetség szerzőjének egy édesanyja elől az eredendő bűnnek megakadt az árja. (S. Epiph.) Az ítélet, mely mindnyája életét veszedelmeztette, Isten országa fejde-

lemasszonyát nem illette. Non pro te, sed pro omnibus haec lex instituta est. (Esih. 15, 13.)

Ki agyarkodik ellene? Az öreg kígyó, s az ő fajzata.. S én?

Én ezer örömmel hódolok Isten kedves szent akaratjának, ki a Szent-Szűzet ennyire megkülönböztette; osztom az angyalok s minden szentek örömét az ő egyetlen-páratlan dicsőségén. Az ő szívében semmi csirája gonosz indulatnak, hogy‘ nem viselkedném tisztelettel, bizalommal, de nagygyal, hozzá?!... .

2. A keresztkútnál, az eredendő bűn törlesztve, új nemzedék szülemedik, Isten fiainak nemzedéke. Szívök-lelkök büntől tiszta. S az ily szeplőtelen tiszta szív, melyet legalább halálos bűn nem fért meg. az a keresztségbeli ártatlanság‘— az volna csak remek jelzője választott edénynek. Innocentia baptismalis illustre decus, insigne criterium vocationis sacerdotalis. Boldog ifjú, ki egy Koszka Szaniszló, egy Gonzaga Alajos, egy Perboyre Gábor lelkével készül az egyházi-rend szentségéhez! Boldog pap, ki tiszta szívvel, szeplőtelen lelkismerettel járulhat nap-nap után az oltárhoz! Magam hányadán vagyok készülöben az egyházi-rend szentségére? Hányadán vagyunk készülöben a szentmiséhez?

Erről tennem kell. Fogadom, hogy estende nap-nap után számot vetek magammal; nap-nap esedezem a szeplőtelen szent szűznek tiszta szívért. Vitam praesta puram. iter pára tutum ...

IV. A Szent-Szűz szeplőtelen fogantatása.

Qualificatio.

1. »Pulchra, ut luna.« A Szent-Szűz egy páratlan kiváltsága nem csak annyit mond, hogy az eredendő bűn, hogy semmiféle bűn szeplője őt meg nem érte, hanem azt is mondja, hogy szíve-lelke fogantatása percétől megtelt Isten megszentelő malasztjával. *Omnis plenitudo gratiae in ipsam effusa*/(S. Bern.) Mi az isteni-malaszt? Világosságnak világosság, természets *z e r i n t i* világosság embernek az értelme, mellyel lát; erőnek erő, természet *sze r i n t i* erő az akaratja, mellyel szándékát valóra váltja a természet rendén; több ennél Isten szent malasztja. Az isteni-malaszt természetfölötti világosságazértelemnek, természetfölötti erő az akaratnak — szer atyafiságos viszonyra Istennel, szer természetfö l ö l l i erényre, természet fö l ö l l i érdemekre s ezzei szer természetfölötti boldogságra, természetfölötti dicsőségre. Mi az isteni malaszt? Részvény az isten j természetben. *Consortium divinae naturae*. Isten dicsőségének verőfénye az ember lelkén. *Splendor gloriae, animae inhaerens*. Éjnek csillapjában csillagok ezreinek élén halad a hold, halad ragyogva, a napnak sugárfénye verődve vissza rajta. Előttem a szeplőtelen szent Szűz képe. Angyal mondja róla, hogy malasztal teljes. *Gratia plena*.

Értem, hogy Istennek kedve telik benne, de mennyire! Értem, hogy illatozik-harmatozik, malasztot illatoztat-harmatoztat híveire, mint a pálma

csemetéire. Ezt én magam nem tapasztaltam volna, de hányszor?

Ave, vas sanctificationis. (S. Alfons.) Filii tui sicut novellae olivarum in circuitu mensae tuae.

2. A keresztkútnál új nemzedék szülemedik, Istenfiainak nemzedéke. Az eredendő bűn törlesztve, egyúttal Isten megszentelő malasztja szürenekzett lelkünkbe. Leonidas apja, vértanúi halálra menendő, fiát a bölcsőben mellén csókolta; mért nem? hisz, úgymond, a fiúnak melle a »Szentlélek hajléka!« Boldog ifjú, ki, Isten szent malasztja lelkében, készül-készül az egyházi-rend szentségéhez! Boldog pap, ki Isten szent malasztja tőkéjét nap-nap után gyarapítja lelkében, jár-jár Isten előtt... maga és feleinek megszentelődése ügyére. Omnia, quaecunque faciet, prosperabuntur.

S én? én m[^]gszomorithatnám a Szentlelket magamban?!

Qui ad imaginem tuam sacramentis nos renovas et praeceptis... ure igne Sancti Spiritus renas et corda nostra, ut tibi casto corpore serviamus, et mundo corde placeamus. . .

V. A Szent-Szűz szeplőtelen fogantatása.

Qualificatio.

»Speculum sine macula«. Átkozatos természete bűnnek, hogy nyomában bűn meg bűn fakad; megfertőztetvén az ember lelkét, csorbát ütve az isteni-malaszt állapotján, bűnnek meg bűnnek csirája fogamzik, gyökeredzik meg szívében...

A Szent-Szűz egyetlen-páratlan kiváltságánál fogva, az eredendő bűn szeplője őt meg nem érte s ugyanazért bűnnek csirája sem ért malaszttal teljes szívéhez; az ő természetében gaznak semmi magva, szikrányi hajlandóság gonoszra, annyi sincsen benne. És volt, volt ő szent felségének gondja róla, hogy malasztot malasztra halmozva testéleikét rendeltetésére alkalmasítsa. Ut dignum filii sui habitaculum effici mereretur: corpus et animam Spiritu Sancto cooperante praeparavit. De volt maga részéről, volt a Szent-Szűznek szinte ügye-gondja róla, hogy Isten szándékát íranta meg ne hiusítsa, hogy jövendőjére, melyet Ő szent felsége néki szánt vala, méltónak találtassák; amily sérületlen, gyökeréről ártatlan az ő szíve, nem volt mit félnie maga természetétől, mégis mennyi tartózkodása a világtól; mi gondos gondja minden érzékére, minden gerjedelmére; mennyi vígyázatossága minden jártában-keltében! Isten látta ....

Értem; van mit tanulnom tőle. *Primus discendi ardor nobilitas est magistri. Quid nobilius Dei matre? quid splendidius ea, quam splendor elegit?* (S. Ambr.)

S értem; van miért bizodalommal de nagygyal viseltetnem hozzá. Az ő szíve tiszta jóság, csupa kegyesség; annál irgalmasabb, annál könyörületesebb hozzánk, minél tisztább szeretettel, minél jóságosabb indulattal s nemesebb lélekkel látja s fájlalja gyarlóságainkat.

2. Bennünk az eredendő bűn, amennyibe bűn-

nek járja, véget vetett a keresztség szentsége, de megmaradt természetünkben a bűnnek természetes következménye — a test és vérnek gyarlóra vált indulatja sőt hajlandósága a rosszra; maradt nem bűnnek, de bajnak, mely az Istent irántunk könnyörületre indítja; maradt (az egyház tanítása szerint) »ad agonem«, ,viaskodás'-nak, alkalomnak érdemekre; s gyarlóságunknak van orvossága, küzdelmeinkben van erős gyámolunk — Isten szent malasztja. Ubi abundavit delictum, superabundavit gratia. (Rom. 5., 20.) De magunk részéről egy kell hozzá, ügyekeznet kell hozzá, hogy győztes akarattal győzzük magunkat Isten szent akaratjához szabni. »A kísértetek és háborúságok választják meg, ki mennyi ember; általok fokozódik az érdem s jobban délszinre kerül az erény.* (,Kriszt. köv.' 1. 13) E dologban minden csekélység nagy érdem számba megyén. Kerekas rózsák is apró bimbókból erednek.

Látom én, hogy az evangélium törvényén, magam megtagadásán — tágitanom nem lehet, nem szabad. Eleddig is ami bűnt követtem el Isten ellen, ami Mnatot okoztam magamnak, honnan esett? honnan?...

Lesz-e, mikor lesz, hogy, aki a szíveket <és veséket vizsgálja, ne találjon kivetnivalót bennem? Magam megtagadása nélkül nem járja. Fegyelem fékén kell tartanom a test és vér indulatjait, s gondoskodnom róla, hogy gyökeréről tiszta, ártatlan szívvel kedvében járjak én Istenemnek.... Salve, mater misericordiae; ad te clamamus — exules filii Hevae...

VI. A Szent-Sxűz születése.

Prospectus vocationis.

1. »Electa, utsol.« A Szent-Szűz szüelése »az időnek teljére« vall. Napnak virradatja. Salutis exordium. Születése öröm híradója égnek-földnek. Nativitas tua, sancta Dei genitrix virgo, gaudium annunciat universo mundo. Mért öröm híre? Mert nagy remény, áldások áldása csatlakozik jövőjéhez. Meghozza a világ megváltóját. Vele érkezőben az Üdvözítő. Valamerre jár, áldás jár nyomában. Valamely szívben gyökeret ver az ő tisztelete, meglesz a gyümölcse. Fructus honoris et honestatis. Fejedelmek és népek valamennyje, akár a keleti bölcsek, nála — az ő ölén találtak Üdvözítőjükre. Invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Valamennyit ő édesítette, ő szelídítette Krisztushoz. In me gratia omnis vitae et veritatis, in me oranis spes vitae et virtutis. (Eccl. 1A 25.)

Mi következik ebből? Ha magam Krisztus szellemében növekedni, ha a keresztény hitélet ügyén lendíteni, ha a halhatatlan lelkek örök üdvösségét munkálni akarom: látom, hogyan keli eljárnom. Per matrem ad filium, per filium ad patrem.

Quae pervia coeli porta manes et stella maris, succurre cadenti, surgere qui curat, populo ...

2. Ifjú, ha' igaz szívvel elszánja magát az egyházi pályára, örömmel fogadja, szeretettel karolja fel őt az egyház. Újonnan felszentelt pap

midőn először járulandó az oltárhoz, öröm hire száll-száll hegyen-völgyön, a keresztény nép százai sereglenek első szentmiséjére. Mért? Mert nagy reményt kötnek hozzá; sokat reménylenek tőle. Méltán. Hisz' az Úrnak képviselője, apostolok tiszt-folytatója, az egy üdvözítő hit malasztjai és áldásainak sáfárja. Hány kiseddet karol majd fel s oktat-szoktat keresztény erkölcsre; hány lelket orvosol majd s engesztel meg Istennel a gyóntatószékben, hány családban honosítja meg a vallásosságot; hányakat térít vissza a kárhozat ösvényéről; hány könnyeket töröl a szegények és árvák arcáról; hány keseredett szívnek enyhít fájdalmán; hány betegnek lesz egy vigasza, hány haldoklónak egy támasza s útmutatója az örök életre! Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Ily hivatalra szemelt ki engem, ily életpályát szánt nékem én Istenem. Lelkemre vehetnem, hogy e tisztemben lágyan-nemmen, hanyagul járjak el? hogy Isten szándékait, a keresztény nép reményeit megghiusítsam?!

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. (Petr. 1, 10,)

VII. A Szent-Szűz neve.

Clericus.

1. »Acies bene ordinata.« A név jelző, jelzője a hivatalnak. Midőn Isten választott népe, üldözői a tenger hullámaiba temetkezve, énekszóval

útnak indult az ígélet földjére, a menet élén húga, Mózes testvére nevét Mirjamról azaz „keserves“-ről Marjára vagyis Máriára azaz „édes“-re „hatalmas“-ra változtatta. Ihol a Szent-Szűz előképe. Nomen Virginis Maria. A bűntől és a bűnnek átkától megváltandók élén szerte hangzik az ő „Magnificatja.“ Quia fecit mihi magna, qui potens est. Zeng-zeng a neve az „édes“, a hatalmas“ asszonynak; csak zengjen nemzedékről nemzedékre. A progenie in progenies. Értem. Neve jelzője kegyelemnek, hatalomnak. Nomen divinis benedictionibus et gratiis refertum. (S. Bern.)

Omni die dic Mariae, mea laudes anima; hanc appella, ne procella vitiorum superet. .

2. Ki magát az egyházi pályára határozta, az egyház midőn felkarolja, őt új néven szólítja — ezentúl e magáénak vallja. »Qui habet aures, audiat, quid spiritus dicat ecelesiis: Vincenti dabo manna absconditum, et nomen novum«. (Apoc. 2, 17.)

A „kleros“ szó nemhiába, hogy „sorsot“ jelent. A név jelzője, mi lesz ezentúl e világléte nek sora-rendje. Ezzel az egyházi-rendnek testület-szerben tagja lesz. Ezzel új embert, egyházi viseletet ölt magára. Nóvum hominem. Habitum religionis. Ezzel lemond a világról, e világ gyönyöreiről. A mundi impedimento ac seculari desiderio. (Pontif. Rom.) Ezzel azt vallja, hogy semmi más vágya, más reménye; egy osztályrésze az Úr, tőle egymagától várja jutalmát. »Dominus pars haereditatis meae et calicis mei; tu es, qui restitues haereditatem meam mihi.« Ezzel ugyan

nem az van mondva, hogy mind ennek egycsapásra meg kell lenni, de igenis jelezve, az illetőnek eléje szabva az iránya, sora-rendje, melyen e világéletében haladnia kell.

Magam? mennyi ideje, hogy az egyházi pályára léptem? azóta mennyire haladtam? Ügyekeztem-e szentül valóra váltani, amire ígérektem, amit fogadtam?

Valaki, a világot mindenestül szélnek eresztve, szíve-leiké igazában az egy Istennek s az ő egyházának szolgálatába szegődött, lássa; vegye gyakrabban fontolóra a szálló ígét, mellyel egy szent Bernárd magát szólíttatta. »Bernarde, ad quid venisti?« A keresztény bölcs mondja: »Tudományok tudománya — világnak háttal, maga minden ügyét-gondját a mennyország örök javaira igazítani.« (Kriszt. köv. 1. 1.)

VIII. A Szent-Szűz bemutatkozása.

Tonsura.

1.»Veni electa mea, veni de Libano« Megérezte, a Szent-Szűz korán érezte meg a malaszt ösztönét, s élte kora hajnalában Istenhez édesedék a lelke. E rendkívüli gyermek rendkívüli szerben indult fejlődésének. Az eredendő bűntől s ennek természetes következéseitől sérületlen voltára, értelme és akaratja teljes épségében, gyöngy elméje tisztán látta, raivel tartozik Istennek, arany szíve egy nyomban követte az isteni malaszt ösztönét. Így történt, hogy szent hagyomány szerint alig négy éves

korában jámbor szülőivel útra kel Jeruzsálembe, siettetve lépteit megy előre a templom lépcsőin fel, ott terem a szentek szenté előtt, hogy szíve-
 lelke zsenge áldozatját bemutassa, s magát min-
 destül az Úr szolgálatjára megajánlja.

Értem, hogy Istennek kedve, hogynem telt volna teljes kedve benne?! Égedelmes lelke kése-
 delmet nem ismert.

Mirevaló haboznom, ha jó cselekedetre, ha va-
 lami üdvöz vállalatra ösztönöz Isten szent ma-
 lasztja? Nescit tarda moiimina Spiritus Sancti
 gratia. (S. Ambr.)

2. Ki az egyházi pályára jelentkezve Istennek
 megajánljaszolgálatját, felavattatásajelvényébe, a püs-
 pök fején haját vágja, korona alakjában. Az illető
 ezzel azt vallja, hogy e lépésére csakis Isten szent
 szerelme ösztönözte, amint a püspök is azt óhajtja,
 hogy az illető Isten szent, szerelmében mindéltig
 állhatatos maradjon. Ut quorum comas capitum
 pro amore divino deposuimus, in tua dilectione
 perpetuo maneant. Ezzel azt vallja, hogy készség-
 gel letesz a világ hiúságairól, határozott szándéka
 tövis koszorúza ura-királya mellett harcot állni
 s viselni az ő koronája jelméjét. Similitudinem
 coronae suae. (Pontif. Rom.)

Megértettem, megszívleltem-e eleddig, amit
 fogadtam? mire ígérkeztem, vállalkoztam, midőn
 az Úr szolgájának szegődtem? ...

Szégyen volna, hitszegés számba menne a

világ hiúságain kapnom. Kár volna magamat kímélnem, magam kényelmét keresnem az Úr szolgálatában. Non decet sub capite spinoso membrum esse delicatum. (S. Ignat. mart.)

IX. A Szent-Szűz nevelőben.

Ostiaratus.

1. »Domum Dei decet sanctitudo.« A Szent-Szűz, élte kora hajnalában magát mindéltig Isten szolgálatjára szentelvén, ott maradt, szent hagyomány szerint a templom nevelőjében, a szentek szenté közelében. Itt kellett fejlődnie, növekednie s érlelődnie ama jövendőre, mely néki az isteni gondviselés tervében rendeltetésül jutott vala. Mintegy az Úr szárnyai alatt, elzárkózva a világtól, világ zajától. Szent hagyomány hirül adja, magunktól is elgondolhatjuk, minő volt imitten az ő viselkedése. Ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis. (S. Ambr.) Mily örömet söprögetett, tisztogatott az Úr házában; mily Örömmel varrogatott, dolgoztatott, mi sok, mily szíves gondja a szentély ékesítésére. E mellett maga, szíve-lelke szinte templomnak készülődött, Isten élő templomának. Templum Domini, sacrarium Spiritus Sancti.

Mi szép kezdet! mi szép lesz a jövője! Quam pulchri gressus tui, filia principis! (Gant. cant. 7, 6.)

Boldog ifjú, ki növendék korában meg tudja

becsülni, boldog pap, ki meg tudta becsülni az alkalmas időt a seminariumban, készülőben jövendőbeli pályájára! *Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua.* (Thern.)

2. Kezdetnek, kit az egyház az Úr töviskoronája jelvényével az egyházi-rend kötelékébe felvesz azt előben négy „kissebh rend“ sorban avatja be jövendőbeli tisztébe. Első az „ostiarius.“ A püspök az illetőknek atemplom kulcsait kezökre adja, egy intelemmel hozzájoksegy könyörgéssel értök Istenhez; Intelme hozzájok: »Sic agite, quas reddituri rationem Deo pro iis rebus. quae his clavibus recluduntur.« Könyörgése értök Istenhez: »Ut sit fidelissima cura in domo Dei diebus ac noctibus ad distinctionem horarum, ad invocandum nomen Domini.« Ezzel az illető örsnek, Isten háza örének felavatva, felelősséget vállal kincseire, felszerelvényeire, az isteni szolgálat óráira, kötelességet arre nézve, hogy »lelkismeretes pontossággal jár el tisztében, szolgaltja méltó jutalma reményében. Ut tuopareant obsequio et inter electos tuos partem tuae mereantur habere mercedis. (Pontific. Rom.) S ezzel kötelességet vállal arra nézve, hogy egyúttal kellő gondot vet maga megszentelődésére. Vos enim estis templum Dei vivi. (2 Cor. 6, 16.)

Magam? Magamnak van-e? volt-e kellő gondom e rendel vállalt tartozásaimra? Custos, quid de nocte? Custos, quid de nocte? (ísai. 21, 11.)

Bold. Vittmann. szent emlékezetű regensbürgi

püspök azt szokta volt mondani: Kettőre van szükség, kettőt óhajtok magamnak és híveimnek: szép templomokat és szent papokat.¹

X. A Szent-Szűz nevelőben.

Lectoratus.

»In civitate sancta requievi.« A Szent-Szűz, szíve-lelke Istennek szentelve, a templom neveidéjében, a szentek szenté közelében nevekedék, ülve annak árnyékában, kit szeret vala. Sub umbra illius, qaem desideraveram, sedi. (Cant. 2, 3) Ihol volt módja nap-nap után kedvére Istennel társalkodni s növekedni »bölcességben s kedvességben Isten előtt,« Elméje, melyet bűn nem homályosított, amily üde, amily fogékony volt, nagykönnyen nagygyal gyarapodott a szentek tudományában. Szüntelen Isten előtt járva, elméje szüntelen Isten jelenlétének gondolatjával foglalkozott, Isten ígétével táplálkozott; szíve-lelke ő szent felsége dicsőségén, a pátriárkák ígéretein, a próféták látomásain, a jövő reményein. Úgy szokta. Azt tette teljes életében. Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo. (Luc. 2. 19.) Azért »nagyokosságu szűz«; azért »bölcességnek széke.«

Csak igaz az, hogy üde elme, tiszta szív fogékony isteni dolgokra. S igaz az, hogy »ki minél igazabb szívvel s tisztább szándékkal jár Isten előtt, annál több s nagyobb dolgokat fog minden

¹ »Schöne Kirchen u. heilige Priester.«

fáradtság nélkül megérteni, mert felülről kapja az értelem világát«. (,Kriszt. köv. 1. 3)

Mit ér mégoly tudomány istenesség nélkül?
Mit ér oly bölcsesség, mely érőt nem ér Isten előtt? t

2. Kit az egyház az egyházi-rend kötelékébe fogad, azt a ,kisebb rendek‘ révén másodsorban a ,lectoratus‘-sal ruházza fel. A püspök az illetőknek a szentírást (codicem, de quo lecturus est) kezökre adja. egy intelemmel hozzájok s egy könyörgéssel értök istenhez. Intelme hozzájok: »Accipiteetestate verbi Dei relatores, habituri, si fideliter et utiliter impleveritis officium vestrum, partém cum iis, qui verbum Dei bene administraverunt ab initio.« Könyörgése érettök Istenhez: »Ut assiduitate lectionum instructi sint atque ordinati; et agenda dicant et dicta opere impleant, ut in utroque sanctae Ecclesiae exemplo sanctitatis suae consulant.« (Pontif. Rom.) Ezzel az illető köteleltséget vállal, hogy a szent könyveknek gondját viselni, azokat maga nagy szorgalommal tanulmányozni s magát ekként tisztére kellőleg képesíteni fogja; hogy azokból bizouyos szakaszokat isteni-szolgálat közben a híveknek felolvasni, jelesül a kezdőket a keresztény hit elemeire oktatni fogja; hogy amit felolvas, amit magyaráz, azt elsősorban maga gyakorlatba venni s ekkép szóval és cselekedettel a keresztény erkölcs ügyét szolgálni fogja.

Magam? Magamnak van-e, volt-e kellő gondom e renddel vállalt tartozásaimra?

Mi jeles hivatal! Declaratio sermonum tuorum illuminat et intellectum dat parvulis. (Psalm. 118. 130) Mi fontos, mi áldásos hivatal! Qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt sicut stellae in perpetuas aeternitates. (Dan. 12, 3)

XI. A Szent-Szűz nevelőben.

Exorcistatus.

1. »In Jerusaelm potestas mea.« Nagy a hatalma a Szent-Szűznek Isten országában. Isten az ő lábaihoz terítette s összetiportatja vele az öreg kígyót. A kígyó, tudjuk, kit szemléltet. Amely Ígéret kezdettől róla szól, azt váltig valóra váltja századok jártában. Ab initio ordináta... in futurum seculum non desinam. Az egyház váltig az ő ,interventiojá'-val diadalmaskodik minden ellenségein. Amely szívben az ő tisztelete gyökeret ver. abban megtörik az ellenség hatalma.

Értem; látom én,, ki az. kinek nincs kedvére a Szent-Szűz dicsősége. Révedezők néha világos perceikben igen eltalálják az igazat. Igaza lehet Luther Mártonnak, midőn mondja: Valahányszor valaki Máriát megszólja, az öreg kígyó izgatja nyelvét. Látom én, harcaimban segítséget, őrlődéseimben menedéket, bajaimban írt hol keressek.

Van-Bommel püspök halálos ágyán, miután áldását adta papjaira, azt mondta: Még egy szavam hozzátok; teljes életemben tapasztaltam a

Bold. Szűz óalmát minden ügyemben-bajomban; azt tettem, azt tegyétek, legyen mindennapi imá- tok: Sub tuum praesidium confugimus, sancta Dei genitrix, ne despicias deprecationes nostras in necessitatibus nostris, sed a periculis cunctis libera nos ... Elmondta végig utoljára s a Szent- Szűz buzgó tisztelőjét »bemutatta maga szent fiának.«

2. Kit az egyház tisztviselői kötelékébe fogad- ott, azt a ‚kiseb- rendek‘ révén harmadsorban az ‚exorcistatus‘-sal ruházza fel. A püspök az illetőknek a szerkönyvet (vagy a missalét) kezökre adja egy intelemmel hozzájok s két könyörgéssel értök Isten- hez. Intelme hozzájok: »Accipite et commendate memóriáé, et habete potestatem imponendi manus super energumenos, sive baptisatos, sive catechu- menos.« Kettős könyörgése érettök Istenhez: »Ut sint spirituales imperatores ad abjiciendos doemo- nes de corporibus obsessis, cum omni nequitia eorum multiformi, ut per impositionem manuum et oris officium potestatem et impérium habeant spiritus immundos coercencendi; ut probabiles sint medici Ecclesiae tuae, gratia curationum virtuteque coelesti insignes.« Emlékezetes ezennel azilletőkhez intézett előzetes figyelmeztetése: »Stu- dete igitur, ut sicut a corporibus aliorum doemo- nes expellitis, ita a mentibus vestris omnem im- munditiam et nequitiam ejiciatis; ne illis succum- batis, quos ab aliis vestro ministerio effugatis; discite per officium vestrum vitiis imparare, ne in moribus vestris aliquid sui juris inimicus valeat

vindicare.« (Pontif. Rom.) E renddel az illető hivatalserben szert teszen hatalomra Isten országában, ama hatalomra, melylyel az Úr felruházza apostolait, midőn mondja: *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones.* {Luc. 10, 9) Az illető már részesedik az Úr abbeli missiojában, hogy halomra döntse az ördög munkáit. *In hoc aparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.* (1 Ioan. 3, 8) Melyek az ördög munkái? Az irás a gonoszt tisztátalan léleknek mondja, hazugnak, gyilkosnak. Emlékezetes a püspök figyelemztetése, hogy az illetőnek semmi köze a gonosz lélekkel, hamarabb legyen arra gondja, hogy ez viselkedésében ne találjon valamit a magáéból, amiért joggal belekaphasson. *Ne in moribus vestris aliquid sui juris inimicus valeat vindicare.*

Magam? Magam hányadán vagyok e renddel? e renddel vállalt kötelességeimmel?

Az Úr mondja: *Hoc genus demoniorum non ejicitur, nisi jejunio et oratione...* *Da nobis, quaesumus, Domine, diabolica vitare contagia, et tibi pura mente et sincero corde servire ....*

XII. A Szent-Szűz nevelőben.

Acolythatus.

1. »In habitatione sancta coram Ipso ministravi« Arany elmének gyöngy a gondolatja. A Szent-Szűz a nevelőben, a szentek szenté közelében évről évre gyönyörebb fejlődésnek indult.

Akik szemtanúi voltak viselkedésének, gyaníthatták, hogy rendkívüli rendeltetésnek érlelődik. A világnak eleddig sem volt semmi köze hozzá. Szíve amilyen fogékony volt, Isten szent malasztjával telve, az ő szent volta nála természetesnek látszott, mert az isteni malaszt teljes elméjét, teljes szívét, egész viselkedését és természetét át meg át járta; természetesnek látszott akár a gyémánt sugárfénye; lelke akár Noe galambja, száll-száll az özön fölött, mígcsak olaj ággal vissza nem tér. Szent hagyomány szerint akárhányszor angyalok szállottak le hozzá; angyalok állottak szolgálatjára. Szíve-lelke tele mennyei érzülettel.

Előttünk a tükörkép. Nékünk szól. Valaki szakítva a világgal, letéve a világ hiú vágyairól s reményeiről, az egyház színében az egy Istent vallja örökségének, egy örökségének: kérdés, áll-e szent Ígéretének? Az egyházi-rend növendéke évről évre, rendről rendre közelebb érve azt az időt, mely rája nézve »az idők telje:« kérdés, vajjon évről évre, rendről rendre jobban gyökerezik-e lelkéhez a mennyei érzület! És aki elérte »maga idők-teljét,« Isten felszentelt papja: kérdés, hányadán van rendeltetésével? elméje merre? szíve-lelke vajjon az egy Istenen? egy örökségén? a hit igazain és reményein, Isten dicsőségén, a halhatatlan lelkek üdvösségén? Filii hominum, usquequo gravi corde? utquid diligitis vanitatem et quaeritis mendacium? (Psalm. 4, 3)

»Én Istenem, erősíts meg engem a Szentlélek

malasztjával. Adjad, hogy erőre kapjon bennem a belső ember, hogy útnak ereszszek minden haszontalan gondot és aggodalmat, »kívánságom ne szakadjon hol ilyen hol amolyan hitvány vagy becses dolog után, hanem mindent múltékonynak nézzek s magamat minden egyébbel szinte mulandónak tekintsem« (,Kriszt. köv.‘ 3, 27)

Gogitavi dies antiquos et annos aeternos in mente habui. (Psalm. 76, 6)

2. Kit az egyház tisztviselői kötelékébe fogadott, azt a ,kissebb rendek‘ révén negyedsorban az, acolythatus‘sal ruházza fel. A püspök az illetőknek kezökre adja a gyertyatartót gyertyástul, utána meg a kannát kettős intellemmel hozzájoks őt könyörgéssel értök Istenhez. Intelme hozzájok: »Accipit‘? ceroferarium cum cereo, et sciatis vos ad accendenda ecclesiae luminaria mancipari. Accipite urceolum ad suggerendum vinum et aquam in eucharistiam sanguinis Ghristi« .... Könyörgése értök Istenhez: »Quatenus lumen visibile manibus praeferentes, lumen quoque spirituálé moribus praebeant. Quique (iilium tuum) gloriosissimae crucis vexillo affigi ac sanguinem et aquam ex laterc illius pro salute generis humani eífluere voluisti, benedicere dignare hos famulos tuos in officium acolythorum, ut ad accendendum lumen ecclesiae tuae et ad suggerendum vinum et aquam ad conficiendum sanguinem Ghristi filii tui in offerendaeucharistia sanctis altaribus tuis fideliter subministrent. Ut eorum mentes et lumine scientiae illustres et pietatis

tuae rore irriges; ut ita acceptum ministerium te auxiliante peragant, qualiter ad aeternam remunerationem pervenire mereantur.« (Pontif. Rom.)

XIII. A Szent-Szűz eljegyzése.

(Subdiaconatus.)

1. Spousa Spiritus Sancti.« A Szent-Szűz, szívelelke zsenge korától fogadalom-szerben egymagának Istennek szentelve, midőn azt a kort érte, hogy a nevelőből a világba lépjen, arra került, hogy a törvény szerint eljegyeztessék. Hogyhogy? Quomodo fiet istud ...? Ő hagyta, engedve a törvény rendeletének hagyta magát eljegyeztetni, lelke mélyén az örök szüzesség fogadalma, rendületlen, csüggedetlen bizodalommal bízva benne, hogy aki ebbeli szándékát lelkébe adta s fogadalmát kedvesen vette, azúr — fog szolgálatni módot hozzá, hogy fogadalmát állja. Nem is csalódott. Az isteni gondviselés különös intézkedéséből történt, hogy a Bold. Szűz szent Józsefnek jegyeztetett el; benne mindent elért, amire egy páratlan rendeltetése tekintetéből szüksége volt: szent szándékának ótalmat, becsületének a világ előtt védelmet, isteni gyermekének gyámolt, magának az élet viszontagságaiban biztos támaszt.

Lám, csak igaz az, hogy (amint az apostol mondja) akiket Isten kegyelmébe fogad, azoknak, mindent javokra intéz. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. (Rom. 8, 28.) Magamnak

de hányszor volt alkalmam tapasztalni, hogy az Isten mily gondos szeretettel intézte ügyemet; azt is, amit bajnak néztem, azt is javamra fordította.

Bízom is benne. *Omnia possum in eo, qui me confortat, Deo.* (Rom. 4. 13.) Bízom. *Credo, Domine, sed credam firmius. Spero, Domine, sed sperem securius. Ámen, Domine, sed amem ardentius.*

2. Aki a négy kisebb rend sorján arra kerül, hogy közelebb érje célját, azt az egyház ezentúl ünnepegyesebb szerben avatja fel a következő három „nagyobb rendekre.” Első a „*subdiaconatus*.” A püspök a felszentelendőket elvent nyomatékkal figyelmezteti e lépések fontosságára. »*Iterum atque iterum considerate, quod orms ultro appetitis. Hactenus enim liberi estis, licetque vobis pro arbitrio ad secularia vota transire; quodsi hunc ordinem susceperitis, amplius non licebit a proposito resilire, sed Deo, cui servire regnare est, perpetuo famulari et castitatem, illó adjuvante, servare oportebit, atque in ecclesiae ministerio semper esse mancipatos.*« A püspök nagy nyomatékkal megmagyarázva az újszövetség örök áldozatja szolgálatával járandó kötelelességeiket, egy intellemmel hozzájok s hosszabb könyörgéssel értök Istenhez, megérinteti jobbkezőkkel a kelyhet tálcástul s a borral s vízzel töltött kannákat, mondván:»*Videte, cujus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo piacere possitis.*« S a Szentlélek hét ajándékát esdve rajok, azon könyörög Istennek értök, hogy lankadatlan buzgalommal és

„szíves engedelmességgel“ magokat az ő kegyelmére érdemesítsék. »Ut eos in sacrario tuo sancto strenuos sollicitosque coelestis militiae instituas excubitores .. . et obdientes facta ac dicto parentes tuam gratiam consequantur.« (Pontif. Rom.) S ezennel az isteni-szolgálatnál használandó Öltözékeiket rajok adva, megáldja, áldását rajok adja az Atyának, Fiúnak, és Szentlélek-istennek nevében. Az illető immár e renddel magát az egyház színében háromra kötelezi, arra, hogy az egyháznak mindéltig engedelmes és rendületlen híve s érdekeinek gondos harcosa lesz; hogy a tisztaságot Isten segítségével teljes életében megtartandja szentül; s hogy a breviáriumot „officium“ szerben lelkesmeretesen elmondandja.¹

Az egyházi-rend növendéke lássa e renddel mit fogad, mit vállal. Az egyház felszentelt papja vessen magával számot...

Szent Isten, mi volna, ha pap létemre az egyháznak fogadott engedelmisséget, hűséget meg

¹) Vö. „Officium,“ quia vigore ordinis et muneris sacerdotalis obligationem involvit; officium „divinum“, quia in Dei cultum et honorem institutum; officium „ecclesiasticum“, quia nomine Ecclesiae(l) persolvendum. Ad horas canonicas quotidie recitandas obligantur clerici in ordinibus majoribus constituti, etiam suspensi et excommunicati; obligantur utriusque sexus et ad chorum destinati. Beneficiati, qui officium culpabiliter omiserunt, fructus beneficii restituere tenentur. L. Müller „Theologia Morális“¹ libr. 2. §. 184 Vö. S. Alfonsi de Ligorio „Theologia Morális“ Art. II. Quanto sit haec obligatio.

tudnám szegni? ha érdekeit élheterlen közönyneí fél vállra venném? Mi volna, mennyi bűnnel, minő felelősséggel terhelném lelkemet, ha a breviáriumot lelkismeretesen nem végezném?! S a tisztaságra nézve?! Becsületes ember áll szavának. «Sancta et immacalata virginitas, quibus te laudibus efferam!?!... Hofbauer Kelemen, Bécs városának immár a ,boldogok: sorába iktatott apostola mondja, (és Isten szíve szerint való becsületes pap szintén kell hogy mondhassa!) mondja: Én is, az én lelkem is — szűzként ara-sorban eljegyezve Krisztusnak!¹

XIV. A Szent-Szűz híve.

Subdiaconatus.

Isten országa épülőben, angyal jár követségben. Isten küldötte. Angelus missus ,a Deo.‘ Isten szűzhöz‘ küldötte. Ad Mariam ,virginem.‘ Mért épen szűzhez? Mért éppen e szűzhez? Okát adja szent Bernárd. »Virginitate piacúit, humilitateconceptit.« A szűzesség megkedveltette, az alázatosság gyümölcsöztette. E kettő adta meg a kellő qualificatiót rendeltetésére Isten országában. Hogy Isten ő-egy-fia az emberi természetet magára öltse s velünk ember-sorban, testvér-sorban (az apostol szerint ,homo inter homines, fráter inter fratres) solidaritasra lépjen ... ahhoz semmi szükség ,emberre;‘ ő-egy-fíának csakis Isten‘ lehet az

¹ Auch ich, auch meine Seele ist dem Herrn brautlich angetraut!

atyja, és csakis ‚szűz‘ lehet az anyja. »Neque enim filius alius virginem, nec Deum decuit partus altér.«(S. Aug.) Többnyire alkalmasnak, mondja szent Bernárd, rendeltetésére igenis szeplőtelen szűz volta tekintetéből találtatott alkalmasnak, de rendeltetésére — »méltónak«?! Tényleg, ebbeli méltóságának,¹ e felmagasztalásának voltaképen alázatossága volt a tényezője.« Sine humilitate (audeo discere) nec virginitas Mariae placuisset Dominó. Super quem, inquit, requiescet Spiritus meus, nisi super humilem et quietum? Unde constat, quia etiam ut placeret virginitas, humilitas procul dubio fecit.« A ‚castitas‘-nak, e színe-java erénynek s minden jóra való ügyekezetnek, hogy Isten előtt érőt érjen, alázatosság a múlhatatlan szövetséges társa. »Nec mediocriter piacet Deo illa anima, in quaet humilitas commendat virginitatem, et virginitas exornat humilitatem.«²

Értem, hogy az egyház a felszentelendőnek, midőn a subdiaconatus által örökéltig Isten egy szolgálatára szegődik, úgyannyira szentül lelkére köti fogadalmát a tisztaságra nézve. Quodsi hunc ordinem susceperitis ... Deo, cui servire regnare est, perpetuo famulari et castitatem, illó adjuvante, »servare oportebit.« (Pontif. Rom.)

Vegyék gondolóra, kiket illet. A Szent-Szűz lesz ótalmunk és tükörképünk. Signifera et exempliar

¹ ‚Ex congruo‘, per gratiam penitus gratis datam.

² S. Bern. serm. 1 super Missus est.

castitatis. (Rich. a S. Laur.) Kényes dolog a tisztaság. Alázatosság az őre. Szemérem a paizsa. Si insurgunt venti tentationum, respice stellam, voca Mariam. Si jactaris superbiae undis, si ambitionis, respice stellam, voca Mariam. Si illecebra carnis naviculam concusserit menüs, respice stellam, voca Mariam.

XV. A Szent-Szűz angyala.

Diaconatus.

1. »Domina Angelorum.« Századokról századokra egy ígélet hangzik vala, egy remény sűgára világít vala végig. Desiderium collium aeternorum. A világ megváltója égbekiáltó szüksége, az emberi nemzet közkívánalma volt. Desiderium cunctarum gentium. Soha szív nem csűggött oly epedő hittel Isten ígéletén, soha szív nem buzgott oly égedelmes szeretettel Isten dicsősége, a halandók békesége s halhatatlan lelkek egy üdvössége ügyén, mint az emberi nemzet koronája, dísze, a Bold. Szűz. A szent könyvek igéje volt elméjének évek óta tápláléka, szívének lantján nemzetének reményei, nemcsak egy nemzetének, az egész emberi nemzet vágyai hangzottak fel az égre. Roratecoeli. Így történt, ily szent elmélkedése közben történt, hogy megnyílt fölötte az ég. angyal járt követségben hozzá, híradója, hogy ő Istennek »választott edénye.«

Értem; szemmel látom, hogy angyalok állnak a Szent-Szűz tiszteletére. Látom, hogy angyalok járnak közre Isten nagy irgalma és kegyelme in-

tézkedéseiben; értem, mi nagy sor, hogy angyali hivatal a megváltás munkája ügyére követségben járni; angyalok tiszte a pap hivatalja. Angelus Domini exercituum est. És én?...

Örülök, örvendek hivatásomnak, márcsak azért is, hogy ezzel sok alkalmam és módom van a Szent-Szűz dicsőségét szolgálni; örülök, örvendek Isten különös kegyelmének, hogy ily méltóságos, ily áldásos hivatalra méltatott...

2. A jövődöbeli apostolról mondja az Úr: »Vas electionis mihi est iste.« (Act. apóst. 9, 5) A ‚subdiaconus‘ a második nagyobb renddel, a ‚diaconatus‘ által egy fokozattal magasabbra kel, közelebbről többel osztozandó az újszövetség örök áldozatja szolgálatában. A püspök a felszentelendöket egyre ünnepségesebb szerrel figyelmezteti e lépésök fontosságára, szívemelö intelmekkel hozzájuk s több-több könyörgéssel értök Istenhez. »Provehendi, filii charissimi, ad leviticum ordinem, cogitate magnopere, ad quantum gradum ecclesiae ascenditis ... Et quia comministri et cooperatores estis corporis et sanguinis Domini, estote ab omni illecebra carnis alieni, sicut ait scriptura: Mundamini, qui fertis vasa Domini. Cogitate beatum Stephanum, merito praecipue castitatis, ab apostolis ad officium istud electum. Gurate, ut quibus evangélium ore annunciatis, vivis operibus exponatis, ut de vobis dicatur: Beati pedes evangelisantium pacem, evangelisantium bona ...« Ezek után jobbát kinekkinek fejére téve,mondja: »Accipe

Spiritum Sanctum, ad robur et resistendum diabolo et tentationibus eius.« S folytatólag hangos szózáttal könyörög értök Istenhez.« Emitte in eos, quaesumus, Domine. Spiritum Sanctum, quo in opus ministerii tui fideliter exequendi septiformis gratiae tuae munere roborentur. Abundet in eis totius forma virtutis. auctoritas modesta, pudor constans, innocentiae puritas et spirituális observantia disciplinae ...» S egyenkint kinekkinek rája adván a stólát, mondja: Accipe stolam candidam de manu Dei... adimple ministerium tuum; potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam.« Rája adván a dalmaticát, mondja: »Induat te Dominus indumento salutis et vestimento laetitiae, et dalmatica iustitiae circumdet te semper.« Kezére adván az evangéliumos könyvet, mondja: Accipe potestatem legendi evangélium in ecclesia Dei, tam pro vivis quam pro defunctis. In nomine Domini.« (Pontif. Rom.) E renddel az illető az evangéliumnak miseközben hangos felolvasására, a keresztség és oltári-szentség kiszolgáltatására? Isten ígéje hirdetésére felhatalmazva, fogadja, hogy »ornatu sancto, praedicatu divino, exemplo sancto« e tisztében lelkismeretesen fog eljárni.

Az egyházi-rend növendéke lássa, e renddel mit vállal. Az egyház felszentelt papja e tisztére nézve vessen magával számot...

Az egyház azt óhajtja s elvárja, méltán elvárja, hogy akiket e rendben részesített, szeplőtelen, feddhetetlen viseletükkel a keresztény népnek

épülésére szolgáljanak, és tiszta lelkismeretökkel Istennek kedvébenjárva, nagyobbra méltóknak találtassanak. *Ut suae castitatis exemplo imitationem sanctam plebs acquirat et bonum conscientiae testimonium praeferentes ... potiora capere mereantur.*« Szemök előtt vezérök, szent István, az első vértanú.. ..

Beato Stephano duce et praevio!

XVI. A Szent-Szűz vértanúja.

Diaconatus.

»Ad tribunal gratiae patrona virgo.« Heten voltak, kiket az egyház első virágjában az apostolok diaconusoknak szenteltek. Köztük, élőkön szent István első vértanút állítja tükörképül azoknak, kiket az idők jártában tisztfolytatóiknak avat fel. Példának, méltó hogy szemmel tartsuk.

»Gogitate Sanctum Stephanum.« ..... Azt látjuk, azt olvassuk róla, hogy amily szent kenetességgel s buzgalommal telve lelke, csodákat mívelt a népnél, munkálódásának csodaszámba ment a foganatossága. *Plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa in populo.*« Amily bölcseséggel s lelkesedéssel járt el hivatalában, támadói nem birtak vele, nem birtak a lélekkel, ki belőle szólott. *Non poterant resistere sapientiae et Spiritui, qui loquebatur.* (Act. apóst. 6, 8. 10) így járja. Ihol szemmel látjuk, mi kell hozzá, hogy e renddel vállalt hivatalunkon legyen áldás. Akadnak papok kik,

sehogy sem, akadnak, kik csak szemre, ‚hideg lakatos‘ módjára prédikálnak; akadnak, kik ha prédikálnak, ezzel magoknak ütnek cégért, magok dicsőségét hajtják. Nubes sine aqua. Arborea infructuosae. Akadnak, kik gondos gonddal készülnek hozzá, meglehet ‚tűzzel‘ prédikálnak, de tüzeskedésök nem a Szentlélek lángja, szavallataik fogantatja minél kevesebb. Bourdaloue, Pálos szent Vince kortársa, mindenesetre remek szónok volt, minden bizonnyal jót akart, hallgatóság telt is a társadalom tejföléből; midőn előkelő ur ezért szembe magasztalta, azzal felelt: Igaz, látom, hogy sokan, gondolom, szívesen hallgatnak, csak hogy hallgatóim az én szent-beszédeim után a kávéházakba^ vagy színházakba özönljenek, Pálos Vince konferenciái után a gyóntató-székeket ostromolják.

Értsük. Értsük s vegyük gondolóra. Mit akarunk? Mi voltaképen hivatalunk célja-vége? mi más, mint Isten egy dicsősége, magunk megszentelődése, a halhatatlan lelkek üdvössége? S ehhez mi kell? Az kell, amit az egyház felszentelésünkör lelkünkre kötött, amit szent Isten vértanún szemmel látunk; kell bölcsesség és erősség, minőt a Szentlélek élesztett benne. Nos autem praedicamus Ghristum et hunc crucifixum.

Rendes szent elmélkedés s az oltári-szentség látogatása mennyit lendíthetne ügyünkön! »Kinek én beszélek, úgymond az Úr, rövid időn bölcs lesz s lélekre nagy előmenetelt fog tenni .... Én vagyok, ki pillanat alatt felvilágosítom az alázatos

elmét, hogy többet értsen az örök igazságok bizonyítékaihoz, mint ha tíz esztendeje járta volna az iskolákat. Én tanítok szavak sallangja nélkül, vélekedések zagyvaléka nélkül, tekintély garaskodása nélkül.« (,Kriszt. köv'. 3, 43) És bírjuk az Úr ígétét, hogy jelesül a papokat, kik gyakorlatba veszik .az ő szentséges szívének' tiszteletét, hatalommal' áldja, hogy a rögzött szíveket is megindítsák, ige hatalmával, mely a szíveket és veséket keresztül járja.¹

XVII. A Szent-Szűz vértanúja.

Diaconatus.

A Szent-Szűznek azt a vértanúját méltó-
hoggy szemmel tartjuk.

»Cogitate Sanetum Stephanum ...« Akiket az egyház első virágjában az apostolok magoknak segédekül diaconusoknak avattak fel, szent István vértanúval élőkön az volt a tisztök, hogy az ige halalmával Krisztus ügyéért harcot állva, egyúttal az újszövetség örök áldozatjánál segédkezzenek, az Úr szent testét és vérét a híveknek kiszolgáltatassák, az özvegyeknek és árváknak, szegényeknek gondját viseljék. Mintha csak a mai társadalom korszükségeire vetettek volna ügyet. Nem volt soha elég, manap nevezetesen nem elég az apostolok tisztfolytatóinak és segédeinek csakis az ige hirdetésével foglalkozniuk; manap gondos gonddal, erős

¹ Vö. B. Alacoque Margit élete, Bougaud Emil után. Szentannai Gyulától. Gyoma, 1896.

kézzel, magokat nem kiméivé, Pázmányként »kormos« kézzel bele szükség markolniok a közügyekbe, arra törekedniök, hogy a nép ínségén a keresztény hit igazaival és malasztjaival enyhítsenek, a társadalom sajnó sebeit orvosolják, szükség azon lenniök, hogy a társadalom minden viszonyait az evangélium kovásza átáljárja. Krisztus urunk is azon kezdte, hogy kerüljárt, léptenyomon ínségesekkel, betegekkel jót téve, a kisdedeket felölelve, az özvegyeket vigasztalva, a bűnösöket felkeresve, felkarolva. Pertransivit regionem benefaciendo et sanando omnes. (Act. apost. 10, 38.) A szegény népen megesett a szíve; maga mondja: Misereor super turba. Nem kímélte magát, belefáradt, belelankadt, arca verítékezett izzadságtól, össze-összeroskadt a kereszt útján; nappalát, éjjelét, s midőn arra került, szív vére utolsó csépjét feláldozta. Aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum ... recogitate eum! (Hebr. 13. 2.) Elvégre miért is adja kezünk ügyére magát, maga szent testét és vérét, miért is száll annyiszor-mennyiszor leikeinkbe, ha nem azért, hogy lelkünket maga lelkével éltesse?! Tehetnök, hagyhatnök a szegény népet veszni? az éhezőket éhezni, a szomjazókat szomjazni, míg egy falat kenyérünk? hagyhatnök pusztulni a keresztény erkölcsöket?! Mondja az apostol, Jézus szíve szerelmére mondja: Nem állom! Gharitas Christi crucifixi urget nos! (2 Ghor. 5, 14).

Értsük. Értsük és vegyük gondolóra. Az a

lélek, mely az apostolnak munkatársakul a diaconusok rendét életre keltette, az a lélek, az egyház éltető lelke keltett időről időre életrevaló szervezeteket, társulatokat a kor követelményeihez képest. Az a lélek keltette életre korunkban a „charitativ^c testületeket, jámbor társulatok-tt, a szent-Vince-egyleteket, a legényegyleteket, a katolikus köröket, munkás-szövetkezeteket, más-más társulatokat. Papnak manap e mozgalmat az egyház életében korunk társadalmi szükségleteit illetőleg tudatlanra vennie nem lehet, nem szabad. Kiki lássa, maga körében hol vesse meg a hálót. Mindenesetre tennünk kell róla. Az Úr mondja. Kiki lássa! Levate oculos vestros et videte regiones, quia albae süntjam ad messem. (Joan. 4, 35.)

XVII. A Szent-Szűz véptanúja.

Diaconatus.

A Szent-Szűznek azt a vértanúját méltó hogy szemmel tartasuk.

Cogitate Sanctum Stephanum ... »merito praecipue castitatis ab apostolis ad officium istud electum.« Az egyház nyilván nyomatékkal mondja, hogy szent Istvánt az apostolok főleg feddhetetlen tisztasága érdeméből »merito praecipue castitatis « látták alkalmasnak, méltónak e hivatalra. A feddhetetlen tisztaság legközelebb jár Istenhez. In corruptio facit proximum esse Deo. (Sap. 6, 20.) Angyali erény, atyafiságos Isten szent angyalaival. Naturam aemulatur angelorum. (S. Chryst.) Nemes-

jellemre, erős lélekre vall, lélekerőre halálíg, ha kell, vértanúi halálíg. *Ipsa martyres facit.* (S.³Ambr.) Érttem, hogy kedvét találja benne s ótalmába veszi a Szűzek-Szűze, angyalok királyasszonya. Érttem, hogy papnak e gyöngy erényét megbecsül-nöm kell akár a szemem fényét, szentül őrizke-dem mindentől, ami hervasztja, fonnyasztja. *Praeposui illám regnis et sedibus, et divitias nihil esse duxi in comparatione illius. Super salutem et spéciem dilexi illám, et proposui pro luce habere illám.* (Sap. 7, 8. 10.)

Érttem, hogy e nemes léleknek, midőn a törvényszék előtt az élő hit szívmelegével vallást tön Jézus mellett, arcát ragyogni látták, úgy látták, hogy arca angyal arca. *Viderunt faciem ejus sicut .faciem angeli.* Az üdvözítő édesanyja akkor még a földön volt, gyámolul és vigasztalásul a zsenge egyháznak e siralomvölgyében; érttem, hogy szent hagyomány szerint az olajfák hegyéről nézte, harcát hogy állja. Imádkozott érte. *Ad tribunal gratiae patrona virgo postulat.* Érttem, hogy az Úr, ki ül vala mennyei atyja jobbján, feláll s vértanúja mellett maga szinte harcot áll. »*Cum stante stabat, cum bellante bellabat, ut suum juvaret et propugnaret athletam.**¹ A hitnek, szent erénynek vértanúja maga — nyitva látja az egeket s látja Jézust állva mennyei atyja jobbján. *Videó coelos apertos et Jesum stantem a dextris Dei.*

¹ S. Petr. Dam. Orat. de Stephano. Vö. Corn. a Lap. in Act. apost. 7, 57.

Határoztam. Uram-királyom szent malasztjával, a Szent-Szűz ótalmával... hiszem, remélem, állom harcomat s nekem is megnyílnak az egek, s meglátom színről színre, kit lelkem óhajt. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum vídebunt.

XIX. A Szent-Szűz nagy napja.

Presbyteratus.

1. Elöttem a képe. Az Úr angyala követségben jár hozzá s értésére adja ő szent felsége akaratját. A Szent-Szűz, egyúttal megnyugtatta gyümölcsötzetése módjára nézve, »virginitatist glória permanente« térdet-fejet hajtva mondja: íme az Urnak szolgálója« . . . S erre mi történt? Az történt, amit az angyal mondott. Spiritus Sanctus superveniet in te et virtus Altissimi obumbrabit tibi. A Szentlélek fényes felhő jelvényében¹ rája szállott s a Magasságbelinek ereje megárnnyékolta őtet. Négy évezred várakozása teljesevést ért. Nagy nap, a Szent-Szűz nagy napja. Mint »az ég harmatja« a világ kelyhébe, úgy szállott az »örök dicsőség királya« mennyei atyja kebeléből a szűz kebelébe és lőn a Szent-Szűz ő-egyíának édesanyja.²

¹ V. o Gorn. a Lap. in Matth. c. 17.

² »Cui Deus páter unicum filium. quem de corde suo aequalem sibi genitum tamquam seipsum diligit, ita dare disposuit, ut naturaliter esset unus idemque communis Dei patris et virginis fílius.« Vö. Offic. die 2-da infra oct. Iramacul. Concept. B. M. V.

Látnivaló a Szent-Szűz tiszte, méltósága és hatalma, mely égen-földön mindent meghalad, mely a keresztény társadalom hitlevelének szavaival hangzik-hangzik századokról századokra, »ezrek ajkán, ezrek nyelvén,« kik hisznek a Jézus-Krisztusban, ő-egy-fiában, mi urunkban, ki »fogantaték Szentlélektől, szülétek Szűz Máriától.«

Ezzel a Szent-Szűz méltósága megörökítve, tiszteletének jogcíme és mérve, ezzel az ő tiszte Isten országában megállapítva örök időkre; tisztelete gyökeret vert a keresztény nép szívében, Isten népe az ő népe. Radicavit in populo honorificato, et in parte Dei mei haereditas illius.

2. Kiket Isten kegyelme arra méltat vala, nagy napjok, midőn a harmadik nagyobb rend, a presbyteratus jogcímén az apostolok tisztfolytatói, az újszövetség örök áldozatjának hivatalszerben tényezői lesznek. A püspök a felszentelendőket egyre ünnepségesebb szerrel, egyre szívemelőbb intelmekkel hozzájuk s több-több könyörgéssel értők Istenhez, figyelmezteti e lépésök fontosságára; »Consecrandi, filii dilectissimi in presbyteratus officium, illud digne suscipere ac susceptum laudabiliter exequi studeatis. Sacerdotemeíenimoportet oíferre, benedicere, praeesse, praedicare et baptisarc . . . Itaque, filii dilectissimi, quos ad nostrum adiutorium fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, servate in moribus vestris castae et sanctae vitae integritatem. Agnoscite, quod agitis; imitamini, quod tractatis, quatenus nec nos de vestraprovectione, nec

tanti officii susceptione damnari a Dominó sed remunerari potius mereamur . . .« Erre két kezét fejökre (ugyanígy a jelenlevő felszentelt papok sorban) s utána jobbát felettök kiterjesztve, folytatólag hangos szózattal hosszabban könyörög értök Istenhez, már mint jövődöbeli munkatársaiért. Da, quaesumus, omnipotens páter, in hos famulos tuos presbiterii dignitatem; innova in visceribus eorum spiritum sanctitatis, ut acceptum a te, Deus, secundi meriti munus obtineant, censuramque morum exemplo suae conversationis insinuent. Sint providi cooperatores ordinis nostri; eluceat in eis totius forma justitiae, ut bonam rationem dispensationis sibi creditae reddituri, aeternae beatitudinis praemia consequantur ....« Egynek-egynek rája adja, kereszt alakjára, a stólát mondván: »Accipe jugum Domini; jugum enim eius suave est et onus leve.« Rája teríti a casulát, mondván: »Accipe véstem sacerdotalem, per quam charitas intelligitur; potens est enim Deus, ut augeat tibi charitatem.« Erre újabb könyörgéssel Istenhez... a Szentlélek jöveteleért esdve, (míg a jelenlevő paptársak a ‚Veni, Creator Spiritus‘ folytatják) a felszentelelendőnek két kezét szent olajjal megkenve, mondja: »Consecrareetsanctificare dignare, Domine, manus istas per istam unctionem et nostram benedictionem ... ut quaeunque benedixerint, benedicantur, et quaeunque consecraverint, consecrentur et sanctificentur, in nomine Domini nostri Jesu Christi.« Utána két ujjával

megérintetve velők a borral s vízzel töltögetett kelyhet s ezzel a tálcát a szent ostyával, mondja: »Accipe potestatem offere sacrificiumDeo,missasque celebrare tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine Domini.« Az illető immár fölszentelve a szent-mise tovább folytában, oífertoriumra hódolatja jelvényébe égő gyertyáját ajánlja fel a püspöknek, s a püspökkel egysorban folytatólag mondja a szent-misét a communioig. Az Úr szent teste és vére vétele után következik ...

Szívemelő jelenet; a püspök akiket fölszentelt immár (mikép az Úr apostolait) kedves barátjainak szólítja. »Iam non dicam vos servos, sed amicos meos, quia omnia cognovisttis, quae operatus sum in medio vestri. Alleluia. Accipite Spiritum Sanctum in vobis paraclytum; ille est, quem páter mittet vobis. Alleluja . . .«

S végűi még egy szívemelő jelenet. Az új-misés pap az egyház színében eskü-szerben elmondja „az apostoli hitvallást“ azt, melyet hirdetni fog. Fidem, quam praedicaturus est. A püspök két kezét fejére téve, felruhazza bűnbocsátó hatalommal, mondván: Accipe Spiritum Sanctum quorum Temiseris peccata remittintur eis, et quorum retinueris, retenta sunt.« Elvégre az új misés térden állva két kezét a püspök kezébe téve — kérdésére: »Promittismihiet suceessoribus meisreverentiam et *obedientiam?« fogadalom-szerben mondja: »PromittoU Ezzel fiúi tiszteletet s szeghetetlen engedelmességet fogad teljes életére ...

Az egyházi-rend növendéke lássa, e renddel mit vállal. Az egyház fölszentelt papja időről időre vessen magával számot, hogyan, minő lelkismerelességgel teljesíti e renddel vállalt hivatalos kötelességeit. Azon fordul boldog vagy boldogtalan jövődjője— síron innen és síron túl!

Tu es sacerdos — in aeternum!

XX. A Szent-Szűz révén.

A pap tisztének egy célja-vége.

»És az ige testté lőn.« Erre szerte hangzék az angyalok harsonája. »Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis.« És az egyház az újszövetség örök áldozatjában nap-nap után az angyalok hirdette igékkal egyfolytában hálat mond ő szent felségének érte, azt mondja: Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratias agimus tibi — »propter magnam glóriám tuam.« Hogy értsük ezt? Abban, hogy az Ige testté lőn, szemmel látjuk Isten dicsőségét. Vidimus glóriám eius. Hogyis értsük ezt? Az apostol mondja: Látnivaló... In hoc apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri, Dei. (Til. 3, 4) Azt mondja: ezzel nyilvánóságos lőn, mily kegyességes, »mily jóságos és emberséges« az Isten, látjuk, minő szeretettel van az Isten hozzánk; ezenel ugyanis ő szent felsége kinyilatkoztatta, szemléltette, éreztette velünk maga mivoltát, maga természetét; ezennel szemmel látjuk, tapasztaljuk, mily ‚dicső‘ az Isten. S ezért s mindazon jóért, ami

az Ige megtestesülése által ránk származott és származik századokra századokra — ,ezért‘ monduk hálát; imádjuk és áldjuk — magasztaljuk, azért, hogy ő szent felsége oly ,dicső‘; ,hálát adunk az ő dicső voltáért, hálát az ő dicsőségéért. Mondhatja Petőfy: .Mi kék az ég, mi zöld a föld‘; mi azt mondjuk: Mily ,dicső‘ az égnek-földnek alkotója. Hogy mily .dicső‘ az Isten maga mivoltában, mily felséges és hatalmas, mily bölcs és jóságos: mutatja a világ alkotása. Coeli enarrant glóriám Dei. Mutatja még inkább ő-egy -fiának megtestesülése. És hirdója századok jártában az egyház, midőn az Ige megtestesülésének áldásait, a megváltás nagy munkája malasztjait az idők jártában valóra váltja. Így értjük, hogy valamint a világnak, úgy az egyháznak rendeltetése s végcélja Isten dicsősége s ezzel a halhatatlan lelkek örök üdvössége.

Eszköz benne — volt és lesz benne örökéltig a Szent-Szűz. S az idők jártában eszköz benne Isten egy igaz egyháza. Ügyek ügye; mi szívemelő, mi fontos osztályrésze benne az egyház tisztviselőjének, az Isten szíve szerint való papnak! *Omnium operum divinorum divinissimum salus animarum.* (S. Greg. M.)

Én én? Értem, értem e halandó élet mire való. Mihaszna élnünk, ha célszerűleg nem élünk?! Értem tisztemnek egy céiját-végét.

Már így hivatalomért Isten dicsősége, a halhatatlan lelkek örök üdvössége ügyében — mindent, az egyházért mindent ezer örömmel!

XXI. A Szent-Szűz áldozatja.

Áldozár és áldozat.

Negyven napja, hogy a Szent-Szűz ,anya'. Ekkor fölmegeyen az Úr házába, hogy törvényszerben magát bemutassa s meghozza áldozatját. Tudva vagyon nála, ez áldozatjának a törvény szellemében mi a jelentősége; azért csak meghozza áldozatját, feláldozza, mint Ábel maga bárányát, feláldozza, mint Ábrahám maga egy fiát, fel a maga szívéből szívedzett egy magzatját; szíves örömet meghozza áldozatját, ha ezért fájdalomtöre járja is keresztül lelkét: meghozza, mert Isten akaratja, meg — ezért, hogy legyen része abban a nagy áldozatban, melyen a világ üdve fordul; meghozza azért is, mert nem szánja semmi áldozatját Isten dicsőségére s a halhatatlan lelkek üdvösségére, lévén szíve Jézus szívével olyan egy, hogy e kettő csak egy számba megy.

Istennek fölszentelt papja midőn az oltárhoz járul, tudva legyen nála, ebbeli tisztének mi a jelentősége; hallotta fölszenteltetésekor a püspökétől. »Agnoscite, quid agitis. Imitamini, quod tractatis.« Az a kenyér és bor, a természet e két java adománya, melyet offertoriumra a tálcán ő szent felségének felajál, arravaló, hogy az ő igéje által az Úr testére és vérére változzék s áldozattá válják Isten dicsőségére s a halhatatlan lelkek örök üdvösségére . . . arravaló, hogy a kenyér és bor titokzatos átváltozása által maga a keresztény

hívekkel egyetemben Annak isteni természetében részesedjék, ki a mi emberi természetünkben részesedni kegyes volt. *Per hujus aquae et vini mysterium Ejus divinitatis nos esse consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps.* így alakulunk át Isten képére és hasonlatosságára; így leszünk magunk Krisztus tagjai, Krisztus teste és vére; így leszünk Isten fiai, ő-egy fiának testvérei, a Szentlélek hajlékai, a mennyország örökösei. Így megyén fogantatban a megváltás nagy munkája. Isten fölszentelt papja eszköz benne, többet mondok — tényezője.

És én? Én pap létemre fázom minden áldozattól?! én röstellenék szívvel-lélekkel osztozni e nagy áldozatban? Én szívem nem vallana Jézus szívére?! ...

Az apostol mondja, hogy örül fáradalmainak^ áldozatainak hivatalában; örül neki, hogy maga részéről valamivel hozzájárul Krisztus kínszenvedése és halála érvényesítéséhez, hogy van módja kivenni maga részét áldozatjából az egyházért. *Gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quae desunt, passionum Christi, in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* (Coloss. 1. 24.) A pap azért pap, hogy áldozzon. Mit áldozzon? Tán csak nem Kain módjára terménye selejteséből?! Mit áldozzon? Kezére az Úr szent teste-vére, Isten báránya, ki »elveszi a világ bűneit.« De a pap vájjon nem Krisztus képviselője? maga nem Krisztus testvére? az egyház nem Krisztus teste?

Mit áldozzon? Mindenesetre az Isten bárányát, ki elveszi a világ bűneit, .ő-egy-fiát‘, kiben teljes kedve telt, ki magát ki harminc éve fáradalmait, maga életét és vérét vetette latba értünk, ki a kereszt oltárán maga magát feláldozta. Mit ér, ha magam nem osztom áldozatját? mit ér, ha magam részéről magam áldozatjával nem járulok hozzá? Mit áldozzak? Mindenesetre az Úr testét és vérét, az ő véghetetlen érdemeivel és vele egyszívvel, egyléiekkel magamat, magam fáradalmait, magam életét és vérét, és mint az egyház tisztviselője a Krisztus titokzatos testét, az egyházat. Pro innumerabilibus peccatis, offensionibus et negligentis meis et pro omnibus circumsantibus, sed et pro omnibus fidelibus christianis, vivis atque defunctis . . . »Midőn a pap miséz: Istennek megadja a kellő tiszteletet, az angyalokat megörvendezteteti, az egyháznak épülésére szolgál, az élőknek ótalmat, a holtaknak nyugodalmat szerez, s magát minden jóban részesíti.« (,Kriszt. köv.‘ 4, 5)

Nap-nap után szent-misém után uram-üdvözítőm szívemben, mint király királyi-székén, elmondom szent Ignác imádságát. »Suscipe, Domine, universam libertatém meam; accipe memóriám, intellectum et voluntatem meam oranem; quidquid habeo et possideo et mihi largitus es, id totum tibi restituo et tuae prorsus voluntati trado gubernandum; amorem tui solum cum gratia mihi dones, et dives sum satis, neque aliud ultra posco.«

Már ezentúl minden egyegy elmélkedés után (mely

voltakepen szent elmékedésnek csak egy része) kiki veszen magával számot; lássa, mivel kellene felhagynia, mit gyakorlatba vennie... S lelki-olvasmány számban olvasson el a „Kriszt. köv.”-ből egy fejezetet.

Ez alkalomból „Kriszt. köv.” 4. 2.

XXII. A Szent-Szűz házában.

A pap otthonában.

»Quicreavit me, requievit in tabernaculo meo.«
A szent család idegen földről visszajövet megtelepedett Názáretben. Az a szerény názáreti ház amily szegényes, mennyi drága kincsnek tára. mennyi boldogság tanyája, mennyi áldás televénye! Meghiszem, el tudom képzelni remek költőnkkel,¹ ezt a szerény lakot hogy ‘örizték mennyből szállt angyalok,

» . . . Fényes szép csillagos angyalok,
A csillagot homlokukon viselve,
Szárnyaikkal a kis házat befedve,
Ott ültek a bemohosult fedelén,
Mint aranypillék a virág levelén.«

Szent Bonaventura ékes tollal írja. e háznak asszonya mi gondosan szorgalmaskodott minderről, hol feljárva háza virágos táját, hol takarítva, hol a kútra járva; hogy ‘foglalkozott napestig hol orsóját forgatva, hol dolgoztatva azon a köntösön, melyről aligha gyanította, hogy majdan érte kegyetlen zsoldosok kockát fognak vetni, hol galambjait etetve, hol virágait öntözgetve; mily szívességgel

¹ Mindszenti Gedeon költeményei. Eger, 1856

fogadta mindnyáját, kik hol kétes ügyökben tanácsért, hol inségökben segítségért, keservökben vigasztalásért hozzá folyamodtak; minden dolga, minden gondja közben szeme-szíve Jézuson, egy öröme őt néznie, látnia, hogy‘ növekedik bölcsességben s kedvességben Isten és emberek előtt; naphosszant érette fáradott, éjente vele álmodott, amint az „Énekek éneké“-ben mondja. »Ego dormio et cor meum vigilat.« (Cant. 5, 2)

S én? Én pap létemre minő gondját viselem házam népének? hogy‘ telnek napjaim reggeltől estig? Isten szíve szerint való pap, egész nap hivatalával elfoglalva, hol imádkozik, hol dolgozik; szíves szeretettel fogadja, fogyhatatlan türelemmel meghallgatja ügyöket, kik nála megfordulnak, pedig maga minél jóságosabb, annál többen keresik fel Őtet; napközben kedves foglalkozása az iskolában, nagy gondja az ifjúságra, pihenője Jézusnál az oltári-szentségben. Ilyen, körülbelül ilyen viselkedés illenék paphoz magán életében, hogy lenne az ő háza áldás televénye, lenne viselkedése »Krisztus jó illatja« környezetére. »Christi bonus odor Deo in iis, qui salvi fiunt. (2. Chor. 2, 15.)

XXIII. A Szent-Szűz látogatóban.

A pap érintkezése a világgal.

»Trahe me; post te curremus in odorem unguentorum tuorum« (Cant. 1, 3) Nem igen olvasuk, hogy a Szent-Szűz sokat megfordult volna a

világban. Alig egyszer-kétszer történt. Így történt, hogy látogatóba ment korosabb rokonához, szent Erzsébethez. Hegyen-völgyön gyorsan indult. Szent hagyomány szerint lépten-nyomán virágok fakadtak. Miért is ment el? Miből állott látogatása? Ment, hogy rokonának oszsa örömét, melylyel az Úr őt megvigasztalta; ment, hogy ha arra kerül, segítségére legyen. Megjelenése, találkozása Erzsébettel Isten áldása volt a házra, áldás családjára. Látogatása mindenestül abból állott, hogy váltig áldották az Istent, beszéltek egymással Isten nagykegyelmes intézkedéseiről a megváltás nagy munkája ügyében.

És én? én pap létemre, hébehóba látogatóba megyek. Tartozom is vele. Miből állanak az én látogatásaim? El-ellátogatok az iskolába; szentnél szentebb kötelességem, hivatalom legjava része, hogy a kisdedeket oktassam, istenességre szoktassam. Az Úr mondja: Quod uni ex his minimis fecistis, mihi fecistis. Meglátogatom a betegeket és halálklókat, hogy őket a vallás vigasztalásaiban részesítsem; mi volna, ha tőlem csak egy is szentség nélkül kimúlna?! Az Úr mondja: Animam eius de manu tua requiram. Látogatóba megyek néha, meglehet állásomnál fogva kötelesség is, okosság is látogatást tennem tisztviselőknél, uraságoknál; mi haszna? Méltó ildommal, kellő okossággal járok-e el e kényes dologban? Szent Teréziáról, Wittmann szentszerű püspökről is olvassuk, hogy látogatások alkalmára lelke beljén imádkozott

azokért, kikkel hivatalos beszédje volt. Látogatóba megyünk, néha tán csak azért, hogy kedvünk teljék benne; efféle látogatások mire jók? A keresztény bölcs mondja: »Akárhányszor megesik, hogy látatlanban hirnevével fényt vet messze földre, kinek viselete közletről szemet szúr. Azt hiszszük néha, hogy sűrű látogatásaink által másoknál kedveltetjük magunkat, holott a rajtunk észlelt gyarlóságok miatt hamarabb veszünk szemökben. Csak Istennel és szent angyalaival keresd az ismeretséget, az emberekkel jobb ha kerülöd.« (Krisztl. köv.‘ 1, 8) És volna látogatás, papnak való, melyből lelkének üde örömet, szenvedéseiben vigasztalást, fáradalmaiban erőt merithet, nap-nap után egyegy látogatás az ur Jézusnál az oitáriszentségben. Jesu dulcis memória, dans vera cordi gaudia, sed super mel et omnia eius dulcis prae-sentia. Lelki olvasmányul ,Kriszt. köv.‘ 1, 10)

XXIV. A Szent-Szűznek három siváp napja.

Derűre ború a lelki életben

»Amore langueo« Fájdalom, szeretet fájdalom örölt szívéen. Jézus tizenkét éves korában a húsvéti ünnepek alkalmából az elüljáróságnál korosításra jelentkezővén,¹ helyén látta pár napra oda maradni a szent városban. Magától maradt oda,

¹ Törvény szerint a fiú tizenkét éves korában ,ember sorba‘ lépett. Vö. Szebb: ,Thaten u. Lehren Jesu. Schaffhausen, 1864.‘ 54. 1.

hivatalból. *In iis, quae patris mei sünt.* Szent anyja azon hiszemben, hogy Jézus a rokonoknál van, visszatérőben Názáretbe már harmadnapja hogy nem látja. Sivár, keserves napok az ő anyaszívének; szikrányi vétke sem volt benne, Jézus maga maradt el tőle. *Remansit puer Jesus.* Kit lelke lelkéből szeret vala, kereste, de nem találta. *Quem diligit anima mea, quaesivi illum et non inveni.* (Cant. 3, 2) Jézus, mint a nap ködbe vonva, szent anyja nem látta.

Kerülnek ilyen borús napok a lelki életben; Jézust szem elől vesztve, sivár napok a hívő léleknek, szerető szívnek. »Jézus nélkül az élet akár a pokol kemencéje, Jézussal édes paradicsom.« (Kriszt. köv. 2, 8) Szerencséje, ha e keserves fordulatok nem maga vétkeből esnek meg rajta. Fájdalom, azok az esetlen szórakozások, melyek imádság közben is, akaratlanul is megszökik az elmét; azok a sűrű látogatások, multságok, melyek ama szórakozásokat élesztik, szaporítják; azok az úgynevezett ‚bocsánatos‘ bűnök, melyek mint a kicsi cseppek ha egyre hullnak, a kőben is lyukat vájnak; azok a haszontalan tréfálódzások, melyekre semmi szükség — mennyi kárával járnak a bel életnek! *Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentiae transvertit sensum sine malitia.* (Sap. 4, 12)

Abban termékeny az okosság, ki züllött gondolatait imádságára egyegy jószándékkal Isten színe előtt össze tudja szedni; ki társalkodás, még-

oly ártatlan mulatozás közben nem ereszt gyeklűt szilaj kedvnek; ki lehetőségig óvakodik „apróságoktól”, melyek fonnyasztják a lelki életet. Kicsi a szű, de elég kárt teszen. Azt meg (szent Terézia mondja) épenséggel nem szabad feledni, hogy az istenesség kegyelme a Szentlélek ajándéka. Páter de coeJo dabit spiritum bonum petentibus se (Luc 11,13) Lelki olvasmányul „Kriszt. köv. c 2, 9.

XXV. A Szent-Szűz anyaszíve

A papnak ügye szegényekkel.

»Monstra te esse matrem.« Nem esetleg történt, hogy aki avvégre jött, hogy ember sorban új szövetséget kössön az emberiséggel s erkölcsben átalakítsa, megnemesítse a társadalmat, elsőben is a családban lépjen fel és egy házaspár menyegzőjén a vizet borrá változtassa. S nem esetleg történt, hogy ez ünnepségen jelen volt az ő szent anyja mint az ujjá-születendő emberiség második Évája s az isteni kegyelmek közvetítője. S amely alkalomból urunk-üdvözítőnk első csodája által szemünk ügyére adta istensége első bizonyítékát, van alkalmunk látni az ő szent anyja kegyességének s hatalmának első tanúságát. Csak nincs gondosabb, nincs »figyelmesebb anyaszemnél, anyaszívnel.¹« Az ő szeme csakhamar észrevette az új házások zavarodását a bor fogytán, és szíve

¹ Így mondja szépen aranyos költőnk, Arany János.

legott szent fiához fordult segítségért. Csak egy szavával, csak annyit mondott, hogy boruk fogytán van, és szent fia legott hajlott kérésére, azt mondja: Értem, meglesz, meglesz.¹ Szent anyja tisztában volt fia feleletével, azért legott utasította a szolgákat, hogy »tegyék amit ő mondand«. Quodcunque dixerit vobis, facite. (Joan. 2, 5)

Mit értek ebből? Értem, a Szent-Szűz mily jóságos, mily kegyességes szív. És értem, az ő szava, egy szava mit bír, mennyit ér szent fia előtt; hogy nem fordulnék minden ínségemben teljes bizalommal hozzá?

És még egyet. Pap létemre mennyi ügyem, minő ügyem a szegényekkel? A papnak fölszenteltetésekor a püspök, midőn a casulát rája adta, azt mondotta: Accipe véstem sacerdotalem, per quam charitas intelligitur.« S én szívtelen, könyörületlen tudnék lenni a szegények iránt? Nem telnék? De ha telik magam kényelmére, kényem-kedvem teltére?! Telik a rokonokra? Átok, Isten átka az egyházi

¹ A ‚vulgata‘ szövege mintha másképp szólna. A (görög) eredetiben semmi nyoma ellenkezésnek, hamarabb nagyrabecsülésnek és gyöngédségnek. Aki azt mondja »hic mater arguitur,« kérjük, kövesse *meg* magát. ‚Arguitur?« Szó sincs róla. A divatos aram (szir-kald) nyelven e szójárásnak »Man bain anta un una: mi külömség köztünk?« az értelme: Igen-igen, egy gondolaton vagyunk. Már kérjük szent Ambrust, amint más alkalomból szent.Krizostomust kérte Petavius. Parce, sancte páter, parce tibi, parce nobis. Vö. Dr. Schuster: Bibliai történetek magyarázata. Fordította Végh Kálmán. Miskolcz, 1893. III k. 101. 1.

jövedelmen, melyből pap maga rokonait gazdagítja. Szent Ágoston szerint »Cognatis, ut non egeant, aut ut minus egeant.« Semmi többet. *Compatiamur alienis calamitatibus; necessitates aliorum, quantum possumus, juveraus, et plus interdum, quam possumus.* (S. Ambr. de offic.)

Lelki olvasmányul. .Kriszt köv.‘ 1,15.

XXVI. A Szent-Szűz három keserves éve.

A természet vagy malaszt ösztönén?

»Mulierem fortem quis inveniet?« A Szent-Szűznek három sivár, keserves napja, midőn Jézus korosítása alkalmával hivatalában távol maradt tőle. Lesz még nem három napja, de három keserves éve, midőn Jézus harminc éves korában őt végleg magára hagyja, hogy missióját valóra váltsa. Időközben egy támasza e világéltében, szent József is elhalálozott; mi lesz vele? íme »az Urnak szolgálója;« az lesz vele, amit Isten akar. Egy akaratja Isten kedves szent akaratja. Hagyja, majd lesz Istennek gondja róla. Midőn Jézus búcsút vészen tőle, hogy megkezdje hivatalát, tudva vagyon nála. szent fia mire, mennyi fáradalmakra, szenvedésekre, minő áldozatra szánta el magát; de nem tartóztatja, nem állja útját, hagyja; fájni, fájhat anyaszívének, hogy szent fia őt ezentúl magára hagyja; d.e hagyja, nem ártja magát az ő hivatalos dolgaiba; szent fiának világra szóló áldozatját megszerzi maga akaratja hozzájárultával, maga szíve

áldozatjával. Példát vehetnek tőle a papnak szülői, atyjafiai, hogy ne akadékoskodjanak, ha ez magát Isten egy szolgálatjára szánja, ha hivatalában nem a test és vér indulatainak enged, nem hajt sem azoknak, se magának földi érdekeire. S példát vehet tőle, példát szent fiától az ő szíve szerint való pap, szülői s atyjafiaival szemben. *Amorem parentum Ghristus non abstulit sed ordinavit.* (S. Aug.) Nem mondotta: Ki atyját, anyát szereti, hanem ki »jobban« szereti mint engem, az nem méltó hozzám. *Non dixit, qui amat, sed qui amat super me, non est me dignus.* A pap elsősorban Istené. Ha ezért panaszkodnak, ha földi érdekek hálójába keríteni, ha lehet csakis természeti szeretetből Isten szolgálatában való buzgóságában hátráltatni akarják, csak egy felelete lehet: *Nonne in iis, quae patria mei sünt, oportet rae esse?* Szülők, rokonok kedvéért, hivatalos kötelességén tágítania nem lehet, nem szabad. Nem a test és vér indulatja, hanem Isten szent akaratja szabja meg az útját. Mondja az Úr: Ki hozzám csatlakozni, ki hozzám társul szegődni, ki követni akar engem: vegyen erőt a test és vér kényén-kedvén, ne szánja semmi áldozatját értem. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, tollat crucem suam et sequatur me.* (Matth. 16, 24)

És én? Látom én, hogy szakítanom kell a test és vér kötelékeivel. Két életirány van előttem. Amit, csábít a világ telhetetlen vágygyal, vágyít vagyonna, uralomra, kényelemre. Meghí, magához

édesít az Úr maga példájával: lelki szegénységre, alázatosságra, áldozatokra. Mondja a világ: Élvezz! Mondja a Krisztus: Áldozz! Mi Jész?

Mi legyen!? Dominus pars haereditatis meae et calicis mei. Mit nekem a világ? Ámor meus erucifixus est, et ego voluptati operám dabo?! Áldozat meg áldozat Jézus szerelméért — az kell nekem!

Lelki olvasmányul ,Kriszt. köv.‘ 3, 54.

XXVII. A Szent-Szűz Keresztútján,

»Fili, ecce mater tua!«

»Dominare nostri, tu et‘filius tuus.« A pokolbeli ármány, úgy látszik, győzött. Az apostol árulása kiszolgáltatta, a népszónokok izgatása vesztét követelte, a hatóság gyávasága feláldozta egy elbódított nép vak dühének — a megtestesült igazságot. Szent anyja, ki három éve hogy félre állt vala, most kiállóit a síkra, nem állja, hogy ne oszsa áldozatját. A kereszt útján eléje kerül, hogy tanúsítsa ragaszkodását hozzá, hogy oszsa gyalázatját, oszsa szenvedéseit. Vele tart, melléje áll, a kereszt mellett állja, osztja kínszenvedését, állja halálig, kereszt halálig. Kész csuda, hogy bírja. Bírja, mert él-hal érte. Bírja, mert egy akarátja Isten kedves szent akarátja. Bírja, mert szíve azoneggyet érez Jézus szívével. Bírja, mert nagy erő lakja, természetfölötti erő szívének, lelkének az a szűz tisztasága. Bírja, mert erős támasza Isten szent malasztja.

Bírja, hogy állja osztályrészét, állja tisztét, szerepét a megváltás nagy munkájában. Mediatrix nostra. Advocata nostra ...

Áll az anya, tör szívében,
Keresztfánál, könny szemében,
Látva rajta egy fiát.
Kegyess lelkét bánatának,
Nagysiralmas fájalmának
Éles töre járja át.

Oh mi nagy volt rettegése,
Aggodalma, epedése,
Mily gyötrelmet szenvedte!
Sírt és szíve vérzett, látván,
Hogy gyötrődik keresztfáján
Édes egy egyetlené!

Volna szív, mely meg nem indul
Krisztus anyján, s könnye nem hull,
Látva őt kesergeni?
Volna ember, ki ne szánja
Azt az anyát, midőn látja
Egy fiát elvérzeni!

Midőn látja, hogy kínozzák,
Ízig-vérig ostorozzák
Maga népe vétkeért;
Látja kínhalálra váltát,
Átszúrt szíve vére hulltát,
Emberért, a bűnösért.

Nosza kegyesség szüléje,
 Anyaszíved szerelmére,
     Siralmadban részesíts;
 Adj szívembe egedelmet,
 Úr Krisztushoz gerjedelmet,
 Szerelmére édesíts.

Azt tedd, rajtam könyörültnek,
 Vésd szívembe megfeszültnek
     Mélyesmélyen sebeit;
 Oszd meg vélem szülöttednek,
 Értsem annyit szenvedettnek
 Vérrel buzgó kékeit.

Engedd, hozzád csatlakozzam,
 Siralmadban hadd osztozzam,
     Teljes világéltemíg;
 Adjad, véled siránkozzam,
 Megfeszültön szánakozzam
 Lépten-nyomon síromig.

Szüzek szüze, dicsőséges,
 Légy te nékem édességes,
     Add szememnek könnyeid‘;
 Add, hogy Krisztus keresztjében
 Legyen nékem szinte részem,
 Szemmel tartsam sebeit.

Szenvedésben kedvem‘ leljem,
 Kereszt legyen egy szerelmem,
 Te fiadért, Jézusért.

Az ítélet nagy napjára,
 Bízom hozzád, ótalmára
 Szót emelsz te hívedért.

Úr kérszije dicsőségem,
 Szent halála reménységem,
     Szíve szívem nyugalma ;
 S majdan testem földbe térve,
 Lesz lelkemnek, eget érve,
     Örök élet jutalma.

Lelki olvasmányul ,Kriszt. köv'. 2, 11.

XXVIII. A Szent-Szűz gyöngé koszorúja.

Örömök fájdalokkal.

»Mater gaudiosa.« Voltak a Szent-Szűznek e világtéiben, hogynem voltak volna örömei. A kegyelet koszorúba foglalta. A Szent-Szűznek minden öröme, úgy látom, egy öröme egy szerelme — az, kit látniok angyaloknak gyönyöre. In quem desiderant angeli prospicere;(I Petr. 1,12) ő-egy-fia, kiben megnyilatkozott a magasságból Isten dicsősége, kivel békesség szállott e földre, békesség és üdvösség embereknek, kik jót akarnak, ki egymaga .glória in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis'. Hogy őt a Szentlélektől szűz méhébe fogadta, hogy ugyanőt szeplőtelen szent szíve alatt hordozta, hogy őt e világra szülte, hogy őt menynevei atyjának bemutatta, hogy őt a templomban megtalálta — ez volt az ő boldogsága s minden

öröme. Azonban úgy látom, e boldogsága elegy szomorúsággal, öröme nem járt fájdalom nélkül, örömébe, hogy őt a Szelélektől méhébe fogadta, fájdalom elegyedett, ha a szent látók jövendöléseiből előre sejtette, mennyi szenvedés fogja őt érni; örömébe, hogy őt e világra szülte, fájdalom elegyedett, ha felgondolta, hogy bölcsővel sem szolgálhat neki s jászolba szalmára kénytelen őt fektetni; örömébe, hogy őt mennyei atyjának bemutatatta, fájdalom elegyedett, ha felgondolta, hogy ezzel minő áldozatra szánta, ezzel fájdalomtöre fűrődva lelkébe; örömébe, hogy őt a templomban megtalálta, fájdalom elegyedett, ha felgondolta, hogy az a három gyászos napja, mikor szent fiát szem elől vesztette, jelzője jövendőbeli gyászosnál gyászosabb veszteségének. Azért mégis boldog, fájdalomában is boldog ...

Látnivaló, hogy a hitéletnek is vannak örömei, tiszta örömök, melyeket nem fér meg az irigység, bűn nem rútmalmaz. nem keserít meg a bánat; üdvöz, szent örömök, melyek Istenben és Istennel boldogítják a hívő szívet, nemes örömök, melyek tiszta szeretetből fakadnak, Isten dicsősége s a halhatatlan lelkek üdvössége ügyén fordulnak; vannak a hitéletnek örömei, minőket a világ nem adhat. E szent örömökben, van módja bennök az Isten szíve szerint való papnak. E szívemelő örömök nyomán meglehet néha bú is léptet, de ez jól van így. Ami fájdalmak az Isten szíve szerint való papnak örömeivel járnai találnak, a lelket

nem keserítik, a szívet nemesítik, az örömet mérseklik, emlékeztetvén őt, hogy e siralomvölgye nem hazája, hamarabb arravaló, hogy utat nyissanak oda, hol tökéletes öröm vár reája, örökre boldogító öröm meg öröm fájdalom nélkül. Lelki olvasmányul „Kriszt. köv.” 2. 6.

XXIX. A Szent-Szűz gyöngykoszorúja.

Fájdalmak örömmel.

»Mater dolorosa.« Voltak a Szent-Szűznek e világéltében, voltak szomorú napjai, mély fájdalmai. A kegyelet koszorúba foglalta. Az a tőr szívében beszél róla. A Szent-Szűznek minden fájdalma, úgy látom, ugyanaz, ki lelkének egy öröme, egy szerelme — Jézus. Hogy ő vérrel verítkezett, hogy ő megostoroztatott, hogy ő tövissel koronáztatott, hogy ő á nehéz kereszttel terheltetett, hogy ő keresztre feszítettetett — az volt az édes anyának mondhatatlan nagy fájdalma. Azonban, úgy látom, mindezen fájdalma nem volt vigasztalás nélkül, nem járta öröm nélkül. Fájt a szíve, fájt; de vigasztalta fájdalmában a gondolat, mely az ur Jézust is vigasztalta az olajfák hegyén, a keresztútján követte, a kereszten tartóztatta, a gondolat, hogy ez mennyei atyjának kedves szent akaratja, hogy ezt kívánja Isten dicsősége, a halhatatlan lelkek üdvössége; fájt, de vigasztalta a gondolat, mely az úr Jézus szívét is megörvendeztette szörnyű vívódásaiban, a gondolat, hogy épen

ez áldozatja által tanúsítja Isten iránt alkútlan hódolatját, az emberiség iránt határtalan szeretetét, ez által juttatja érvényre az igazság, a kegyesség, az erény elveit s követelményeit; és ha lesznek bár háládatlanok, kik mindezt semmibe venni, érte káromolni fogják, de lesznek hívek ezrei és százezrei, kik szeretetét méltányolni s áldozatja gyümölcseit élvezni fogják siron innen és siron túl.

Látnivaló, hogy a keresztény hitéletnek is vannak bizony fájdalmai; azonban e fájdalmak nincsenek belső vigasztalás, nincsenek Öröm nélkül. E fájdalmak részvények az ur Jézus fájdalmaiban, boldog fájdalmak, melyek felérnek a világ minden örömeivel. Szól rólok az apostol, midőn mondja: *Repletus sura consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* (2 Chor. 7, 4.)

E fájdalmak a Bold. Szűz szívének fájdalmai, nemes fájdalmak Isten bántalmaztatása, az igazság szenvedése, az egyház üldöztetése, az erény kínszenvedése felett; szent szeretet fájdalmai, dicső fájdalmak, gyümölcsök Isten dicsőségére, a halhatatlan lelkek üdvösségére. Papnak, az ur Jézus szíve szerint való papnak van módja bennök.

És én? én vonakodnám kivenni a magam részét e fájdalmakban? Oh adjátok lelkemnek e fájdalmakat, odaadom értök a világ minden dicsőségét, minden örömét! Az úr Jézus szívének fájdalmát büneim felett, az ő könnyeit, az ő szentséges sebeit E fájdalmak kellenek nekem, a Bold. Szűz anyaszí-

szívének érzelmei, e részvények én uram-királyom érzelmeiben — ezek kellenek én lelkemnek ...
Lelki olvasmányul ,Kriszt. köv.' 2, 12.

XXX. A Szent-Szűz gyöngykoszorúja.

Dicsőségek merő boldogsággal.

»Mater gloriosa.« Aki öröme, aki fájdalma volt a Szent-Szűznek e világéltében, ugyanaz dicsősége, boldogsága örökéltig. Hogy halottaiból feltámadott, hogy mennyegbe felment, hogy a Szentlelket elküldötte, hogy őt mennyegbe felvette, hogy őt mennyegben megkoronázta — ezekből telnek a Bold. Szűz dicsőségei, dicsőségek merő boldogsággal. Exaltata est sancta Dei genitrix super choros angelorum ad coelestia regna.

A Bold. Szűznek e dicsősége mennyegben, merő boldogsággal, szálíg oly dicsőség, melyet idő nem sorvaszt, gőg nem szédít, gyarlóság nem fér meg, félelem nem veszélyeztet. Ez a föld siralom völgye; itt e földön minden öröm, az is, melyet a világ nyújt, mindenesetre azon öröm is, melyben a hitélet részeltet, fájdalommal elegy; s itt e földön minden fájdalomra nyújthat vigasztalást ész meg hit; öröm fájdalom nélkül csakis az égben van, fájdalom vigasztalás nélkül csakis a pokolban van. Boldog, ki e földet annak veszi, ami valósággal, siralomvölgyének, melyből a hit az örök hazába vezet. Fides est sperandarum substantia rerum. (Hebr. 11, 1) Boldog, ki e világélte Örö-

meit fájdalommal, fájdalmait örömmel tudja mér-
sékelni, s a hit reményével oda tart, ahol soha
semmi fájdalom, semmi félelem; ahol tisztádon
tisztá öröm, hervadatlan dicsőség, fogyhatatlan
boldogság. Iusti autem in perpetuum vivent et apud
Dominum est merces eorum. Exultabunt sancti in
glória ...

És én? Mit jelent az a csüggettségem, ha
borúi felettem az ég? mit jelent az az elbizako-
dásom. ha derűi az ég felettem? Látom én, hitre,
mindenekelőtt és mindenekfelett hitre, élő hitre
van szükségem. Credo, Domine, sed credam írmíus.
Legyenek a hitélet örömei egyetlen és minden
örömeim; legyenek a hitélet fájdalmai én egyetlen
és minden fájdalmaim. Igaz-való dicsőségem, örök
boldogságom a mennyegben. Sarsum corda!

Lelki olvasmányul ,Kriszt. köv.‘ 3, 48.

XXXI. Jézus szentséges színéhez.

Inveni cor Dei, regis, fratris
et amici mei, Josu; numquid
non adorabo? Adorabo uti-
que. (S. Bern.)

Azt a szívet, mely megkönyörült a nép Ínségén,
mely könnyezett hazája pusztulásán, mely arca
vérrel verítezve megborzadott a világ múltja és
jövendője bűnein, vértett fájdalmában én vétkem,
én ezer vétkemen — azt a szívet, mely átszúrva
a keresztfáján elvérezett, azt, mely szeretet örök
zálogába maga szent testét és véréát adja, mely az

oltári-szentségben untalan magához édesít, szűnös-szüntelen feláldozza magát értem s mennyei atyja előtt váltig szót szól mellettem — azt a szívet reggelden hivek százezreivel nap-nap után fogadalom szerben imádom és áldom ...

»O cor divinum Bei, regis, fratris et amici mei, Jesu,

*in recognitionem supremae majestatis tuae,
in gratiarum adionem pro praecipuis
charitatis tuae beneficiis,*

*in deprecationem pro injuriis, peccatis et
offensionibus meis,*

*cum petitioné veniae et gratiae — oro et
propono, quod nolim amplius te offendere.«-*

Igenis; azt a szívet, én Istenem, én uramkirályom, én megváltóm és üdvözítóm dicsőséges, áldott szívet — hogyanem imádnám? hogyanem áldanám?!

»In recognitionem supremae majestatis luae.«
Kettős címen imádom és áldom. Azért is, mert Isten létére maga mivoltára és természetére ‚felség‘, égen-földön minden felségnél felségesebb, magasabb felség — omni majestate major, suprema (souverain) »majestas« — s ugyanezért e felsége címén jogot tart én alkuatlan hódolatomra. És azért is, mert magához váltott. Non corruptibilibus auro vei argento... Nem veszendő aranyon, ezüstön, hanem maga áramegadhatatlan vérén megvett, megvásárolt, magához váltott. »Sicut omnium conditor, ita omnium reparatpr... venit redemptor et dedit pre-

tium. Fudit sanguinem simm et emit orbem terparum. Quaeritis, quid emerit? Videte. quid dederit, et invenietis, quid emerit. Sanguis Ghristi pretium est. Tanti quid valet?« Quid, nisi totus orbis? Quid nisi omnes gentes?¹ S ugyanazért is, ez értem adott, értem ontott vére díján, e határtalan szeretete címén is jogot tart én szívemre. Conditor et Redemptor — kettős címén jogot tart alkútlan hódolatomra. szeghetetlen szeretetemre. Mondja az apostol: »Non estis vestri.« És ha ennyi jogcíme mellett ő még kérésre fogja, ha azt mondja: Fili mi, praebe cor tuum mihi? (Prov. 23, 26.) Mi volna, mily vad szív volna, mely viszontag szeretetre nem indulna?!

Duris genuit quem cautibus horrens
Caucasus, Hircanaeque admorunt ubera tigres!²

»In gratiarum actionem pro praecipuis charitatis tuae beneficiis.« Melyek az Úr szeretetének legjobb adományai? Szent Alfonz szerint három. Elsőben ‚az oltári-szentség‘. Cum dilexisset suos, usque in finem delexit eos. Aki Istenfia létére megtestesülése révén testvér sorban »fráter inter fratres« köztünk lakozék, e szentségben szünös-szüntelen köztünk lakozik, folyton folyvást megtestesülve maga szent testét és vérét, ezzel magát, és mindenét nekünk adja, fejenkint testvéreknek fogad, maga minden érdemeit reánk ruházza, ma-

¹ S. Aug. Vract. 120 in Joan. Vö. Offic. pretioss. sang. D. N. J. Ch. Noct. III.

² Aeneidos libr. 14.

gához édesít, szívünkbe száll s az örök életre felszül bennünket. Az oltári-szentség az Úr megtestesülésének folytonossága. *Osacrum convivium, in quo Christus summitur, recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia et futurae gloriae nobis pignus datur!* Másodsorban az újszövetség örök áldozatja. *Majorem hac charitatem nemo habét, ut animam suam quis ponat pro amicis suis.* Erre szent Bernárd azt mondja: *Domine, tu majorem habuisti...* Uram, te ennél is nagyobb szeretetet tanúsítottál hozzánk, te magadat nemcsak barátaidért, de ellenségeidért is feláldoztad. És az újszövetség örök áldozatjában folytonfolyvást nap nap után feláldozza magát értünk, magát értünk paizsul vetve, mennyei atyjának értünk esedezve, vele bennünket maga szentséges sebeire, maga szíve-vérére megengesztelve, maga véghetetlen érdemeiben bennünket részesítve, malasztjaival áldva. A szentmise az Úr önfeláldozásának folytonossága. Harmadsorban szent Alfonz az Úr szeretetének legjobb adománya, főfő jótéteménye számba azt veszi, hogy maga édesanyját anyánkul adta. Értem; azt az irgalmas, azt a kegyes, azt az édes, méznél mézebb anyaszívet hogyan venném az ő isteni szeretetének legjobb adománya számba?! Hova lettem volna eleddig, hova lennék ezentúl nála nélkül?! Szent Bernárddal vallom: *Venerunt mihi omnia bona pariter per eam. Omnes demestici ejus vestiti sünt duplicibus.* (Prov. 31,15.) Mi volna, mily vad szív volna, mely az Úr szeretetének e bizonyíté-

kaiért iránta hálára nem indulna? Amemus, redamemus; non inueniemus meliorem. (S. Aug.)

»In deprecationem pro injuriis, peccatis et offensionibus meis.« Szent Ágnes a pogány bírónak azzal felel: Engem ne kísértsen halandó maga szerelmével. Hoc ipsum injuria est sponso meo, placuisse alteri! És én? én hány ,injuriat', hány ily jogsérelmet követtem el? és hány bűneimmel, hány bántalmaimmal vétettem én uram-üdvözítőm szíve ellen?! Értem, érzem, szentül tartozom vele, hogy ezekért esennen megkövessem ...

»Gum petitioné veniae et gratiae — oro et propono, quod nolim amplius te offendere.« Sok volt, elég volt, nagyon elég volt már a szeretetlenségből, háladatlanságból!

Legyen nap-nap után reggelden fogadalmas aspirationok ...

»Jézus szentséges szíve, én uram-királyom, én megváltóm és üdvözítő'm dicsőséges, áldott szíve ... én ezennel köteles és szíves hódolatom bizonyítékába,

isteni szereteted legjava adományaidért örökös hálám zálogába,

jogsérelmeim, multambeli vétkeim, mulasztásaim és bántalmaimért engesztelés fejébe,

ihol áldozat-szerben megajánlom ezt az én szívemet s ezzel magamat mindenestül örökre szent felségednek szentelem s bízva kegyességében, szentül ígérem, fogadom, hogy ellened (tudva és akarva!) de soha nem véték.«

Fogadd, Uram, egész szabadságomat, fogadd emlékezetemet, értelmemet s teljes akaratomat. Mindenem, amim van, amivel bírok s amivel engem megajándékoztál, én azt mind viszont néked ajánlékozom, feláldozom s mindenképen kedves szent akaratra s rendelkezésedre bocsátom, magamat mindenestül igazgatásodra hagyva; egyesegyedül szeretetedet adjad nékem szent malasztoddal, s ezzel igaz-elég gazdag leszek; egyebet ennél nem kívánok de semmit.

Emlékezzél, oh szeplőtelen, kegyességes, édes Szent-Szűz, hogy hallatlan dolog, hogy valakit gyámolatlanul magára hagyta volna, ki valaha a te ólaimádat kérte és szószólásodért hozzád folyamodott. Én is ugyanily bizodalomtól buzdítva-bátorítva, esennen esedezem kegyes és irgalmas színed előtt, szűzek-szűze, angyalok királyasszonya, mi urunk Jézus Krisztusnak anyja, hozzád tekintek fel, oh tenger csillaga! Ne vesd meg könyörgésemet, hanem hallgasd meg kérésemet e siralomvölgyében; nyerd meg mindenekelőtt az igaz töredelmesség és gyökeres megtérés kegyelmét — nékem és mindazoknak, kikért imádkozni szándékom és kötelességem. Üdvöz légy, Mária, malasztal teljes ...

Oh Mária, bűnösök ótalma, könyörögj érettünk.

G l o s s a r i u m - f é l e .

(Cicero pro domo.)

bélettül pogány 91. Aki pedig gonosz, nem imígy-amúgy gonosz, hanem dupplázva és bélléittül igenigen gonosz. (Pázmány Péter.)

cégért üt 93. Nem hirért, nem dicsőségért, nem hogy a világnak üssek vele cégért. (Arany János.)

Kéremés 210. P. P. Áldomás, hallomás, látomás, tudomás rámajára. A ‚kérés‘-hez viszonyítva, oly árnyalattal, mint hallomás halláshoz, látomás látáshoz stb.

Kézvetés 30. Impositio manmim. P. P. így mondja.

Esennen 105. Esdekelve. ‚Régi szép szó‘, mondja A. J.

Égedelem. Többször. Lángoló érzelem, forró vágy, fervor. Az ötvenes években székely embertől, vallásra ariánus tisztviselőtől hallottam, hogy édesanyja imádságos könyvébe írta: »Oh Jézus, én szívem égedelme! Van másértelmű égedelem is, miről Nyelv. közl. III. 16. Vö. ‚Nyelvőr I. 122.

élősködni 11. Arroganter, előre tolamakodni. (Nyelvőr.)

füremedni 58. Convalescere. Diétával és koplalással füremednek minden részeink. (P. P.)

Kapródzások 28. Nem is káprázatok. Kapródzik az embernek a szeme, mondja A. J.

Kardalészára 3. „Nem hagyhatom kardalészára gyermekemet.“ így hallottam nagybányai ember-től. Kardéra 250. „Nemcsak kordéra kely erről gondolkodnunc, ha nem élünk is kely véle“. (NMSz.)

Környe 54. Helynévnek járja. A tótból magyárosodva, már magyar szó számba környéknek, s talán a „láthatár“-nál, „szemkör“-nél jobban beválna „horizon“-nak.

Legvirágja évei 55. Mint java, legjava baza, leglángja liszt, legdombja föld stb. (Nyelvőr.)

Lelkület 33. Lelküivé 34. 76. Dispositio animi. Habitus. A testület rámájára. Így volna azután „lelkületbeli“ malaszt, gratia habitualis, valamint „cselekedetbeli“ malaszt, gratia actualis.

Szerencsétetni 89. Kockára vetni. De nem ám szerencsétlessen“ engem pl. ebédre. Az, ki okos ember, nem szerencséteti üdvösségét. (P. P.)

Szivént-lelként 34, így többször. Mint „elmént“ „vérint“ „szerint“ stf. (A. J. Aristophanes gloss.)

Szököllöje 240. P. P. Ami „hordereje“ (!) volna, mely csúf szóra semmi szükség. A „Tragweite“ fogalmára van elég jó magyar szólás. Nagy súlya, nagy fontossága, jelentősége, hatálya, bezzegje, nagy farka a dolognak. Ha „kiszökellik“ a víz az ugrókútból, az ágyúból a golyó, a Tragweite, gondolom, igenis lehetne „szökellő“.

Volt ügyem, nagy ügyem becsületes magyarságra. Adolescentibus exemplum forte relinquam. Tekintettel e munkám olvasóira, a deákos műszókat, gondoltam, nem szükség megokolnom.

TARTALOM.

I.

Az egyházi-rend szentsége.

1. *Az egyházi pálya* 3
Korunk nagy baja. Bajunk nagy oka. Hit és ész világánál. Két tekintetből, jelesül az egyházi-rendre
2. *Az egyházi hivatás jelzői* 15
(Conditio, sine qua non. Kellő biztosíték. (Jelzői.)
  1. *Vezérszándék* 17
  2. *Alapvető lelkület,*
erkölcsi kellékeivel naggydban 20
a) a hit; b) a tisztaság; c) az istenesség; aa) alá-
zatosság; bb) szerénység
Vonatkozásokkal a Boldogságos-Szűzre..... 20
8. *Észleli tehetség* 25
- é. *Alkalmos hajlam az egyházi pályára*..... 26
5. *Illetékes előjáróság Ítélete* 29
3. *Az egyházi hivatás elhatározása* 32
(*A megállapodás szüksége, ideje, módja.*)
4. *Az egyházi hivatás érlelődése* 41
(*Sursum corda! Múlhatatlan, qualificatio. Mégy,*
illetőleg öt tükörkép, tekintettel a Szent-Szűzre,
az idők teljére, az Úr szíve szándékára, a Szentlélek
eljövetelére, az oltári-szentségre. Készülőben. Jö-
vendője csirái az ifjú lelkében.

5. <i>Az egyházi jellem programja</i>	58
(A feladat. Sarkalatos tényezők, Kinek prophetiák, kinek exigentiák.	
1. <i>A vezéreszme</i>	60
(Az egyházi jellem első ékköve. Egyszéltében Isten szándékával. Életszabályok)	
2. <i>Alapvető lelkület nagygyában</i>	87
Az egyházi jellem örök mécsse. Hévmérője és életetője. Élet vagy halál útjain. Eszközök és módok lelki-élet szerben.)	
<i>Alapvető lelkület kellékei nevezetszerint...</i>	81
<i>Sarkalatos erények</i>	
a) a hit és hitélet, tekintettel az egyházra, tekintettel urunk üdvözítőnkre, tekintettel az örökkévalóságra. Utasítással.....	83
b) A tisztaság, qualificatio számba, tekintettel a pap viszonyára az Úrhoz, tekintettel missiójára, tekintettel a halhatatlan lelkek üdvösségére. Utasítással....	95
c) az istenesség . . . közbenjárói tiszte fejében, tekintettel jelesül az ‚officiumra‘ s a szentmisére. Utasítással.....	106
aa) az alázatosság ... Utasítással	113
bb) modestia clericalis. Utasítással.....	118
Vonatkozásokkal a B.-Szűz iránti kegyeletre	
3. <i>Kellő tudomány. ‚Scientia scholae‘ és ‚scientia sandorum‘</i>	125
4. <i>Egyházi honszerelem</i>	130
5. <i>Testületi szellem ... jelesül az apostoli szent-szék, a megyéspüspök és kártársak irányában</i>	135

II.

Szakaszok a pap lelki-életéből

A pap missiója.....	145
Az imádság szelleme.....	168
Az elmélkedés.....	186
Az elmélkedés módja	196
A lelki olvasmány	211
Az oltári-szentség látogatása.....	218
Lelki számvétel	237
Útvesztők	255
Lelki-gyakorlatok	289

III.

*Elmétkedés félék Asszonyunk-Szűz-Máriáról
egyszéltében az egyházi-rendekkel.*

1. Vocatio. 2. Dispositio. 3. 4. 5. Qualificatio.
6. Prospectus. 7. Clericus. 8. Tonsura. 9. Ostiariatus.
10. Lectoratus. 11. Exorcistatus. 12. Acolytatus.
13. 14. Subdiaconatus. 15. 16. 17. 18. Diakonatus.
19. Presbyteratus. 20. A pap tisztének egy célja-
vége. 21. Áldozár és áldozat. 22. A pap otthonában.
23. A pap érintkezése a világgal. 24. Derűre ború,
a lelki életben. 25. A papnak ügye szegényekkel
26. A természet vagy malaszt ösztönén? 27. A ke-
resztútján. 28. Örömek fájdalokkal. 29. Fájdalom
örömekekkel. 30. Dicsőségek merő örömekekkel. 31. Jézus
szentséges szívéhez.